การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ กับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

วรรณภา ทองแดง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2551

การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550:
ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ
กับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ
อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

วรรณภา ทองแดง
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

รองศาสตราจารย์ ..... ประธานกรรมการ
(ดร. สากล จริยวิทยานนท์)

รองศาสตราจารย์ ..... กรรมการ
(ดร. สุรสิทธิ์ วชิรขจร)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ..... กรรมการ
(ดร. พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต)

รองศาสตราจารย์ ..... คณบดี
(ดร.สุรสิทธิ์ วชิรขจร)
วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2551

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ กับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
ชื่อผู้เขียน	นางสาววรรณภา ทองแดง
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
ปีการศึกษา	2551

การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ 2) ศึกษาเปรียบเทียบผลการประเมินการดำเนินงานระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ และ 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ

วิธีการศึกษาในครั้งนี้ได้นำตัวแบบ Input - Output Model มาประยุกต์ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการประเมิน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 224 ครัวเรือน และพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ จำนวน 143 ครัวเรือน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับโครงการ 2) กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ หมู่บ้านละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 3) กลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ หมู่บ้านละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม และ 4) กลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 3 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า

1. การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม

1.1 การประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มเห็นว่าปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง

1.2 การประเมินกระบวนการดำเนินงาน ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มเห็นว่ากระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ดี

1.3 การประเมินผลผลิต ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายและกลุ่มคณะกรรมการเห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ

1.4 การประเมินผลลัพธ์ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายและกลุ่มคณะกรรมการ มีความรู้ความเข้าใจและพึงพอใจต่อโครงการ

2. การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานตามโครงการระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

2.1 การประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบเห็นว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง ยกเว้นกลุ่มข้าราชการที่ไม่มีความคิดเห็นใด ๆ ต่อพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากทำหน้าที่พิจารณากลั่นกรองโครงการที่หมู่บ้านได้เสนอมาเท่านั้น

2.2 การประเมินกระบวนการดำเนินงาน ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบเห็นว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ดี แต่ในด้านการวางแผน การประสานงาน และการติดตามงานในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น

2.3 การประเมินผลผลิต ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายและกลุ่มคณะกรรมการทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบเห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ

2.4 การประเมินผลลัพธ์ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายและกลุ่มคณะกรรมการทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ พึงพอใจและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ แต่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรายงานผลการตรวจสอบการดำเนินโครงการ การประชุมประชาคมและการมีตัวแทนจากประชาชนเป็นผู้รับผิดชอบโครงการนั้น พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลางเท่านั้น

3. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ 1)ความไม่พอเพียงของงบประมาณและทรัพยากรที่ใช้ดำเนินงานตามโครงการ 2) การเสนอโครงการมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ และ 3) การติดตามการดำเนินงานจากหน่วยงานราชการขาดความต่อเนื่อง

4. ข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1) ควรมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับลักษณะโครงการในแต่ละพื้นที่ 2) ควรมีการปรับขั้นตอนการเสนอโครงการและระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณให้เอื้อต่อการปฏิบัติมากขึ้น และ 3) ควรมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างหมู่บ้านและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

ABSTRACT

Title of Thesis	An Evaluation of 2007 Well-Being Project: A Comparative Study of Successful and Unsuccessful Areas in Wieng Sa District, Nan Province.
Author	Miss Wannapa Tongdaeng
Degree	Master of Arts (Social Development)
Year	2008

An Evaluation of 2007 Well-Being Project: A Comparative Study of Successful and Unsuccessful Areas in Wieng Sa District, Nan Province.

The Three objectives of the study were: 1) to evaluate the project performance and 2) to compare the operation in the successful area and that in the unsuccessful area and 3) to examine the problems and suggestions for the operation.

The evaluation framework was based on the Input-Output Model. The data were collected from 4 groups of people: (1) Target households (224 in the successful area and 143 in the unsuccessful area). A questionnaire was employed to collect the data from this group. (2) Important village leaders (3 leaders from each area, or 6 in total). In-Dept Interview was used to collect the data from this group. (3) Village committees (6 members from each area, or 12 in total). (4) Government officials at the district level who were involved in the project (3 officials). Focus group discussion was used to collect the data from the last two groups. The data were analyzed qualitatively and quantitatively. Percentage, mean and standard deviation were used to describe the data.

The findings were summarized below.

1. Overall project performance.

1.1 Input evaluation. All the four groups agreed that the inputs of the project were appropriate and adequate.

1.2 Process evaluation. All the four groups agreed that the project operation was good.

1.3 Output evaluation. Two groups, i.e. target households and village committee members, were satisfied with the output of the project.

1.4 Outcome evaluation. The same two groups in 1.3 had a good knowledge and understanding of and satisfaction with the project performance.

2. Comparison of the operation between the successful and the unsuccessful areas.

2.1 Input evaluation. The subjects in both areas considered the inputs appropriate and adequate. However, the government officials had no opinion on the unsuccessful areas because they only considered the project proposed by the villages.

2.2 Process evaluation. Most of the subject in both areas considered the project operation to be good. However, in the unsuccessful areas, the dimensions found to be only moderately satisfactory were planning, coordination and follow-up of households' activities.

2.3 Output evaluation. Both the target household group and the village committee group in both areas were satisfied with the output of the project.

2.4 Outcome evaluation. The target household groups and the village committee group in both areas were satisfied with the project outcome and had a good knowledge and understanding about it. However, most of the households in the unsuccessful area were found to have only a moderate knowledge and understanding of the operational inspection report, village meetings, and having representatives to look after the project.

3. Operational problems. Some important problem were (1) inadequate budget and resources for project implementation, (2) complicated procedures for proposing project and people's lack of knowledge and understanding about the regulations on taking out the budget, and (3) lack of continuity in follow-up activities on the part of the government agency concerned.

4. Recommendations. (1) The budget and resource should be appropriate allocated to suit the project in each area, (2) The project proposal procedures and the regulations on taking out the budget should be revised to facilitate the operation, and (3) There should be continuous cooperation between village and the government agency concerned.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน สำเร็จลุล่วงได้เนื่องมาจากผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือในการให้ข้อมูล คำปรึกษา ข้อแนะนำ ความคิดเห็น และกำลังใจจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งทำให้การศึกษาครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สากล จริยวิทยานนท์ ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา ข้อชี้แนะ ข้อแนะนำ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตลอดมา และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรสิทธิ์ วชิรขจร และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งกรุณาพิจารณาและตรวจสอบวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านแห่งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียน และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่รักทุกคน สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่มีให้มาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ และขอมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แด่ คุณสุชาติ และคุณวนิดา ทองแดง ผู้ซึ่งเป็นคุณพ่อและคุณแม่ของผู้เขียน ที่เป็นผู้ที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นเตือน และเป็นกำลังใจ ตลอดจนเป็นแรงใจที่สำคัญยิ่งตลอดมา จนทำให้การศึกษาครั้งนี้ประสบผลสำเร็จได้ตามที่ตั้งใจ และผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

วรรณภา ทองแดง

สิงหาคม 2551

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ **(1)**

ABSTRACT **(3)**

กิตติกรรมประกาศ **(5)**

สารบัญ **(6)**

สารบัญตาราง **(8)**

สารบัญภาพ **(12)**

บทที่ 1 บทนำ **1**

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา 5

1.3 ขอบเขตการประเมิน 5

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง **7**

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล 7

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการจัดการ 27

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข 35

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 50

2.5 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ 60

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 67

บทที่ 3 โครงการอยู่ดีมีสุข **76**

3.1 ความเป็นมา 76

3.2 การดำเนินการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด 80

3.3 หน่วยดำเนินการ 83

3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน 83

3.5 กระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน/ชุมชน 91

บทที่ 4 กรอบแนวคิดและวิธีการศึกษา **95**
4.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา 95
4.2 นิยามปฏิบัติการ 98
4.3 วิธีการศึกษา 103
4.4 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง 104
4.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 107
4.6 ตัวชี้วัดในการประเมิน 109
4.7 เกณฑ์การวัด 113
4.8 การทดสอบเครื่องมือ 119
4.9 การเก็บรวบรวมข้อมูล 119
4.10 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ 120
บทที่ 5 ผลการประเมิน **121**
5.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 121
5.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (Input Evaluation) 133
5.3 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation) 150
5.4 ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ (Output Evaluation) 185
5.5 ผลการประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการ (Outcome Evaluation) 196
5.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ 217
บทที่ 6 สรุปผลการประเมิน อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ **232**
6.1 สรุปผลการประเมิน 233
6.2 อภิปรายผล 255
6.3 ข้อเสนอแนะ 263

บรรณานุกรม **267**
ภาคผนวก **275**
ภาคผนวก ก แบบสอบถามและแนวทางสัมภาษณ์ 276
ภาคผนวก ข รายละเอียดโครงการอยู่ดีมีสุขทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 292
ภาคผนวก ค ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ 300
ประวัติผู้เขียน **304**

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2.1 การเปรียบเทียบรายละเอียดของ Formative Evaluation & Summative Evaluation 19

4.1 แสดงตัวชี้วัดในการประเมิน 109

5.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ 127

5.2 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ 129

5.3 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ 131

5.4 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ 132

5.5 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 146

5.6 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 146

5.7 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 147

5.8 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 148

5.9 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 149

5.10 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ 149

5.11 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 176

5.12 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ) 176

5.13 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 178
5.14 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ) 179
5.15 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 181
5.16 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 182
5.17 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 183
5.18 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ 184
5.19 แสดงผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (รายด้านและรายข้อ) 193
5.20 แสดงผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (รายด้านและรายข้อ) 194
5.21 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ 195
5.22 แสดงผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 196
5.23 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 209
5.24 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 209
5.25 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ) 210

5.26 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ) 211
5.27 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 212
5.28 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 212
5.29 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 213
5.30 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ) 214
5.31 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 215
5.32 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ) 215
5.33 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน) 217
5.34 แสดงปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ 227
5.35 แสดงปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ 228
5.36 แสดงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ 230
5.37 แสดงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ 231
6.1 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 236
6.2 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 237
6.3 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ 238

6.4 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็น ของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 241
6.5 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็น ของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 242
6.6 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็น ของกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ 243
6.7 แสดงผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็น ของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 246
6.8 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของคณะกรรมการ ระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 248

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.1 แสดงแบบจำลองการประเมินของ Tyler 17
2.2 แสดงแบบจำลองการประเมิน Stake's Countenance Model 20
2.3 แสดงแบบจำลองการประเมินพื้นฐานของ Stufflebeam 23
2.4 แสดงความสัมพันธ์ของการตัดสินใจและประเภทของการประเมิน ตามแบบจำลองของ Stufflebeam 24
2.5 แสดงแบบจำลองการประเมิน Input-Output Model 25
2.6 แสดงกระบวนการจัดการ 31
2.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความมีประสิทธิภาพและความมีประสิทธิผลทางการบริหาร 33
2.8 แสดงองค์ประกอบ "ความอยู่ดีมีสุข" 39
2.9 แสดงองค์ประกอบของสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย 49
2.10 แสดงกระบวนการเรียนรู้แบบสรุปบทเรียน 56
2.11 แสดงความสัมพันธ์การจัดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานพัฒนา 58
2.12 แสดงทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow 64
3.1 แสดงแนวทางการดำเนินงานภายใต้แผนงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550 78
3.2 แสดงระเบียบการบริหารและการใช้จ่ายงบประมาณภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550 79
4.1 แสดงกรอบแนวคิดการประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข 97

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้แถลงนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2549 ว่าจะยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้หลักคุณธรรมกำกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบตลาดเสรี เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจระบบตลาดและเศรษฐกิจส่วนรวมภายใต้กรอบความยั่งยืนและความพอดี สำหรับนโยบายสังคมจะเน้นการสร้างความเข้มแข็งของทุกชุมชนท้องถิ่นและประชาคม ตลอดจนการส่งเสริมบทบาทของครอบครัวให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครอง และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งปรับปรุงบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัดและหน่วยงานภูมิภาค โดยปรับปรุงระบบความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาค ท้องถิ่น ชุมชน และภาคประชาสังคมอย่างเหมาะสม เพื่อร่วมกันรับผิดชอบดูแลผู้ด้อยโอกาส และการแก้ไขปัญหาสังคม ตลอดจนรักษาและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550ค)

แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว นับได้ว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554 ที่ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่กับกระบวนทรรศน์การพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมแบบบูรณาการที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและมุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข โดยมียุทธศาสตร์รองรับ 5 ประการ ได้แก่

1) การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ มีสุขภาวะที่ดี มีครอบครัวอบอุ่น มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้มากขึ้น รวมทั้งมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีควบคู่กับการส่งเสริมการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มวัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

2) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มั่นคงของประเทศ ส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ตามความพร้อมของชุมชนภายใต้ความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน โดยการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสนับสนุนให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง เพื่อให้การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจช่วยแก้ปัญหาความยากจนและมีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

4) การพัฒนาบนความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน

5) การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ มุ่งสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้สามารถเข้าร่วมในการบริหารจัดการประเทศ พร้อมทั้งเสริมสร้างภาคราชการให้ทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล

ดังนั้น การขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดจึงเป็นการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ไปในคราวเดียวกัน

การเตรียมการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดมีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550ก)

1) ในการประชุมคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2549 และวันที่ 15 ธันวาคม 2549 ที่ประชุมได้พิจารณาบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัด และระบบการบริหารงานภายในจังหวัดในการเป็นผู้ประสานงานส่วนภูมิภาค โดยบูรณาการ และประสานความร่วมมือกับส่วนราชการในภูมิภาคเพื่อให้การทำงานในจังหวัดมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกันผู้ว่าราชการจังหวัดจักต้องบริหารจัดการและดูแลชุมชนให้เข้มแข็งและแก้ไขปัญหาสังคม ทั้งนี้ได้เห็นชอบให้ดำเนินการทดลองเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปรับบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัดดังกล่าวโดยนำร่องใน 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครนายกและจังหวัดพิษณุโลก

2) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับมอบหมายจากรองนายกรัฐมนตรี (นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์) ให้พิจารณารูปแบบการบริหารการพัฒนาตามหลักการของยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ซึ่งเน้นบทบาทของชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาของตนเอง โดยบูรณาการบทบาทของหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพื่อสนับสนุนให้เกิดผลตามความต้องการของชุมชน โดยใช้บทเรียนจากการนำร่องในสองจังหวัดดังกล่าว ผสมผสานกับประสบการณ์ของภาคีการพัฒนา อันได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันองค์กรชุมชน (พอช.) ในการสนับสนุน

การขับเคลื่อนภาคประชาชน และการบูรณาการบทบาทภาครัฐกับภาคประชาชน โดยได้มีการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2550 พร้อมทั้งจัดทำข้อสรุปกรอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดนำเสนอคณะรัฐมนตรี และได้รับการเห็นชอบเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550

3) คณะรัฐมนตรีได้มีมติเพิ่มเติมเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2550 เห็นชอบให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) จัดสรรเงินงบประมาณในส่วนของยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด จำนวน 5,000 ล้านบาท โอนไปตั้งเบิกจ่าย ณ กระทรวงมหาดไทย ภายใต้การบริหารจัดการของคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุข

(2) ขยายวัตถุประสงค์การใช้เงินงบประมาณให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550 ซึ่งเห็นชอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ที่มุ่งให้ประชาชนและครอบครัวสามารถพึ่งตนเอง โดยใช้กลไกชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนและส่วนกลางปรับระบบ

(3) มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุข จัดทำระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการบริหารจัดการวงเงินงบประมาณดังกล่าวข้างต้น

4) นายกรัฐมนตรี (พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์) ได้มีบัญชาให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีและกระทรวงมหาดไทยจัดประชุมเปิดตัวและชี้แจงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดและโครงการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (คพพ.) เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2550 ณ โรงแรมทวินโลตัส จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้ทุกจังหวัดดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดตั้งแต่เดือนเมษายน 2550 เป็นต้นไป

5) นายกรัฐมนตรี (พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์) ได้เห็นชอบให้มีการติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด โดยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงบประมาณและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการรับผิดชอบ พร้อมทั้งได้มีบัญชาให้รัฐมนตรีออกติดตามการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีเป็นระยะ ๆ

แนวทางดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด จะเน้นให้หมู่บ้าน/ชุมชนเป็นจุดเริ่มต้น โดยหลักการสำคัญ คือ การยอมรับและให้ความสำคัญกับความคิด และการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน/ชุมชน ที่ต้องผสมผสานเชื่อมโยงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยหน่วยงานภาครัฐต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงความคิดต่าง ๆ เข้าสู่กระบวนการทำงานในลักษณะบูรณาการของทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน ดังนั้น การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดจึงไม่จำเป็นต้องทำทุกกิจกรรมเหมือนกันในทุกพื้นที่ ซึ่งกรอบแผนงานภายใต้

ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ประกอบด้วย 5 แผนงานหลัก ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550ข)

1) แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการดำรงชีวิตของประชาชนและครอบครัว และการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

2) แผนงานพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน โดยการสนับสนุนกิจกรรมใน 3 ระดับตามศักยภาพชุมชน โดยขั้นต้นเน้นการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ ผักสวนครัว ขั้นกลางเน้นการถนอมอาหาร การแปรรูปเพื่อตลาดในชุมชน และขั้นสูงเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น/ชุมชนที่มีศักยภาพและมีลู่ทางด้านการตลาด

3) แผนงานการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน โดยเน้นการอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน และป่าไม้ โดยเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

4) แผนงานการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ โดยเน้นการสงเคราะห์ในระดับครอบครัวตามความเป็นจริงในพื้นที่อย่างทันเหตุการณ์

5) แผนงานการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ครอบคลุมทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ และการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เช่น การมาติดต่อจังหวัด/อำเภอ/หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชน

จากแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขข้างต้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการดำเนินงานของโครงการอยู่ดีมีสุขในระดับจังหวัดเป็นสิ่งที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะทำการประเมินกระบวนการและขั้นตอนของการบริหารจัดการทุกช่วงระยะเวลาของการดำเนินโครงการดังกล่าว ดังนั้น จึงได้เลือกกรณีศึกษาการดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุข ภายใต้แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานของหมู่บ้านเป้าหมาย และทำการเปรียบเทียบผลการประเมินโครงการระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งการประเมินโครงการดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงผลการดำเนินงานว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดหรือไม่ รวมทั้งจะทำให้ทราบถึงการดำเนินงานของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับโครงการฝ่ายต่าง ๆ และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาแก้ไข ปรับปรุง และขยายการดำเนินงานต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 ระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุขในปีงบประมาณ 2550 อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.3 ขอบเขตการประเมิน

1.3.1 ด้านเนื้อหาสาระ

เป็นการศึกษาการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุข โดยจะทำการประเมินใน 4 ด้าน ดังนี้

1.3.1.1 ประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ คือ การประเมินครัวเรือนเป้าหมาย บุคลากรผู้เกี่ยวข้อง และปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ อันได้แก่ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโครงการ

1.3.1.2 ประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ คือ การประเมินกระบวนการดำเนินงานทุกขั้นตอนของโครงการ

1.3.1.3 ประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ คือ การประเมินผลที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินงานตามโครงการ

1.3.1.4 ประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการ คือ การประเมินผลต่อเป้าหมายหรือคุณประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการประเมินหลังจากที่ผ่านระยะเวลาของผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามโครงการแล้ว

1.3.1.5 ศึกษาปัญหาอุปสรรคและให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุขของหมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

1.3.2 ด้านพื้นที่

เป็นการประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ภายใต้แผนงานที่ 1 ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.3.3 ด้านเวลา

การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุขจะทำการประเมินหลังจากมีการดำเนินงานตามโครงการ ในปีงบประมาณ 2550 เสร็จสิ้นแล้ว

1.3.4 ด้านประชากร

ประชากรที่ทำการประเมินแยกออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1.3.4.1 กลุ่มครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการในหมู่บ้านเป้าหมาย

1.3.4.2 กลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

1.3.4.3 กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน

1.3.4.4 กลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทำให้ทราบถึงผลการประเมินการดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน อันได้แก่ ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ รวมทั้งทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการ

1.4.2 ทำให้ทราบถึงผลการประเมินการดำเนินโครงการใน 2 พื้นที่เปรียบเทียบ คือ พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.4.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการและสามารถเสนอวิธีการในการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้อาศัยแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการจัดการ
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2.5 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล

การประเมินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อค้นหาคุณค่าของความจริงภายใต้บริบทของสังคม ธรรมชาติของการประเมินจึงมีความละเอียดอ่อนสลับซับซ้อน และสัมพันธ์กับศาสตร์หลายสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ปรัชญา วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ การประเมินในระยะแรกได้รับการถ่ายทอดความรู้ส่วนใหญ่มาจากการวัด การวัดผลถูกนำไปใช้ในโรงเรียนเป็นเวลานานหลายพันปีมาแล้ว เพื่อประเมินดูว่าผู้เรียนมีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชามากน้อยเพียงไร ตอนแรกใช้วิธีการสังเกต สอบปากเปล่า ต่อมาเป็นการใช้แบบทดสอบเพื่อให้ได้คะแนนเป็นตัวบ่งชี้ระดับผลสัมฤทธิ์และความสามารถทางสมอง การใช้แบบทดสอบสำหรับการวัดและประเมินผลในโรงเรียนจึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง ในช่วงเวลา ค.ศ.1920-1930 นักประเมินในระยะนั้นใช้คำว่า การวัดและการประเมินในความหมายเดียวกัน เนื่องจากว่าการประเมินเป็นสิ่งที่แฝงเร้นและมีแหล่งกำเนิดมาจากศาสตร์แห่งการวัด จึงไม่น่าแปลกใจเมื่อมีคนพูดถึงสองคำดังกล่าว แต่รวมความหมายถึงสิ่งเดียวกัน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากชื่อหนังสือ และงานเขียนของผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดผล เช่น Ebel (1965), Thorndike และ Hagen (1969) ที่ใช้คำทั้งสองในความหมายเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2536: 1, 11-12)

2.1.1 ความหมายของการประเมิน

ระหว่างทศวรรษ 1960 การประเมินได้ขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้น จากเดิมซึ่งจำกัดขอบเขตเพียงการตรวจสอบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เป็นการแสวงหาสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ของผู้บริหาร ดังนั้น จึงมีการพัฒนาความหมายใหม่ของการประเมินเป็น “การประเมิน หมายถึง การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน” หรือ “การประเมิน หมายถึง กระบวนการระบุและเสนอสารสนเทศเพื่อช่วยการตัดสินใจ” (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2536: 16)

ผู้ที่ให้คำนิยามของ “การประเมิน” มีหลายท่านที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

Cronbach (1963 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2536: 16) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินเป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการเก็บรวบรวมและใช้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจ จุดมุ่งหมายหลักของการประเมินโครงการอยู่ที่ความต้องการทราบผลของโครงการ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และส่วนใดของโครงการที่ควรปรับปรุงแก้ไข

Alkin (1969: 2) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินเป็นกระบวนการของการทำให้เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจด้วยการคัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสม รวบรวมและวิเคราะห์เพื่อจัดทำรายงานสรุปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม

Stufflebeam and others (1971 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี, 2536: 16) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่จัดเก็บมาแล้วนั้น มาจัดทำให้เกิดเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการประกอบการตัดสินใจต่อไป

Good (1973: 220) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินเป็นกระบวนการค้นหา หรือ ตัดสินคุณค่าหรือจำนวนของบางสิ่งบางอย่าง โดยใช้มาตรฐานของการประเมิน รวมทั้งการตัดสินโดยอาศัยเกณฑ์ภายใน และ/หรือเกณฑ์ภายนอก

Chase (1978: 7) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินเป็นการนำจำนวนที่ได้จากการวัดมาเทียบกับเกณฑ์ เพื่อตัดสินคุณค่าของจำนวนที่สังเกตได้

Shertzer and Linden (1979: 13) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมิน คือ การมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การตัดสินความเพียงพอของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

Brown (1983: 14) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินหมายถึงการตีความหมายในเชิงปฏิบัติของบุคคลโดยตีค่าตีราคาให้สิ่งนั้นเพื่อตอบคำถามว่าดีแค่ไหน

Mehrens and Lehman (1984: 5) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินหมายถึงการตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญหรือกระบวนการที่คน ๆ หนึ่ง ตัดสินความพึงพอใจหรือคุณค่าของบางสิ่งบางอย่าง หรืออาจกล่าวอีกความหมายหนึ่งได้ว่า การประเมินเป็นการตัดสินความสอดคล้องต้องกันระหว่างการปฏิบัติกับวัตถุประสงค์

Worthen and Sander (1987: 19) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นการพิจารณาคุณค่าของสิ่ง ๆ หนึ่ง ประกอบด้วย การจัดหาสารสนเทศเพื่อตัดสินคุณค่าของแผนงาน ผลผลิต กระบวนการ หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือการพิจารณาศักยภาพของทางเลือกต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

นอกจากนี้ ยังมีผู้ที่ให้ความหมายคำว่า “ประเมินผล” ไว้ต่าง ๆ กัน เช่น

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2538: 7) ได้ให้ความหมายของ “การประเมินผล” ไว้ว่าหมายถึง กระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามที่ว่า นโยบาย/แผนงาน/โครงการ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และระดับใด

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2541: 306) ได้ให้ความหมายของ “การประเมินผล” ไว้ว่าหมายถึง การให้คำตัดสินอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่ตั้งใจและโดยไม่ได้ตั้งใจ เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโครงการว่าเกิดจริงหรือไม่ มีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ เกิดกับคนกลุ่มไหน มีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างเปรียบเทียบกับก่อนและหลังมีโครงการ ตลอดจนผลงานที่เกิดมีคุณภาพคุ้มค่ากับต้นทุน

สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข (2543: 2) ได้กล่าวถึงการประเมินผลแผนงานและโครงการไว้ว่า หมายถึง กระบวนการการดำเนินงานอย่างเป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการนั้นกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ตั้งไว้ เพื่อตัดสินคุณค่าตลอดจนวินิจฉัยทางเลือกเพื่อปรับปรุงแผนงานและโครงการนั้นให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544: 153-154) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าของโครงการและความสำเร็จของโครงการอันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการ กล่าวคือ เป็นเครื่องแสดงว่าโครงการได้ดำเนินไปแล้ว ได้ผลสมตามวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด ตลอดจนในอนาคตควรจะดำเนินการอย่างไร ซึ่งเป็นการพิจารณาคุณค่าโดยใช้ผลงานในอดีต และพิจารณาถึงศักยภาพและทางเลือกในการดำเนินงานในอนาคตต่อไปด้วย

พิสณุ ฟองศรี (2549: 68) ได้สรุปความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่าหมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการในระยะหนึ่งระยะใดหรือทุกระยะ โดยนำสารสนเทศจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อตัดสินใจจัดทำโครงการ ทดลองหรือนำร่อง ปรับเปลี่ยน ระงับ ปรับปรุง ขยายผล หรือยกเลิกโครงการ

จึงอาจสรุปได้ว่า การประเมิน (Evaluation) เป็นคำที่ใช้อธิบายและตัดสินคุณสมบัติบางอย่างของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล รวมทั้งกระบวนการและโครงการต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการประเมินผลนั้น ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ (1) การเลือกสิ่งที่ต้องการประเมิน (2) การพัฒนา

และใช้กระบวนการเพื่ออธิบายสิ่งที่ต้องการประเมินนั้นอย่างถูกต้องแม่นยำ และ (3) การสังเคราะห์หลักฐานที่เป็นผลจากกระบวนการเหล่านี้ไปสู่การตัดสินใจขั้นสุดท้าย

ความหมายของการประเมินได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง การสืบทอดและพัฒนากันมาอย่างต่อเนื่องทำให้ความหมายของการประเมินมีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การประเมินในอนาคตน่าจะเปลี่ยนสถานภาพให้มีความหมายและบทบาทต่อสังคมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเป็นสารสนเทศเชิงคุณค่าที่สนับสนุนการเจรจาต่อรองเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุถึงเอกภาพของความคิด แนวทาง และข้อสรุปทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันของสังคม (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2536: 19)

2.1.2 ประเภทของการประเมิน

การแบ่งประเภทของการประเมินโครงการ อาจแบ่งตามประเภทการประเมินโดยทั่วไป คือ แบ่งตามวัตถุประสงค์การประเมินได้เป็นประเภทการประเมินความก้าวหน้า และประเมินผลสรุป แบ่งตามช่วงเวลาของการประเมินได้เป็น 8 ประเภท คือ การประเมินความต้องการจำเป็น ความเป็นไปได้ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ การติดตามผลหลังสิ้นสุดโครงการไปแล้วระยะหนึ่ง และการประเมินงานประเมิน แบ่งตามผู้ประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ ผู้ประเมินภายนอกและภายใน แบ่งตามมิติการประเมินได้เป็น 4 ประเภท คือ ตามวัตถุประสงค์ ข้อมูล วิธีการประเมิน และจุดเน้นการประเมิน ซึ่งแต่ละเกณฑ์สามารถจะผสมการประเมินแต่ละประเภทตั้งแต่ 2 ประเภทขึ้นไป หรือทั้งหมดในลักษณะการประเมินโดยรวมก็ได้ (พิสณุ ฟองศรี, 2549: 90)

การประเมินผลโครงการโดยทั่วไป มักจะใช้การประเมินผลทั้งแบบ Formative Evaluation และแบบ Summative Evaluation ตลอดจนมีการประเมินการดำเนินโครงการระยะสั้นและระยะยาวตามแผนการประเมินผลที่ได้วางไว้ ซึ่งการประเมินทั้ง 2 ช่วงดังกล่าว อธิบายได้ดังนี้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544: 95-96)

Formative Evaluation เป็นการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงเป็นสำคัญ มักจะใช้ประเมินผลระหว่างวางแผน หรือระหว่างพัฒนาโครงการ ผลที่ได้จาก Formative Evaluation นั้นจะช่วยตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่แท้จริง นอกจากนั้น Formative Evaluation อาจใช้ในระหว่างดำเนินโครงการ จะช่วยตรวจสอบว่าโครงการได้ดำเนินไปตามแผนของโครงการอย่างไร โดยอาจเรียกชื่อเฉพาะได้ว่า Implementation Evaluation หรือ Formative Evaluation ส่วนการตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการว่าดำเนินได้ผลเพียงไร เรียกว่า Progress Evaluation

Summative Evaluation เป็นการประเมินผลรวม มักจะใช้ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ สำหรับโครงการที่มีการดำเนินระยะยาวอาจใช้ Summative Evaluation ในการสรุปย่อความระยะยาวต่าง ๆ ข้อมูลที่ได้จากระยะต่าง ๆ จะช่วยการประเมินสรุปรวมนั้น ส่วนใหญ่จะรวบรวมจาก

ผลของ Formative Evaluation เป็น Summative Evaluation ซึ่งผลสรุปที่ได้จะนำไปสู่การรายงานว่าโครงการบรรลุเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร ตลอดจนรายงานถึงสถานภาพของโครงการว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวเพียงไร มีปัญหาหรืออุปสรรคใดที่ต้องการแก้ไขปรับปรุง ข้อมูลเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้บริหารโครงการสามารถนำไปสู่การตัดสินว่าโครงการนั้นจะดำเนินการต่อหรือยกเลิก

นอกจากนี้ เกณฑ์ช่วงเวลาตามวงจรโครงการ ถือเป็นการแบ่งประเภทการประเมินโครงการที่เอื้อต่อการนำไปปฏิบัติ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และสิ้นสุดโครงการ รวมทั้งขั้นตอนการประเมินโครงการทุกระยะ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ (พิสณุ ฟองศรี, 2549: 90-98)

1) การประเมินก่อนดำเนินโครงการ

เป็นการประเมินก่อนที่โครงการจะดำเนินการ เพื่อหาข้อมูลมาตัดสินใจว่าจะปรับเปลี่ยน ดำเนินการแบบโครงการนำร่อง หรือดำเนินโครงการเต็ม หรือระงับโครงการ ลักษณะสำคัญของการประเมินก่อนดำเนินโครงการ จึงเป็นการประเมินเพื่อศึกษาความเหมาะสมที่จะดำเนินโครงการ มุ่งตรวจสอบความจำเป็น ความเป็นไปได้ ความพร้อม หรือปัจจัยนำเข้า โดยนำข้อมูลมาตัดสินใจวางแผนว่าควรจะดำเนินโครงการหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ของการประเมินก่อนดำเนินโครงการ มีดังนี้

(1) ช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องกับโครงการตัดสินใจได้ถูกต้อง สารสนเทศที่ได้อย่างถูกต้องครอบคลุม จะเอื้อให้ตัดสินใจว่ามีความจำเป็น ความเป็นไปได้หรือความพร้อมของทรัพยากรที่จะดำเนินโครงการหรือไม่

(2) ช่วยให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการจะดำเนินโครงการ สารสนเทศที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนทั้งด้านทรัพยากรต่าง ๆ การกำหนดกิจกรรมและขั้นตอนที่จะดำเนินโครงการได้อย่างเหมาะสม

(3) ช่วยเพิ่มความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ การประเมินก่อนดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ ก่อนจะดำเนินโครงการจะช่วยเพิ่มความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการทุกฝ่ายว่าโครงการมีโอกาสได้รับความสำเร็จได้

2) การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ

การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ เป็นการประเมินในระหว่างที่โครงการดำเนินการอยู่ เพื่อหาข้อมูลมาตัดสินใจปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการโครงการ ในระยะต่อไปให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด

ประโยชน์ของการประเมินระหว่างดำเนินโครงการ มีดังนี้

(1) ช่วยให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ ต่อการปรับปรุงกิจกรรม และวิธีปฏิบัติอื่น ๆ องค์ประกอบต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่เหลือ หรือการดำเนินการในรุ่นต่อไป

(2) ช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการตัดสินใจได้ทันท่วงที ภายใต้ฐานข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องครอบคลุม เป็นการเพิ่มศักยภาพของโครงการและลดความสูญเสียสิ้นเปลืองทรัพยากรต่าง ๆ ได้

(3) ช่วยเพิ่มความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ทั้งผู้รับผิดชอบ ผู้สนับสนุน และผู้รับบริการ ฯลฯ จะเกิดความมั่นใจได้เพราะเป็นการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ตามหลักการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผลการประเมินพบว่ามีความสำเร็จหรือมีแนวโน้มว่าจะสำเร็จ

3) การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ลักษณะสำคัญของการประเมินโครงการ จะเป็นการประเมินหลังจากโครงการสิ้นสุดแล้ว เพื่อศึกษาผลการดำเนินโครงการว่ามีประสิทธิภาพประสิทธิผลหรือผลทั้งทางตรงทางอ้อมอย่างไร สารสนเทศที่ได้จึงเน้นใช้ตัดสินใจ เลิก หยุด หรือดำเนินการต่ออย่างต่อเนื่องหรือดำเนินการใหม่ในโอกาสต่อไป ซึ่งการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการนั้น อาจแบ่งออกเป็นประเภทย่อยได้ 5 ประเภท คือ การประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ การประเมินด้วยการติดตามผลหลังสิ้นสุดโครงการไปแล้วระยะหนึ่ง และการประเมินงานประเมินโครงการ

ประโยชน์ของการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ คือ ช่วยการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตโครงการ ภายใต้สารสนเทศที่ถูกต้อง ครอบคลุม ข้อมูลที่ได้จะชัดเจนและแสดงถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบทุกฝ่าย เป็นการสนองตอบหลักการบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาลได้เช่นเดียวกับแนวคิดหลักการประเมินสิ่งอื่น ๆ

อุทัย หิรัญโต (2532: 40) ยังได้แบ่งช่วงเวลาของการประเมินโครงการออกเป็น 3 ระยะเช่นเดียวกัน กล่าวคือ

1) การประเมินผลก่อนทำโครงการ เป็นการประเมินขั้นต้น เพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ การใช้จ่ายเงินตามโครงการและระยะเวลาดำเนินงานว่าเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายหรือที่จะได้รับมากน้อยเพียงใด การประเมินผลในขั้นนี้ คือ การประเมินค่าเพื่อขออนุมัติโครงการนั่นเอง หรือประเมินผลเพื่อตัดสินใจว่าจะจัดทำโครงการหรือไม่

2) การประเมินผลระหว่างทำโครงการ หมายถึง การประเมินผลตั้งแต่เริ่มทำโครงการในระยะแรกจนทำโครงการสิ้นสุดลง ทั้งนี้ ส่วนมากจะประเมินเฉพาะโครงการที่ใช้เวลาดำเนินการยาวนาน หรือเป็นโครงการที่ปฏิบัติเป็นระยะ ๆ ซึ่งอาจจะเป็นระยะ 4 ปี หรือ 6 ปี ในระหว่างที่กำลังดำเนินงานตามโครงการอยู่ก็จัดให้มีการประเมินผลทุกระยะ 1 ปี หรือ 2 ปี หรือจะประเมินผลทุก 3 เดือน ทุก 6 เดือน ก็ได้ การประเมินผลในระหว่างโครงการนั้นนอกจากประเมินในเรื่องเวลาและค่าใช้จ่ายแล้ว ยังต้องประเมินปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านเทคนิค การบริหาร และพฤติกรรมบุคคลด้วย

3) การประเมินผลเมื่อสิ้นโครงการ จะจัดทำภายหลังที่การดำเนินงานตามโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคใด ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะมีประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข จัดทำโครงการใหม่ต่อไป และยังเป็นการทดสอบสัมฤทธิ์ผลของโครงการว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ด้วย

นอกจากนี้ เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546: 96-103) ยังได้แบ่งประเภทของการประเมินโครงการที่แตกต่างออกไป โดยมีการแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) การประเมินความต้องการที่จำเป็น 2) การประเมินกระบวนการ 3) การประเมินผลผลิต และ 4) การประเมินประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) การประเมินความต้องการที่จำเป็น

แนวคิดของการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need Assessment) เริ่มต้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1960 โดยโครงการต่าง ๆ เหล่านั้น มักถูกเรียกร้องให้มีการระบุวิธีการวัดและประเมินความต้องการของโครงการไว้ในเป้าหมายด้วย ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพของการวางแผนโครงการ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นเกณฑ์พื้นฐานสำหรับการพิจารณาอนุมัติเพื่อให้การสนับสนุนโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการต่าง ๆ ทางการศึกษา เช่น โครงการที่เกี่ยวกับการส่งเสริมวิชาการ โครงการพัฒนาจิตใจและอารมณ์ของเด็กนักเรียน และโครงการฝึกอบรมทางอาชีวศึกษา เป็นต้น โครงการทั้งหลายเหล่านี้ได้ทำการประเมินความต้องการที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และเพื่อใช้ประโยชน์จากผลการประเมินให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับชาติ

ในการวัดและประเมินความต้องการที่จำเป็นนั้น ก่อนดำเนินโครงการใด ๆ จะต้องมีการวางแผนของโครงการนั้น ๆ ไว้ล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบคำถามต่าง ๆ ได้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง ในปัจจุบันนักประเมินได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อการประเมิน และเชื่อว่าการวางแผนโครงการจำเป็นต้องจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมิน โดยให้การวางแผนโครงการเป็นขั้นตอนหนึ่งของการประเมินโครงการนั้น ๆ ก่อนนำโครงการไปสู่ขั้นปฏิบัติ ทำให้นักวางแผนที่ดีต้องมีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความต้องการที่จำเป็นอย่างถูกต้อง โดยอาศัยเทคนิคซึ่งสามารถวัดและประเมินความต้องการที่เหมาะสมได้ในเชิงปริมาณ รวมทั้งอาจใช้เทคนิคอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการประเมินความต้องการได้ เช่น การใช้ข้อมูลจากระเบียนสะสมที่มีอยู่ หรือการสังเคราะห์สารสนเทศที่มีอยู่ เป็นต้น

2) การประเมินกระบวนการ

แนวคิดหลักของการประเมินกระบวนการ คือ เมื่อโครงการได้รับการพัฒนาและเริ่มดำเนินการแล้ว นักประเมินต้องย้อนกลับไปทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบว่าโครงการนั้น ๆ ได้ปฏิบัติไปตามทุกขั้นตอนที่ได้ออกแบบไว้หรือไม่ และได้จัดกิจกรรมเพื่อให้บริการต่อกลุ่มเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในโครงการหรือไม่ การประเมิน

กระบวนการของโครงการเช่นนี้ ถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นการตรวจสอบความพยายามของโครงการว่า ได้ดำเนินการไปอย่างครบถ้วนและตรงตามแผนที่วางไว้ทุกขั้นตอนหรือไม่

ข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการประเมินโครงการ มักถูกรวบรวมไว้โดยตัวแทนของหน่วยงานและไม่อยู่ในรูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้โดยตรง ดังนั้น การจัดข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เรียกใช้ได้นั้น จึงต้องเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งนักประเมินกระบวนการควรตระหนักในเรื่องนี้ และควรมีความพยายามที่จะออกแบบการเก็บข้อมูลที่จำเป็นต่าง ๆ อย่างมีระบบ ทั้งนี้เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในด้านการรวบรวมข้อมูลและการสรุปข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติโครงการให้มากที่สุด

ถึงแม้ว่าการประเมินกระบวนการ มิได้บ่งชี้ถึงความสำเร็จของโครงการ แต่ก็มีความสำคัญต่อผู้รับผิดชอบโครงการในส่วนที่เกี่ยวกับเงินทุนที่จะนำมาสนับสนุนโครงการหรือนำมาใช้เพื่อการขยายโครงการ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีข้อมูลเบื้องต้นจากการประเมินดังกล่าว เพื่อจะได้ทราบว่าโครงการนั้น ๆ มีแผนงานที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพียงใด และน่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ นอกจากนั้น เมื่อมีการประเมินกระบวนการของโครงการแล้ว สิ่งสำคัญคือ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อำนวยการโครงการสามารถจะปรับการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการได้อย่างสมเหตุสมผล

3) การประเมินผลผลิต

ที่ผ่านมานักประเมินมักจะเน้นการประเมนผลสัมฤทธิ์ของโครงการจากการประเมินผลผลิตโดยตรงของโครงการนั้น ๆ ซึ่งความจริงแล้วเป็นการยากที่จะระบุ “เหตุ” ซึ่งมักหมายถึง ปัจจัยนำเข้าในระหว่างการดำเนินโครงการกับ “ผล” ที่เกิดตามมาของโครงการ ดังนั้น การประเมินผลผลิตของโครงการที่คัญคือ นักประเมินจะต้องแสดงแนวทางในการวัดผลสำเร็จของโครงการให้น่าเชื่อถือ มีการวัดที่แม่นยำ มีผลการวัดที่ตรงกับความเป็นจริง และมีความคงที่สำหรับวิธีการวัดนั้น อาจต้องใช้การออกแบบตามวิธีวิจัยที่ซับซ้อน คล้ายกับการออกแบบโครงการวิจัยเชิงทดลอง ส่วนการกำหนดความสำเร็จของโครงการ ยังมีความเห็นแตกต่างกันตามกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานที่สนับสนุน บุคลากรของโครงการ และผู้รับบริการ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีระดับของการยอมรับความสำเร็จต่างกันไป ดังนั้น นักประเมินจึงต้องหาตัวบ่งชี้ที่สามารถเป็นที่ยอมรับของทุกกลุ่มและมีความเป็นไปได้สำหรับการประเมินผลผลิต

การประเมินผลผลิตของโครงการ แม้ว่าจะเป็นเรื่องยากและซับซ้อนแต่ก็มีความสำคัญ เพราะโครงการทั้งหลายย่อมคาดหวังที่จะทราบสภาพที่แท้จริงว่า มีผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด มีผลข้างเคียงประการใดบ้าง และมีผลกระทบอย่างไรบ้าง อันจะนำไปสู่การตัดสินคุณค่าของโครงการที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ นักประเมินที่ดีจึงต้องพยายามประเมินให้ได้ว่า

(1) โครงการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด รวมทั้งมีผลข้างเคียงอะไรบ้างที่สามารถจะบ่งบอกถึงผลกระทบของโครงการดังกล่าว

(2) มีหลักฐานด้านข้อมูล สารสนเทศ และบริการที่สนับสนุนผลการประเมิน ซึ่งสามารถนำมาอธิบายหรืออภิปรายได้ ทั้งเชิงประจักษ์และเชิงเหตุผลมากน้อยเพียงใด

(3) มีวิธีการและตัวบ่งชี้ของการประเมินที่สามารถชี้แจง หรือยืนยันความเป็นไปได้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันได้หรือไม่ และเพราะเหตุใด

4) การประเมินประสิทธิภาพ

ปัจจุบันนักประเมินและผู้บริหารโครงการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินประสิทธิภาพของโครงการมากขึ้น โดยถือว่าเป็นประเภทของการประเมินที่จำเป็นสำหรับโครงการ เพราะจะช่วยเสริมให้โครงการเหล่านั้น สามารถดำเนินการอย่างสอดคล้องกับสภาวการณ์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท้องถิ่นหรือโครงการที่เป็นตัวกำหนดเกณฑ์สำคัญสำหรับประกันโครงการขนาดใหญ่ระดับชาติ ที่จะไม่ต้องสูญเสียทรัยพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยไม่จำเป็น โดยปกติแล้วการประเมินประสิทธิภาพของโครงการมักจะเริ่มจากคำถามต่าง ๆ กัน เช่น

(1) ความสำเร็จของโครงการนั้น ๆ เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายแล้วมีความเหมาะสมหรือไม่

(2) ผลผลิตของโครงการเกิดจากปัจจัยที่ลงทุนไปใช่หรือไม่

(3) โครงการนี้มีผลผลิตสูงกว่าโครงการอื่น ๆ เมื่อลงทุนเท่ากันหรือไม่ และเพราะเหตุใด

2.1.3 แบบจำลอง (Model) ที่ใช้ในการประเมิน

ลักษณะของรูปแบบหรือแบบจำลองนั้น ไม่เพียงแต่เป็นแบบจำลองภาพหรือความคิดเท่านั้น แต่ยังมุ่งสื่อสารภาพ รวมทั้งความคิด หลักการ ตลอดจนปรากฏการณ์ในเชิงสัมพันธ์อย่างเป็นระบบอีกด้วย ดังนั้น การกำหนดแบบจำลองที่เป็นระบบและมีหลักการที่สมเหตุสมผลจะทำให้การวางแผนการทำงานต่าง ๆ เข้าใจได้ง่ายขึ้น ในศาสตร์ของการประเมินก็เช่นเดียวกัน มีผู้พยายามเสนอแนวคิดและโมเดลที่ช่วยให้สามารถทำการประเมินได้ดีขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า “รูปแบบ” หรือ “โมเดล” การประเมินนี้ สามารถที่จะถือว่าเป็นทฤษฎีการประเมินก็ได้ เพราะมีลักษณะของความสมเหตุสมผลบนพื้นฐานของข้อตกลงเบื้องต้นในเชิงทฤษฎีเช่นกัน นอกจากนั้น “รูปแบบ” การประเมินยังสามารถเป็นที่เข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติได้ตามโครงการต่าง ๆ ทำให้สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับศาสตร์ของการประเมิน ดังจะเห็นว่า “รูปแบบ” การประเมินได้แพร่หลายไปทั่วโลก แม้แต่ในประเทศไทยเอง นักประเมินก็มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินต่าง ๆ ตลอดจนมีการนำไปใช้ในการปฏิบัติเพื่อช่วยการตัดสินความต้องการและคุณภาพของโครงการต่าง ๆ เป็นต้น จนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมากเกี่ยวกับการใช้ “รูปแบบ” หรือ “โมเดล” การประเมิน ซึ่งบ่งชี้ว่าเมื่อเป็นทฤษฎีการประเมินแล้วก็ย่อมจะต้องมีการตรวจสอบถึงคุณภาพด้านความเป็นปรนัย

(Objectivity) ว่าปราศจากอคติหรือไม่ หรือมีความตรงของการประเมิน (Validity) และวิธีการประเมินที่มีความเชื่อถือได้ (Reliability) มากน้อยเพียงใด (เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 28)

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนามาหลายยุคหลายสมัย นักประเมินหลายท่านได้พยายามเสนอรูปแบบการประเมินไว้หลายลักษณะ แต่ละรูปแบบมีแนวคิด ทฤษฎี และหลักเหตุผลของการพัฒนาโดยเฉพาะ มีความเชื่อและปรัชญาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป ที่สำคัญคือ รูปแบบแต่ละรูปแบบที่นำเสนอมีวัตถุประสงค์เฉพาะของการใช้ในการประเมินที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นรูปแบบต่าง ๆ ล้วนมีจุดเด่นจุดด้อย และมีข้อจำกัดในการนำไปใช้ที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้น ในทางปฏิบติแล้วการประเมินโครงการใด ๆ จึงไม่ควรจำกัดให้ใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมและวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการใช้รูปแบบนั้น ๆ รวมทั้งอรรถประโยชน์ที่จะได้จากการใช้รูปแบบนั้น ๆ เป็นส่วนสำคัญด้วย นักประเมินที่มีประสบการณ์จึงไม่ควรยึดติดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่จะต้องรู้จักเลือกประยุกต์ใช้รูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการประเมินสูงสุด

ดังนั้น จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องจึงสามารถสรุปแนวคิด หลักการ และแบบจำลอง (Model) การประเมินที่สำคัญ ๆ ได้ ดังต่อไปนี้ (เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 30-61)

2.1.3.1 แบบจำลอง (Model) การประเมินของ Tyler

แนวคิดทางการประเมินของ Tyler (1936: อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 30) จัดเป็นแนวคิดของการประเมินในระดับชั้นเรียน โดย Tyler มีความเห็นว่าการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะมีส่วนช่วยอย่างมากในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ทั้งนี้ Tyler ได้เริ่มต้นการนำเสนอแนวความคิดทางการประเมินโดยยึดกระบวนการของการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก กล่าวคือ Tyler ได้นิยามว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่มุ่งจัดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงปรารถนาในตัวของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้จุดเน้นของการเรียนการสอน จึงขึ้นอยู่กับการที่ผู้เรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียนตามที่มุ่งหวัง กระบวนการดังกล่าวควรมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ต้องมีการระบุหรือกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนลงไปว่าเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนควรเกิดพฤติกรรมใด หรือสามารถกระทำสิ่งใดได้บ้าง ลักษณะของวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนดังกล่าวนี้ ควรมีจุดเน้นอยู่ที่การกำหนดพฤติกรรมซึ่งสังเกตเห็นได้โดยชัดเจน หรือที่เรียกว่าวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

ขั้นที่ 2 ต้องระบุต่อไปว่า จากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ดังกล่าวนั้น มีเนื้อหาใดบ้างที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ หรือมีสาระใดบ้างที่เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในขั้นตอนที่ 1

ขั้นที่ 3 หารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในขั้นตอนที่ 2

ขั้นที่ 4 หามาตรการในการตรวจสอบหลังจากสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในข้อใดบ้าง และมีวัตถุประสงค์ข้อใดบ้างที่ผู้เรียนยังไม่เกิดการเรียนรู้

แนวคิดดังกล่าวนี้เป็นแนวคิดในช่วงต้น ๆ ของ Tyler ต่อมา Tyler ได้สร้างวงจรของวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลขึ้น ซึ่งเขียนเป็นโมเดลพื้นฐานเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าผลการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ มุ่นเน้นที่การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เป็นผลมาจากการเรียนการสอนในโรงเรียน มีขั้นตอนดังภาพที่ 2.1

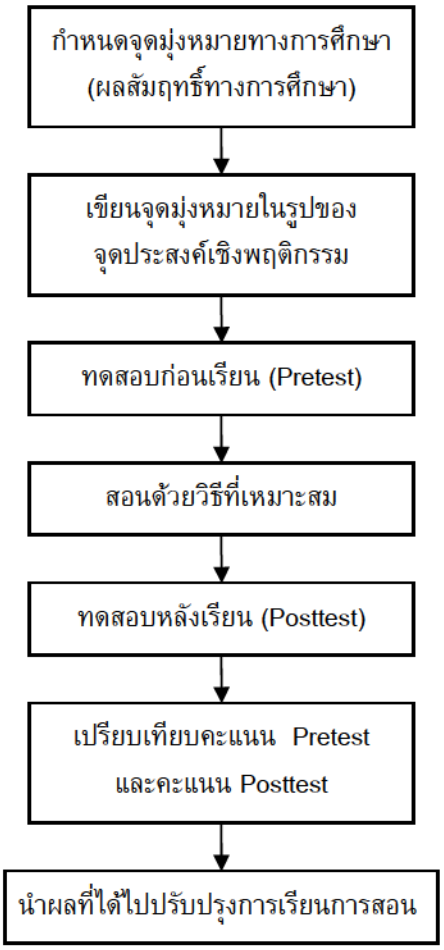

ภาพที่ 2.1 แสดงแบบจำลองการประเมินของ Tyler

แหล่งที่มา: Tyler, 1936 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2545: 42.

กล่าวโดยสรุปคือ การประเมินในความเห็นของ Tyler หมายถึงการเปรียบเทียบสิ่งที่ผู้เรียนสามารถกระทำได้จริงหลังจากที่ได้จัดการเรียนการสอนแล้วกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งได้กำหนดขึ้นไว้ก่อนที่จะจัดการเรียนการสอน

จากแนวคิดพื้นฐานด้านหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประเมินการเรียนการสอนดังกล่าว Tyler จึงได้เสนอโมเดลการประเมินขึ้น เรียกว่า "Tyler's Goal Attainment Model" ซึ่งเป็นโมเดลที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลักในการประเมินความสำเร็จของโครงการ โดยการตรวจสอบผลผลิตของโครงการว่า ได้เป็นไปตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

2.1.3.2 แบบจำลอง (Model) การประเมินของ Cronbach

Cronbach (1963 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2545: 43) มีความเห็นว่าการประเมินนั้นไม่ควรกระทำโดยใช้แต่แบบทดสอบเพียงประการเดียว ซึ่ง Cronbach พัฒนาแบบจำลองนี้ขึ้นในปี ค.ศ.1963 เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในแบบจำลองของ Tyler จุดเน้นของแบบจำลองนี้เป็นการประเมินเพื่อสร้างสารสนเทศในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงรายวิชา โดย Cronbach (1963 อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 33) ได้เสนอแนวทางการประเมินเพิ่มเติมไว้อีก 4 แนวทาง คือ

1) การศึกษากระบวนการ (Process Studies) ได้แก่ การศึกษาภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น การที่นักเรียนทำแบบฝึกหัดไม่ถูกต้อง การสังเกตผลการใช้สื่อ การซักถามนักเรียนขณะดำเนินการสอน หรือขณะให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ สามารถจะนำมาเป็นข้อมูลที่ใช้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงรายวิชาได้เป็นอย่างดี

2) การวัดศักยภาพผู้เรียน (Proficiency Measurement) Cronbach ได้ให้ความสำคัญต่อคะแนนรายข้อมากกว่าคะแนนจากแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยให้ทัศนะว่าคะแนนจากแต่ละข้อสามารถชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วและสิ่งที่ควรจะพัฒนาต่อไป ด้วยเหตุนี้ Cronbach จึงให้ความสำคัญต่อการสอบเพื่อวัดสมรรถภาพของผู้เรียนระหว่างการเรียนการสอนว่ามีความสำคัญมากกว่าการสอบประจำปลายภาคเรียนหรือการสอบปลายปี

3) การวัดทัศนคติ (Attitude Measurement) Cronbach ให้ทัศนะว่าการวัดทัศนคติเป็นผลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนส่วนหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญเช่นกัน การวัดทัศนคติอาจทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม และอื่น ๆ

4) การติดตามผล (Follow-Up Studies) เป็นการติดตามผลการทำงานหรือภาวะการเลือกศึกษาต่อในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งการให้บุคคลเรียนในระดับขั้นพื้นฐานที่ผ่านมาแล้ว ได้ประเมินถึงข้อดีและข้อจำกัดของวิชาต่าง ๆ ว่าควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมอย่างไร เพื่อช่วยในการพัฒนาหรือปรับปรุงรายวิชานั้นต่อไป

เมื่อสรุปแนวคิดของ Cronbach ข้างต้นแล้ว จะเห็นว่า Cronbach มีความเชื่อว่าการประเมินที่เหมาะสมนั้นต้องพิจารณาหลาย ๆ ด้านดังที่กล่าวมา ดังนั้นเขาจึงได้เสนอโมเดลการประเมินที่เรียกว่า "Cronbach's Goal & Side Effect Attainment Model" เพื่อนำมาใช้สำหรับ

การประเมินโครงการด้านการเรียนการสอน โดยเน้นว่าการประเมินโครงการด้านการเรียนการสอนนั้น ไม่ควรประเมินเฉพาะแต่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น แต่ควรประเมินหรือตรวจสอบผลข้างเคียงของโครงการด้วย Cronbach ยังมีความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของการประเมินโครงการด้านการเรียนการสอน คือ การค้นหาข้อบกพร่องของโครงการเพื่อจะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.1.3.3 แบบจำลอง (Model) การประเมินของ Scriven

Scriven (1967 อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 35) ได้จำแนกประเภทและบทบาทของการประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation)

เป็นบทบาทของการประเมินงาน กิจกรรม หรือโครงการใด ๆ ที่บ่งชี้ถึงข้อดีและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินงานนั้น ๆ ผลจากการประเมินดังกล่าวนี้ สามารถจะนำไปใช้เพื่อการพัฒนางานดังกล่าวให้ดีขึ้น จึงอาจเรียกการประเมินประเภทนี้ว่าเป็นการประเมินเพื่อการปรับปรุง

2) การประเมินผลรวม (Summative Evaluation)

เป็นบทบาทของการประเมินเมื่อกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ สิ้นสุดลง เพื่อเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณค่าความสำเร็จของโครงการนั้น ๆ รวมทั้งนำเอาความสำเร็จหรือแนวทางที่ดีไปใช้งานหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในโอกาสต่อ ๆ ไป จึงอาจเรียกการประเมินประเภทนี้ว่าเป็นการประเมินสรุปรวม

การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) และการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน (สุวิมล ติรกานันท์, 2545: 45) ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การเปรียบเทียบรายละเอียดของ Formative Evaluation & Summative Evaluation

รายละเอียด	Formative Evaluation	Summative Evaluation
1. วัตถุประสงค์	- ปรับปรุงโครงการ	- ยุติ หรือ ขยายโครงการ
2. ผู้ใช้ผลประเมิน	- ผู้บริหารและคณะผู้ดำเนินงาน	- ผู้บริหารระดับนโยบาย หรือเจ้าของทุน
3. ผู้ประเมิน	- บุคคลภายในโครงการ	- บุคคลภายในและภายนอกโครงการ
4. ลักษณะการเก็บข้อมูล	- เป็นทางการและไม่เป็นทางการ - เก็บข้อมูลเป็นระยะ ๆ	- เป็นทางการ - เก็บเพียงครั้งเดียวตอนสิ้นสุดโครงการ
5. กลุ่มตัวอย่าง	- ขนาดเล็ก	- ขนาดใหญ่และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย
6. ประเด็นคำถาม	- ทำอะไร ทำได้เท่าไร - มีอะไรต้องปรับปรุง - ต้องการทรัพยากรอะไรเพิ่มขึ้นอีก - มีปัญหา/อุปสรรคอะไร	- มีผลอะไรเกิดขึ้น - ค่าใช้จ่ายเป็นอย่างไร - ควรยุติหรือขยายโครงการ

แหล่งที่มา: สุวิมล ติรกานันท์, 2545: 45.

นอกจากนี้ Scriven (1967 อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 36) ยังได้เสนอสิ่งที่ต้องประเมินออกเป็นส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1) การประเมินเกณฑ์ภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของเครื่องมือใด ๆ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล รวมทั้งคุณภาพของคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ เช่น เป้าหมาย โครงสร้าง วิธีการ ตลอดจนทัศนคติของบุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินโครงการ ความเชื่อถือจากสาธารณชน และข้อมูลอื่น ๆ ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้น ๆ การประเมินในส่วนนี้ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง

2) การประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของโครงการ ทฤษฎี หรือสิ่งอื่น ๆ ของโครงการ แต่เป็นการประเมินในส่วนซึ่งเป็นผลที่มีต่อผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ เช่น ผลที่ได้จากคะแนนสอบหรือผลการปฏิบัติงานของผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ ฯลฯ การประเมินความคุ้มค่าได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับผลของโครงการที่ให้แก่ผู้รับบริการ จึงจัดว่าเป็นการตัดสินคุณค่าของโครงการโดยอิงเกณฑ์ภายนอก (Extrinsic Criteria)

2.1.3.4 แบบจำลอง (Model) การประเมินของ Stake

การประเมินในทัศนะของ Stake (1967 อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 39) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งเพื่อนำมาจัดให้เป็นระบบระเบียบและมีความหมายในการประเมิน โดย Stake ได้สร้างแบบจำลองทางความคิดเกี่ยวกับการประเมินขึ้นเรียกว่า Stake's Countenance Model แสดงได้ดังภาพที่ 2.2

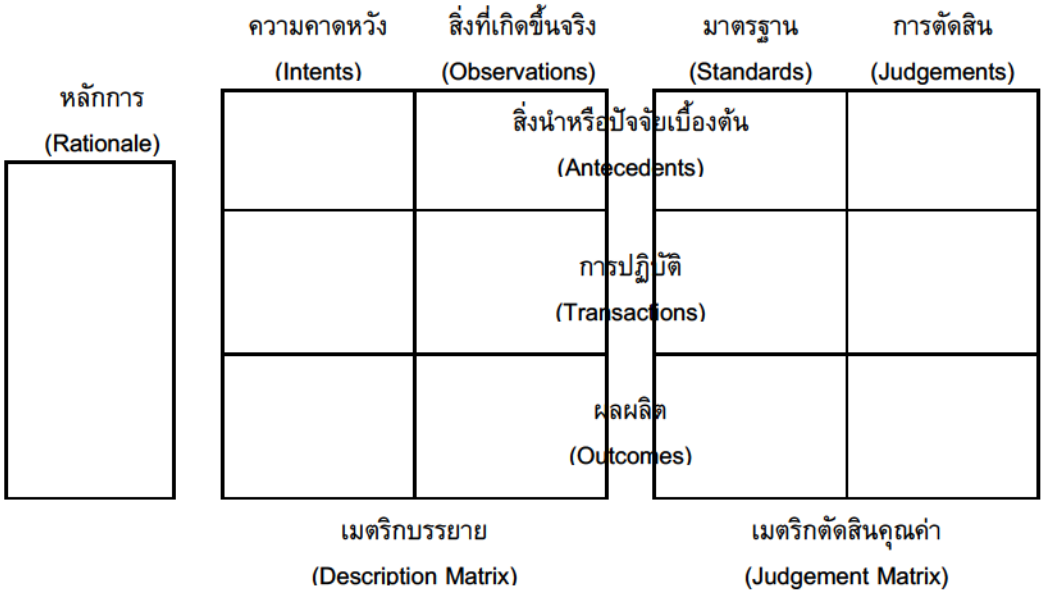

ภาพที่ 2.2 แสดงแบบจำลองการประเมิน Stake's Countenance Model

แหล่งที่มา: Stake, 1967 อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 39.

จากแผนภาพแบบจำลองของ Stake ข้างต้น อธิบายได้ดังนี้

1) มิติในแนวตั้ง

(1) สิ่งนำ (Antecedents) หมายถึง ภาวะของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ก่อนที่จะมีกิจกรรมหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา เช่น ในเรื่องของการเรียนการสอนจะหมายถึง ภูมิหลัง ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิมของนักเรียน เป็นต้น

(2) การปฏิบัติ (Transaction) หมายถึง ภาวะของการกระทำการเคลื่อนไหวหรือการจัดกิจกรรมใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของงานในโครงการนั้น ๆ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับครูและนักเรียน

(3) ผลผลิต (Outcomes) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำในโครงการ เช่น ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน ผลผลิตที่คาดหวัง หมายถึง การที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดี มีความสามารถ ทักษะ หลังจากที่ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปแล้ว

2) มิติในแนวนอน

(1) ส่วนของการบรรยาย หมายถึง ภาวะที่ได้เกิดขึ้นจริงหรือต้องการจะให้เกิดขึ้นโดยสามารถสังเกตได้ ภาวะในส่วนของการบรรยายแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนย่อย คือ

(1.1) ความมุ่งหมาย หรือความประสงค์ที่คาดหวัง หรือที่วางแผนไว้เพื่อต้องการให้เกิดขึ้น

(1.2) ผลหรือสิ่งที่สังเกตได้จริง

(2) ส่วนของการตัดสิน หมายถึง ภาวะของการตัดสินใจเชิงประเมิน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนย่อย คือ

(2.1) เกณฑ์ ได้แก่ ภาวะที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ใด ๆ ที่สังเกตได้ และเพื่อระบุว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีคุณภาพระดับใด

(2.2) การเลือกตัดสินใจ ได้แก่ ผลที่เกิดจากการนำเอาเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

2.1.3.5 แนวคิดการประเมินของ Alkin

Alkin (1969 อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 45-47) ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1) การประเมินเพื่อการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ การประเมินส่วนนี้ เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นก่อนที่จะทำกิจกรรม หรือโครงการใด ๆ เป็นการประเมินเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือเพื่อกำหนดเป้าหมายของโครงการให้สอดคล้องกับภาวะความต้องการที่เป็นอยู่

2) การประเมินเพื่อการวางแผนโครงการ การประเมินส่วนนี้เป็นการประเมินเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการที่จะวางแผนให้การดำเนินงานในโครงการนั้น ๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3) การประเมินขณะกำลังดำเนินโครงการ การประเมินส่วนนี้จะเน้นถึงการพิจารณาขั้นตอนการทำงานว่าเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้หรือไม่ หรือได้ดำเนินการไปตามขั้นตอนที่ควรจะเป็นเพียงใด

4) การประเมินเพื่อการพัฒนางาน การประเมินส่วนนี้ เป็นการประเมินเพื่อค้นหารูปแบบ แนวทาง หรือข้อเสนอแนะใด ๆ ในการที่จะทำให้งานที่กำลังดำเนินการอยู่นั้น มีประสิทธิภาพมากที่สุด

5) การประเมินเพื่อรับรองผลงานและเพื่อการยุบ ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ การประเมินส่วนนี้เป็นการประเมินภายหลังการดำเนินงานตามโครงการมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผลที่ได้กับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งการประมวลข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้ กับโครงการต่อไป และเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการที่จะยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการในช่วงระยะเวลาต่อไปด้วย

จากแนวคิดหลักตามรูปแบบการประเมินของอัลคินนั้น จะเห็นว่าเป็นการประเมินเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ โดยมีนักประเมินทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการหาและการเตรียมข้อมูล รวมทั้งสรุปและรายงานให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ทราบเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสม นับว่าเป็นการประเมินที่มีระบบ คือ มีการประเมินการวางแผนโครงการเพื่อช่วยให้ได้วิธีการที่บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการประเมินการดำเนินการโครงการเพื่อหาทางปรับปรุงจากการตรวจสอบ และสุดท้ายคือ การประเมินเพื่อรับรองโครงการ อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าว ยังขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน จึงยังไม่แพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำไปใช้ยังไม่กว้างขวางเท่าที่ควร แต่ก็ได้ให้แนวคิดพื้นฐานของการประเมินโครงการซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าควรจะมีการประเมินที่เป็นระบบเพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2.1.3.6 แบบจำลอง (Model) การประเมินของ Stufflebeam

แนวคิดของ Stufflebeam (1971 อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 39) มีลักษณะที่แบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาและนำผลการประเมินที่ได้นั้นไปใช้ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องตามควรแก่กรณี ซึ่งแสดงโมเดลพื้นฐานของ Stufflebeam ได้ดังภาพที่ 2.3

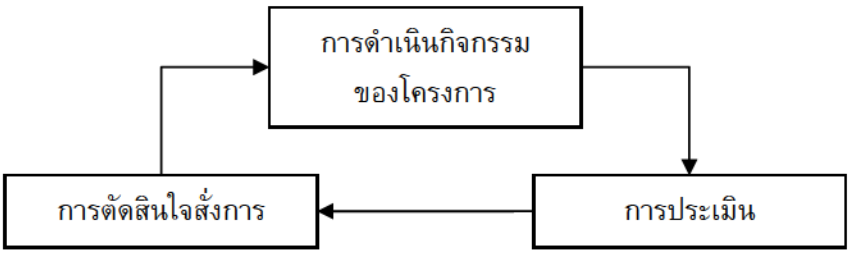

ภาพที่ 2.3 แสดงแบบจำลองการประเมินพื้นฐานของ Stufflebeam
แหล่งที่มา: Stufflebeam, 1971 อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 39.

Stufflebeam ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1) การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation: C)

เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือดำเนินการโครงการใด ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมทั้งเพื่อพิจารณาความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการดังกล่าว การชี้ประเด็นปัญหา ตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายของโครงการ

2) การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation: I)

เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเทคโนโลยีและแผนของการดำเนินงาน

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P)

เป็นการประเมินเพื่อ 1) หาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการเพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้น ๆ 2) หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อการพัฒนางานต่าง ๆ และ 3) บันทึกภาวะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation: P)

เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

การจัดประเภทของการประเมินดังกล่าว แสดงถึงการประเมินที่พยายามให้ครอบคลุมกระบวนการทำงานในทุก ๆ ขั้นตอน ตามแนวคิดที่รู้จักกันดีในนาม “CIPP”

แนวคิดและเป้าหมายของการประเมินตามที่ Stufflebeam ได้เสนอมานั้น ก็เพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการดำเนินโครงการแต่ละประเภท จะเห็นได้ชัดว่าการประเมินแต่ละประเภทดังกล่าว จะต้องเอื้ออำนวยต่อการนำไปตัดสินใจ ดังภาพที่ 2.4

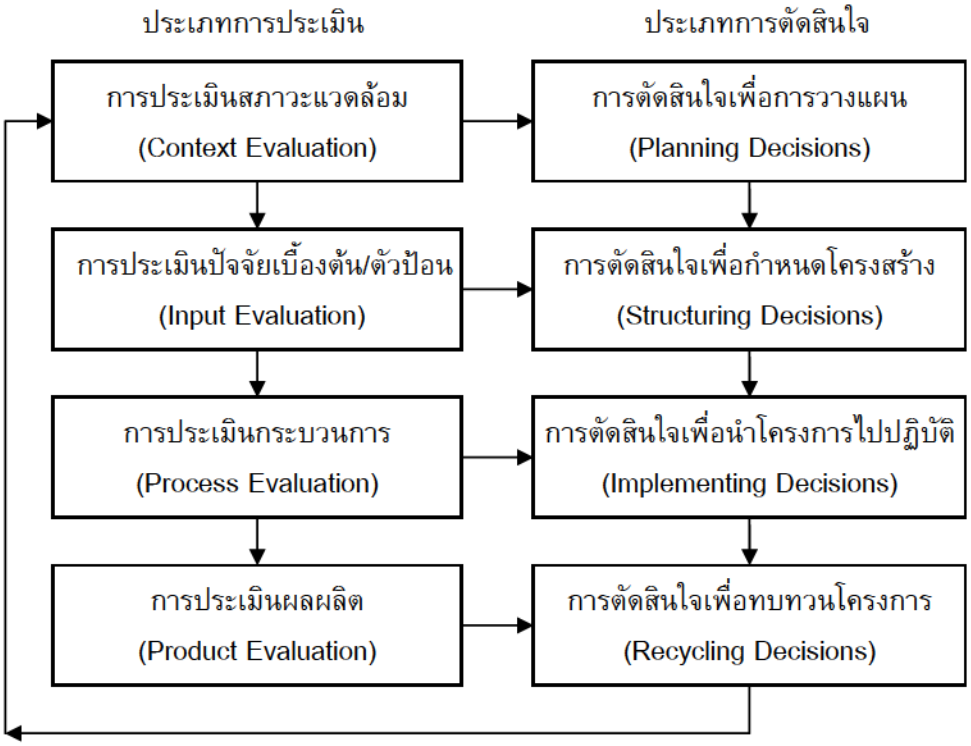

ภาพที่ 2.4 แสดงความสัมพันธ์ของการตัดสินใจและประเภทของการประเมินตามแบบจำลองของ Stufflebeam

แหล่งที่มา: Stufflebeam, 1971 อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 61.

2.1.3.7 แบบจำลอง (Model) การประเมินผลเชิงระบบ (Input-Output Model หรือ System Approach Model) ของ Katz and Kahn

ปัจจุบันแบบจำลองที่ผู้บริหารโครงการหรือผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินผลโครงการด้านพัฒนาสังคมนิยมใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการ คือ แนวคิดและตัวแบบการประเมินผลเชิงระบบ (Input Output Model หรือ System Approach Model) ที่มีหลักการสำคัญมุ่งเน้นประเมินด้วยวิธีการประเมินผลด้วยระบบวิเคราะห์ (Analytical Evaluation) เป็นการประเมินที่วิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Outputs) ตลอดจนประเมินผลต่อเป้าหมาย (Outcomes) และผลกระทบ (Impacts) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม ในมิติด้านบวกและด้านลบ (Katz and Kahn, 1978 อ้างถึงใน มยุรี บุญริ้ว, 2547: 38)

ดังนั้น การประเมินผลโครงการในแนวคิดและแบบจำลอง Input-Output Model จึงถือว่าเป็นการตรวจสอบโครงการใน 2 ช่วงเวลา คือ การประเมินระหว่างการดำเนินโครงการ (On-Going Evaluation) ซึ่งเป็นการมุ่งประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการเพื่อตรวจสอบกระบวนการดำเนินโครงการว่าได้ดำเนินเป็นไปตามแนวคิดและหลักการบริหารจัดการที่ดี

เช่น แนวคิด PODC, POCDE หรือไม่ และเพื่อตรวจสอบวัดความก้าวหน้าของโครงการว่าได้ดำเนินเป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

สำหรับการประเมินหลังเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการ (Ex-post Evaluation) จะมุ่งเน้นการประเมินประสิทธิผล (Outputs) ของโครงการ หรือตรวจสอบประเมินความสำเร็จผลสัมฤทธิ์ของโครงการว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหรือไม่ รวมถึงการประเมินผลต่อเป้าหมายหรือคุณประโยชน์ที่เกิดขึ้น (Outcomes) จากโครงการ ตลอดจนผลกระทบ (Impacts) ที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวังจากโครงการในทิศทางที่ปรารถนาและไม่ปรารถนา

โดยสรุป การประเมินผลในรูปแบบ Input-Output Model มีหลักการสำคัญของการประเมิน คือ มุ่งเน้นประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินโครงการ โดยจะทำการประเมิน 2 ช่วงเวลา คือ ประเมินระหว่างการดำเนินโครงการ (On-Going Evaluation) และประเมินหลังเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการ (Ex-post Evaluation) เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจแก่ผู้บริหารว่าจะดำเนินการต่อไป จะต้องมีการปรับปรุงอะไรบ้าง หรือจะยุติโครงการ แสดงได้ดังภาพที่ 2.5

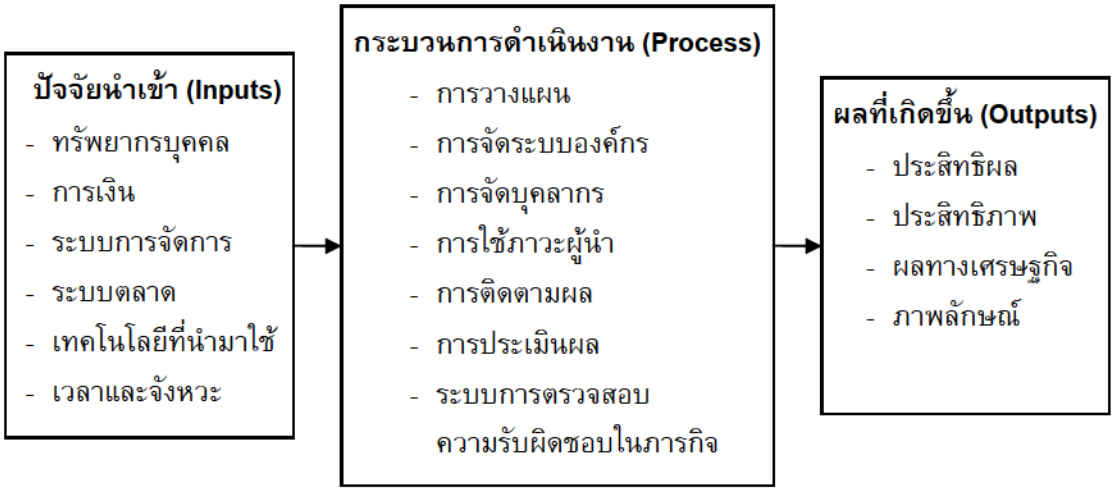

ภาพที่ 2.5 แสดงแบบจำลองการประเมิน Input-Output Model
แหล่งที่มา: Katz and Kahn, 1978 อ้างถึงใน มยุรี บุญริ้ว, 2547: 38-39.

2.1.4 ประโยชน์ของการประเมิน

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546: 93-95) ได้สรุปประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1) การประเมินเป็นเครื่องมือของการรับรองคุณภาพในการให้บริการ ถึงแม้จะไม่สามารถประกันผลสัมฤทธิ์ขั้นสูงสุดของโครงการได้ แต่ก็สามารถรับรองคุณภาพของการให้บริการในระดับหนึ่งได้ ด้วยเหตุนี้ องค์กรที่เป็นเจ้าของโครงการต่าง ๆ จำนวนมาก

จึงเห็นความจำเป็นที่ต้องใช้วิธีประเมินโครงการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่น่าเชื่อถือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากประชาชนทั่วไปด้วย

2) การประเมินช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านเงินทุนได้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่จัดขึ้นเพื่อการกุศล เช่น โครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียนที่ด้อยโอกาส จากการประเมินโครงการดังกล่าว ย่อมทำให้ทราบว่าทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการนี้มีจำนวนเพียงพอหรือไม่ เด็กนักเรียนที่เข้ารับบริการจากโครงการประเภทนี้มีความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจด้านใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางปรับปรุงหรือแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในโอกาสต่อ ๆ ไป

3) การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูล ซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานที่ต้องพิจารณาจัดสรรเงินทุนเพื่อให้การสนับสนุนโครงการ เช่น สำนักงบประมาณแผ่นดิน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะมีการอนุมัติงบประมาณให้แก่โครงการใด ๆ ทางสำนักงบประมาณแผ่นดินมักจะขอข้อมูลสารสนเทศที่เป็นผลการประเมินจากหน่วยงาน ซึ่งจัดทำโครงการเหล่านั้นไปประกอบการพิจารณาด้วยเสมอ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดสรรเงินงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดคำวิพากษ์วิจารณ์ และสอดคล้องกับความต้องการที่เป็นจริง

4) การประเมินช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละโครงการตามลำดับก่อนหลัง โดยสามารถทราบได้ว่า โครงการใดมีความจำเป็นเร่งด่วนกว่ากัน ทั้งนี้เพื่อช่วยแก้ปัญหาในการคัดเลือกโครงการ ตลอดจนช่วยลดความกดดันจากอำนาจทางการเมือง อันเนื่องมาจากโครงการมีจำนวนมาก (ทั้งจากการขยายโครงการและโครงการที่ต่อเนื่อง) แต่เงินทุนสนับสนุนมีจำนวนจำกัด ดังนั้น การประเมินโครงการต่าง ๆ อย่างมีระบบและครบทุกขั้นตอนจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือ ซึ่งจะช่วยชี้แนะได้ว่าโครงการใดควรจะได้รับการพิจารณาให้การสนับสนุนก่อน และโครงการใดควรจะให้การสนับสนุนในลำดับถัดไป เป็นต้น

5) การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้รับบริการ ข้อมูลประเภทนี้ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการตลอดจนเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ

6) การประเมินช่วยให้ทราบถึงผลผลิตของโครงการทั้งในด้านที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป ถึงแม้ว่าการดำเนินโครงการต่าง ๆ ล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ผลผลิตที่พึงประสงค์เป็นหลัก แต่ในความเป็นจริงแล้ว อาจมีผลผลิตบางส่วนที่ไม่พึงประสงค์เกิดตามมาด้วย โดยเหตุนี้ Scriven (1967 อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546: 95) จึงได้เสนอเทคนิคการประเมินแบบไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก หรืออาจเรียกใหม่ได้ว่า “วิธีการ

ประเมินแบบอิสระ” ขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ประเมินในสิ่งที่เกิดขึ้นจริง รวมทั้งผลกระทบต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการดำเนินโครงการนั้น ๆ

นอกจากนี้ อุทัย หิรัญโต (2532: 35) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินผลไว้เช่นเดียวกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) จะทำให้งานหรือการดำเนินงานตามแผนและโครงการไม่ผิดพลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเวลาและค่าใช้จ่าย การประเมินผลก่อนที่จะดำเนินโครงการจะทำให้การวางแผนและการปฏิบัติสอดคล้องต้องกันง่ายขึ้น

2) ในระหว่างปฏิบัติงานสามารถแก้ไขแผนหรือโครงการได้ทันที โดยไม่ต้องเสียเวลาเริ่มต้นใหม่ หากประเมินผลแล้วพบว่ามีข้อผิดพลาด

3) การประเมินผลหลังจากโครงการสำเร็จแล้ว จะทำให้ทราบถึงความสำเร็จของงาน ผลกระทบของโครงการอื่น ตลอดจนพบข้อบกพร่องของโครงการ ซึ่งจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขโครงการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) มีประโยชน์ในการจัดทำแผนหรือโครงการอื่นต่อไป

5) การประเมินผลทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคหรือจุดดีจุดอ่อนต่าง ๆ ระหว่างปฏิบัติการและหลังจากปฏิบัติการเสร็จแล้ว ซึ่งจะเป็นบทเรียนในการปรับปรุงแก้ไขต่อไปในอนาคต

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการจัดการ

2.2.1 ความหมายของการบริหารการจัดการ

การบริหารจัดการนั้น เกิดขึ้นมาควบคู่กับสังคมมนุษย์และพัฒนามาเป็นลำดับ ระยะแรกอาจเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและโดยสามัญสำนึก เช่น ครอบครัว หมู่บ้าน วัด ชุมชน และอื่น ๆ ต่อมาโลกเจริญขึ้น สังคมเปลี่ยนแปลง มนุษย์มีความจำเป็นต้องร่วมทำงานเป็นกลุ่ม แบ่งงานกันทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 18 แนวความคิดทางด้านการบริหารจัดการ ยังมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นเรื่องเป็นราว แต่การใช้อำนาจและอำนาจหน้าที่ (Power and Authority) อย่างเต็มที่นั้น เป็นรากฐานของแนวความคิดทางด้านการบริหารจัดการและการจัดองค์การในยุคนั้น ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การบริหารจัดการในองค์การ เป็นไปโดยปราศจากเหตุผลใด ๆ นอกจากอำนาจที่มีอยู่ของเจ้าของทรัพย์สินหรือนายทุนแต่เพียงอย่างเดียว ต่อมาการบริหารจัดการได้ถูกพัฒนามาตามลำดับ โดยนักบริหารและนักวิชาการต่าง ๆ จนกระทั่งเกิดการบริหารจัดการที่มีหลักเกณฑ์ (Scientific Management) ขึ้นเมื่อประมาณ ค.ศ.1900 (ปรีชา แดงโรจน์, 2538: 1-2) และปัจจุบันหลักของการบริหารจัดการที่มีหลักเกณฑ์อันทำให้องค์การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้น จึงมีส่วนสำคัญโดยเฉพาะการที่องค์การสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

มีผู้ให้ความหมายของ “การบริหารจัดการ” ไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540: 12) ได้สรุปไว้ว่าการบริหารจัดการ หมายถึง ศิลปในการดำเนินงานร่วมกันของคณะบุคคล ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริหารขององค์การ ในส่วนที่เกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการและการควบคุมกิจการ ให้ดำเนินไปตามนโยบายจนบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การที่วางได้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพที่สุด

วิเชียร วิทยอุดม (2550: 1) ได้สรุปความหมายของการบริหารจัดการไว้ว่า หมายถึง การดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์การอันเป็นเรื่องของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือร่วมใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่องค์การได้ตั้งเป้าหมายไว้

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความหมายของการบริหารจัดการไว้ว่า มีความหมายหลัก ๆ 2 ความหมาย ดังนี้ (ปรีชา แดงโรจน์, 2538: 41)

ความหมายแรก หมายถึง ฝ่ายบริหารจัดการ คือ กลุ่มคน (The Executives) ที่ได้รับมอบอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) จากเจ้าของ หรือคณะกรรมการเพื่อบริหารจัดการ อำนวยการ บังคับบัญชา ดำเนินธุรกิจ ให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย (Goal/Object)

ความหมายที่สอง หมายถึง การบริหารจัดการ คือ การกระทำ (An Act) ซึ่งฝ่ายบริหารจัดการเป็นผู้กระทำ ด้วยเหตุผลนี้ จึงสามารถแยกการบริหารจัดการ ออกจากการปฏิบัติงานประจำขั้นพื้นฐาน (Routine, Operative Tasks)

จึงสรุปได้ว่า การบริหารจัดการ นั้น หมายถึง กระบวนการของการใช้ประโยชน์ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายองค์การ นั่นเอง แต่ทั้งนี้ หากพิจารณาความหมายของการบริหารจัดการ โดยแยกพิจารณาระหว่างคำว่า การบริหาร(Administration) และการจัดการ (Management) แล้ว มีผู้ให้นิยามไว้หลายท่าน ซึ่งสามารถรวบรวมและสรุปได้ ดังต่อไปนี้

2.2.1.1 ความหมายของการบริหาร (Administration)

Dimock and Dimock (1953: 229) ได้อธิบายไว้ว่าการบริหาร หมายถึง ศิลปหรือศาสตร์ของการจัดหน่วยงาน การเตรียมและอำนวยการในเรื่องคน เพื่อควบคุมกำลังคนตลอดจนการนำเอาทรัพยากรทั้งหลายมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเป็นผลดีต่อมวลมนุษย์

Simon (n.d. อ้างถึงใน เกรียงไกร ศิริมงคล, 2541: 55) ได้ให้คำนิยามในความหมายอย่างกว้างว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมายการบริหารของ Dale (n.d. อ้างถึงใน เกรียงไกร ศิริมงคล, 2541: 55) ว่าหมายถึง กระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นล่วงหน้า

ธงชัย สันติวงษ์ (2528: 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่าหมายถึง งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องกระทำเพื่อให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่รวมกันและร่วมกัน

ทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผลโดยได้ประสิทธิภาพ หรือทำให้งานเสร็จลงได้โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำให้เสร็จ

บุญทัน ดอกไธสง (2535: 1) ได้กล่าวว่า การบริหาร คือ การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่หรือไม่มี ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อการตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์การ หรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์การ

เสนาะ ติเยาว์ (2544: 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่าหมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น หรืออีกความหมายหนึ่ง การบริหาร คือ กระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กการภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

ศิริอร ขันธหัตถ์ (2547: 2) ได้สรุปความหมายการบริหารว่าหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งคำว่าการบริหาร (Administration) ใช้ได้ทั้งการบริหารกิจการของรัฐบาลในส่วนที่เรียกว่า “รัฐกิจ” และการบริหารกิจการของเอกชนที่เรียกว่า “ธุรกิจ” ภาครัฐกิจ เช่น การบริหารกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ และภาคธุรกิจ เช่น การบริหารธุรกิจของบริษัทห้างร้านหรือศูนย์การค้าต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งใช้รวม ๆ กันว่า “การบริหาร” ส่วนคำว่า “การจัดการ” (Management) มุ่งใช้เฉพาะภาคธุรกิจเท่านั้น และมีความหมายคล้ายการบริหาร คือ หมายถึงกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

จึงอาจสรุปความหมายของ “การบริหาร” ได้ว่าหมายถึง ศิลปหรือศาสตร์ของกระบวนการจัดองค์การที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมของกลุ่มบุคคลที่มีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และมีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าและมีการดำเนินงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผลที่ได้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

การบริหารมีลักษณะสำคัญ 8 ประการ ดังนี้ (เกรียงไกร ศิริมงคล, 2541: 58-59)

1) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้น เรื่องของการบริหารจึงสามารถเรียนรู้และศึกษาได้ ฝึกฝนอบรมให้เกิดความชำนาญได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง

2) การบริหารเป็นงานที่มีจุดมุ่งหมาย ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายไว้ก่อนและดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายนั้น ๆ

3) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายในและภายนอกองค์การ ถ้าองค์การนั้น ๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม ก็นับว่าองค์การนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกองค์การ สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

4) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคน ทั้งนี้เพราะคนเรามีขอบเขตความสามารถจำกัด ทั้งด้านกำลังกาย กำลังสมอง และเวลา ซึ่งจำต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

5) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดี จำเป็นต้องได้รับความร่วมแรงร่วมใจกันของบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ

6) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ ต้องใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางการบริหารโดยเฉพาะ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหาร อันได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การและอื่น ๆ

7) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน ไม่สามารถมองเห็นได้ เพราะฉะนั้นผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

8) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่บริหารเอง คณะผู้บริหารเป็นกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่มีความรู้ความสามารถทางการบริหาร ซึ่งจะทำหน้าที่บริหารในนามของเจ้าของธุรกิจ

นอกจากนี้ Fayol (n.d. อ้างถึงใน ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์, 2540: 30-31) ได้กล่าวไว้ว่าหลักการบริหารที่สำคัญนั้น ประกอบด้วย 14 ประการ ดังนี้

1) หลักเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
2) หลักการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว
3) หลักการมีจุดหมายร่วมกัน
4) หลักการธำรงไว้ซึ่งสายงาน
5) หลักการแบ่งงานกันทำ
6) หลักเกี่ยวกับระเบียบวินัย
7) หลักการถือประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นรองจากประโยชน์ส่วนรวม
8) หลักการให้ผลประโยชน์ตอบแทน
9) หลักการรวมอำนาจไว้ส่วนกลาง
10) หลักความมีระเบียบเรียบร้อย
11) หลักความเสมอภาค
12) หลักความมีเสถียรภาพในการทำงานหรือความมั่นคงของงาน
13) หลักความคิดริเริ่ม
14) หลักความสามัคคี

2.2.1.2 ความหมายของการจัดการ (Management)

มีผู้ที่ให้ความหมายของการจัดการ (Management) ไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

บรรยงค์ โตจินดา (2542: 34) ได้สรุปความหมายการจัดการไว้ว่าหมายถึงการดำเนินการเพื่อให้บุคคลในองค์การปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งในการดำเนินการนั้นอาจจะต้องดำเนินการหลายอย่าง เช่น การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคคล การอำนวยการ การมอบหมายงาน การประสานงาน การควบคุมงาน เป็นต้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2545: 3) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่าหมายถึงภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำ ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

เนตร์พัณณา ยาวิราช (2547: 2) ได้ให้คำจำกัดความของการจัดการว่าหมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การโดยอาศัยบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหาร หากพิจารณาในมุมกว้างแล้วจะพบว่าการจัดการประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้ 1) เป็นกระบวนการของการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน 2) เน้นที่การบรรลุเป้าหมายขององค์การ และ 3) การทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยผสมผสานบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหารเข้าด้วยกัน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542: 444 อ้างถึงใน ตุลา มหาพสุธานนท์, 2547: 40) ได้ให้ความหมายการจัดการว่าหมายถึง กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การชี้นำ (Leading) และ 4) การควบคุม (Controlling) ซึ่งจากความหมายดังกล่าวมีคำสำคัญ 3 คำ คือ กระบวนการ ทรัพยากรการบริหาร และวัตถุประสงค์ สามารถแสดงได้ดังภาพ ดังภาพที่ 2.6

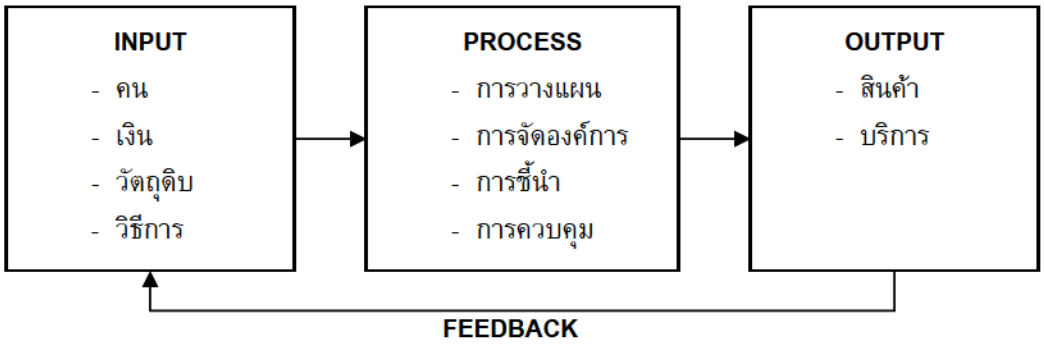

ภาพที่ 2.6 แสดงกระบวนการจัดการ

แหล่งที่มา: ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2542 อ้างถึงใน ตุลา มหาพสุธานนท์, 2547: 42.

จึงอาจสรุปได้ว่า การจัดการ หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้บุคคลในองค์การปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการดำเนินงานโดยอาศัยบุคลากร และทรัพยากรทางการบริหาร ตามขั้นตอนการบริหาร อันประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การชี้นำ (Leading) และ 4) การควบคุม (Controlling)

การจัดการ ถือได้ว่าเป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จได้โดยส่วนรวม ทั้งนี้เพราะแม้ว่าผู้ปฏิบัติงานในจุดต่าง ๆ จะทำงานในหน้าที่การงานที่เป็นงานด้านเทคนิคได้ดีก็ตาม ถ้าหากไม่ประสานหรือสอดคล้องกับงานที่กระทำโดยฝ่ายอื่น ๆ หรือไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ภายนอกที่อยู่ไกลออกไป ก็ย่อมจะทำให้งานต่าง ๆ ล้มเหลว ไม่สามารถก่อให้เกิดผลสำเร็จได้กับกิจการได้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2545: 10) ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการหรือการบริหารมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การทุกประเภท ไม่ว่าองค์การนั้นจะเป็นองค์การธุรกิจหรือองค์การสาธารณะ องค์การขนาดเล็กที่เจ้าของผู้ประกอบการเป็นผู้ดูแลเพียงคนเดียวจนถึงองค์การขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างและระบบงานที่สลับซับซ้อนล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยการจัดการหรือการบริหารในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายขององค์การทั้งสิ้น องค์การทุกองค์การต้องมีเป้าหมายขึ้นอยู่กับว่าองค์การนั้นถูกจัดอยู่ในประเภทใด ถ้าเป็นองค์การธุรกิจจะมีเป้าหมายหลักในการแสวงหากำไร เพื่อนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบการ ผลประโยชน์ในรูปของเงินเป็นผลตอบแทนการลงทุนของผู้ถือหุ้น ฯลฯ ในขณะที่องค์การสาธารณะจะมีเป้าหมายหลักเพื่อการบริการประชาชนเป็นหลัก ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะแสวงหากำไร เป้าหมายต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดกิจกรรม (Activities) หรือภารกิจ (Missions) ต่าง ๆ ซึ่งแยกย่อยได้ลงไปถึงงาน (Job) แต่ละงานที่ต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์มาช่วยในการดำเนินการ การก่อตัวในรูปของกระบวนการการจัดการจะเริ่มต้นขึ้นเพื่อช่วยในการประสานงานและอำนวยการให้กิจกรรมของแต่ละบุคคลสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดบรรลุเป้าหมายขององค์การ (ตุลา มหาพสุธานนท์, 2547: 39)

2.2.2 การจัดการและทรัพยากรทางการบริหาร

ปัจจัยในการจัดการที่เป็นมูลเหตุพื้นฐานที่สำคัญที่ผู้บริหารทุกคนต้องหันมาสนใจในงานด้านการจัดการ เพื่อใช้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2545: 14-15)

1) คน (Man) คือ ทรัพยากรบุคคลที่ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งที่จะก่อผลสำเร็จให้กับกิจการได้อย่างมาก ทั้งในแง่ของปริมาณงานและคุณภาพงาน

2) เครื่องจักร (Machine) คือ เครื่องจักร อุปกรณ์ที่จัดหาและซื้อมาอย่างพิถีพิถันเพื่อใช้ปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า

3) เงินทุน (Money) นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการให้การสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากรเพื่อหล่อเลี้ยงและเอื้ออำนวยให้กิจกรรมขององค์การดำเนินไปโดยไม่ติดขัด ซึ่งเงินทุนนี้ มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงราคาต้นทุนของเงิน คือ ดอกเบี้ยอีกด้วย

4) วัสดุสิ่งของ (Material) ถือเป็นปัจจัยที่มีปริมาณและมูลค่าสูงไม่ต่างจากปัจจัยตัวอื่น ๆ เพราะวัตถุดิบและวัตถุสิ่งของเหล่านี้ต้องมีการจัดหามาใช้ดำเนินการผลิตหรือสร้างบริการตลอดเวลา

ปัจจัยทั้ง 4 ตัวนี้ นับได้ว่าเป็นปัจจัยในการจัดการโดยแท้จริง เพราะทุกปัจจัยเป็นสิ่งที่กิจการต้องจัดหามาทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เนตร์พัณณา ยาวิราช (2547: 3) ที่กล่าวว่าการจัดการมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพยากรทางการบริหาร ประกอบด้วย บุคลากร (Human) เงิน (Monetary) วัตถุดิบ (Raw Material) และเงินทุนหรืองบประมาณที่ใช้ในการทำงาน (Capital) โดยอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง บุคลากรที่ทำงานในองค์การ ผู้มีความรู้ในการทำงาน ทรัพยากรทางการเงิน คือ จำนวนเงิน ซึ่งผู้บริหารใช้เพื่อผลิตสินค้าบริการไว้เพื่อขาย วัตถุดิบ หมายถึง ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้น ๆ และเครื่องมือเครื่องจักร เป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการผลิต

ความมีประสิทธิภาพทางการจัดการ (Managerial Efficiency) หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้ความสามารถในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ในองค์การให้บังเกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนด โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารในจำนวนน้อย แต่ผลลัพธ์ที่มีมากกว่าทรัพยากรที่ใช้ไป ส่วนความมีประสิทธิผลทางการจัดการ (Managerial Effectiveness) หมายถึง การดำเนินงานโดยใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับผลผลิตได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ สรุปความสัมพันธ์ได้ดังภาพที่ 2.7

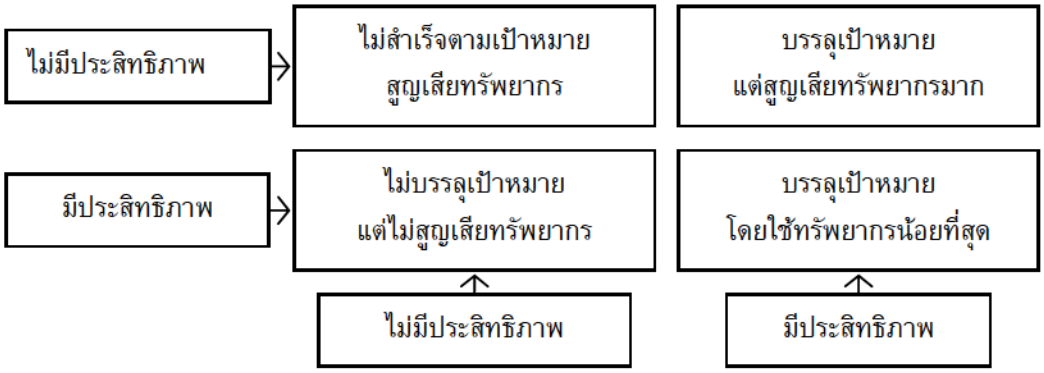

ภาพที่ 2.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความมีประสิทธิภาพและความมีประสิทธิผลทางการบริหาร

แหล่งที่มา: เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2547: 3.

ลักษณะสำคัญบางประการของการจัดการ มีดังนี้ (บรรยงค์ โตจินดา, 2542: 25-26)

1) การจัดการเป็นศิลป์และศาสตร์

(1) การจัดการที่จะให้ได้รับความสำเร็จนั้น จะเป็นศิลปการใช้ความสามารถหรือทักษะในการดำเนินงานให้ได้รับความสำเร็จมากกว่าอย่างอื่น

(2) ในเชิงศิลป์นี้ถือว่าการจัดการจะสำเร็จหรือไม่ แค่ไหน จะขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะในการจัดการของผู้จัดการเป็นสำคัญ

(3) การจัดการกลายเป็นศาสตร์หรือวิทยาการหรือเทคโนโลยีสาขาหนึ่ง

(4) การจัดการเป็นศาสตร์ที่มีความก้าวหน้า มีการคิดค้น มีการวิจัยและพัฒนาไปอย่างกว้างไกลมาก

(5) การจัดการเป็นศาสตร์ที่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีการคิดค้นเป็นหลักการและนำไปปฏิบัติได้ผล

2) การจัดการเป็นเทคนิคหรือวิธีการที่เป็นหน้าที่ของหัวหน้าระดับต่าง ๆ ในองค์การ

(1) องค์การจะมีบุคคลต่าง ๆ ได้ปฏิบัติงานอยู่ และทุกคนจะได้รับการจัดแบ่งงานให้ปฏิบัติตามความสามารถ

(2) การจัดการให้งานขององค์การที่บุคคลผู้ปฏิบัติงานต่าง ๆ ปฏิบัติอยู่ได้ปฏิบัติให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

(3) การจัดการในองค์การส่วนใหญ่นั้นเป็นหน้าที่ของผู้จัดการ หรือผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหาร

ส่วนการดำเนินงานนั้นมีหลายประการ เช่น (บรรยงค์ โตจินดา, 2542: 29-30)

1) การแบ่งหน้าที่อย่างกว้าง ๆ 3 ประการ ได้แก่ (1) วางแผน (Planning) (2) ดำเนินการ (Executing) และ (3) ควบคุม (Controlling)

2) การแบ่งหน้าที่ออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ (1) วางแผน (Planning) (2) จัดองค์การ (Organizing) (3) อำนวยการ (Directing) และ (4) ควบคุม (Controlling)

3) การแบ่งหน้าที่ออกเป็น 5 ประการ ได้แก่ (1) วางแผน (Planning) (2) จัดองค์การ (Organizing) (3) จัดบุคคล (Staffing) (4) อำนวยการ (Directing) และ (5) ควบคุม (Controlling)

4) การแบ่งหน้าที่ออกเป็น 7 ประการ ได้แก่

P	=	Planning	การวางแผน
O	=	Organizing	การจัดองค์การ
S	=	Staffing	การจัดบุคคล
D	=	Directing	การอำนวยการ
Co	=	Co-ordinating	การประสานงาน

R = Reporting การรายงาน

B = Budgeting การงบประมาณ

2.2.3 ความสำคัญของการบริหารจัดการ

ความสำคัญโดยทั่วไป การบริหารจัดการก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้ (ปรีชา แดงโรจน์, 2538: 40)

1) ประโยชน์ในการทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายโดยถือหลักประหยัด แต่ให้ได้ผลผลิตมากที่สุด

2) ประโยชน์ในการทำให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพของงาน คือ ได้ผลตามความคาดหมายและประโยชน์สูงสุด

3) ประโยชน์ในการเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญ หรือความเสื่อมขององค์การในอนาคต

4) ประโยชน์ในการอาศัยหลัก การบริหารจัดการ มาใช้ปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพในการแข่งขัน

5) ประโยชน์ในการพยุงและส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของชาติโดยส่วนรวม

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข

การกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 ได้สะท้อนแนวคิดการพัฒนา “ความอยู่ดีมีสุข” ของประชาชน ซึ่งเป็นเป้าประสงค์ของทุกสังคม อย่างไรก็ตามคำจำกัดความ “ความอยู่ดีมีสุข” ค่อนข้างซับซ้อน ในอดีตได้มีพัฒนาการในแนวคิดต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับความหมายของ “ความอยู่ดีมีสุข” มากมาย อาทิ ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) และการพัฒนาคนของ UNDP เป็นต้น แต่ความคิดดังกล่าวยังมีความแตกต่างหรือยังไม่ครอบคลุมความหมายทั้งหมดของ “ความอยู่ดีมีสุข” ซึ่งกรอบแนวคิด “ความอยู่ดีมีสุข” นั้น อาจถือได้ว่าพัฒนามาจากกรอบแนวคิดการพัฒนาประเทศของอมาตยา เซน (พ.ศ.2528) ซึ่งได้ระบุไว้ว่า “ผลกระทบขั้นสุดท้ายของการพัฒนา คือ การทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถบรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ต้องการ และปัจเจกบุคคลมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกวิธีการไปสู่ความสำเร็จด้วยตัวของเขาเอง ส่วนการมีรายได้เป็นเพียงเครื่องมือหรือทางผ่านไปสู่ความสำเร็จเท่านั้น” แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและการเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของคน และกำหนดให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือการพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นที่จะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของคนเท่านั้น ดังนั้น “ความอยู่ดีมีสุข” จึงต้องพิจารณาในขอบเขตที่กว้างขวางกว่าการถือเป็นความสำเร็จของ

แต่ละปัจเจกบุคคล ไม่ใช่เพียงแค่การพัฒนา “เครื่องมือ” ที่ประชาชนเป็นเจ้าของและใช้ไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546: 8)

การพัฒนาประเทศในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายที่พยายามจะลดภาวะความยากจนและทำให้ประชาชนมีความเสมอภาคในการรับบริการต่าง ๆ จากรัฐ โดยรัฐมีหน้าที่จัดหาเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถและมีศักยภาพที่จะขจัดความยากจนและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เช่น การจัดให้มีสถานศึกษาของรัฐในระดับต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนและพยายามพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ การให้บริการทางสาธารณสุขต่าง ๆ การจัดให้มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐยังต้องส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางสังคมให้ประชาชนสามารถนำศักยภาพที่ตนมีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสามารถสนับสนุนให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547: 1)

เป้าหมายของการพัฒนาสังคมประการแรก คือ ความสุข ซึ่งหมายความว่า การพัฒนาสังคมมุ่งทำให้คนเป็นสุขนอกเหนือจากเป้าหมายอย่างอื่น โดยความหมายของความสุขนั้นอาจให้ความหมายได้หลายอย่าง เพราะเป็นเรื่องของคนแต่ละคน (จิตวิสัย) แต่ในที่นี้ขอให้ความหมายของความสุข คือ ความสบาย ความสำราญ ความปลอดโปร่งโล่งใจ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความสุข คือ ความไร้ทุกข์ เพราะเมื่อไม่มีทุกข์ก็จะทำให้สบายใจ ปลอดโปร่ง ไม่กังวล ซึ่งทางพุทธศาสนาแยกออกเป็นสองประเภท คือ สามิสสุข แปลว่า ความสุขที่ต้องการเหยื่อ เช่น เงิน ทอง ข้าวของ การเอาใจ การรับใช้ให้ความช่วยเหลือของผู้อื่น กับนิรามิสสุข แปลว่า ความสุขที่ไม่ต้องการเหยื่อ เป็นความสุขที่เราสร้างเอง ทำเอง เช่น ความสุขจากการให้ ความสุขจากการช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของเงินทองให้ผู้อื่น ความสุขจากการใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาได้รู้ทันโลก ความสุขจากการทำดี ทำบุญ จากผลงานดี หรือดำรงชีวิตดี ส่วนลักษณะคนมีความสุขนั้นจากความหมายและประเภทของความสุขที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้มองเห็นลักษณะของคนมีความสุขได้ว่า คนมีความสุขทางกาย คือ ความสะดวกสบาย ร่างกายมีน้ำมีนวล แข็งแรง ไม่มีโรคเบียดเบียน และความสุขทางจิตใจ คือ ความปลอดโปร่งโล่งใจ ไม่มีทุกข์ ไม่มีโศก ไม่กังวล มีความร่าเริง แจ่มใส อิ่มใจ ผ่อนคลาย และสงบเยือกเย็น นอกจากนี้ หากจะทำการวัดความสุข อาจวัดได้ทั้งวิธีวัตถุวิสัย (Objectivity) และจิตวิสัย (Subjectivity) ในเชิงวัตถุวิสัยจะวัดความสุขจากเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดขึ้นเพื่อวัดพฤติกรรม ทำแบบสอบถามให้ผู้ถูกวัดความสุขตอบแล้วเอาคำตอบมาจำแนกประเภทและทำเป็นตัวเลข แล้ววัดความสูงต่ำของความสุข การวัดความสุขแบบวัตถุวิสัยจะได้ความสุขของกลุ่มคนไม่ใช่ความสุขของแต่ละคน ซึ่งวัดได้โดยวิธีจิตวิสัย คือ การวัดแบบให้เขาจัดตัวเขาเองว่าเขามีความสุข หรือมีความทุกข์ หรือสุขบ้าง ทุกข์บ้าง วิธีนี้นอกจากจะได้รู้ว่าใครทุกข์ใครสุขเป็นรายคนแล้ว ยังได้ความสุขของกลุ่มคนด้วย (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2546: 119-120)

2.3.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต

มีผู้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้หลายท่าน ดังนี้

พัณณิณ กิติพราภรณ์ (2531 อ้างถึงใน สุพรรณี ไชยอำพร และสนิท สมัครการ, 2534: 5) ได้ให้คำจำกัดความของคุณภาพชีวิตไว้ว่า ชีวิตที่มีคุณภาพ คือ ชีวิตที่มีความสุข ซึ่งเกิดขึ้นได้จาก (1) ความสุขทางกาย หมายถึง การที่เรามีความเป็นอยู่ที่ดี อาทิเช่น มีที่อยู่อาศัยที่ดี มีสุขภาพและ Health Care ที่ดี มีสาธารณูปโภค เช่น การคมนาคมที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น น้ำ-อากาศบริสุทธิ์ และยังรวมไปถึงการพักผ่อนและสันทนาการที่ดีตามสมควรอีกด้วย (2) ความสุขทางใจ ได้มาจากการรู้จักพอดี ความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ การมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความรักอบอุ่นผูกพันกันในครอบครัวและเพื่อนมนุษย์ มีความอดทนเสียสละทำประโยชน์ให้แก่สังคม

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2533: 5 อ้างถึงใน ปรีชา วิหคโต, 2534: 448) ได้กล่าวถึงความหมายและขอบข่ายของคุณภาพชีวิตว่าหมายถึง ชีวิตที่มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมและสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ได้อย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถดำรงชีวิตที่เป็นประโยชน์ให้ทั้งกับตนเอง สังคม และประเทศชาติด้วย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2547: 1) ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสะดวกสบายของคนในจังหวัด ซึ่งได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดหนึ่ง ๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละจังหวัด การบริการของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน การได้รับหรือการมีโอกาสที่จะเข้าถึงบริการต่าง ๆ รวมไปถึงศักยภาพอันเป็นลักษณะที่สำคัญของครัวเรือน

อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ (2547: 89) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชนเกษตรที่ราบสูงและสรุปความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตที่ดี หมายถึง การมีครอบครัวที่อบอุ่น มีอาหารเพียงพอ มีสภาพแวดล้อมดี สุขภาพดี การเงินดี สภาพสังคมมั่นคง (สร้างปัจจัยสี่ด้วยตนเอง) มีเวลาช่วยเหลือสังคม (ให้มีวิถีชีวิตที่ถูกต้อง) มีความสุขสงบร่มเย็น มีต้นทุนชีวิต (ดิน น้ำ ป่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น) และสามารถสืบทอดสู่ลูกหลาน ไม่มีหนี้สิน มีโอกาสแสวงหา (มีทางเลือก) พึ่งตนเองและพึ่งพากันเองได้

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548: 5) ได้ให้คำนิยามของคำว่า “คุณภาพชีวิต” ว่าหมายถึง ระดับการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่เป็นผลรวมทั้งในเชิงภาวะวิสัยและอัตวิสัย ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตระดับใดนั้น สามารถเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานหรือเปรียบเทียบกับช่วงเวลาในอดีตที่ใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบ

สิทธิเดช นิลสัมฤทธิ์, บุญสม หรรษาศิริพจน์, พลาพรรณ คำพรรณ์, และมนตรี เกิดมีมูล (2548: 5) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “คุณภาพชีวิต” ไว้ 5 ด้าน คือ 1) คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน หมายถึง ความพึงพอใจในงาน/อาชีพในเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคง ความก้าวหน้าของงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนความพึงพอใจในรายได้ สภาพแวดล้อมในการทำงานและ

ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 2) คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว หมายถึง ความพึงพอใจเกี่ยวกับความผูกพัน การช่วยเหลือและความรับผิดชอบต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทั้งในด้านจิตใจและวัตถุ 3) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด หมายถึง อาการทางด้านร่างกายและจิตใจที่แสดงออกมา อันจะบ่งบอกถึงภาวะของสุขภาพทางกายและระดับความเครียดของจิตใจ 4) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความรู้สึกทางกายที่ได้รับผลกระทบจากมลภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบริเวณใกล้บ้าน และ 5) คุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน หมายถึง ความพึงพอใจต่อการได้รับการให้บริการที่ดีของภาครัฐในด้านการศึกษา คมนาคม สาธารณสุข สาธารณูปโภคต่าง ๆ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งความพึงพอใจในด้านราคาสินค้า อุปโภค บริโภค และราคาค่าสาธารณูปโภคที่เป็นอยู่ด้วย

จากการประมวลความหมายของคำว่า “คุณภาพชีวิต” จากหลาย ๆ ท่าน ที่ได้ให้คำจำกัดความไปแล้วข้างต้นนั้น จึงทำให้เห็นความสอดคล้องกันกับแนวคิดเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุข ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของ “ความอยู่ดีมีสุข” ไว้ว่าหมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546: 9)

ดังนั้น จึงได้อาจกล่าวได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่เป็นผลรวมทั้งในเชิงภาวะวิสัยและอัตวิสัย ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยชีวิตที่มีความสุขนี้ เกิดได้จากชีวิตที่มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมและสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถดำรงชีวิตที่เป็นประโยชน์ให้ทั้งกับตนเอง สังคมและประเทศชาติด้วย

องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขตามความหมายที่ได้สรุปมาข้างต้น ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม จำแนกได้เป็น 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ซึ่งจะต้องดำเนินการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดผลต่อความอยู่ดีมีสุขของคนได้อย่างแท้จริง แสดงได้ดังภาพที่ 2.8

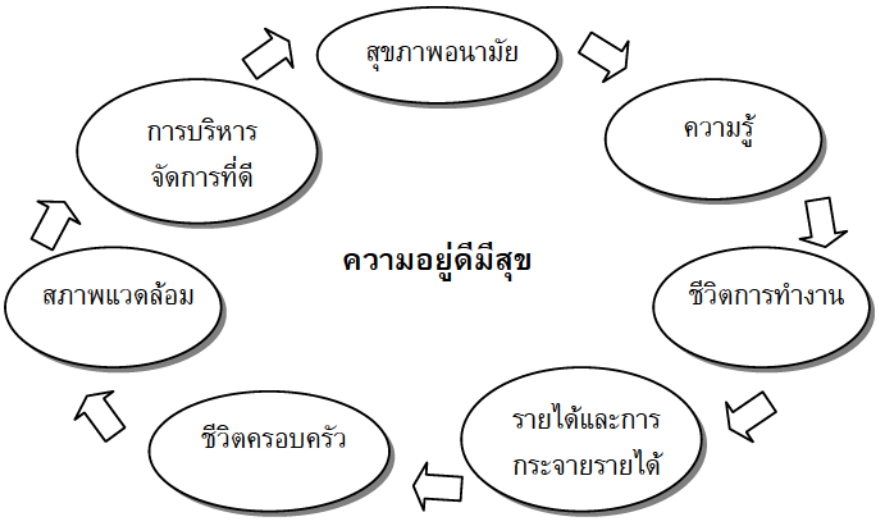

ภาพที่ 2.8 แสดงองค์ประกอบ “ความอยู่ดีมีสุข”
แหล่งที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546: 9.

กรอบแนวคิดหลัก ๆ ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้พัฒนา “ดัชนีความอยู่ดีมีสุข” (Well-Being Index) ครอบคลุมองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขทั้ง 7 ด้าน นั้น แสดงรายละเอียดได้ ดังต่อไปนี้ (นภาภรณ์ พิพัฒน์, 2550: 195-197)

1) สุขภาพอนามัย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีภาวะโภชนาการที่ดี รู้จักป้องกันดูแลสุขภาพและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งทำให้คนมีอายุยืนยาว สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข เครื่องชี้วัดผลกระทบสุดท้าย ได้แก่ อายุขัยเฉลี่ยของคน ส่วนเครื่องชี้วัดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ผลกระทบขั้นสุดท้าย คือ การเจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้มีน้อยลง รวมทั้งการจัดให้มีหลักประกันสุขภาพแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

2) ความรู้ ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีทักษะความสามารถในการปรับตัวอย่างรู้เท่าทันในสังคม การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสติปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของคนให้สามารถ “คิดเป็น ทำเป็น” พึ่งตนเองและดำรงชีวิตในสังคมได้ ดัชนีชี้วัดผลการศึกษา ได้แก่ จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชากร อัตรการเรียนต่อในระดับมัธยมต้นและปลาย และผลสัมฤทธิ์ของการเรียน

3) ชีวิตการทำงาน การมีงานทำเป็นที่มาของรายได้ในการเลี้ยงชีพ ทั้งของตนเองและครอบครัว นำไปสู่การสร้างความสำเร็จและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตัวชี้วัดการทำงาน ได้แก่ อัตราการว่างงาน หากอยู่ในระดับต่ำก็น่าจะแสดงว่าคนมีความอยู่ดีมีสุข นอกจากนี้ความมั่นคงในการทำงานเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เสริมสร้างให้คนดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เพราะมีสวัสดิการรองรับยามเจ็บป่วยหรือเมื่อถึงวัยหลุดพ้นจากการทำงาน

4) รายได้และการกระจายรายได้ ความสำเร็จของการพัฒนาที่แท้จริงนั้น ประชาชนต้องมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการดำรงชีวิตที่ได้มาตรฐาน มีการกระจายผลการพัฒนาไปสู่กลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียม ตัวชี้วัดประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ของการแก้ปัญหาความยากจน วัดจากสัดส่วนจำนวนคนจนที่อยู่เหนือเส้นความยากจน สำหรับการกระจายรายได้จะวัดจากสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้หรือดัชนีจีนี (Gini Coefficient)

5) ชีวิตครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต ครอบครัวอยู่ดีมีสุข คือ ครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่น มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ลดปัจจัยเสี่ยงของครอบครัว สามารถพึ่งตนเองได้ และมีการเกื้อกูลสังคมอย่างมีคุณภาพ ตัวชี้วัดที่แสดงถึงชีวิตครอบครัวจะพิจารณาจากสัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัว การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ และปัจจัยเสี่ยงของครอบครัว

6) สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต สภาพแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี ครอบคลุมการมีที่อยู่อาศัยมั่นคง วัดจากสัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเอง การได้รับบริการสาธารณูปโภคที่เพียงพอ วัดจากสัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาบริโภคและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเกิดคดีอาชญากรรม และคดียาเสพติด รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัดจากความสกปรกของแม่น้ำ ปริมาณขยะและพื้นที่ป่าไม้

7) การบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ รัฐจะต้องดูแลคนในสังคมให้มีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย รัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กรอบการบริหารจัดการที่ดีประกอบด้วย 6 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนึกรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส ตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สัดส่วนข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัย สัดส่วนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ดัชนีชี้วัดการคอร์รัปชั่นขององค์กร เป็นต้น

2.3.2 ดัชนีวัดคุณภาพชีวิต

การพัฒนาให้บรรลุความอยู่ดีมีสุขนั้น จะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันทุกด้านและต้องคำนึงถึงผลการพัฒนาทั้งในเชิงปริมาณควบคู่ไปกับเชิงคุณภาพ ดังนั้นการประเมินผลจะต้องพิจารณาจากตัวชี้วัดที่เป็นการวัดผลกระทบขั้นสุดท้ายในเชิงคุณภาพ ประกอบกับตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการพัฒนาที่จะนำไปสู่ผลกระทบขั้นสุดท้ายด้วย การประเมินผลความอยู่ดีมีสุขในแต่ละด้านจะมีตัวชี้วัดหลายตัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546: ภาคผนวก 2-4) ดังนั้น เพื่อให้สามารถติดตามความก้าวหน้าและทิศทางการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขในภาพรวมได้ (สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์, 2548: 7-13) จึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับดัชนีคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นดัชนีและองค์ประกอบในการพัฒนาให้บรรลุความอยู่ดีมีสุขของหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทย ดังนี้

2.3.2.1 กรมการพัฒนาชุมชน: ดัชนีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) คือ ข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นของคนในครัวเรือนในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ว่า คนควรจะมีคุณภาพชีวิตในเรื่องนั้น ๆ อย่างไรในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้มีชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการชี้วัดว่าคนในแต่ละครัวเรือนควรมีคุณภาพชีวิตขั้นต่ำในเรื่องนั้น ๆ ในห้วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ (ปกติจะกำหนด 5 ปี ตามระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงจะถือว่ามีคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เครื่องชี้วัด จปฐ. ในช่วงปี พ.ศ.2545-2549 มีตัวชี้วัดจำนวน 6 หมวด 37 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 1 สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี) ดังนี้

1) หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอดและฉีดวัคซีนครบถ้วน
2) หญิงที่คลอดลูกได้รับการทำคลอดและดูแลหลังคลอด
3) เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม
4) เด็กแรกเกิดถึง 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
5) เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่ 4 เดือนแรกติดต่อกัน
6) เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้กินอาหารอย่างเหมาะสมและเพียงพอ
7) เด็กอายุ 6-15 ปี ได้กินอาหารอย่างถูกต้องครบถ้วน
8) เด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
9) ทุกคนในครัวเรือนได้กินอาหารที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน
10) คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี
11) คนในครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม

หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม)

12) ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวร
13) ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี
14) ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี
15) ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนและบริเวณบ้านเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ
16) ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ
17) ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติภัยอย่างถูกวิธี

18) ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

19) ครัวเรือนมีความอบอุ่น

หมวดที่ 3 ฝักใฝ่การศึกษา (ประชาชนเข้าถึงบริการด้านการศึกษา)

20) เด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการบริการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน

21) เด็กอายุ 6-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

22) เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย

23) เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ

24) คนอายุ 15-60 ปี อ่านออกและเขียนภาษาไทยได้

25) คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง

หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า (ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้)

26) คนอายุ 18-60 ปี มีการประกอบอาชีพและมีรายได้

27) คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี

28) ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน

หมวดที่ 5 ปลูกฝังค่านิยมไทย (ประชาชนมีค่านิยมที่แสดงความเป็นคนไทย)

29) คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา

30) คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่

31) คนอายุ 6 ปี ขึ้นไป ทุกคนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

32) คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน

33) คนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน

หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา (ประชาชนมีส่วนร่วมต่อชุมชนและสังคม)

34) ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล

35) ครัวเรือนมีคนที่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น

36) ครัวเรือนมีคนเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน

37) คนที่มีสิทธิ์ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

2.3.2.2 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในปี พ.ศ.2545 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดแนวคิดในการประเมินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรียกแนวคิดนั้นว่า “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” ความหมายของแนวคิดนี้ สศช. ระบุว่า หมายถึง การมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ซึ่ง สศช. กำหนดองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข 7 องค์ประกอบ คือ สุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดี (สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548: 9)

สำหรับตัวชี้วัดทั้ง 7 องค์ประกอบ มี 25 ตัวชี้วัด โดยมีการกำหนดค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรต่าง ๆ เท่ากัน เนื่องจากตัวแปรทุกตัวมีความสำคัญกับการสร้างความอยู่ดีมีสุขให้คนไทยเท่าเทียมกันดังไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546: ภาคผนวก 2-4)

ด้านสุขภาพอนามัย มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด
2) สัดส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยในแต่ละปี
3) สัดส่วนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ

ด้านความรู้ มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ดังนี้

4) จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชาชน
5) อัตราการเข้าเรียนหนังสือของเด็กชั้นมัธยมต้นและมัธยมปลาย
6) ผลคะแนนการทดสอบวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

ด้านชีวิตการทำงาน มีตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัด ดังนี้

7) สัดส่วนผู้ว่างงาน
8) สัดส่วนแรงงานที่มีบริการสวัสดิการและอยู่ในข่ายครอบคลุมกองทุนประกันสังคม

ด้านรายได้และการกระจายรายได้ มีตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัด ดังนี้

9) สัดส่วนคนยากจนด้านรายได้
10) สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้

ด้านสภาพแวดล้อม มีตัวชี้วัด 7 ตัวชี้วัด ดังนี้

11) สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่อยู่เป็นของตนเอง
12) สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้

13) สัดส่วนคดีอาชญากรรมต่อประชากร

14) สัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากร

15) ดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำ

16) สัดส่วนขยะต่อประชากรแต่ละปี

17) สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมด

ด้านชีวิตและครอบครัว มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

18) อัตราการหย่าร้าง

19) อัตราการจดทะเบียนสมรส

20) ความอบอุ่นของครอบครัว

21) ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายร้อยละ 10

ด้านการบริหารจัดการที่ดี มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

22) สัดส่วนจำนวนข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัย

23) สัดส่วนของผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

24) สัดส่วนค่าใช้จ่ายภาครัฐต่อ GDP

25) ดัชนีชี้วัดคอร์รัปชั่นขององค์กร Transparency International (TI)

2.3.2.3 รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย 2546 (UNDP)

ในปี 2546 สำนักโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทย ได้จัดพิมพ์รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยขึ้นมา โดยในรายงานฉบับนี้ UNDP ได้จัดสร้าง “ดัชนีความก้าวหน้าของคน” (Human Achievement Index - HDI) วัตถุประสงค์ของ UNDP ในการพัฒนาดัชนี HAI เพื่อใช้แสดงความก้าวหน้าของการพัฒนาคนมากกว่าที่จะมุ่งเน้นที่ความขาดแคลนขัดสน นั่นคือ ในการมองภาพของผลการพัฒนาในเชิงบวกมากกว่าจะมุ่งเน้นที่ความขากแคลนขัดสน โดย HAI มีลักษณะเป็นพหุมิติและมีนัยเชิงนโยบายมิติของ HAI มีจำนวน 8 มิติ คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการทำงาน ด้านรายได้ ด้านที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน ด้านคมนาคมและการสื่อสาร และด้านการมีส่วนร่วม โดยมีดัชนีรวมทั้งหมด 40 ตัวชี้วัด ดังนี้

ด้านสุขภาพ มีตัวชี้วัด 6 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด (ปี)

2) อัตราการขาดสารอาหารขั้นแรกเริ่มในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี (%)

3) จำนวนผู้เป็นโรคเอดส์ที่เพิ่มขึ้น (ต่อประชากร 100,000 คน)

4) จำนวนผู้ป่วยโรคเครียด โรคจิต ประสาท (ต่อประชากร 1,000 คน)

5) ประชากรมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา (%)

6) จำนวนประชากรต่อแพทย์ (คน)

ด้านการศึกษา มีตัวชี้วัด 7 ตัวชี้วัด ดังนี้

7) จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ปี)

8) อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (%)

9) อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (%)

10) คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (%)

11) คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (%)

12) จำนวนนักเรียนต่อครูชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (คน)

13) จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (คน)

ด้านการทำงาน มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้ววัด ดังนี้

14) อัตราการว่างงาน (%)

15) อัตราการทำงานต่ำระดับ (%)

16) แรงงานที่มีประกันสังคม (%)

ด้านรายได้ มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

17) รายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน (บาท)

18) การเปลี่ยนแปลงรายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน (2541-2543) (%)

19) สัดส่วนคนจน (%)

20) ครัวเรือนที่มีหนี้ (%)

ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

21) ครัวเรือนที่สร้างด้วยวัสดุคงทนถาวร (%)

22) ครัวเรือนในชุมชนแออัดในเขตเมือง (%)

23) ครัวเรือนที่มีตู้เย็น (%)

24) ครัวเรือนที่หุงต้มด้วยเตาแก๊สหรือเตาไฟฟ้า (%)

ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน มีตัวชี้วัด 7 ตัวชี้วัด ดังนี้

25) ครัวเรือนที่ผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว (%)

26) ครัวเรือนที่ผู้สูงอายุเป็นหัวหน้าครอบครัว (%)

27) เด็กอายุ 15-17 ปีทำงาน (%)

28) การหย่าร้าง (ต่อคู่สมรส 1,000 คู่)

29) คนพิการ (%)

30) การแจ้งความคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ (ต่อประชากร 100,000 คน)

31) การจับกุมคดีเกี่ยวกับยาเสพติด (ต่อประชากร 100,000 คน)

ด้านคมนาคมและการสื่อสาร มีตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด ดังนี้

32) ครัวเรือนที่เดินทางไปอำเภอใกล้ที่สุดได้สะดวกตลอดปี (%)

33) จำนวนยานพาหนะส่วนบุคคล (ต่อประชากร 1,000 คน)

34) ครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ (%)

35) จำนวนประชากรต่อโทรศัพท์ (คน)

36) ประชากรที่เข้าถึงอินเตอร์เน็ต (%)

ด้านการมีส่วนร่วม มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

37) การใช้สิทธิเลือกตั้ง (%)

38) จำนวนองค์กรชุมชน (ต่อประชากร 100,000 คน)

39) ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่น (%)

40) ครัวเรือนที่ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน (%)

2.3.2.4 กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 ด้าน 45 ตัวชี้วัด ดังนี้

มิติสุขภาพ มีตัวชี้วัด 28 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) ครัวเรือนในชุมชนมีข้าวบริโภคพอเพียงตลอดปี

2) น้ำหนักและส่วนสูงผู้สูงอายุ

3) ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน

4) ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกายเป็นประจำ

5) ผู้สูงอายุมีศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพชุมชน

6) โรคความดันโลหิตสูง

7) โรคเบาหวาน

8) โรคข้อต่าง ๆ

9) โรคหอบหืด

10) โรคอัมพฤกษ์

11) โรคอื่น ๆ

12) ปัญหาการถ่ายอุจจาระ

13) ปัญหาการถ่ายปัสสาวะ

14) การนอนหลับ

15) การเดินและการทรงตัว

16) สายตา

17) การใช้ฟันบดเคี้ยว

18) การฟังและการได้ยิน

19) การรับประทานอาหารที่ถูกต้อง

20) มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอ

21) สุขภาพจิต

22) เมื่อมีปัญหามีผู้ปรับทุกข์หรือพูดคุยได้

23) ครัวเรือนในชุมชนมีน้ำบริโภคอย่างเพียงพอ

24) ผู้สูงอายุได้รับการรักษาเมื่อเจ็บป่วยในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา

25) ผู้สูงอายุไม่ติดสุรา

26) ผู้สูงอายุไม่ติดบุหรี่

27) มีบัตร สปร.

28) มีการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุประจำปี

มิติด้านการศึกษา มีตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัด

29) เด็กอายุครบตามเกณฑ์ได้รับการศึกษา

มิติด้านรายได้ มีตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัด

30) ประชากรในชุมชนมีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาทต่อปี

มิติด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม มีตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัด

31) ถูกรบกวนจากเสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ละออง กลิ่นเหม็น หรือมลพิษทางอากาศ น้ำ ขยะ และสารพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

มิติด้านครอบครัวและชุมชน มีตัวชี้วัด 9 ตัวชี้วัด

32) เป็นบุคคลที่สังคมยอมรับ

33) ประชากรในชุมชนเข้าถึงการบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน

34) ได้รับบริการด้านสังคม

35) ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้รับบริการสวัสดิการสังคม

36) ทุกครัวเรือนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและปลอดภัยจากยาเสพติด

37) ประชากรในชุมชนได้รับสัญชาติไทย

38) ครัวเรือนในชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานถาวรไม่อพยพเคลื่อนย้าย

39) ครัวเรือนในชุมชนมีข้าวบริโภคพอเพียงตลอดปี

40) ได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

มิติการมีส่วนร่วม มีตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด

41) ครัวเรือนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

42) ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม

43) สมาชิกในครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม

44) เป็นสมาชิกและให้ความร่วมมือในกิจกรรมของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล หรือกลุ่มอื่น ๆ

45) ได้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า จากการทบทวนดัชนีวัดผลการพัฒนาที่ผ่านมา ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมไทยเห็นว่าองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยพื้นฐานรวมกันในการสร้างความสุขของมนุษย์หรือดัชนีวัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันประกอบด้วย ดังต่อไปนี้ (สุชาดา วัฒนา, 2550: 21-23)

1) การมีสุขภาวะ ประกอบด้วย การมีสุขภาพกายดี สุขภาพจิตดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา และใฝ่รู้

2) ครอบครัวอบอุ่น หมายถึง ครอบครัวที่มีบทบาทของครอบครัวที่เหมาะสม มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว

3) ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีศักยภาพในการพึ่งตนเองได้ ชุมชนที่สามารถเกื้อกูลกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ

4) เศรษฐกิจที่เป็นธรรมและเข้มแข็ง หมายถึง ระบบเศรษฐกิจปัจเจกที่มีสัมมาชีพ มีระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง กล่าวคือ มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ เสถียรภาพ มีความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ มีการกระจายรายได้และกระจายผลประโยชน์ การพัฒนาให้กลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม

5) การมีสภาพแวดล้อมดี ระบบนิเวศที่สมดุล หมายถึง การมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง สามารถเข้าถึงสาธารณูปโภคได้อย่างพอเพียงและส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในการดำรงชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งไม่มีความรุนแรงในสังคม และมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีระบบนิเวศที่สมดุล

6) การมีสังคมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล หมายถึง สังคมที่มีองค์ประกอบ ดังนี้ (1) การที่ประชาชนมีจิตสำนึกประชาธิปไตย หรือการที่ประชาชนมีความตื่นตัว รู้จักรักษาสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของตนเอง ปฏิบัติตัวตามหน้าที่ และเคารพสิทธิของผู้อื่น ตลอดจนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมบริหารและพัฒนาประเทศ (2) การมีสังคมที่มีธรรมาภิบาล กล่าวคือ มีการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ดี มีระบบโครงสร้าง กฎเกณฑ์ กระบวนการและกลไกการดำเนินงาน และการตรวจสอบที่มีคุณภาพ นิติธรรม ความโปร่งใส ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร และ (3) การมีความสมานฉันท์ทางสังคม หรือการที่สังคมอยู่ร่วมกันฉันท์กัลยาณมิตรมีความ

เห็นพ้องกัน แต่พร้อมยอมรับความแตกต่างหลากหลายด้านเชื้อชาติความเชื่อ วัฒนธรรม และศาสนาของกลุ่มคนในสังคม

สรุปองค์ประกอบของสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยได้ดังภาพที่ 2.9

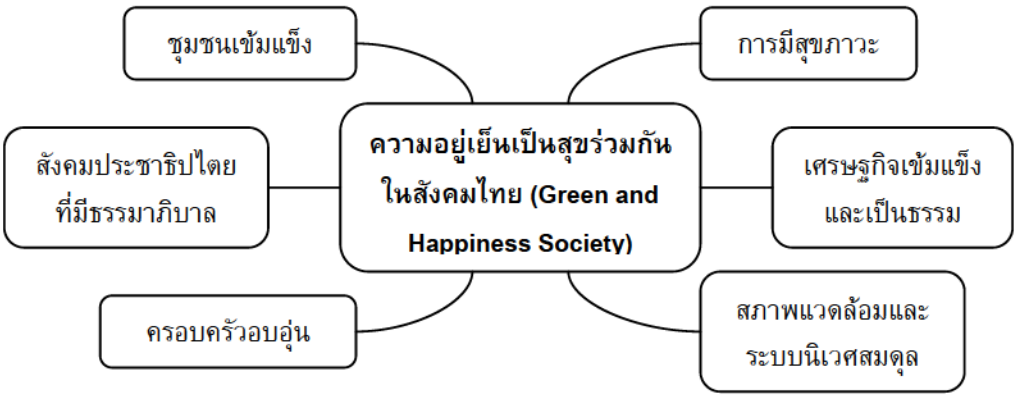

ภาพที่ 2.9 แสดงองค์ประกอบของสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย
แหล่งที่มา: สุชาดา วัฒนา, 2550: 23.

2.3.3 แนวทางการพัฒนาเพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

แนวทางการพัฒนาเพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขของคนไทยจะต้องเป็นการพัฒนาศักยภาพของคนทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและทักษะความรู้ ให้สามารถ “คิดเป็น ทำเป็น” ปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการระบบคุ้มครองทางสังคมในด้านต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีคุณภาพ เพียงพอต่อการสร้างงานและเพิ่มรายได้ของประชาชน ช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนและลดช่องว่างการกระจายรายได้ ตลอดจนการปรับระบบบริหารจัดการคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546: 2-3)

1) พัฒนาศักยภาพคนไทยให้สามารถนำความรู้ไปช่วยเสริมทักษะในการประกอบอาชีพและหารายได้ สามารถปรับตัว รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ และเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขยายโอกาสการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ และยกระดับทักษะฝีมือแรงงานและกำลังคนให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

2) ปรับปรุงบริหารจัดการระบบคุ้มครองทางสังคม โดยการคุ้มครองกลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มยากจนและกลุ่มเสี่ยง โดยให้ชุมชนและภาคีต่าง ๆ มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพการดำเนินงานมากขึ้น ขยายระบบประกันสังคม

ให้กลุ่มแรงงานนอกระบบที่ยังขาดหลักประกันที่มั่นคง และการปรับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วยการให้ชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหามากขึ้น

3) เสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีคุณภาพเพื่อสร้างงานและรายได้ให้แก่คนไทย โดยเร่งรัดการส่งออกสินค้าที่มีศักยภาพในการแข่งขันและพัฒนาตลาดในประเทศให้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นช่องทางการตลาด และต่อยอดการวิจัยและพัฒนาระดับพื้นฐานให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น

4) แก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้อย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพและโอกาสแก่คนยากจนให้สามารถเพิ่มทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพและรายได้ โดยส่งเสริมบทบาทชุมชนให้เป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาในชุมชน ควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างด้านนโยบายและกลไกต่าง ๆ ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนจน โดยเฉพาะมาตรการทางการคลังเพื่อลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำของรายได้

5) ปรับระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เกิดความเสมอภาค เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และประชาชน โดยส่งเสริมแนวคิด ศักยภาพและขีดความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบของชุมชนและประชาชน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.4.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีผู้ที่ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้หลายท่าน ดังนี้

กมล สุดประเสริฐ (2540: 9) ได้ให้ความหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมว่าหมายถึงกระบวนการของการทำงานร่วมกัน อันต้องอาศัยการสืบสวนค้นคว้าหาปัญหาและข้อโต้แย้งร่วมกันเป็นกลุ่ม วิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา (ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม และทางส่วนบุคคล) ร่วมกันเป็นกลุ่ม และเหนือสิ่งอื่นใดต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่มในการแก้ปัญหานั้น ๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการมีส่วนร่วมยังเป็นกระบวนการวิจัยที่ค่อนเอียงไปในด้านกระบวนการประชาธิปไตย

เครย์ตัน (2543: 1) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งสาธารณชนมีความห่วงกังวล มีความต้องการ และมีทัศนะที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการ

ตัดสินใจ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน เป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายของรัฐ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุก ๆ คน

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 138-139) ได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในนัยทางการเมือง โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หนึ่ง การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา และสอง คือ การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหารมีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 4) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้ามาร่วมด้วยเล็กน้อย ได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ (2547: 106) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมในกิจกรรมสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด

ถวิลวดี บุรีกุล (2548: 2) ได้อธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในชุมชนว่าหมายถึง การที่ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

อรุณี เวียงแสง, ตุลวัตร พานิชเจริญ, วราลักษณ์ ไชยทัพ และนัยนา หวายคำ (2548: 14) ได้นิยามความหมายของกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนา

คนเป็นสำคัญว่าหมายถึง การเปิดหรือสร้างโอกาสอย่างเต็มที่กับการเข้ามามีส่วนร่วมของกระบวนการภาคประชาชนหรือผู้ยากลำบากในสังคม ในการตัดสินใจว่าอะไรคือปัญหาและสาเหตุที่สำคัญของบุคคล ครอบครัว และชุมชนของเขาเอง ตัดสินใจว่าจะกำหนดแนวทางหรือทางเลือกที่ต้องการบรรลุได้ด้วยตัวชาวบ้านเอง รวมทั้งติดตามและตรวจสอบผลสำเร็จที่เกิดจากการดำเนินงานของโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือการขยายผลบทเรียนและการเรียนรู้สู่สังคมทั่วไป ในกระบวนการพัฒนาจึงเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นทุกตอน

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2549: 62) ได้สรุปไว้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมรับรู้ ร่วมคิดริเริ่ม ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบ โดยใช้พลังความสามารถในด้านต่าง ๆ ของตนเอง ร่วมกับความรู้และวิทยาการที่เหมาะสมอย่างสร้างสรรค์ พร้อมไปกับการเป็นผู้รับแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมกันรับผิดชอบในผลกระทบที่ตามมาด้วย

สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (2549: 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการซึ่งประชาชนมีส่วนได้เสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มแรก เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน โดยทุกฝ่ายที่เข้าร่วมในกิจกรรมมีการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงสิ้นสุดโครงการ อาทิ การร่วมรับรู้ ร่วมคิดริเริ่ม ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบ โดยใช้พลังความสามารถในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

2.4.2 องค์ประกอบสำคัญและระดับของการมีส่วนร่วม

2.4.2.1 องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ (พัชรี สิโรรส และคณะ, 2546: 2-2 – 2-3)

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำครั้งเดียวจบ และควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2) เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมาย หรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

นอกจากนี้ ถวิลวดี บุรีกุล (2548: 3-4) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมไว้ว่ามี 3 ด้าน ที่แตกต่างออกไป คือ

1) ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่ง ๆ จะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจถูกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2) ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

3) ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

2.4.2.2 ระดับการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วมโดยหลักการทั่วไปนั้น ขึ้นอยู่กับว่าจะมีส่วนร่วมประเภทใดหรือขั้นตอนใด แต่หลักใหญ่ อาจแบ่งเป็น 5 ระดับ อย่างกว้าง ๆ ดังนี้ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547: 17-18, 21)

1) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชน
2) การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร
3) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ
4) การมีส่วนร่วมทำ
5) การมีส่วนร่วมสนับสนุน

สำหรับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น แบ่งได้ดังนี้

1) ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหา-รากเหง้าของปัญหา
2) ร่วมค้นหาว่าสิ่งที่จำเป็นของตน พวกตน ในปัจจุบันคืออะไร
   (1) ร่วมคิดช่วยตัวเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อน-หลัง
   (2) วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อง ๆ
   (3) ร่วมระดมความคิดถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสม

(4) ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้แล้วร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ

(5) ร่วมติดตามการดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินงาน

(6) ร่วมรับผลประโยชน์หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินการ

2.4.3 หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

"การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม" เป็นกระบวนการพัฒนาที่มุ่งไปสู่การระดมความหลากหลายของมนุษย์ทุกส่วนในสังคมมาร่วมกันกำหนดแนวทางวิถีทางในการพัฒนาสังคม อันจะช่วยประสานความขัดแย้งและช่องว่างที่แตกต่างเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นการกระจายอำนาจในการพัฒนาไปสู่คนทุกส่วนในสังคมให้เกิดความร่วมมือและร่วมเป็นเจ้าของในสิ่งที่ดำเนินการร่วมกัน รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจะกระจายไปสู่ทุกส่วนอย่างเท่าเทียม สู่สังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืน กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนที่ทำให้ทุกคนตระหนักถึงหลักการสำคัญร่วมกัน ดังนี้ (วราลักษณ์ ไชยทัพ, 2544: 19-23)

1) การจัดความสัมพันธ์ที่เสมอภาค เท่าเทียมกัน

การจัดความสัมพันธ์ด้านบทบาทระหว่างนักพัฒนาและชุมชนที่เท่าเทียมกันเป็นหลักการสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยต่างฝ่ายควรมีความตระหนักถึงความต้องการของตนเองและสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ รวมทั้งควรตระหนักในความเป็นเจ้าของต้องการคิดเอง ทำเอง กำหนดเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนที่คอยกำกับ กำหนดให้เกิดบทบาทการทำงานที่เหมาะสมตามศักยภาพและเป็นที่พอใจร่วมกัน

2) การมีอิสระ ไม่ครอบงำ

ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ควรอยู่บนฐานของการไม่ครอบงำ การให้อิสรภาพในการคิดและแสดงออก โดยไม่มีอคติ และไม่นำความคิด ความเชื่อของตนมาวัดหรือตีคุณค่า หรือชักจูงครอบงำให้เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในศักยภาพ ฐานความรู้ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคม ของชุมชน ที่จะเป็นฐานพลังสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองต่อไป

3) การมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม

ในชุมชนหนึ่ง ๆ ย่อมประกอบด้วย ความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านฐานะ เพศ วัย สถานะทางสังคม ฯลฯ การสร้างโอกาส เปิดพื้นที่ทางสังคมอย่างเท่าเทียม ในการให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด ศักยภาพ ความรู้ และร่วมมีบทบาทดำเนินการต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้งานที่ดำเนินไปนั้นไม่ไปกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และส่งผลกระจายไปสู่คนทุกส่วนในชุมชนในสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

4) การมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทุกขั้นตอน

การดำเนินงานพัฒนาตามโครงการพัฒนาหนึ่ง ๆ นั้น มีกระบวนการ ขั้นตอนที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน หลายครั้งที่เราพบว่าโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเมื่อถึงขั้นการดำเนินการแล้วมักเกิดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างผลกระทบต่อชุมชนมากมายตามมา รวมทั้งการให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ที่ขาดความเข้าใจอย่างแท้จริงของหน่วยงานทั้งหลายที่เข้ามาดำเนินงานร่วมกับชุมชนที่มักอ้างเสมอว่าได้เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว โดยการเชิญตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมในขณะที่โครงการที่ดำเนินไปนั้นผ่านการวางแผนและตัดสินใจมาแล้วโดยที่ชุมชนไม่มีโอกาสรับรู้มาก่อน แต่เป็นเพียงผู้ร่วมมีส่วนในบางส่วนที่กำหนดโดยเจ้าของโครงการนั้น ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมที่แท้จริงควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน กำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล การสรุปบทเรียน แก้ไขปรับปรุง และรวมทั้งการขยายผล และเผยแพร่ผลสู่สาธารณะ

2.4.4 หลักการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม และมีเป้าหมายสอดรับกัน กล่าวคือ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีเป้าหมายที่การเปลี่ยนแปลงระดับบุคคลในด้านจิตสำนึก อุดมการณ์ ทัศนคติ ความตระหนัก ความรู้ และทักษะ ซึ่งเชื่อว่าจะนำไปสู่การรวมพลัง ศักยภาพ เป็นกลุ่มเป็นขบวนการในระดับต่าง ๆ จากชุมชนสู่เครือข่ายประชาชนที่เข้มแข็งต่อไป (วราลักษณ์ ไชยทัพ, 2544: 24-31)

กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีลักษณะดังต่อไปนี้

1) การเรียนรู้ที่สร้างจิตสำนึกทางอุดมการณ์ สำนึกของคุณค่า ศักดิ์ศรีของมนุษย์และพลังของการรวมกลุ่มพลังชุมชน ต้องสร้างพื้นที่ทางสังคมให้แก่กลุ่ม ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมมีเป้าหมายหลัก คือ การสร้างสำนึกในคุณค่า ศักดิ์ศรี สำนึกทางชนชั้น ความตระหนักในสิทธิ เสรีภาพ คุณค่าของตนเองและชุมชน รวมทั้งการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะนำไปสู่ผลของการเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมที่เชื่อมโยงระดมพลังศักยภาพต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การพึ่งตนเอง ความเสมอภาคและเป็นธรรม

2) การเรียนรู้แบบองค์รวมเชื่อมโยงสัมพันธ์ เป็นการเรียนรู้ที่ไม่แยกส่วนระหว่างความเป็นชุมชนกับโครงสร้างอำนาจภายนอกชุมชน เป็นการปะทะกันทางความคิดทางวัฒนธรรมและระบบคุณค่า ทั้งภายในชุมชนกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงภายนอกชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ จำเป็นต้องค้นหาคุณค่าเดิมที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่ชุมชนสร้าง

ขึ้นเอง สั่งสมและสืบทอดกันมา เพื่อค้นหาแนวทางหรือกระบวนการปรับตัว การต่อสู้ทางสังคม ที่จะสร้างสมดุลอำนาจให้เกิดความเท่าเทียมเป็นธรรม

3) การเรียนรู้ที่ประสานระหว่างการเรียนรู้เชิงประจักษ์ร่วมกับทฤษฎี กล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้ที่ได้ผลและเป็นประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ การเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้จากการทำงานจริง มีการประชุมแลกเปลี่ยนร่วมกันระหว่างคนทำงาน หรือที่เรียกว่า "เวทีสรุปบทเรียน" รวมทั้งการปรับเปลี่ยนหาแนวทางการทำงานที่สอดคล้องเหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วนำลงไปปฏิบัติจริงอีกครั้ง ก่อนจะกลับมาสู่กระบวนการเดิมซ้ำแล้วซ้ำเล่า กระบวนการดังกล่าวนี้เองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ แสดงได้ดังภาพที่ 2.10

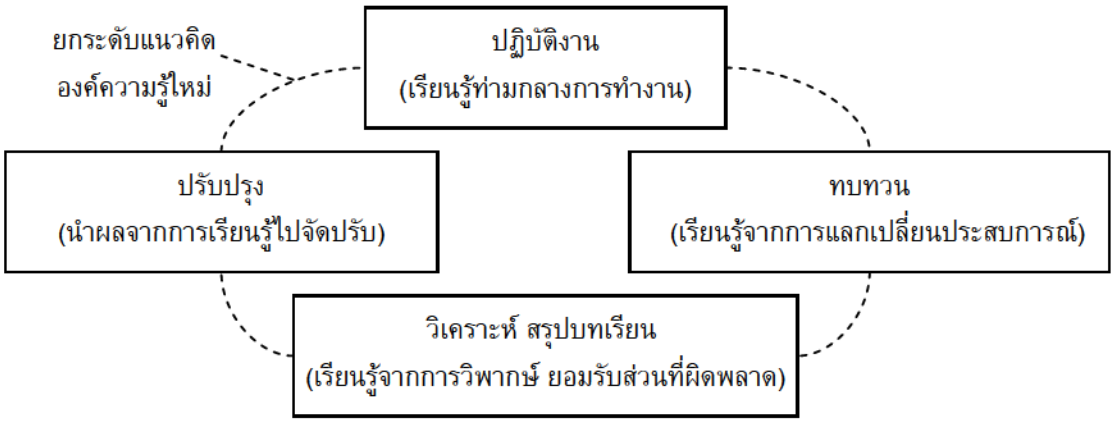

ภาพที่ 2.10 แสดงกระบวนการเรียนรู้แบบสรุปบทเรียน
แหล่งที่มา: วราลักษณ์ ไชยทัพ, 2544: 27.

4) การเรียนรู้ตรงจากการเห็นของจริงหรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรง การได้เรียนรู้ตรงเป็นการเรียนรู้ที่ดี เป็นการเรียนรู้ที่ได้พบได้เห็นของจริง จับต้อง สัมผัสได้ หรือได้แลกเปลี่ยนกับผู้มีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้ตรงจะทำให้ผู้เรียนรู้ได้วิเคราะห์ เลือกและตัดสินใจจากการวิเคราะห์สิ่งที่พบเห็นและประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกับประสบการณ์ตรงของตนเอง

5) ให้ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งคำนึงถึงพื้นฐานและประสบการณ์ของผู้ร่วมการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้เป็นผู้ค้นหาข้อมูล ประเมินปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เข้าร่วมควรได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ของกันและกันเป็นหลัก โดยผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เป็นเพียงผู้จัดหรือเอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันได้เต็มที่ เพราะธรรมชาติของการเรียนรู้ของคนนั้น ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และต้องการมีความอิสระในการเรียนรู้

มากกว่าพึ่งพิงผู้อื่น ผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และการแสดงออกของตนเอง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับการรับรู้ด้านแนวคิด ทฤษฎี

6) ใช้กระบวนการกลุ่มที่เน้นความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่ผู้ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องคำนึงถึง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง กระตุ้นสำนึกในความเชื่อมั่น ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความพร้อม ความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น การเสนอประสบการณ์และแสดงศักยภาพของตน และพร้อมที่จะให้โอกาสซึ่งกันและกัน บรรยากาศของการสร้างความร่วมมือกันในลักษณะการทำงานเป็นทีมร่วมกันคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาจะช่วยเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7) เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะไม่กำหนดโครงสร้างของการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีรูปแบบตายตัว การเปิดโอกาสให้เรียนรู้ตามสถานการณ์ เนื้อหาและกระบวนการ กำหนดขึ้นมาจากวัตถุประสงค์ที่มาจากความต้องการของผู้เข้าร่วมการเรียนรู้ เน้นให้เรียนรู้จากการค้นคว้า ซักถาม อภิปราย ตรวจสอบ ฝึกปฏิบัติ ทดลอง ลงมือแก้ปัญหาในกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกัน เน้นที่ความคิดสร้างสรรค์กระบวนการใหม่ ๆ ในการค้นหาทางแก้ปัญหาที่เปิดไว้กว้าง ๆ โดยไม่มุ่งเน้นการตรวจสอบผลของการเรียนรู้ด้านเนื้อหาว่าผิดหรือถูก แต่จะเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นว่า ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถแสดงออกและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่โดยสามารถใช้ประสบการณ์ต่าง ๆ ในการวิเคราะห์เรียนรู้จากประสบการณ์ของตน

8) กระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งผลในระยะยาว เช่น การพัฒนาแกนนำชุมชนที่เชื่อมโยงไปสู่การจัดทำแผนการจัดการเกษตรในชุมชน ซึ่งควรมีแผนงานในการติดตามสนับสนุนให้แกนนำสามารถดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเกษตรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ที่อาจจะเป็นทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการศึกษาดูงานเพิ่มเติม รวมทั้งการสนับสนุนกองทุน การจัดตั้งกลุ่มเกษตร เป็นต้น

9) เน้นการสร้างบรรยากาศเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ โดยให้ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้และผู้เข้าร่วมการเรียนรู้มีความเป็นกันเอง บรรยากาศที่มีความเป็นกันเองจะช่วยสร้างความรู้สึกที่ไว้เนื้อเชื่อใจ ใจกว้าง และสร้างให้เกิดความร่วมมือสามัคคีช่วยเหลือกัน มีการให้และรับกันเต็มที่

10) จัดวางความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งไม่ใช่ผู้ให้กับผู้รับต่างเรียนรู้ แต่ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้มีส่วนร่วมกำหนดและตัดสินใจต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ให้เกิดการสื่อสาร โต้ตอบ ให้ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้เสนอความคิดเห็น และสะท้อนกลับโดยผู้จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีบทบาทเป็นผู้อำนวยการ ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้มีการซักถาม การใช้วิจารณญาณของตนเอง แสดงได้ดังภาพที่ 2.11

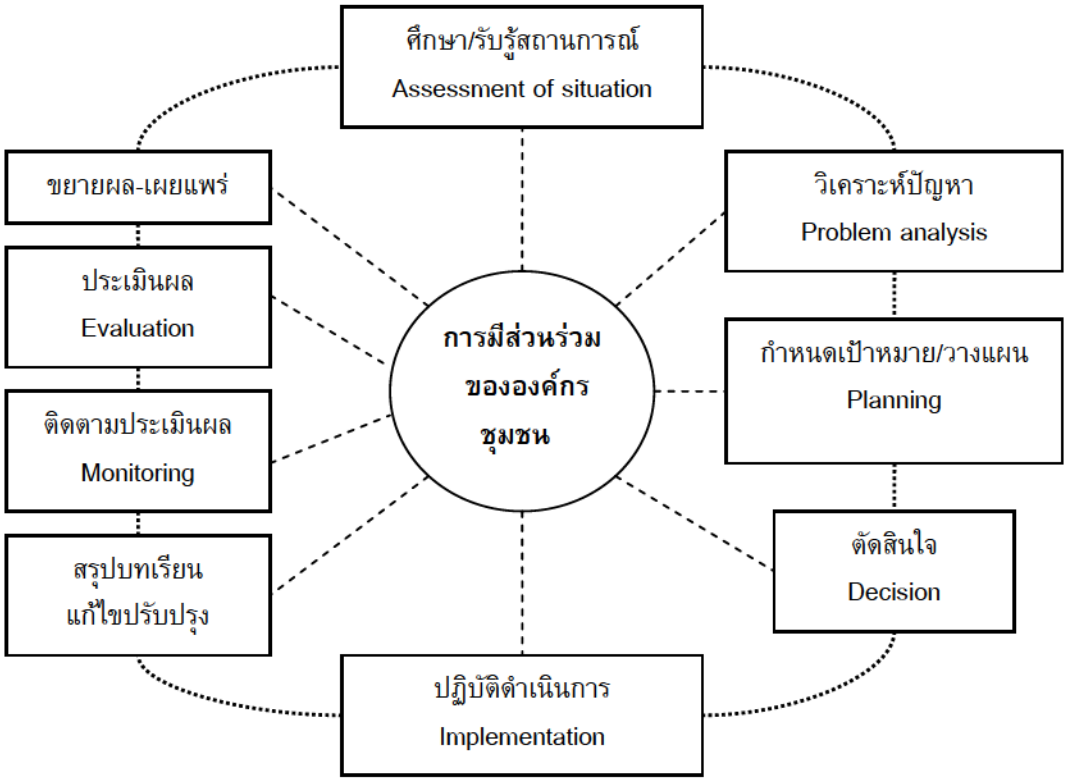

ภาพที่ 2.11 แสดงความสัมพันธ์การจัดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานพัฒนา

แหล่งที่มา: วราลักษณ์ ไชยทัพ, 2544: 25.

2.4.5 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพนั้น มีประโยชน์หลายประการ เช่น (สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, 2549: 18)

1) เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ในการตัดสินใจให้รอบคอบขึ้น

2) การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ

3) การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4) การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5) การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถช่วยลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

6) ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความห่วงกังวลของประชาชน เป็นต้น

ปริศนา โกลละสุต (2534: 13) ยังได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1) จะช่วยทำให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

2) ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพันและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น

3) การดำเนินโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น

4) จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

5) โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรเพื่อดำเนินโครงการมากขึ้น

นอกจากนี้ เครย์ตัน (2543: 68-69) ยังได้อธิบายถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1) ประชาชนมีโอกาสที่จะบอกกล่าวในสิ่งที่ได้ยินก่อนที่เขาจะต้องเผชิญหน้ากับองค์กรที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ ความรู้สึกของความคับข้องใจ ความรู้สึกที่ไม่ดีทั้งหลาย และความรุนแรงอาจจะลดลงได้

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะสามารถกระตุ้นให้เกิดแนวทางการแก้ปัญหามากขึ้น ด้วยการลดจุดยืนและเต็มใจที่จะหาทางออกร่วมกัน

3) จากผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้มองเห็นประเด็นสาธารณะและความห่วงกังวลที่บ่งชี้ต่าง ๆ ได้ชัดขึ้น

4) ข้อกล่าวหาถึงพฤติกรรมการตัดสินใจที่มีข้อบกพร่องจะลดลง

5) ประเด็นทั้งหลายเกี่ยวกับความเชื่อถือในเรื่องการศึกษาทางเทคนิคและข้อเท็จจริงพื้นฐานเพื่อการตัดสินใจสามารถที่จะหาข้อยุติก่อนที่จะมีการลงมติตัดสินใจได้

6) ประเด็นบางประเด็นหรือหลายประเด็นอาจจะไม่ต้องนำไปสู่โต๊ะพิจารณาเพียงแต่มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงข้อเสนอของผู้แทนก่อนที่สภาจะทำการตัดสินใจ

7) บางครั้งบางคราว ซึ่งอาจไม่ใช่ทุกครั้ง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะก่อให้เกิดผลของฉันทามติ ซึ่งจะทำให้เป็นการง่ายต่อการอนุมัติการตัดสินใจโดยได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้เสียทั้งหลาย

2.5 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

2.5.1 ความหมายของความพึงพอใจ

มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

Morse (1958: 27) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ว่าหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถลดความเครียดของผู้ทำงานให้น้อยลง ถ้ามีความเครียดมากจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน และความเครียดนี้มีผลมาจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อเกิดความต้องการมากจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้อง เมื่อได้รับการตอบสนองความเครียดนั้นจะลดลงหรือหมดไป จะทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้

Strauss and Sayles (1960: 3) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในงานไว้ว่าหมายถึงความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ บุคคลจะรู้สึกพอใจในงานที่ทำ เมื่องานนั้นให้ประโยชน์ตอบแทนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ และสามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลนั้น ๆ ได้

สนิท ตั้นช้าย (2533: 10) ได้สรุปความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ว่าเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับการตอบสนอง ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ที่มีต่อองค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่าง ๆ จนทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภุชงค์ บุญอภัย (2533: 23) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า เป็นท่าที ความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังจากที่ได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นมาแล้วในลักษณะบวก คือ พอใจ นิยมชมชอบ สนับสนุน หรือเจตคติที่ดีของบุคคลเมื่อเขาได้รับการตอบสนองตามความต้องการ

สุพรรณี ไชยอำพร และสนิท สมัครการ (2534: 12) ได้ให้คำจัดความของความพึงพอใจไว้ว่าเป็นสภาพทางจิตที่แสดงออกถึงความสุขที่ได้รับรู้ว่าสิ่งที่ตนใฝ่ฝันหรือปรารถนา (aspiration) ได้รับการสนองตอบตามที่ตั้งความหวังไว้ การที่บุคคลแสดงความพึงพอใจต่อสภาพการดำรงชีวิตของตนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งย่อมแสดงว่าชีวิตในช่วงเวลานั้นมีคุณภาพที่เจ้าของชีวิตต้องการ

สมาน ชัยณรงค์ (2537: 9) ได้สรุปความหมายของความพึงพอใจในงานไว้ว่าหมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่องานและการทำงานนั้น ถ้าบุคคลมีความรู้สึกพึงพอใจ จะพร้อมเสียสละอุทิศแรงกายแรงใจและสติปัญญาให้แก่งาน และในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลมีความรู้สึกไม่พึงพอใจต่องานและการทำงาน จะไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน เพียงแต่จะทำงานตามหน้าที่ให้เสร็จไปในแต่ละวันเท่านั้น

รุจารัตน์ ชูเชิด (2540: 10) ได้สรุปไว้ว่า ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่ปฏิบัติงานแล้ว ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ

ซึ่งทำให้ความเครียดของบุคคลผู้ทำงานลดน้อยลง ผลที่ตามมาคือ ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความรู้สึกตั้งใจที่ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ แม้ว่าจะมีอุปสรรคมากเพียงใด

พิศวาส นวดโอโล (2547: 19) ได้สรุปว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นสภาวะของจิตใจที่รู้สึกยินดีและภาคภูมิใจต่อการปฏิบัติงานนั้น ๆ โดยการประเมินภาพรวมตั้งแต่เริ่มปฏิบัติงาน ขณะปฏิบัติงาน และผลของการปฏิบัติงาน ซึ่งผลรวมอาจจะเป็นทางบวกหรือทางลบก็ได้

ศักดิ์ชัย ลือภักดีสกุล (2548: 11) ได้สรุปความหมายของความพึงพอใจในการทำงานว่าหมายถึง การมีความสุขในการทำงาน การเกิดทัศนคติที่ดีต่องานที่ปฏิบัติและการมีความรู้สึกพอใจหรือชอบองค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ขององค์กรที่เสนอให้พนักงาน ทำให้พนักงานสมัครใจที่จะปฏิบัติงานอย่างตั้งใจและเต็มความสามารถ เพื่อให้ได้รับการตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยจะส่งผลให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ได้อย่างรวดเร็ว

จึงอาจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับการตอบสนอง ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ที่มีต่อองค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่าง ๆ จนทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ ซึ่งสภาพทางจิตที่แสดงออกถึงความสุขที่ได้รับรู้ว่าสิ่งที่ตนใฝ่ฝันหรือปรารถนา (Aspiration) ได้รับการสนองตอบตามที่ตั้งความหวังไว้ อาทิ การที่บุคคลแสดงความพึงพอใจต่อสภาพการดำรงชีวิตของตนในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ย่อมแสดงว่าชีวิตในช่วงเวลานั้นมีคุณภาพที่เจ้าของชีวิตต้องการ ซึ่งความพึงพอใจในงานก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่องานและการทำงานนั้น ถ้าบุคคลมีความรู้สึกพึงพอใจก็พร้อมที่จะเสียสละอุทิศแรงกายแรงใจและสติปัญญาให้แก่งานนั้น ๆ

2.5.2 ปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ

ปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้น ประกอบด้วย 10 ประการดังนี้ (Gilmer, 1967: 380-384 อ้างถึงใน รุจารัตน์ ชูเชิด, 2540: 10)

1) ความมั่นคงปลอดภัย (Security) ได้แก่ ความมั่นคงในการทำงาน การได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา

2) โอกาสก้าวหน้าในงานที่ทำ (Opportunity for Advancement) ได้แก่ การมีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจากความรู้ความสามารถในการทำงาน

3) สถานที่ทำงานและการจัดการ (Company and Management) ได้แก่ ความพอใจต่อสถานที่ทำงาน ตลอดจนชื่อเสียงและการดำเนินงานของสถาบัน

4) ค่าจ้าง (Wages) คนงานชายจะเห็นค่าจ้างเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเขา ยิ่งกว่าคนงานหญิง

5) ลักษณะของงานที่ทำ (Intrinsic Aspects of The Job) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน หากได้ทำงานที่ตรงตามความต้องการ และความถนัดก็จะเกิดความพอใจ

6) การนิเทศงาน (Supervision) มีความสำคัญที่จะทำให้ผู้ทำงานมีความรู้สึกพอใจ หรือไม่พอใจต่องานได้ การนิเทศงานไม่ดี อาจเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้ย้ายงานและลาออกจากงานได้

7) ลักษณะทางสังคม (Social Aspects of the Job) ถ้าผู้ปฏิบัติงานทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ก็จะเกิดความพอใจในงานนั้น

8) การติดต่อสื่อสาร (Communication) การติดต่อสื่อสารมีความสำคัญมาก การปฏิบัติงานจะสำเร็จได้เพราะมีกระบวนการ วิธีการทำงานที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา ต้องมีการติดต่อสื่อสารเป็นตัวเชื่อม

9) สภาพการทำงาน (Working Condition) ได้แก่ ชั่วโมงทำงาน อากาศ แสง เสียง

10) สิ่งตอบแทนหรือประโยชน์เกื้อกูลต่าง ๆ (Benefits) เช่น เงินบำเหน็จตอบแทนเมื่อออกจากงาน การบริหารและการรักษาพยาบาล สวัสดิการ ที่อยู่อาศัย

นอกจากนี้ กมล ชูทรัพย์ และเสถียร เหลืองอร่าม (2516: 552-223) ยังได้อธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในงานในทำนองเดียวกับ Gilmer ดังนี้

1) ค่าจ้างแรงงาน คนพอใจงานเมื่อได้รับค่าตอบแทนพอสมควร คุ้มกับความเหนื่อยและความคิดเห็นที่ตนให้แก่นายจ้าง

2) ลักษณะงานที่ทำ บางคนเห็นว่าลักษณะของงานที่ทำย่อมสำคัญกว่าเงิน เพราะงานบางอย่างสกปรก ใช้แรงงานมาก หรือสถานที่ทำงานไม่น่าอภิรมย์ เป็นต้น แต่งานบางอย่างสบายแม้ว่ารายได้จะถูกก็ตาม

3) เพื่อนร่วมงาน ถ้าคนเรามีเพื่อนร่วมงานที่ถูกใจแล้วแม้สิ่งอื่นจะไม่ค่อยดี เช่น ค่าจ้างหรือสภาพการทำงาน เป็นต้น แต่เขาอาจชอบเพราะมีเพื่อนดี ทำให้ที่ทำงานน่าอยู่ยิ่งขึ้น

4) หัวหน้างานและฝ่ายจัดการ ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างย่อมมีอิทธิพลต่อคนงานไม่น้อย เพราะผู้มีอำนาจเป็นผู้กำหนดนโยบาย ถ้าหัวหน้างานหรือฝ่ายจัดการยุติธรรมและเป็นกันเองแล้ว คนงานก็สบายใจ

5) ความมั่นคงในงาน ถ้าลักษณะงานที่ทำมั่นคง เราก็ตัดสินใจที่จะทำเพื่อสร้างตนเองให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น เนื่องจากเชื่อว่าพอจะถือเป็นที่พึ่งได้ แต่ถ้าเป็นงานชั่วคราวแล้วคนงานจะไม่สบายใจ เพราะไม่มีความมั่นคง

6) โอกาสที่จะก้าวหน้า เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสำหรับคนหนุ่มสาว หรือคนฉลาดที่มีการศึกษาดี ถ้าหากเขารู้ว่าไม่มีโอกาสก้าวหน้าแล้ว เขาอาจไม่พอใจทำงานนี้ได้

7) ประชาธิปไตยในงาน คนงานย่อมไม่ชอบถูกกดขี่บังคับ ถ้าเป็นไปได้ คนงานจะชอบให้มีการปรึกษาหารือ เพราะทำให้เขามีความรู้สึกมีส่วนร่วมในการทำงาน

8) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ เช่น สีและไฟ ความร้อน ความเย็น ฯลฯ เป็นปัจจัยที่ทำให้คนพอใจหรือไม่พอใจในงานได้เหมือนกัน

9) ความมีระเบียบ องค์กรที่มีระเบียบ คงเส้นคงวา หัวหน้า หรือคนงานทุกคนทำงานไปตามระเบียบที่วางไว้

2.5.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

2.5.3.1 ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow (Hierarchy of Needs Theory)

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow กล่าวว่า ความต้องการของคนเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจูงใจและความต้องการของคน มีข้อสังเกตได้ดังนี้ 1) คนเรามีความต้องการไม่สิ้นสุดเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างหนึ่งแล้วก็จะเกิดความต้องการในอย่างอื่นต่อไปไม่มีวันสิ้นสุด 2) ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้เกิดการจูงใจที่จะทำพฤติกรรม ส่วนความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เกิดการจูงใจอีกต่อไป และ 3) ความต้องการของคนจะเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นไปสู่ความต้องการไปในระดับที่สูงขึ้น และความต้องการในระดับต้นจะเป็นพื้นฐานของความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไป คนจึงจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองความต้องการเป็นลำดับขั้น จึงจะพัฒนาความต้องการในระดับที่สูงขึ้นได้ (Maslow, 1943: 374-396 อ้างถึงใน วิเชียร วิทยอุดม, 2550: 182) ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ เสนอความคิดเห็นว่าคนถูกจูงใจโดยความต้องการหลายอย่าง และความต้องการเหล่านั้นเป็นไปตามลำดับขั้น แสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

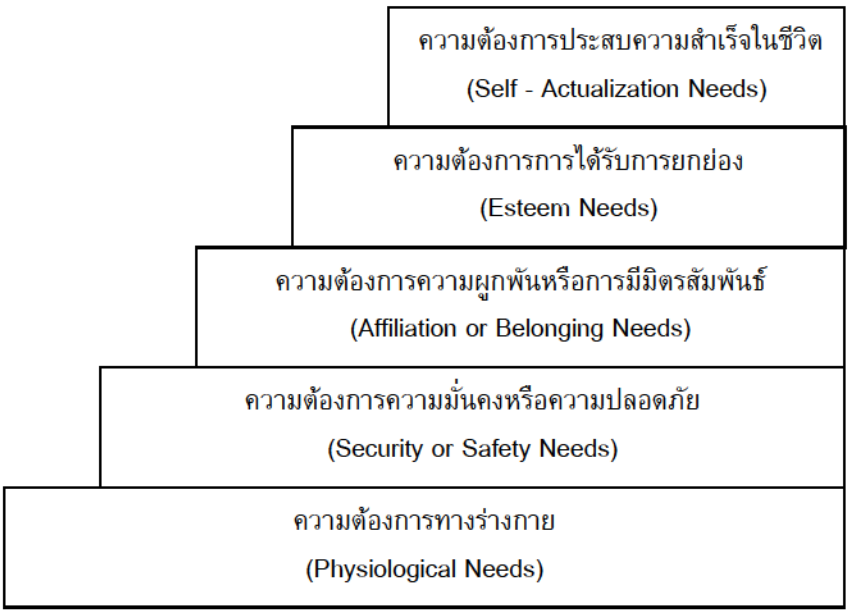

ภาพที่ 2.12 แสดงทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow
แหล่งที่มา: Maslow, 1943 อ้างถึงใน วิเชียร วิทยอุดม, 2550: 182.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ และธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2550: 171) ได้อธิบายความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow ไว้ดังนี้

1) ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร น้ำ ความอบอุ่น ที่อยู่อาศัย การนอน และการพักผ่อน Maslow ได้กำหนดตำแหน่งซึ่งความต้องการเหล่านี้ได้รับตอบสนองไปยังระดับที่มีความจำเป็นเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดและความต้องการอื่นจะกระตุ้นบุคคลต่อไป

2) ความต้องการความมั่นคงหรือความปลอดภัย (Security or Safety Needs) เป็นความต้องการที่จะเป็นอิสระจากอันตราย การมีชีวิตรอด และความกลัวต่อการสูญเสียหน้าที่การงาน ทรัพย์สิน หรือที่อยู่อาศัย

3) ความต้องการความผูกพัน หรือการมีมิตรสัมพันธ์ (Affiliation or Belonging Needs) เป็นความต้องการให้บุคคลอื่นและสังคมยอมรับ เช่น การเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน

4) ความต้องการการได้รับการยกย่อง (Esteem Needs) เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการการยอมรับแล้ว จะต้องการการยกย่องจากตัวเองและจากบุคคลอื่น ความต้องการนี้เป็นการพึงพอใจในอำนาจ (Power) ความภาคภูมิใจ (Prestige) สถานะ (Status) และความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence)

5) ความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูงสุดของบุคคล เป็นความปรารถนาที่จะสามารถประสบความสำเร็จ เพื่อที่จะมีศักยภาพและบรรลุความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่งในระดับสูงสุด

2.5.3.2 ทฤษฎี 2 ปัจจัยของ Herzberg (Herzberg's Two-Factor Theory)

ทฤษฎีนี้ได้มีการพัฒนาโดย Herzberg ในปี ค.ศ.1950-1959 และ ในช่วงแรกของปี ค.ศ.1960-1969 ซึ่งเสนอแนะว่า ความพึงพอใจในการทำงานประกอบด้วย 2 แนวคิด คือ 1) แนวคิดที่มีขอบเขตจากความพึงพอใจ (Satisfaction) ไปยังความไม่พึงพอใจ (No Satisfaction) และได้รับอิทธิพลจากปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) 2) แนวคิดที่มีขอบเขตจากความไม่พึงพอใจ (Dissatisfaction) ไปยังความไม่มีความไม่พึงพอใจ (No Dissatisfaction) และได้รับอิทธิพลจากปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors) หรืออาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎี 2 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ปัจจัยการจูงใจหรือตัวจูงใจ 2) ปัจจัยการบำรุงรักษาหรือปัจจัยสุขอนามัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (Herzberg, n.d. อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ และธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ, 2550: 174-176)

1) ปัจจัยการจูงใจหรือตัวจูงใจ (Motivation Factors หรือ Motivators) เป็นปัจจัยภายใน (ความต้องการภายใน) ของบุคคลที่มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfiers) เช่น ความก้าวหน้า ความสำเร็จ การยกย่อง เป็นต้น

2) ปัจจัยการบำรุงรักษา (Maintenance Factor) หรือปัจจัยสุขอนามัย (Hygience Factor) เป็นปัจจัยภายนอกที่ป้องกันไม่ให้พนักงานเกิดความไม่พอใจในการทำงาน (Job Dissatisfiers) การเสนอปัจจัยสุขอนามัยไม่ใช่วิธีการจูงใจที่ดีที่สุดในทัศนะของ Herzberg แต่เป็นการป้องกันความไม่พึงพอใจ ประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานของพนักงาน เช่น นโยบายขององค์การ การบังคับบัญชา ความมั่นคงในงาน ค่าตอบแทน สภาพการทำงาน เป็นต้น

ทฤษฎี 2 ปัจจัยของ Herzberg แบ่งปัจจัยในการจูงใจออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ปัจจัยเกี่ยวกับความไม่พึงพอใจ (Dissatisfiers) เป็นปัจจัยที่อาจทำให้พนักงานเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานได้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงาน

2) ปัจจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจ (Satisfiers) หรือปัจจัยเกี่ยวกับงาน (Job Context Factors) เป็นปัจจัยจูงใจที่แท้จริง เพราะมีอิทธิพลในการสร้างให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งทฤษฎีการจูงใจจะมีความสมเหตุสมผล ถ้าผู้บริหารให้ความสนใจในการยกระดับลักษณะงานควบคู่กันไปด้วย

การนำทฤษฎีของ Herzberg มาใช้เพื่อให้เกิดการจูงใจในการทำงานในระดับสูง ผู้บริหารจะต้องดำเนินการ ดังนี้

1) ให้พนักงานแต่ละคนมีความพึงพอใจขณะทำงาน โดยพนักงานจะได้รับปัจจัยความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างพอเพียง โดยพิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้อัตราที่เหมาะสม

2) ป้องกันไม่ให้พนักงานเกิดความรู้สึกไม่พอใจในการทำงาน โดยการจัดระบบการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง คือ จากผู้บริหารถึงพนักงาน และจากพนักงานกลับมายังผู้บริหาร

3) จัดให้พนักงานมีขวัญและกำลังใจสูงในการทำงาน เช่น การให้ผลประโยชน์เพิ่มเติมนอกจากค่าตอบแทน การมีหลักประกันในอาชีพ การมีสภาพการทำงานที่ดี เป็นต้น

4) จัดให้พนักงานมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในอาชีพ เช่น การเลื่อนตำแหน่งหน้าที่สำหรับพนักงานที่มีผลการปฏิบัติงานดี มีความประพฤติดี

2.5.3.3 ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของ McGergor

McGergor เน้นถึงความสำคัญของการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจและปรัชญาของมนุษย์ ภายใต้การสังเกตวิธีการของผู้บริหารสมัยเดิม McGergor เชื่อว่าโดยปกติผู้บริหารจะพยายามจูงใจบุคคลด้วยวิธีการพื้นฐานสองอย่าง ซึ่งเรียกว่า ทฤษฎี X และทฤษฎี Y โดยที่ ทฤษฎี X คือมุมมองสมัยเดิมของผู้บริหารที่เสนอแนะว่าผู้บริหารจะต้องบังคับ ควบคุม เพื่อที่จะจูงใจพวกเขา ผู้บริหารที่ใช้ปรัชญาของ ทฤษฎี X จะใช้การควบคุมอย่างมากกับบุคคลและขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ของพวกเขา ดังนั้น McGergor จึงได้เสนอแนะปรัชญาลักษณะของมนุษย์ ทางเลือกอย่างหนึ่งที่เขาเรียกว่าทฤษฎี Y ขึ้นมา ซึ่งทฤษฎี Y คือมุมมองทางการบริหาร ที่ผู้บริหารเชื่อว่าบุคคลสามารถรับผิดชอบและสร้างสรรค์ ดังนั้น บุคคลไม่ควรจะถูกบังคับหรือควบคุมมากจนเกินไปโดยผู้บริหาร เพื่อที่จะให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ความเชื่อของ McGergor คือทฤษฎี Y จะเป็นการประเมินบุคคลที่เป็นจริงมากกว่า วิธีการตามปรัชญาทฤษฎี Y ที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ คือ 1) การยกเลิกนาฬิกาตอกเวลา 2) ชั่วโมงการทำงานที่ยืดหยุ่นบนพื้นฐานของบุคคล 3) การเพิ่มคุณค่างาน 4) การบริหารโดยเป้าหมาย และ 5) การตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม วิธีการเหล่านี้ทุกอย่างจะอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าความสามารถจะมีอยู่ภายในประชากรและบุคคลแต่ละคนสามารถไว้วางใจได้ ดังนั้น ผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้บุคคลถูกจูงใจที่จะใช้ศักยภาพของพวกเขาอย่างเต็มที่ (McGergor, n.d. อ้างถึงใน สมยศ นาวีการ, 2546: 294) การดำเนินงานโดยการใช้ปรัชญาตามแนวทฤษฎี Y ย่อมเป็นแนวทางหนึ่งที่อาจส่งผลให้บุคคล สมาชิก หรือกลุ่มต่าง ๆ ในองค์การมีความพึงพอใจต่องาน ซึ่งเป็นผลดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาองค์การให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิ่งแก้ว อินหว่าง และวีระศักดิ์ อนันตมงคล (2531: 78-85) ได้ทำการประเมินความสัมฤทธิ์ผลของโครงการพัฒนาชนบท: งานพัฒนาเศรษฐกิจชนบท ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน ปีงบประมาณ 2529 จำนวน 173 แห่ง มีวัตถุประสงค์การประเมิน ดังนี้ 1) เพื่อต้องการทราบสัมฤทธิ์ผลของโครงการพัฒนาชนบท ในส่วนของงานพัฒนาเศรษฐกิจชนบท 2) ต้องการทราบว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีความสัมพันธ์กับผลสำเร็จของการดำเนินงาน 3) ทำการเปรียบเทียบระดับความสัมฤทธิ์ผลของโครงการระหว่างพื้นที่ดำเนินการ และ 4) สำรวจปัญหาอุปสรรคการดำเนินงาน โดยมีวิธีการศึกษาในพื้นที่ 16 จังหวัด 4 ภาค โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่ม ผู้นำท้องถิ่น พัฒนากรประจำตำบล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย คะแนนมาตรฐานค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การผันแปร การวิเคราะห์การจำแนกพหุ และ F-test ผลการประเมินโดยสรุปพบว่า สัมฤทธิ์ผลหรือผลสำเร็จของการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ประชาชนมีส่วนร่วมและมีความพึงพอใจต่อโครงการระดับสูง เป็นไปตามแนวทางการบริหารพัฒนาชนบทแนวใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ ผลของโครงการยังทำให้ราษฎรมีอาหารบริโภคและผลิตสิ่งของเครื่องใช้ได้เอง เป็นการลดรายจ่ายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี แต่ในเชิงเศรษฐกิจที่ยึดอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ยังไม่ปรากฏเด่นชัดนัก ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป ผู้ประเมินได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ 1) การส่งเสริมอาชีพในแผนงานสร้างเสริมรายได้ทุกกิจกรรมควรทำในรูปกลุ่มโดยการผ่านการบริหารของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีอยู่แล้ว 2) ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับโครงการ 3) ส่งเสริมความรู้และประสบการณ์หลายรูปแบบผสมผสานกัน โดยเจ้าหน้าที่ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 4) การกำหนดกิจกรรมหรือวางโครงการควรเกิดจากปัญหาและความต้องการของราษฎรและผ่านการกลั่นกรองขององค์กรการพัฒนาชนบททุกระดับ และ 5) วัตถุประสงค์การดำเนินงานควรกำหนดในเชิงรูปธรรมไว้ให้ชัดเจน ส่วนปัจจัยสำคัญที่พบในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ทุนดำเนินการ วัตถุดิบ คุณภาพ และการตลาด ดังนั้น ผู้ประเมินจึงเสนอแนะว่า ควรมีการสนับสนุนให้ภาคเอกชนมาลงทุนให้มากขึ้นและมีการประสานงานกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน (2539: 3-124) ได้ทำการประเมินผลโครงการแหล่งน้ำในไร่นา ตามแผนงานพัฒนาชนบทและการปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตร ดำเนินการขุดโดยกรมชลประทานในช่วงปี 2536-2538 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการประเมินเพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมทั้งเสนอรูปแบบและการบริหารโครงการในอนาคตที่เหมาะสม โดยมีการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ทุกภาค เก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรภาคเหนือ จำนวน 139 คน ภาคกลางและภาคตะวันออก จำนวน 198 คน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 273 คน และภาคใต้ จำนวน 57 คน เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในพื้นที่ จำนวน 125 คน เจ้าหน้าที่ระดับนโยบายปฏิบัติราชการในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 64 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยผลการประเมินโครงการ พบว่า ในทุกภาคผู้ได้รับสระน้ำจากทางโครงการคือเกษตรกร ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของโครงการที่ต้องการช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้มีแหล่งน้ำไว้ใช้ในพื้นที่ และเกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นลูกบ้าน แสดงว่าโครงการมีการบริหารงานที่กระจายสระเก็บน้ำไปยังเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง ซึ่งกรมชลประทานสามารถขุดสระน้ำให้แก่เกษตรกรได้ตามแผนงานทุกภาค ยกเว้นภาคใต้ โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราชและปัตตานี ในภาพรวมแล้วสรุปได้ว่า ปีงบประมาณ 2536 หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถดำเนินการขุดสระเก็บน้ำได้มากกว่า ร้อยละ 99 ของแผนงาน ยกเว้นภาคใต้ที่ขุดได้เพียง ร้อยละ 83 เท่านั้น การประเมินความพอเพียงในด้านการกระจายแหล่งน้ำ พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการจัดสรรมากกว่าภาคอื่น ๆ เพราะมีระยะเวลาแห้งแล้งยาวนาน ด้านการบริหารโครงการ พบว่า บุคคลที่เกษตรกรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโครงการคือผู้ใหญ่บ้านและเจ้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรเกือบทุกรายได้รับคำชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และเงื่อนไขของโครงการก่อนเข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้เกษตรกรยังมีส่วนร่วมในการกำหนดตำแหน่งของสระเก็บน้ำในพื้นที่ของเกษตรกรเอง ในด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่า บรรลุวัตถุประสงค์ในด้านการมีแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค รองลงมาคือ ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่วนการบริหารงบประมาณมีปัญหาไม่มากนัก เพราะได้มีการปรับปรุงระเบียบปฏิบัติให้รวดเร็วและคล่องตัว ปัญหาที่สำคัญที่สุดในโครงการ คือ การประสานงาน ดังนั้น ผู้ประเมินจึงได้เสนอแนะรูปแบบการบริหารโครงการในอนาคตจากปัญหาต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาภายในโครงการเอง ซึ่งการแก้ไขปัญหาในระยะสั้น คือ ปรับปรุงการบริหารโครงการในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการประสานงานและให้บริการแก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการอย่างครบถ้วน ส่วนการแก้ไขปัญหาในระยะยาว ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนแหล่งน้ำในไร่นาต่อไป และมีนโยบายปรับโครงสร้างระบบการผลิตภาคเกษตร โดยมีโครงการแหล่งน้ำเป็นโครงการเสริม

กนิษฐา สุวัตธกุล (2541: 110-119) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการฝึกอบรมอาชีพ ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการ ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม วิธีการประเมินผลมีการนำแบบจำลอง CIPP มาประยุกต์ใช้ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภายในศูนย์ฯ จำนวน 30 คน และจากผู้สำเร็จการฝึกอบรม รุ่นที่ 20 จำนวน 139 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการศึกษาโดยสรุป พบว่า ผลการประเมินทุกส่วน อันประกอบด้วย การประเมินสภาพแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และประเมินผลผลิต มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ทั้งนี้ผลผลิตของโครงการมีความสอดคล้อง

กับวัตถุประสงค์และความคาดหวังของผู้สำเร็จการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลผลิตทางอ้อม ได้แก่ จำนวนผู้ประกอบอาชีพมีมากขึ้น ลักษณะอาชีพมีความหลากหลาย และจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งโดยภาพรวมแล้วผลสำเร็จของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคที่พบในการดำเนินงาน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร ซึ่งขาดความรู้ความชำนาญและจำนวนครูผู้สอนน้อย 2) ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม ปัญหาคือ การออกกลางคัน ปัญหาครอบครัวและการปรับตัว 3) ด้านการฝึกอบรม ปัญหาคือ ยังขาดการนำความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ รวมทั้งจำนวนวัสดุอุปกรณ์มีน้อยและไม่ทันสมัย ผู้ศึกษาจึงได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรมีการจัดการด้านวิชาการโดยมุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถและควรมีการปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ให้มีความทันสมัยและครบถ้วน นอกจากนี้ รัฐบาลควรสนับสนุนส่งเสริมในด้านงบประมาณ รวมทั้งการสนับสนุนจากองค์กรเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้วย

พันธณีย์ วิหคโต (2542: 66-81) ได้ทำการประเมินและติดตามผลโครงการปฏิรูปการศึกษา: โครงการเกษตรเพื่อชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและติดตามโครงการในด้านปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และผลที่ได้รับจากการดำเนินงาน และเพื่อรวบรวมวิธีการและแนวทางการปฏิบัติงานมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประชากรในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 33 คน อาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 1,011 คน นักศึกษาในโครงการที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 3,129 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการประเมินโครงการโดยสรุปพบว่า ผู้บริหารและอาจารย์มีความรู้ความเข้าใจในโครงการด้านนโยบายและวิธีดำเนินงานในระดับน้อย ต่างจากด้านประชาสัมพันธ์ที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก การมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ (ร้อยละ 72.7 และ 45.3) มีความเห็นว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ส่วนสภาพความพร้อมของโครงการและชุมชน กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มเห็นว่ามีความพร้อม แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกันในด้านการจัดการ ด้านบุคลากร และด้านการจัดการเรียนการสอนเกือบทุกเรื่อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความเหมาะสมของหลักสูตรและโครงการเกษตรเพื่อชีวิต พบว่า ผู้บริหารและอาจารย์มีความเห็นว่าโครงการมีความเหมาะสมระดับน้อย แตกต่างจากนักศึกษาที่เห็นว่า มีความเหมาะสมระดับมาก ส่วนความพร้อมในการเป็นวิทยาลัยชุมชนและการสนองความต้องการของชุมชน พบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมและสนองความต้องการของชุมชนมาก แนวทางการจัดการเรียนการสอนของโครงการ พบว่า อาจารย์ (ร้อยละ 62.7) ไม่มีการวางแผนการวัดและประเมินผล ส่วนใหญ่ใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมการเรียนและทำงานของนักศึกษา ผลผลิตที่ได้จากโครงการ ทุกกลุ่มเป้าหมายเห็นว่า ผลผลิตที่ได้รับสามารถนำมาใช้ประโยชน์

คือ นำมาประกอบอาหาร รองลงมาคือ นำมาหารายได้ ส่วนความคิดเห็นต่อโครงการของนักศึกษาโดยส่วนใหญ่ พบว่า นักศึกษามีความชอบต่อการเข้าเรียนและประทับใจในโครงการ (ร้อยละ 56.8 และ 72.1) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ผู้บริหารและอาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่างบประมาณไม่เพียงพอ ส่วนนักศึกษามีความเห็นว่าการเดินทางไม่สะดวกมากที่สุด ผู้ประเมินได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) กรมอาชีวศึกษาควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและรับรู้ถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการ 2) ควรมีวิธีการคัดเลือกเฉพาะนักศึกษาที่สนใจและรักอาชีพเกษตรกรรม 3) การจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่ให้นักศึกษามีความรับผิดชอบ มีทักษะการคิดการจัดการ 4) มีการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการที่มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ทันสมัย และ 5) ควรให้นักศึกษามีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจ

ปรางทิพย์ ปรีชาวุฒิพงศ์ (2543: 134-147) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการตามมาตรการจ้างงานในชนบทที่ดำเนินงานโดยองค์การบริหารส่วนตำบลในปี 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประสิทธิผลโครงการตามแบบจำลอง CIPP ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาปัจจัยสภาวะแวดล้อม (Context) ปัจจัยเข้า (Input) ปัจจัยกระบวนการ (Process) และปัจจัยผลผลิต (Product) 2) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโครงการ และ 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยมีทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินโครงการได้ในระดับปานกลาง ซึ่งประสิทธิผลของโครงการขึ้นอยู่กับ 1) การปฏิบัติตามมาตรการจ้างงานในชนบท 2) การติดต่อประสานงาน 3) การติดตามผลโครงการ 4) การมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ประสิทธิภาพโครงการ และ 6) การประชาสัมพันธ์โครงการ ส่วนประสิทธิผลจากการประเมินโดยประชาชนอยู่ในระดับสูง ซึ่งขึ้นอยู่กับ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และ 2) ความต้องการโครงการ ส่วนปัญหาอุปสรรคนั้นพบว่ามีอยู่ 5 ประการ คือ 1) ความจำกัดและล่าช้าของงบประมาณ 2) ความไม่ชัดเจนและไม่สอดคล้องของนโยบายการปฏิบัติงาน 3) การขาดแคลนและการไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานของแรงงานในพื้นที่ 4) ความไม่ยุติธรรม ความไม่เพียงพอ และไม่ทั่วถึงของการจ้างงาน และ 5) ความไม่เพียงพอของบุคลากรและยานพาหนะในการติดตามผล ดังนั้น เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถตอบสนองนโยบายได้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ปรับเปลี่ยนระบบและกระบวนการทางด้านงบประมาณให้จัดสรรโครงการตามความจำเป็นและรวดเร็วขึ้น 2) ปรับปรุงนโยบายปฏิบัติงานเดิมหรือปรับเปลี่ยนนโยบายปฏิบัติงานใหม่ โดยให้ความชัดเจนขึ้น 3) ควรเพิ่มโครงการที่มีลักษณะเป็นโครงการต่อเนื่อง และ 4) ควรพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการติดตามผลโครงการและเพิ่มอุปกรณ์และยานพาหนะในการติดตามผลให้ทั่วถึง

วิชัย รูปขำดี (2543: 2, 8, 81-100) ได้ทำการประเมินผลกองทุนพัฒนาชนบทภายใต้โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท ธนาคารออมสิน ในช่วงระยะเวลาของโครงการที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ ระหว่างปี 2538-2541 โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1) เพื่อประเมินผลการบริหารจัดการและผลผลิตขององค์กรชุมชนในโครงการกองทุนเฉพาะกิจเงินยืมสมสบทุนและโครงการเงินกู้สมทบ 2) เพื่อติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลกระทบจากการดำเนินกองทุนพัฒนาชนบทที่ส่งผลถึงองค์กรชุมชน 3) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะการปรับปรุงการบริหารงานของกลุ่มองค์กรชุมชนที่ขออนุมัติกองทุนพัฒนาชนบทให้สามารถตอบสนองต่อการแก้ปัญหาขององค์กรชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) เพื่อนำผลของการประเมินกองทุนพัฒนาชนบทมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดและปรับปรุงแนวทางดำเนินการของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการคัดเลือกตัวอย่างองค์กรชุมชนที่ขอรับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชนบท จำนวน 209 องค์กร กระจายตามภูมิภาคต่าง ๆ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยผลการประเมิน พบว่า 1) ด้านปัจจัยนำเข้า นโยบายมีความชัดเจน องค์กรและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้ความสำคัญด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ องค์กรชุมชนที่เข้าเป็นสมาชิกมีหลากหลายรูปแบบ แต่สมาชิกของกลุ่ม/องค์กรชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและการรวมตัวที่ดี 2) ด้านกระบวนการดำเนินโครงการ ด้วยข้อจำกัดด้านความพร้อมของบุคลากรและประสบการณ์ในงานสินเชื่อทำให้การดำเนินงานมีลักษณะเป็นการตั้งรับ ส่วนศักยภาพของกลุ่มในภาพรวมนับว่ามีกระบวนการจัดการค่อนข้างน่าพอใจ 3) ด้านผลลัพธ์ของการดำเนินงาน พบว่า ในส่วนการชำระคืนเงินกู้ทำได้ค่อนข้างสูงในทุกประเภทของสมาชิก โดยร้อยละ 60 นำเงินกู้ไปให้สมาชิกรายบุคคลกู้ต่อด้วยอัตราดอกเบี้ยส่วนต่างระหว่าง 3-8 บาทต่อปี 4) ด้านผลกระทบของโครงการ กลุ่มองค์กรชุมชนสมาชิกโครงการได้รับประโยชน์ในการพัฒนา เช่น การเพิ่มจำนวนสมาชิก เพิ่มกิจกรรม มีเครือข่าย และลดภาวะหนี้สิน ส่วนครัวเรือนสมาชิกที่เป็นลูกค้าโครงการ พบว่า ครัวเรือนมีรายได้เพิ่ม ขณะเดียวกันก็มีผลกระทบด้านลบ เช่น สมาชิกบางส่วนมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น กำไรลดลง เป็นต้น ผู้ประเมินจึงให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ 1) ควรให้ธนาคารออมสินและเจ้าหน้าที่โครงการระดับสาขาทำหน้าที่ด้านสินเชื่อต่อไป 2) ควรมีการปรับนโยบายด้านสินเชื่อให้ชัดเจน 3) ควรมีแผนกลยุทธ์หรือแผนแม่บทนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการสินเชื่อ 4) ควรใช้แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ธนาคารในการบริหารสินเชื่อ 5) ควรมีโครงสร้างองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่และบุคลากรด้านสินเชื่อเป็นการเฉพาะ 6) ควรเน้นบทบาทของกลุ่ม/องค์กรชุมชนในการถ่ายโอนภารกิจในด้านการบริหารสินเชื่อ 7) ควรสร้างและใช้ประโยชน์จากองค์กรพันธมิตรเพื่อเผยแพร่ ค้นหา คัดเลือก และประสานการดำเนินงาน 8) ควรเน้นการพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารสินเชื่อ 9) ควรทำการวิจัยประเมินผลตามแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ และ 10) กรณีที่เป็นพื้นที่ชุมชนมุสลิมควรกำหนดเกณฑ์ในการบริหารสินเชื่อที่แตกต่างจากเกณฑ์การคิดอัตราดอกเบี้ยปกติ เนื่องจากขัดกับหลักศาสนา

ณัฏฐิมา มากชู (2545: 234-252) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ตามมติคณะรัฐมนตรี โดยใช้งบประมาณพิเศษปี 2544 ตามแผนก่อหนี้ต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการ รวมทั้งเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม ซึ่งมีวิธีการประเมินโดยใช้แบบจำลอง Input-Output Model มาประยุกต์ใช้ในการประเมิน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลผู้เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย ได้แก่ ครัวเรือนเป้าหมาย จำนวน 198 คน ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับโครงการ ในส่วนของกลุ่มคณะกรรมการกองทุน กข.คจ.ประจำหมู่บ้าน จำนวน 90 คน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 37 คน โดยใช้แบบสอบเกี่ยวกับโครงการ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลมีการใช้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินโดยสรุป พบว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการและกระบวนการดำเนินงานมีความเหมาะสมระดับปานกลาง ส่วนผลผลิตจากโครงการ พบว่า ครัวเรือนเป้าหมายมีรายได้เฉลี่ยเมื่อเทียบกับรายได้ก่อนยืมเงินจากโครงการเพิ่มมากขึ้น และเมื่อพิจารณารายได้หลังยืมเงินจากโครงการไปประกอบอาชีพเทียบกับเกณฑ์ จปฐ. พบว่า จำนวนครัวเรือนยากจนเป้าหมายที่มีรายได้ตกเกณฑ์ จปฐ. มีจำนวนลดลง และพบว่าคุณภาพชีวิตครัวเรือนยากจนส่วนใหญ่มีระดับสูงขึ้น โดยมีคุณภาพชีวิตด้านการมีงานทำมากที่สุด ส่วนผลการประเมินผลกระทบจากโครงการ พบว่า คณะกรรมการกองทุน กข.คจ.ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการระดับสูง และครัวเรือนยากจนเป้าหมายส่วนใหญ่ต่างก็มีความพึงพอใจต่อโครงการระดับสูง โดยพึงพอใจด้านการมีงานทำมากที่สุด ส่วนปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ความไม่พอเพียงของบุคลากร ผู้ดำเนินงาน งบประมาณ และทรัพยากรที่ใช้มีความล้าสมัย ส่วนในด้านกระบวนการพบปัญหาคือ แผนการปฏิบัติงานและระเบียบโครงการไม่เหมาะสมในการนำไปปฏิบัติจริง ขาดการประสานความร่วมมืออย่างจริงจังและขาดการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การบริหารเงินงบประมาณในบางส่วนพบความไม่โปร่งใส ผู้ศึกษาจึงเสนอแนะแนวทางแก้ไข ดังนี้ 1) ควรมีการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ 2) ควรมีการปรับแผนและระเบียบโครงการให้เอื้อต่อการปฏิบัติมากขึ้น และ 3) ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและจริงจัง รวมทั้งสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจแก่ครัวเรือนและคณะกรรมการกองทุน กข.คจ.ประจำหมู่บ้านให้มากขึ้น

มยุรี บุญริ้ว (2547: 124-142) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจชุมชนตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษากลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าขององค์กรธุรกิจชุมชนตามโครงการ 2) เพื่อประเมินกระบวนการขององค์กรธุรกิจชุมชนตามโครงการ 3) เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจชุมชนตามโครงการ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด

จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมด 90 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาโดยสรุป พบว่า 1) ปัจจัยนำเข้าหลายส่วนมีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี ได้แก่ จำนวนบุคลากรมีเพียงพอและมีคุณภาพ มีแหล่งทุนเป็นของตนเอง มีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ มีการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์และมีการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิมของชนชาติมอญ 2) กระบวนการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจชุมชน ปรากฏผลในระดับสูง มีความสามารถในด้านการตลาด การจัดระบบบัญชี และการมีส่วนร่วมของสมาชิก อีกทั้งบทบาทของสมาชิก ผู้นำการพัฒนา และการดำเนินการจัดสรรผลประโยชน์ก็มีผลการประเมินในระดับสูงเช่นกัน 3) องค์กรธุรกิจชุมชนมีผลการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับสูงเกินกว่าครึ่ง (ร้อยละ 66.7) แสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชน แต่หากพิจารณาในเรื่องความพึงพอใจต่อการขยายตลาดของกลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจ คิดเป็นร้อยละ 66.4 ซึ่งแสดงถึงแนวความคิดโดยรวมว่ากลุ่มยังไม่ให้ความสำคัญกับการขยายตลาดเท่าที่ควร และ 4) ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงาน พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องปั้นดินเผาในระยะหลังมีคนสนใจรับช่วงน้อย และคาดว่าในอนาคตอาจจะไม่มีผู้สืบทอด ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า 1) ควรมีการพัฒนาบุคลากร โดยกลุ่มจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากขึ้น 2) ควรพัฒนาแนวทางการลดต้นทุนการขนส่งวัตถุดิบ 3) กลุ่มควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการขายให้มากขึ้น 4) ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายมากขึ้น 5) ควรมีการจัดหาตลาดของทางกลุ่มให้มีความหลากหลาย 6) ควรมีการวิจัยทางการตลาดเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม 7) ควรมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งขายในชุมชนให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และ 8) ควรมีการวางแนวทางจัดมาตรฐานสินค้าให้มีขนาดและคุณภาพเป็นมาตรฐานเดียวกันในแต่ละร้านค้าของกลุ่ม

ธนู ฮ่วนสกุล (2548:85-87,92-93) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรที่ร่วมโครงการในแง่ขบวนการบริหารจัดการ และศึกษาประสิทธิผลของโครงการในด้านความเข้มแข็งของเกษตรกรที่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืน โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการโครงการ 5 ด้าน มีดังนี้ 1) การจัดตั้งองค์กร พบว่า มีรูปแบบโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม การกำหนดบทบาทหน้าที่สอดคล้องกับภารกิจโครงการและมีการมอบหมายภารกิจให้ผู้ปฏิบัติงานได้ชัดเจน 2) การบริหารและพัฒนาบุคลากรโครงการ พบว่า ควรปรับปรุงแผนการบริหารบุคคล โดยกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกบุคลากรโครงการและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้เกิดพลังทำงานเป็นทีม สำหรับการประชุมชี้แจงผู้ปฏิบัติงานมีการดำเนินการได้อย่างเหมาะสม แต่ด้านขวัญกำลังใจ ผู้ปฏิบัติงานขาดการส่งเสริมให้เกิดขวัญ

กำลังใจในการทำงาน 3) วิธีดำเนินโครงการและระเบียบปฏิบัติ พบว่า โครงการมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานโครงการเพื่อความสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ชัดเจน แต่ควรปรับปรุงวิธีการดำเนินงานด้านระเบียบปฏิบัติงาน เนื่องจากผู้ร่วมปฏิบัติงานโครงการไม่ทราบระเบียบการปฏิบัติ ซึ่งมีแต่ผู้จัดการโครงการเท่านั้นที่ทราบระเบียบการเบิกจ่ายเงิน 4) การอำนวยการและการประสานงานโครงการ พบว่า มีการแบ่งหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม แต่ไม่ได้จัดเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่ เพราะเจ้าหน้าที่ที่ร่วมปฏิบัติงานใช้อาคารสถานที่ของหน่วยงานต้นสังกัดเป็นที่ทำงาน เนื่องจากมีงานประจำที่ต้องปฏิบัติทุกวัน อีกทั้งโครงการยังไม่ได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ร่วมโครงการ และ 5) การกำกับติดตามประเมินผล พบว่า โครงการควรปรับปรุงแผนการกำกับติดตามประเมินผล เนื่องจากมีการประเมินผลระหว่างดำเนินงานโครงการเพียงครั้งเดียว ดังนั้น ควรมีการประเมินผลทั้งก่อนและหลังการดำเนินโครงการ เพราะจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคที่แท้จริง ในส่วนของผลในการกำกับติดตามประเมินผล พบว่า ไม่มีการนำผลมาใช้ เนื่องจาก การประเมินผลการดำเนินโครงการเป็นระยะสิ้นสุดโครงการ จึงไม่ได้นำมาแก้ไขปรับปรุงแต่อย่างใด ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ 1) ด้านกระบวนการบริหารโครงการ ควรมีการจัดการแบบบูรณาการ ควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกบุคลากรของหน่วยงาน ควรมีการกำกับติดตามประเมินผล ผู้จัดการโครงการควรมีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติด้านการเงิน ควรจัดหาสถานที่ให้ปฏิบัติงานได้สะดวกและควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานให้หน่วยงานร่วมโครงการ 2) ด้านผลลัพธ์ของโครงการ ทางราชการต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าใจหลักการของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ผลผลิตปลายทางที่จะได้รับ รายละเอียดและหลักเกณฑ์ของโครงการ ผู้จัดการโครงการควรจัดหาวิทยากรฝึกอบรมเกษตรกรที่ร่วมโครงการด้านการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยี และหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการเกี่ยวกับการรวมกลุ่มการผลิตการตลาดควรให้ความรู้กับเกษตรกรที่ร่วมโครงการด้านการรวมกลุ่มการผลิตและการตลาด

สุรสิทธิ์ วชิรขจร (2550: 1-2) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินประสิทธิภาพการมอบอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสมกับพื้นที่: ศึกษากรณี 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลและประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการหลังจากได้รับมอบอำนาจด้านการบริหารงานบุคคล รวมทั้งศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการต่อระบบ วิธีการ และแนวโน้มด้านการบริหารงานบุคคลของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานบุคคลที่เหมาะสม ซึ่งมีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารของจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ และข้าราชการที่ปฏิบัติงาน ผลการศึกษา พบว่า การใช้อำนาจด้านการบริหารงานบุคคลยังเป็นไปในลักษณะเดิม นอกจากนี้ยังพบว่า ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและรองผู้ว่าราชการจังหวัดด้านกำลังคนเสร็จเรียบร้อยแล้ว และพบว่าการดำเนินงานมากน้อยแตกต่างกัน กล่าวคือ จังหวัดนราธิวาสมีการ

ดำเนินงานและจัดประชุมบ่อยครั้งที่สุด ในขณะที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดข้างเคียงมีการดำเนินงานไม่มากนัก ในส่วนของความคิดเห็นของข้าราชการต่อระบบ วิธีการและแนวโน้มด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ข้าราชการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คุณสมบัติของข้าราชการมีความเหมาะสม แต่อัตรากำลังบุคลากรไม่พอเพียง มีการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการเลื่อนขั้น และสวัสดิการที่ได้รับไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาที่พบในศึกษา มีดังนี้ 1) ปัญหาการมอบอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลให้กับผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งระบบราชการไทยปัจจุบันยังให้ความสำคัญกับผู้บังคับบัญชาส่วนกลางมากกว่า 2) การไม่เห็นความสำคัญของนโยบายจากฝ่ายปฏิบัติ 3) ความไม่เต็มใจในการมอบอำนาจของส่วนกลาง 4) ปัญหาบุคลากรขาดแคลน และ 5) ความซ้ำซ้อนระหว่างคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ กับ อ.ก.พ. จังหวัด ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ 1) ควรมอบอำนาจให้แก่จังหวัดอย่างเคร่งครัด 2) กำหนดกลไกการตรวจสอบประเมินผลที่รัดกุม เพื่อให้การใช้อำนาจสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

โครงการอยู่ดีมีสุข

ในบทนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมสาระสำคัญเกี่ยวกับโครงการอยู่ดีมีสุข โดยได้สรุปเป็นประเด็นสำคัญตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

3.1 ความเป็นมา
3.2 การดำเนินการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด
3.3 หน่วยดำเนินการ
3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน
3.5 กระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน/ชุมชน

3.1 ความเป็นมา

รัฐบาลได้แถลงนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2549 โดยกำหนดไว้ว่าในนโยบายเศรษฐกิจ รัฐบาลจะยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้หลักคุณธรรมกำกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบตลาดเสรี เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจระบบตลาด และเศรษฐกิจส่วนรวม ภายใต้กรอบความยั่งยืนและความพอดี สำหรับนโยบายสังคมจะเน้นการสร้างความเข้มแข็งของทุกชุมชน ท้องถิ่น และประชาคม ให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครอง และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยส่งเสริมบทบาทของครอบครัว รวมทั้งปรับปรุงบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัดและหน่วยงานภูมิภาค โดยปรับปรุงระบบความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาค ท้องถิ่น ชุมชน และภาคประชาสังคมอย่างเหมาะสม เพื่อร่วมกันรับผิดชอบดูแลผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนรักษาและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึงเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การบริหารจัดการของรัฐบาลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รัฐบาลจึงได้กำหนดให้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดเป็นกรอบใหญ่ของการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคม รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนบนพื้นฐานแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการรวมพลังของทุกภาคส่วนในระดับท้องถิ่นให้สามารถดำเนินงานและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบาย หลักการ และแนวคิดดังกล่าวเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในระดับจังหวัด อำเภอ หมู่บ้าน/ชุมชน คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2550 เห็นชอบให้ดำเนินการ ดังนี้ (สำนักงานจังหวัดน่าน, 2550: 1-2)

1. จัดสรรเงินงบประมาณในส่วนของยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด จำนวน 5,000 ล้านบาท ที่ตั้งเบิกจ่าย ณ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โอนไปตั้งเบิกจ่าย ณ กระทรวงมหาดไทย ภายใต้การบริหารจัดการของคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุข

2. ขยายวัตถุประสงค์การใช้เงินงบประมาณ ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550 ซึ่งเห็นชอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ที่มุ่งให้ประชาชนและครอบครัวสามารถพึ่งตนเอง โดยใช้กลไกชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนและส่วนกลางปรับระบบ

3. มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข จัดทำระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการบริหารจัดการวงเงินงบประมาณดังกล่าวข้างต้นต่อไป

จากนโยบายรัฐบาลและมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงบประมาณ และสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี จึงร่วมกันดำเนินการ ดังนี้

1. จัดทำประกาศคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุขเรื่องแนวทางการดำเนินโครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550

2. จัดทำระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการบริหารงบประมาณ และการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550

แนวทางการดำเนินงานภายใต้แผนงานขับเคลื่อน
ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550

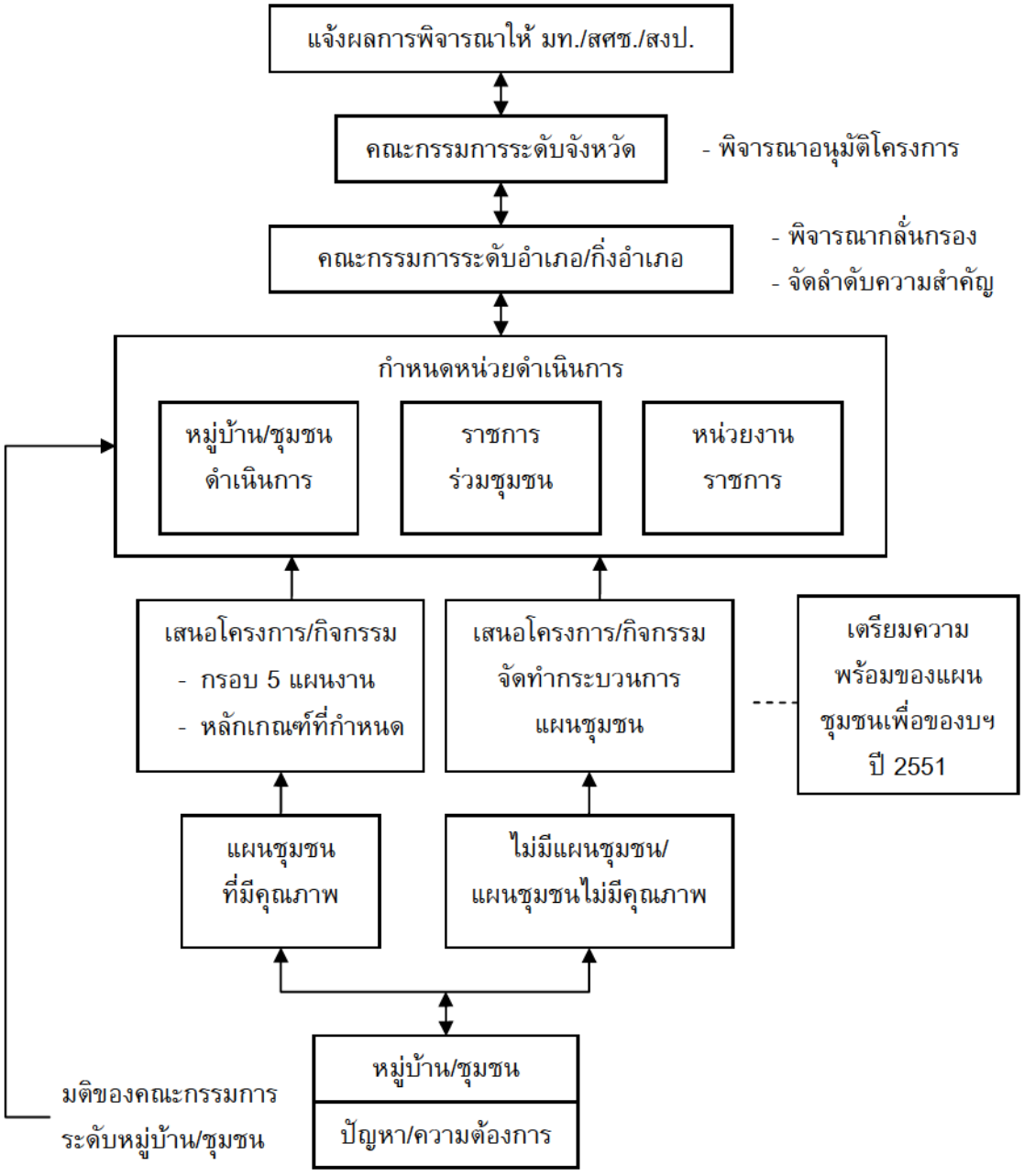

ภาพที่ 3.1 แสดงแนวทางการดำเนินงานภายใต้แผนงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ระดับจังหวัด พ.ศ.2550

แหล่งที่มา: สำนักงานจังหวัดน่าน, 2550: 3.

ระเบียบการบริหารและการใช้จ่ายงบประมาณภายใต้แผนงาน
ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550

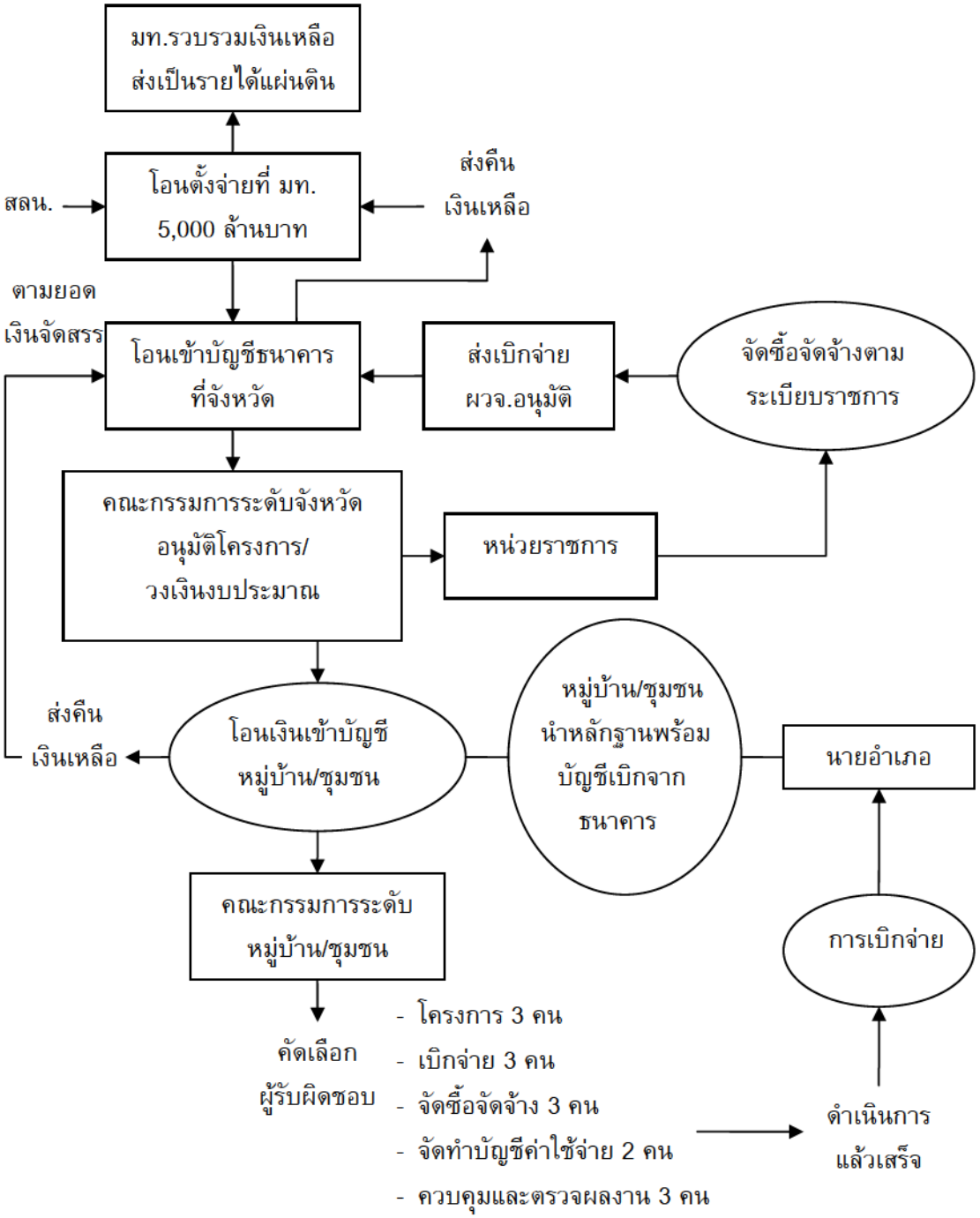

ภาพที่ 3.2 แสดงระเบียบการบริหารและการใช้จ่ายงบประมาณภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550

แหล่งที่มา: สำนักงานจังหวัดน่าน, 2550: 4.

3.2 การดำเนินการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด

ในการดำเนินโครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550 มีกรอบแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานจังหวัดน่าน, 2550: 5-7)

1) กลไกขับเคลื่อน

(1) ชุมชนประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกขับเคลื่อน

(2) ในการขับเคลื่อนระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีกลุ่มคนที่ได้รับฉันทามติจากประชาคมของหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 12-15 คน ที่เรียกว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งได้รับการเลือกโดยกระบวนการประชาคมมาจากกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลาย อย่างน้อยต้องประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประชาชนจากคุ้ม ประชาชนจากกลุ่มอาชีพ/องค์กรในชุมชน (ถ้ามี) จากครัวเรือนและปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบดำเนินโครงการภายใต้แผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550

(3) หมู่บ้าน หมายถึง หมู่บ้านที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และให้หมายรวมถึงหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลที่ยกฐานะจากสุขาภิบาลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542

(4) ชุมชน หมายถึง ชุมชนในเขตเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เมืองพัทยา เทศบาลตำบล (เฉพาะตำบลที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยกเลิกตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา 4 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่ง พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546

2) กลไกสนับสนุน มี 3 ระดับ ได้แก่

(1) ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ

มีคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุขระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ ซึ่งนายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอพิจารณาแต่งตั้ง โดยมีคณะบุคคลอย่างน้อยประกอบด้วย ผู้แทนส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาชน นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ

มีอำนาจหน้าที่บูรณาการโครงการระหว่างชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคีการพัฒนาอื่น ๆ ตลอดจนตรวจสอบ กลั่นกรอง (รวมถึงการพิจารณาให้หน่วยงานราชการที่เหมาะสมเข้ามาเป็นหน่วยดำเนินการ) และจัดลำดับความสำคัญโครงการที่เสนอมาจากหมู่บ้าน/ชุมชน ติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อไปสู่การจัดทำแผนชุมชนที่มีคุณภาพ ในกรณีที่พื้นที่ยังไม่มีแผนชุมชนหรือมีแผนชุมชนแล้วแต่ยังไม่มีคุณภาพ

(2) ระดับจังหวัด

มีคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุขในระดับจังหวัด ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้งประกอบด้วย ที่ปรึกษา ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงบประมาณ คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นรองประธานมีผู้แทนส่วนราชการ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรภาคเอกชน ผู้แทนองค์กรประชาชน ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกรรมการ โดยมีหัวหน้าสำนักงานจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ

มีอำนาจหน้าที่บูรณาการ กลั่นกรอง อนุมัติแผนงานโครงการ และงบประมาณรวมทั้งประสานส่วนกลาง ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงาน และรายงานคณะกรรมการระดับชาติ

(3) ระดับชาติ

มีคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุข ทำหน้าที่กำหนดแนวทางกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ พิจารณาให้ความเห็นชอบหลักเกณฑ์ในการกลั่นกรองโครงการตามแผนงานและหลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนการกำกับ ดูแล ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และประสานความร่วมมือของภาคีการพัฒนา

3) กรอบแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด มีกรอบแผนงานรวม 5 ด้าน ดังนี้

(1) แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนและครอบครัว และการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

(2) แผนงานพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชนโดยการสนับสนุนกิจกรรมใน 3 ระดับตามศักยภาพชุมชน โดยขั้นต้นเน้นการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ ผักสวนครัว ขั้นกลางเน้นการถนอมอาหาร การแปรรูปเพื่อตลาดในชุมชน และขั้นสูงเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น/ชุมชนที่มีศักยภาพและมีลู่ทางด้านการตลาด

(3) แผนงานการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน โดยเน้นการอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน และป่าไม้ โดยเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

(4) แผนงานการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุโดยเน้นการสงเคราะห์ในระดับครอบครัวตามความเป็นจริงในพื้นที่อย่างทันเหตุการณ์

(5) แผนงานการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ครอบคลุมทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ และการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการ

บริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี เช่น การมาติดต่อจังหวัด/อำเภอ/หน่วยการปกครองท้องถิ่นของประชาชน

4) วงเงินงบประมาณโครงการ

จำนวน 5,000 ล้านบาท ซึ่งคณะกรรมการขับเคลื่อยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุขได้เห็นชอบวงเงินที่จัดสรรให้จังหวัดต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด สำหรับงบบริหารในส่วนของจังหวัด อำเภอ ให้ใช้จ่ายจากงบประมาณปี 2550 รายการค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการของผู้ว่าราชการจังหวัดที่จัดสรรให้สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 750 ล้านบาท และรายการค่าใช้จ่ายในการขับเคลื่อนนโยบายในระดับท้องที่ที่จัดสรรให้กรมการปกครองจำนวน 877 ล้านบาท หรืออาจใช้งบประมาณสนับสนุนจากแหล่งอื่น

5) หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ

โครงการ/กิจกรรม ที่ชุมชนเสนอมาต้องมีลักษณะ ดังนี้

(1) กระจายครอบคลุมใน 5 แผนงานหลัก และสอดคล้องตามลักษณะภูมิสังคม โดยเป็นโครงการที่มีความพร้อมในการดำเนินการ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผู้ได้รับประโยชน์ งบประมาณที่ชัดเจน เป็นโครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วน และไม่ก่อให้เกิดภาระผูกพันงบประมาณ

(2) เป็นโครงการที่มาจากแผนชุมชนและเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในที่นี้ แผนชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันค้นหา ร่วมกันเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจชุมชน โดยใช้การสำรวจข้อมูล ปัญหา และศักยภาพ เป็นเครื่องมือทำให้เกิดการทบทวนตัวเอง โดยการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อกำหนดอนาคตและทิศทางการพัฒนาตัวเองของหมู่บ้าน/ชุมชน (ไม่จำเป็นต้องเป็นเอกสารรูปเล่มเสมอไป)

(3) สนับสนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อการพึ่งพาตนเองและสามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลง

(4) ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การจัดทำข้อมูลศักยภาพชุมชนโดยชุมชนและการพัฒนาไปสู่กระบวนการแผนชุมชนที่มีคุณภาพ

(5) หลีกเลี่ยงโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานและความซ้ำซ้อนกับโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโครงการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งไม่เป็นโครงการในลักษณะกองทุนหมุนเวียนหรือการให้เงินสงเคราะห์ เช่น เบี้ยยังชีพ เป็นต้น

3.3 หน่วยดำเนินการ

การดำเนินการโครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ในหลักการให้หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นหน่วยดำเนินการด้วยตนเอง ยกเว้นกรณีที่หมู่บ้าน/ชุมชน ไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ ให้ร้องขอความช่วยเหลือให้หน่วยงานราชการเป็นหน่วยดำเนินการโดยเป็นไปตามมติที่ประชุมคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ฉะนั้น หน่วยดำเนินการให้สามารถมีหน่วยดำเนินการได้ใน 3 กรณี ดังนี้ (สำนักงานจังหวัดน่าน, 2550: 8)

1) หมู่บ้าน/ชุมชน ดำเนินการเอง การเบิกจ่ายงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างให้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินโครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550 หนังสือสั่งการและตามที่กำหนดไว้ในคู่มือการดำเนินโครงการ

2) หมู่บ้าน/ชุมชน มีมติให้หน่วยงานราชการร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน หรือชุมชนดำเนินการร่วมกัน การเบิกจ่ายงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างให้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

3) หมู่บ้าน/ชุมชน มีมติให้หน่วยงานราชการเป็นหน่วยดำเนินการ การเบิกจ่ายงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างให้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ (สำนักงานจังหวัดน่าน, 2550: 8-15)

3.4.1 ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำโครงการ

3.4.1.1 การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดหากลุ่มเป้าหมาย หาแนวทางการดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาท้องถิ่นและใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือ

3.4.1.2 ลักษณะโครงการที่จะดำเนินการ

1) โครงการต้องสอดคล้องตามแผนงานหลักที่รัฐบาลกำหนดใน 5 ด้าน คือ

(1) แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนและครอบครัว และการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

(2) แผนงานพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน สนับสนุนกิจกรรมใน 3 ระดับ ตามศักยภาพชุมชน โดยขั้นต้นเน้นการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ ผักสวนครัว ขั้นกลางเน้นการถนอมอาหาร การแปรรูปเพื่อตลาดในชุมชน และขั้นสูงเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น/ชุมชนที่มีศักยภาพและมีลู่ทางด้านการตลาด

(3) แผนงานการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน เน้นการอนุรักษ์พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน และป่าไม้ โดยเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

(4) แผนงานการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ เน้นการสงเคราะห์ในระดับครอบครัวตามความเป็นจริงในพื้นที่อย่างทันเหตุการณ์

(5) แผนงานการบริหารขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ครอบคลุมทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ และการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เช่น การมาติดต่อจังหวัด/อำเภอ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชน

ทั้งนี้ ให้เป็นโครงการที่มาจากแผนชุมชนที่มีคุณภาพและควรมีความเชื่อมโยงกับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) เป็นโครงการที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การจัดทำข้อมูลศักยภาพชุมชนโดยชุมชนและการพัฒนาไปสู่กระบวนการแผนชุมชนที่มีคุณภาพ

3.4.1.3 การพิจารณาโครงการ มีแนวทางในการพิจารณาโครงการ ดังนี้

แนวทางที่ 1 หมู่บ้าน/ชุมชน พิจารณาจากแผนชุมชนที่มีคุณภาพ และกำหนดโครงการ/กิจกรรมไว้แล้ว หากยังขาดรายละเอียดของโครงการ/กิจกรรม ให้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและพิจารณากำหนดรายละเอียดโครงการ/กิจกรรม ภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด 5 ด้าน ให้สมบูรณ์ พร้อมที่จะดำเนินการ

ทั้งนี้ แผนชุมชนที่มีคุณภาพ หมายถึง แผนชุมชนที่เกิดจากกระบวนการชุมชน และได้รับการตรวจสอบและยอมรับว่าเป็นแผนชุมชนที่มีความพร้อมที่จะดำเนินการได้ และให้หมายความรวมถึงแผนชุมชนที่เกิดจากกระบวนการชุมชนที่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับโดยคณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ นอกจากนี้ อาจใช้ข้อมูลคุณภาพแผนชุมชนที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับกรมการพัฒนาชุมชนจัดทำการประเมินไว้แล้วเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่คณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ จะใช้ประกอบการพิจารณาว่าพื้นที่ใดมีแผนชุมชนที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว พร้อมทั้งขอให้ใช้ข้อเท็จจริงในพื้นที่ประกอบก่อนการตัดสินใจเลือกพื้นที่

แนวทางที่ 2 หมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งไม่มีแผนชุมชน หรือมีแผนชุมชนที่ยังไม่มีคุณภาพ ให้หมู่บ้าน/ชุมชนเสนอโครงการ/กิจกรรม เพื่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้และ

กระบวนการชุมชน เพื่อให้ได้แผนชุมชนที่มีคุณภาพ และชุมชนมีความพร้อมที่จะจัดทำแผน/โครงการ ภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดในโอกาสต่อไป โดยให้เป็นไปตามความพร้อมและความสมัครใจของแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน

3.4.1.4 การเขียนรายละเอียดโครงการ ให้หมู่บ้าน/ชุมชน จัดทำรายละเอียดโครงการตามแบบที่กำหนด ทั้งนี้ อาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการให้คำแนะนำ/เป็นพี่เลี้ยงในการจัดทำรายละเอียดโครงการก็ได้

ในกรณีที่หมู่บ้าน/ชุมชนมอบหมายให้หน่วยงานราชการเป็นหน่วยดำเนินการ หน่วยงานราชการสามารถปรับรายละเอียดโครงการให้สมบูรณ์มากขึ้น โดยจะต้องไม่ทำให้วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการเปลี่ยนไป

3.4.2 ขั้นตอนที่ 2 การเสนอโครงการ

3.4.2.1 ให้หมู่บ้าน/ชุมชน จัดประชุมประชาคม ตามวิธีการที่กำหนดไว้เพื่อร่วมกันพิจารณาโครงการ โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 1 และพิจารณาคัดเลือกคณะผู้รับผิดชอบฝ่ายต่าง ๆ รวม 5 ฝ่าย ซึ่งมาจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน (ยกเว้นบุคคลในคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ที่ระบุให้ทำหน้าที่โดยตำแหน่ง) และประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ดังนี้

1) คัดเลือกผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย
   (1) ตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน
   (2) ตัวแทนจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน
   (3) ตัวแทนจากคณะกรรมการฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ 1 คน (คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน)
2) คัดเลือกผู้รับผิดชอบการเปิดบัญชีและการเบิกจ่ายเงินจากบัญชีของหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 3 คน ประกอบด้วย
   (1) ประธานคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน
   (2) เหรัญญิก 1 คน (คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน)
   (3) ตัวแทนจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน
3) คัดเลือกผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อจัดจ้าง จำนวน 3 คน ประกอบด้วย
   (1) ตัวแทนจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน
   (2) ตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน 2 คน
4) คัดเลือกผู้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่าย จำนวน 2 คน ประกอบด้วย
   (1) เหรัญญิก หรือผู้ช่วยเหรัญญิก 1 คน (คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน)

(2) ตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน

5) คัดเลือกผู้รับผิดชอบในการควบคุมและตรวจสอบผลงาน จำนวน 3 คน ประกอบด้วย

(1) ตัวแทนจากคณะผู้รับผิดชอบโครงการ 1 คน (คณะผู้รับผิดชอบที่ 1.1)

(2) ตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน

(3) ตัวแทนจากกรรมการฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ 1 คน (คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน)

3.4.2.2 คณะผู้รับผิดชอบโครงการจัดทำรายละเอียดโครงการตามแบบที่กำหนด นำเสนอฝ่ายประธานคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน แล้วเสนอรายละเอียดโครงการให้คณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ พิจารณากลั่นกรอง บูรณาการโครงการ จัดลำดับความสำคัญ (ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เหมาะสมเข้ามาเป็นหน่วยดำเนินการ)

3.4.2.3 คณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอพิจารณา ตรวจสอบ กลั่นกรอง และจัดลำดับความสำคัญโครงการที่เสนอมาจากหมู่บ้าน/ชุมชน ตามเงื่อนไขให้สอดคล้องกับกรอบแผนงานและหลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ ให้แล้วเสร็จและนำเสนอคณะกรรมการระดับจังหวัด

กรณีที่โครงการใด หมู่บ้าน/ชุมชน มีมติให้หน่วยงานราชการเป็นหน่วยดำเนินการให้คณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ พิจารณาหน่วยงานที่เหมาะสม แล้วแจ้งให้หน่วยงานนั้น ๆ จัดทำรายละเอียดโครงการแล้วเสนอคณะกรรมการระดับจังหวัด

3.4.2.4 คณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณาอนุมัติโครงการที่หน่วยราชการหรือหมู่บ้าน/ชุมชนเสนอมา ทั้งนี้การพิจารณาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กำหนดให้แล้วเสร็จ และรายงานให้สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยภายในวันที่ 21 พฤษภาคม 2550 เพื่อสรุปภาพรวมผลการอนุมัติโครงการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงบประมาณในฐานะเลขานุการคณะกรรมการระดับชาติทราบ

3.4.2.5 คณะกรรมการระดับจังหวัดแจ้งผลการอนุมัติ โดยแจ้งให้อำเภอ/กิ่งอำเภอทราบในกรณีอนุมัติโครงการที่หมู่บ้าน/ชุมชน หรือหน่วยงานราชการระดับอำเภอเป็นหน่วยดำเนินงาน เพื่อแจ้งให้หมู่บ้าน/ชุมชน และหน่วยราชการในระดับอำเภอทราบผลการอนุมัติ

หากเป็นการอนุมัติโครงการที่หน่วยราชการระดับจังหวัดหรือราชการส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดเป็นหน่วยดำเนินการให้คณะกรรมการระดับจังหวัดแจ้งผลการอนุมัติให้หน่วยราชการดังกล่าวทราบโดยตรง พร้อมทั้งแจ้งให้อำเภอ/กิ่งอำเภอทราบ เพื่อเป็นการประสานงาน ทั้งนี้เพื่อให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ แจ้งให้หมู่บ้าน/ชุมชนผู้เสนอโครงการได้ทราบอีกครั้งหนึ่ง

3.4.3 ขั้นตอนที่ 3 การบริหารโครงการ

3.4.3.1 การโอนเงินงบประมาณเข้าบัญชีเงินฝากธนาคาร

1) จังหวัดเปิดบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์กับธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ชื่อบัญชี “โครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550 จังหวัด.....” และแจ้งเลขบัญชีให้กองคลังสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยทราบ

2) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของจังหวัดตามที่ได้รับการจัดสรร

3) กรณีที่หมู่บ้าน/ชุมชนเป็นหน่วยดำเนินการให้หมู่บ้าน/ชุมชนเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์กับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ชื่อบัญชี “โครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550 หมู่บ้าน/ชุมชน.....” เพื่อรองรับการโอนงบประมาณจากจังหวัด

4) คณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอแจ้งให้ผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายของหมู่บ้าน/ชุมชน เปิดบัญชีเงินฝากประเภทออมทรัพย์กับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรชื่อบัญชี “โครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550 หมู่บ้าน/ชุมชน....” และให้อำเภอ/กิ่งอำเภอรวบรวมข้อมูลเลขบัญชีแจ้งให้จังหวัดทราบ

5) จังหวัดโอนเงินตามยอดวงเงินโครงการที่ได้รับอนุมัติเข้าบัญชีเงินฝากของหมู่บ้าน/ชุมชน เมื่อคณะกรรมการระดับจังหวัดอนุมัติโครงการ ทั้งนี้ ให้จังหวัดแจ้งข้อมูลการโอนเงินให้อำเภอ/กิ่งอำเภอทราบ เพื่อเป็นการประสานงาน

6) อำเภอ/กิ่งอำเภอแจ้งให้คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชนดำเนินงานตามโครงการ

3.4.3.2 การดำเนินงานตามโครงการ

1) กรณีหน่วยงานราชการเป็นหน่วยดำเนินการ ให้หน่วยงานราชการดำเนินการตามระเบียบของทางราชการจนเสร็จสิ้นโครงการ

2) กรณีหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นหน่วยดำเนินการให้หมู่บ้าน/ชุมชนได้ดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ดังนี้

(1) ผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อจัดจ้างของหมู่บ้าน/ชุมชนปิดประกาศในพื้นที่สาธารณะเพื่อชี้แจงหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อจัดจ้างให้คนในหมู่บ้าน/ชุมชนทราบเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน รวมทั้งแจ้งความต้องการของรายการวัสดุครุภัณฑ์ โดยระบุปริมาณ คุณภาพ ระยะเวลาที่ใช้ และสถานที่ส่งมอบให้ครบถ้วนโดยใช้ตามแบบที่กำหนด

(2) ผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อจัดจ้างเสนอขออนุมัติจัดซื้อจัดจ้าง “ตามแบบเสนออนุมัติจัดซื้อจัดจ้าง” เพื่อให้ประธานคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน พิจารณาอนุมัติตามมติที่ประชุมคณะกรรมการฯ

(3) ดำเนินการเพื่อให้มีการส่งมอบพัสดุสิ่งของหรืองานจ้างให้ตรงตามคำขออนุมัติจัดซื้อจัดจ้าง

(4) ดำเนินการตรวจรับพัสดุหรือตรวจการจ้างตามแบบการตรวจรับที่กำหนด

(5) จัดให้มีเอกสารใบสำคัญรับเงินพร้อมใบเสร็จรับเงิน (ถ้ามี) เป็นเอกสารประกอบ

กรณีเป็นโครงการ/กิจกรรม การประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรมให้หมู่บ้าน/ชุมชนดำเนินตามโครงการ/กิจกรรม และจัดให้มีเอกสารหลักฐานประกอบการดำเนินโครงการเพิ่มเติม ดังนี้

(1) ตารางการประชุม/สัมมนา/การฝึกอบรม

(2) รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรม พร้อมลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

(3) รายชื่อวิทยากรผู้ให้ความรู้

(4) หลักฐานค่าใช้จ่ายในการประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรม

(4.1) ค่าเช่าสถานที่/เครื่องเสียง/วัสดุอุปกรณ์/อาหาร ฯลฯ ให้ทำการตรวจรับและออกเอกสารใบสำคัญการรับเงิน/ใบเสร็จรับเงินของผู้รับจ้าง เก็บไว้เป็นหลักฐานประกอบการเบิกจ่าย

(4.2) ค่าตอบแทนวิทยากรให้ใช้ใบสำคัญรับเงินเป็นหลักฐานประกอบการเบิกจ่าย สำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าตอบแทนต่าง ๆ (ถ้ามี) ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

3) ผู้รับผิดชอบในการเปิดบัญชีและเบิกจ่ายเงินของหมู่บ้าน/ชุมชน นำเอกสารเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างเสนอขออนุมัติเบิกเงิน โดยให้ประธานคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นผู้อนุมัติตามมติที่ประชุมคณะกรรมการฯ

4) ผู้รับผิดชอบในการเปิดบัญชีและเบิกจ่ายเงินของหมู่บ้าน/ชุมชน นำรายละเอียดโครงการ หลักฐานการดำเนินโครงการ หลักฐานอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้างและเบิกจ่ายเงินของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน พร้อมหนังสือขอเบิกเงินให้อำเภอ/กิ่งอำเภอตรวจสอบความถูกต้อง เมื่อตรวจสอบแล้วให้อำเภอ/กิ่งอำเภอแจ้งให้คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชนดำเนินการเบิกจ่ายต่อไป สำหรับการเบิกจ่ายเงินภายใต้โครงการสามารถดำเนินการได้เป็นงวดตามกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือจะเบิกจ่ายครั้งเดียวภายหลังโครงการแล้วเสร็จก็ได้

ทั้งนี้ ให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ เก็บสำเนาหลักฐานการเบิกจ่าย จำนวน 1 ชุด ไว้เป็นหลักฐานเพื่อการตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานและการกำกับดูแลการเบิกจ่ายงบประมาณเป็นรายโครงการด้วย

5) ผู้รับผิดชอบในการเปิดบัญชีและเบิกจ่ายของหมู่บ้าน/ชุมชน นำหลักฐานการให้ความเห็นชอบของอำเภอ/กิ่งอำเภอ ประกอบการเบิกจ่ายเงินจากบัญชีธนาคาร โดยต้องลงนามทั้ง 3 คน

6) ผู้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของหมู่บ้าน/ชุมชน ลงบันทึกเมื่อมีการรับเงินทุกครั้ง เพื่อควบคุมการใช้จ่ายเงินและต้องติดประกาศบัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในที่สาธารณะให้ประชาชนทราบเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน

7) ผู้รับผิดชอบในการควบคุมและตรวจสอบผลงานของหมู่บ้าน/ชุมชน ติดตามดูแลการดำเนินโครงการ ให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดไว้ และจัดทำรายงานความก้าวหน้าของโครงการ ดังนี้

(1) ตรวจสอบผลการดำเนินงานกับแผนดำเนินงานที่วางไว้

(2) จัดทำรายงานความก้าวหน้า เสนอต่อคณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ เดือนละ 1 ครั้ง

(3) รายงานปัญหา/อุปสรรค พร้อมข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ

โดยให้ปิดประกาศรายงานความก้าวหน้าและรายงานปัญหา/อุปสรรค พร้อมข้อเสนอแนะในที่สาธารณะเพื่อให้ประชาชนทราบโดยทั่วกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน

3.4.4 ขั้นตอนที่ 4 การขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการ

3.4.4.1 การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการ โดยไม่ทำให้วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการดำเนินงานเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลดลงจากที่กำหนดไว้เดิมและไม่เพิ่มวงเงิน คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน สามารถขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการได้โดยให้เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาอนุมัติ แล้วแจ้งคณะกรรมการระดับจังหวัดทราบ

3.4.4.2 การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการที่ทำให้วัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของโครงการเปลี่ยนแปลงไป ให้แจ้งอำเภอเพื่อขอยกเลิกโครงการนั้น โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุมัติแล้วแจ้งคณะกรรมการระดับจังหวัดทราบ สำหรับเงินตามโครงการที่ยกเลิกไม่สามารถนำมาจัดทำโครงการใหม่ได้ พร้อมทั้งให้ส่งเงินคืนจังหวัด

3.4.5 ขั้นตอนที่ 5 การปิดโครงการ และการส่งคืนเงินเหลือ

เมื่อสิ้นสุดโครงการ ให้คณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอตรวจสอบวงเงินตามที่ใช้จ่ายจริง และหากมีเงินคงเหลือให้ผู้เปิดบัญชีทำการปิดบัญชี พร้อมทั้งแจ้งธนาคารโอนเงินคงเหลือส่งคืนจังหวัด และให้จังหวัดส่งคืนสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อส่งคืนเป็นรายได้แผ่นดิน

3.4.6 ขั้นตอนที่ 6 การติดตามผลการดำเนินงาน

3.4.6.1 ให้คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน หรือหน่วยงานราชการที่เป็นหน่วยดำเนินการรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอทราบทุกวันที่ 5 ของเดือน

3.4.6.2 ให้คณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอติดตามและรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการระดับจังหวัดทราบ ทุกวันที่ 10 ของเดือน

3.4.6.3 ให้คณะกรรมการระดับจังหวัดสรุปผล และรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยทราบทุกวันที่ 15 ของเดือน เพื่อสรุปภาพรวมเสนอสำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงบประมาณในฐานะเลขานุการคณะกรรมการระดับชาติทราบ

3.4.6.4 การรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอและคณะกรรมการระดับจังหวัด ประกอบด้วย

(1) รายงานผลการปฏิบัติงาน

(2) รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ

(3) ปัญหา/อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข

3.4.7 ขั้นตอนที่ 7 การจัดเก็บและรักษาหลักฐานการดำเนินโครงการและการเบิกจ่ายเงิน ฯลฯ

หน่วยงานราชการที่เป็นหน่วยดำเนินการให้เก็บหลักฐานการดำเนินโครงการ และการเบิกจ่ายเงินไว้ที่หน่วยงานเพื่อการตรวจสอบ และสำเนาเอกสารส่งให้จังหวัด 1 ชุด

สำหรับหมู่บ้าน/ชุมชน ให้เก็บหลักฐานการดำเนินโครงการและการเบิกจ่ายเงินให้ ณ ที่ทำการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน หรือสถานที่อื่นที่คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน กำหนดโดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชนร่วมกับเหรัญญิก และสำเนาเอกสารส่งให้อำเภอ/กิ่งอำเภอ 1 ชุด

3.5 กระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน/ชุมชน

กระบวนการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุข โดยหมู่บ้าน/ชุมชนมีดังนี้ คือ (สำนักงานจังหวัดน่าน, 2550: 15-18)

3.5.1 ความหมาย

หมู่บ้าน หมายถึง หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และให้หมายรวมถึงหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลที่ยกฐานะจากสุขาภิบาลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542

ชุมชน หมายถึง ชุมชนในเขตเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เมืองพัทยา เทศบาลตำบล (เฉพาะตำบลที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยกเลิกตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา 4 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546)

3.5.2 การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นผู้คัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน โดยมีกระบวนการ ดังนี้

3.5.2.1 การประกาศเชิญชวนเพื่อร่วมประชุมประชาคม

ให้ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ปิดป้ายประกาศตามที่สาธารณะ และ/หรือทำหนังสือเชิญรายครัวเรือน และ/หรือ ประกาศเสียงตามสายล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน เพื่อเชิญชวนประชาชนที่เป็นคนไทย มีอายุ 15 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน/ชุมชนจริงไม่น้อยกว่า 6 เดือน โดยผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมต้องมีความหลากหลายอย่างน้อยต้องประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประชาชนจากคุ้ม ประชาชนจากกลุ่มอาชีพ ประชาชนจากองค์กรในชุมชน (ถ้ามี) ปราชญ์ชาวบ้านและจากครัวเรือน มีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิ์ร่วมประชุมประชาคม

3.5.2.2 ขั้นตอนการประชุมประชาคม

1) นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภออาจมอบหมายให้มีผู้แทนอำเภอ/กิ่งอำเภอ เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมประชาคม

2) กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน กล่าวเปิดการประชุมและชี้แจงเหตุผลความจำเป็นในการจัดประชุมประชาคม และดำเนินการประชุมตามวาระที่เกี่ยวข้อง

3.5.2.3 การประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 12-15 คน โดยให้ดำเนินการเลือกบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งตามองค์ประกอบและหน้าที่ ดังนี้

1) องค์ประกอบคณะกรรมการ

(1) ประธานคณะกรรมการ	1	คน
(2) รองประธานคณะกรรมการ	1	คน
(3) เหรัญญิก	1	คน
(4) ผู้ช่วยเหรัญญิก	1	คน
(5) กรรมการฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ	2	คน
(6) กรรมการ	4-7	คน
(7) เลขานุการ	1	คน
(8) ผู้ช่วยเลขานุการ	1	คน

2) บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

(1) เป็นตัวแทนของหมู่บ้าน/ชุมชนในการบริหารงานและงบประมาณของโครงการให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม

(2) เป็นตัวแทนของหมู่บ้าน/ชุมชนในการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(3) ประสานงานกับคณะกรรมการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ

(4) พิจารณาและอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้าง และการเบิกจ่ายเงิน

(5) ติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินโครงการให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

(6) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน โดยให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมประชาคมในการแต่งตั้งให้ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน ลงนามในคำสั่งไว้เป็นหลักฐาน

ทั้งนี้ กรณีกรรมการตาย ลาออก หรือมีเหตุอันทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้มีการประชุมประชาคมเพื่อคัดเลือกกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง

3.5.2.4 บทบาทหน้าที่ของกรรมการแต่ละตำแหน่ง

1) ประธาน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) เป็นผู้แทนคณะกรรมการในการติดต่อประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

(2) เรียกประชุมคณะกรรมการและเป็นประธานที่ประชุม

(3) กำกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการของหมู่บ้าน/ชุมชน

(4) อนุมัติการจัดซื้อและจัดจ้าง และเบิกจ่ายเงินตามมติที่ประชุมคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

2) รองประธาน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) เป็นผู้ช่วยประธานในกิจการต่าง ๆ ที่ประธานมอบหมาย

(2) ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานในกรณีที่ประธานไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

3) เลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) เชิญประชุม บันทึก และปิดประกาศรายงานการประชุมให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน

(2) รับ-ส่ง โต้ตอบหนังสือ เก็บรักษาเอกสารและรายงานการประชุม

(3) รับผิดชอบการดำเนินงานทางธุรการของคณกรรมการและปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ประธานมอบหมาย

4) เหรัญญิก มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) เก็บรักษาเงินและสมุดบัญชีของหมู่บ้าน/ชุมชน

(2) ควบคุม เก็บรักษา และรับผิดชอบการเบิกจ่ายเงินให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

(3) รายงานฐานะการเงินต่อที่ประชุมคณะกรรมการและที่ประชุมประชาคมทุกครั้ง

(4) จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของโครงการ

(5) จัดเก็บใบเสร็จรับเงินและเอกสารที่เกี่ยวกับการเงินทุกฉบับ

5) ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) ตรวจสอบรายการวัสดุอุปกรณ์ที่จัดซื้อจัดจ้างให้ถูกต้องตามมติที่ประชุม

(2) ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินต้องมีหลักฐานถูกต้องและสามารถตรวจสอบได้

(3) ตรวจสอบการดำเนินงานและการบริหารงานโครงการและรายงาน

(4) รายงานผลการตรวจสอบการดำเนินโครงการในการประชุมทุกครั้ง

3.5.2.5 การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

1) ผู้รับผิดชอบโครงการ

มีจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน ตัวแทนจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน และตัวแทนจากกรรมการฝ่าย

ควบคุมและตรวจสอบ 1 คน (คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน) ทำหน้าที่กำหนดขั้นตอนการทำงาน ระยะเวลา วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และจัดทำโครงการ ฯลฯ

2) ผู้รับผิดชอบการเปิดบัญชี และการเบิกจ่ายเงิน

มีจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน เหรัญญิก 1 คน (คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน) และตัวแทนคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน ทำหน้าที่เปิดบัญญชี และเบิกเงินตามโครงการ และนำส่งให้เหรัญญิกเป็นผู้เก็บรักษา

3) ผู้รับผิดชอบการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่าย

มีจำนวน 2 คน ประกอบด้วย เหรัญญิกหรือผู้ช่วยเหรัญญิก 1 คน (คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน) และตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน ทำหน้าที่จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของโครงการ

4) ผู้รับผิดชอบการจัดซื้อจัดจ้าง

มีจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน และตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน 2 คน ทำหน้าที่จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินโครงการแต่ละโครงการตามความต้องการของคณะผู้รับผิดชอบโครงการ โดยวัสดุอุปกรณ์ต้องคุณภาพดี ราคาเหมาะสม ทั้งนี้ สามารถประกาศการจัดซื้อจัดจ้างได้ตามวิธีที่กำหนด และต้องนำผลของการประกาศจัดซื้อจัดจ้างดังกล่าว เข้าที่ประชุมคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน พิจารณาและอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้างเป็นครั้ง ๆ ไป

5) ผู้รับผิดชอบการควบคุมและตรวจสอบผลงาน

มีจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากคณะผู้รับผิดชอบโครงการ 1 คน (คณะผู้รับผิดชอบ ตามข้อ 1) ตัวแทนจากกรรมการฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ 1 คน (คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน) และตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน 1 คน ทำหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินโครงการแต่ละโครงการ เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์และการใช้จ่ายเงินให้ถูกต้อง มีหลักฐานตรวจสอบได้ ตรวจการดำเนินงานและบริหารโครงการให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายสำหรับการดำเนินโครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550 และมติที่ประชุมประชาคม หากพบปัญหาการทำงานไม่โปร่งใสหรือทุจริต ให้แจ้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน/นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอทราบ

บทที่ 4

กรอบแนวคิดและวิธีการศึกษา

การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดและวิธีการศึกษา โดยเรียงตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

4.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา
4.2 นิยามปฏิบัติการ
4.3 วิธีการศึกษา
4.4 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง
4.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4.6 ตัวชี้วัดในการประเมิน
4.7 เกณฑ์การวัด
4.8 การทดสอบเครื่องมือ
4.9 การเก็บรวมรวมข้อมูล
4.10 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

4.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในครั้งนี้ เป็นการประเมินโดยการนำตัวแบบการประเมินปัจจัยนำเข้า-ผลผลิต (Input-Output Model) มาประยุกต์เป็นตัวแบบในการกำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

4.1.1 การประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (Input Evaluation)

เป็นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินโครงการ เพื่อประเมินทรัพยากรที่เอื้ออำนวยให้การดำเนินงานตามโครงการ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยศึกษาจาก

4.1.1.1 บุคลากรที่ดำเนินงานตามโครงการและครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมาย

4.1.1.2 งบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการ

4.1.1.3 ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ

4.1.2 กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation)

เป็นการประเมินโครงการเพื่อตรวจสอบว่าได้มีการปฏิบัติงานเป็นไปตามขั้นตอนการดำเนินงานที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในโครงการว่ามีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ โดยศึกษาจาก

4.1.2.1 การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ

4.1.2.2 การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน

4.1.2.3 กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ

4.1.2.4 การฝึกอบรม

4.1.2.5 การอำนวยการ

4.1.2.6 การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ

4.1.2.7 การบริหารงบประมาณ

4.1.2.8 การประสานงาน

4.1.2.9 การมีส่วนร่วมของประชาชน

4.1.3 การประเมินผลผลิตของโครงการ (Output Evaluation) ประกอบด้วย

4.1.3.1 หมู่บ้านเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในโครงการ

4.1.3.2 การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ของหมู่บ้านเป้าหมาย

4.1.3.3 คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ

4.1.4 การประเมินผลลัพธ์ของโครงการ (Outcome Evaluation) ประกอบด้วย

4.1.4.1 ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับโครงการของครัวเรือนเป้าหมาย และคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

4.1.4.2 ความพึงพอใจของครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายต่อโครงการ

4.1.5 การศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานตามโครงการ

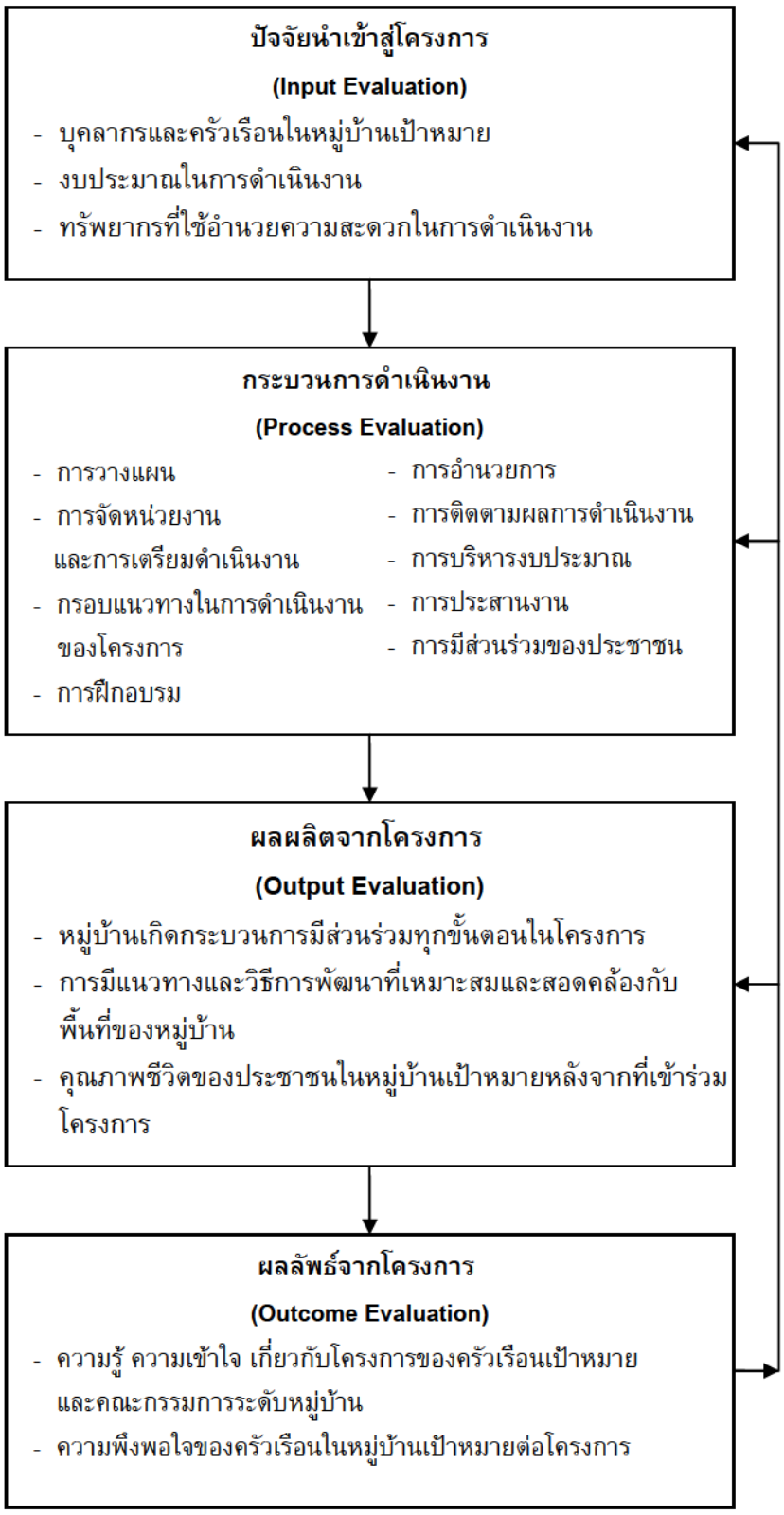

ภาพที่ 4.1 แสดงกรอบแนวคิดการประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข

4.2 นิยามปฏิบัติการ

4.2.1 โครงการอยู่ดีมีสุข หมายถึง โครงการของกระทรวงมหาดไทย ที่มีกลไกขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นโครงการที่กระทรวงมหาดไทยดำเนินการเกี่ยวข้องทุกระดับ ได้แก่ ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ ระดับจังหวัดและระดับชาติ ประจำปีงบประมาณ 2550 (ระยะที่ 1) เริ่มต้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550 โดยโครงการอยู่ดีมีสุขนี้ กำหนดขึ้นจากกรอบแนวคิดของการให้ประชาชนในพื้นที่ หรือครอบครัวและชุมชนสามารถปรับตัวช่วยเหลือตัวเองและพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้ศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการให้มากที่สุด รวมทั้งให้แต่ละชุมชนช่วยหลือเกื้อกูลกัน ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน โดยรัฐปรับบทบาทเกื้อหนุนให้ชุมชนดำเนินการได้ตามความประสงค์และความต้องการของตนเอง

4.2.2 กระบวนการและกลไกการขับเคลื่อนแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด หมายถึง กระบวนการการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้านเป้าหมาย อันได้แก่ 1) การใช้ทุนในชุมชน โดยชุมชนมีการตรวจสอบตนเองว่ามีทุนอะไรอยู่ในชุมชนบ้าง เช่น ทุนสภาพ หมายถึง มีคนที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีคุณธรรม หรือทุนทางสังคม คือ กลุ่มที่มีเครือข่ายมีการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน ทุนความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ทุนสิ่งแวดล้อม ท้ายที่สุดคือ การเชื่อมโยงกับปัญหาของชุมชนเองว่าจะใช้ทุนที่มีอยู่ได้อย่างไร และ 2) เศรษฐกิจชุมชนจะมีระดับและขั้นตอนการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เช่น ระดับครอบครัวจะทำเพื่อใช้เอง ปลูกพืชสมุนไพร เลี้ยงสัตว์ไว้กินเอง การใช้เอง คือ การลดรายจ่ายจะทำให้มีเงินออมมากขึ้น ประชาชนมีความมั่นคงในการครองตนได้มากขึ้น เมื่อแข็งแรงมากขึ้นก็จะมีการสร้างเครือข่ายขึ้นเป็นระดับชุมชนและเครือข่าย โดยมีหน่วยดำเนินโครงการ 3 ลักษณะ คือ 1) ชุมชนทำด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่ร่วมมือกัน 2) ชุมชนมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายต่าง ๆ เช่น ที่ว่าการอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือภาคเอกชน และ 3) มีการส่งเสริม ชี้แนะให้ชุมชนได้มีการลองผิดลองถูกเพื่อเป็นบทเรียน

4.2.3 หมู่บ้านเป้าหมาย หมายถึง หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการอยู่ดีมีสุข ระดับอำเภอในปีงบประมาณ 2550 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือกเพื่อทำการศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านที่เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการแล้วประสบผลสำเร็จ 1 แห่ง และหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ 1 แห่ง โดยทั้ง 2 พื้นที่ มีการดำเนินงานตามแผนงานที่ 1 ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านการพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน 3) ด้านฟื้นฟูความอุดม

สมบูรณ์ของชุมชน 4) ด้านการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ และ 5) ด้านการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน

4.2.4 แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แผนงานที่มีการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการดำรงชีวิตของประชาชนและครอบครัว การประกอบอาชีพ ทั้งในและนอกภาคการเกษตรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่

4.2.5 พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ หมายถึง หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการอยู่ดีมีสุขระดับอำเภอ ในปีงบประมาณ 2550 โดยเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือกเพื่อทำการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งปรากฏผลการดำเนินงานที่เป็นไปตามกระบวนการและกลไกในการขับเคลื่อนแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขและได้รับการรับรองจากหน่วยงานระดับอำเภอว่าเป็นหมู่บ้านที่ดำเนินโครงการในแผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่น รวมถึงการได้รับคัดเลือกจากหน่วยงานระดับอำเภอ ในการส่งเข้าประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด

4.2.6 พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ หมายถึง หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการอยู่ดีมีสุขระดับอำเภอ ในปีงบประมาณ 2550 โดยเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือกเพื่อทำการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งปรากฏผลการดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามกระบวนการและกลไกในการขับเคลื่อนแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข หรือเป็นไปตามกระบวนการและกลไกในการขับเคลื่อนแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขเพียงบางส่วนและเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการทำรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการให้หน่วยงานระดับอำเภอทราบ

4.2.7 คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการอยู่ดีมีสุข หมายถึง คณะกรรมการที่เป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุข 3 ระดับ ประกอบด้วย

4.2.7.1 ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ ได้แก่ นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ พิจารณาแต่งตั้งโดยมีคณะบุคคลอย่างน้อยประกอบด้วย นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นประธานและมีกรรมการ ประกอบด้วย ผู้แทนส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน (ถ้ามี) ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีปลัดอำเภอที่นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ ผู้แทนหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอมอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการ

อำนาจหน้าที่ คือ บูรณาการโครงการระหว่างชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคีการพัฒนาอื่น ๆ ตลอดจนตรวจสอบ กลั่นกรอง และจัดลำดับความสำคัญโครงการที่เสนอมาจากหมู่บ้าน/ชุมชน ติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อไปสู่การจัดทำแผนชุมชนที่มีคุณภาพ (ในกรณีที่พื้นที่ยังไม่มีแผนชุมชนหรือมีแผนชุมชนแล้วแต่ยังไม่มีคุณภาพ)

4.2.7.2 ระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้ง ประกอบด้วย ที่ปรึกษา ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงบประมาณ คณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นรองประธาน มีผู้แทนส่วนราชการ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรภาคเอกชน ผู้แทนองค์กรประชาชน ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกรรมการ โดยมีหัวหน้าสำนักงานจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ

อำนาจหน้าที่ คือ บูรณาการ กลั่นกรอง อนุมัติแผนงานโครงการ และงบประมาณ รวมทั้งประสานส่วนกลาง ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงาน และรายงานคณะกรรมการระดับชาติ

4.2.7.3 ระดับชาติ มีคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุข ทำหน้าที่ กำหนดแนวทาง กลไก การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ พิจารณาให้ความเห็นชอบหลักเกณฑ์ในการกลั่นกรองโครงการตามแผนงานและหลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนการกำกับ ดูแล ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และประสานความร่วมมือของภาคีการพัฒนา

4.2.8 การประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ หมายถึง การประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของทรัพยากร หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้านเป้าหมาย ซึ่งประกอบไปด้วย

4.2.8.1 บุคลากรผู้ดำเนินงานตามโครงการ หมายถึง คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการอยู่ดีมีสุข ระดับอำเภอและระดับจังหวัด ได้แก่ นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ หัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ผู้แทนส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนคณะกรรมการระดับหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนรับผิดชอบในการกำกับ ติดตาม ดูแลการดำเนินงานในหมู่บ้าน

4.2.8.2 ครัวเรือนเป้าหมาย หมายถึง ครัวเรือนทุกหลังในหมู่บ้านเป้าหมายที่ได้รับคัดเลือกเพื่อทำการศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านที่เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการแล้วประสบผลสำเร็จ 1 แห่ง และหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ 1 แห่ง โดยทั้ง 2 พื้นที่ มีการดำเนินงานตามแผนงานที่ 1 ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านการพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน 3) ด้านฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน 4) ด้านการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ และ 5) ด้านการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน

4.2.8.3 งบประมาณ หมายถึง งบประมาณตามแผนงานที่ 1 ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหนึ่งในแผนงาน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านการพัฒนา

และสร้างโอกาสให้ชุมชน 3) ด้านฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน 4) ด้านการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ และ 5) ด้านการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ที่หมู่บ้านดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินโครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ระดับจังหวัด พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นงบประมาณที่หมู่บ้านได้ดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ได้แก่ งบประมาณเกี่ยวกับวัสดุครุภัณฑ์ การจัดกิจกรรม ประชุม สัมมนา และฝึกอบรม เป็นต้น

4.2.8.4 ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งได้แก่ สถานที่ ยานพาหนะ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

4.2.9 การประเมินกระบวนการ หมายถึง การประเมินกระบวนการ หรือขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานว่ามีความถูกต้อง เหมาะสมในประเด็นต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด ได้แก่

4.2.9.1 การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานก่อนการดำเนินงานจริงของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน รวมถึงการมีกลไกการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง ครอบคลุมทุกด้านของการดำเนินกิจกรรมในโครงการทั้งในด้านการเงิน การบริหารจัดการ การกำกับติดตาม และการควบคุม เป็นต้น

4.2.9.2 การจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน หมายถึง การจัดสรรและเตรียมความพร้อมของทรัพยากรที่นำมาใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และค่าใช้จ่าย รวมทั้งการเตรียมงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นขั้นตอนและราบรื่น

4.2.9.3 กรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ หมายถึง ระเบียบและขั้นตอนการดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานตามโครงการเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ระดับจังหวัด พ.ศ.2550 ประกาศ ณ วันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2550 รวมทั้ง ประกาศคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุข เรื่อง แนวทางการดำเนินโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550 ประกาศ ณ วันที่ 10 เมษายน พ.ศ.2550

4.2.9.4 การฝึกอบรม หมายถึง การที่คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับอำเภอและระดับจังหวัด จัดฝึกอบรมเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับโครงการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย ในปีงบประมาณ 2550 ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโครงการตามแผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด

4.2.9.5 การอำนวยการ หมายถึง การมอบหมาย สอน หรือชี้แนะงานระหว่างข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ กับคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และระหว่างคณะกรรมการระดับหมู่บ้านกับแต่ละครัวเรือน ซึ่งเป็นสมาชิกของโครงการ

4.2.9.6 การติดตามผลการดำเนินงาน หมายถึง 1) ข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ มีการกำกับ ดูแล ติดตามผล และให้คำแนะนำในการดำเนินงานแก่คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ผู้ที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนโครงการ ประกอบกับการรายงานผลการดำเนินงานแก่ผู้บังคับบัญชา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) คณะกรรมระดับหมู่บ้านมีการติดตามผลและให้คำแนะนำในการดำเนินกิจกรรมภายในโครงการ ให้แก่สมาชิกในหมู่บ้าน และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินกิจกรรมภายในหมู่บ้านให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ ๆ

4.2.9.7 การบริหารงบประมาณ หมายถึง วิธีการบริหารเงินงบประมาณ ตั้งแต่การได้รับอนุมัติมาดำเนินกิจกรรมภายในโครงการ ระยะเวลาในการบริหารจัดการ และขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินงบประมาณจากจังหวัดถึงหมู่บ้านเป้าหมาย

4.2.9.8 การประสานงาน หมายถึง การประสานการดำเนินโครงการระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการกับคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และคณะกรรมการระดับหมู่บ้านกับแต่ละครัวเรือน ซึ่งเป็นสมาชิกของโครงการ

4.2.9.9 การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายของโครงการได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของกิจกรรมที่ดำเนินงานตามโครงการ ตั้งแต่การร่วมรับรู้ ร่วมคิดริเริ่ม ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบ โดยใช้พลังความสามารถในด้านต่าง ๆ ของตนเองร่วมกับความรู้และวิทยาการที่เหมาะสมอย่างสร้างสรรค์ พร้อมไปกับการเป็นผู้รับแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมกันรับผิดชอบในผลกระทบที่ตามมาร่วมกัน

4.2.10 การประเมินผลผลิตของโครงการ หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นหลังจากมีการดำเนินงานตามโครงการ ประกอบด้วย

4.2.10.1 สมาชิกในหมู่บ้านเป้าหมายเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด

4.2.10.2 การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ของหมู่บ้าน

4.2.10.3 คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย รายได้และเงินออม การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัย สภาพที่อยู่อาศัย ภาวะหนี้สิน และการศึกษา เป็นต้น

4.2.11 การประเมินผลลัพธ์จากโครงการ หมายถึง การประเมินผลต่อเป้าหมายหรือคุณประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการประเมินหลังจากที่ผ่านระยะเวลาของผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามโครงการแล้ว ได้แก่

4.2.11.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของครัวเรือนเป้าหมาย และคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

4.2.11.2 ความพึงพอใจของแต่ละครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมาย ซึ่งหมายถึงความพึงพอใจของประชาชนในหมู่บ้านที่มีต่อโครงการ หลังจากดำเนินงานตามโครงการในระยะที่ 1 ปีงบประมาณ 2550 เสร็จสิ้นแล้ว ดังต่อไปนี้

1) กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ในด้านการบริหารจัดการกิจกรรมภายใต้โครงการ แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน

2) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งได้แก่ ข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ และคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

3) ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมภายในโครงการ ซึ่งได้แก่ ความสามัคคี ก่อเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย รายได้และการออม สภาพที่อยู่อาศัย การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัย และภาวะเสี่ยงเกี่ยวกับสารเคมีในภาคการเกษตรลดลง เป็นต้น

4.3 วิธีการศึกษา

4.3.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากตำรา ภาคนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ เอกสารทางราชการ และรายงานสรุปการสัมมนาที่เกี่ยวข้อง จากหน่วยงานราชการ ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.3.2 การศึกษาเชิงสำรวจ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคล 4 ฝ่าย ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 ได้แก่ ข้าราชการผู้เกี่ยวข้อง คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน และครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการ ในจังหวัดน่าน โดยทำการจัดเก็บข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ

4.3.2.1 การจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บข้อมูลจากทุกครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมาย

4.3.2.2 การจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้แนวการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เก็บข้อมูลจากกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ และใช้แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้นำที่มี

บทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ซึ่งการจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในครั้งนี้ จะจัดเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นต้น

2) กลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ได้แก่ ประธานคณะกรรมการ รองประธานกรรมการ เหรัญญิก กรรมการฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ เลขานุการ และตัวแทนจากกรรมการ เป็นต้น

3) กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ครู/อาจารย์ ผู้อาวุโส และพระสงฆ์ เป็นต้น

4.4 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

4.4.1 ประชากร

ประชากรในการประเมินผลโครงการครั้งนี้ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

4.4.1.1 กลุ่มข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการระดับอำเภอ ได้แก่ นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ผู้แทนส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ จำนวน 10 คน

4.4.1.2 กลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในโครงการ ภายใต้แผนงานที่ 1 ด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 21 หมู่บ้าน ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 315 คน

4.4.1.3 กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน จำนวน 21 หมู่บ้าน ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 63 คน

4.4.1.4 กลุ่มครัวเรือนในหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 21 หมู่บ้าน ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 4,150 ครัวเรือน

4.4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการประเมินผลโครงการฯ ครั้งนี้ จะเริ่มทำการสุ่มตัวอย่างตั้งแต่ระดับอำเภอลงไป ดังนี้

4.4.2.1 ในระดับอำเภอจะทำการคัดเลือก โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์ คือ เลือกอำเภอที่ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 โดยพิจารณาจากข้อมูลผลการติดตามการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการอยู่ดีมีสุขของสำนักงานจังหวัดน่าน จำนวน 1 อำเภอ จากทั้งหมด 14 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองน่าน อำเภอท่าวังผา อำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง อำเภอสองแคว อำเภอทุ่งช้าง อำเภอสันติสุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอแม่จริม อำเภอเวียงสา อำเภอนาน้อย

อำเภอนาหมื่น อำเภอบ้านหลวง อำเภอบ่อเกลือ และกิ่งอำเภอภูเพียง โดยอำเภอที่ทำการเลือก คือ อำเภอเวียงสา

4.4.2.2 ในระดับตำบลจะทำการคัดเลือกตำบล โดยจะคัดเลือกตำบลที่มีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์ คือ เลือกตำบลที่มีหมู่บ้านที่ดำเนินโครงการภายใต้แผนงานที่ 1 ด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยพิจารณาจากข้อมูลผลการติดตามการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุขของที่ว่าการอำเภอเวียงสา จำนวน 2 ตำบล จากทั้งหมด 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลส้าน ตำบลนาเหลือง ตำบลไหล่น่าน ตำบลจอมจันทร์ ตำบลอ่ายนาไลย ตำบลน้ำปั้ว ตำบลขึ่ง ตำบลแม่ขะนิง ตำบลยาบหัวนา และตำบลแม่สา โดยตำบลที่ทำการเลือก คือ 1) ตำบลส้าน เป็นตำบลที่มีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการอยู่ดีมีสุข โดยคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ที่ดำเนินโครงการแล้วประสบความสำเร็จ 2) ตำบลอ่ายนาไลย เป็นตำบลที่มีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการอยู่ดีมีสุข โดยคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ที่ดำเนินโครงการแล้วไม่ประสบความสำเร็จ

4.4.2.3 ในระดับหมู่บ้าน จะคัดเลือกหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการอยู่ดีมีสุข โดยใช้งบประมาณปี 2550 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการเลือกหมู่บ้าน โดยพิจารณาจากข้อมูลผลการติดตามการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุขภายใต้แผนงานที่ 1 ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ของที่ว่าการอำเภอเวียงสา จำนวน 2 หมู่บ้าน จากทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านไผ่งาม บ้านโปร่ง บ้านใหม่ บ้านผาเวียง จากตำบลส้าน และบ้านนาไลยใต้ บ้านนาผา จากตำบลอ่ายนาไลย ซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์ตามคำนิยามปฏิบัติการดังต่อไปนี้

1) พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ หมายถึง หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการอยู่ดีมีสุข ระดับอำเภอ ในปีงบประมาณ 2550 โดยเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือกเพื่อทำการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งปรากฏผลการดำเนินงานที่เป็นไปตามกระบวนการและกลไกในการขับเคลื่อนแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขและได้รับการรับรองจากหน่วยงานระดับอำเภอว่าเป็นหมู่บ้านที่ดำเนินโครงการในแผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่น รวมถึงการได้รับคัดเลือกจากหน่วยงานระดับอำเภอ ในการส่งเข้าประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด

2) พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ หมายถึง หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการอยู่ดีมีสุข ระดับอำเภอ ในปีงบประมาณ 2550 โดยเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือกเพื่อทำการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งปรากฏผลการดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามกระบวนการและกลไกในการขับเคลื่อนแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข หรือเป็นไปตามกระบวนการและกลไกในการขับเคลื่อนแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขเพียงบางส่วน และเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการทำรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการให้หน่วยงานระดับอำเภอทราบ

รายชื่อของหมู่บ้านที่ทำการเลือกนั้น ประกอบด้วย

1) หมู่ที่ 1 บ้านไผ่งาม ตำบลส้าน คือ หมู่บ้านที่เลือกให้เป็นพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

2) หมู่ที่ 10 บ้านนาไลยใต้ ตำบลอ่ายนาไลย คือ หมู่บ้านที่เลือกให้เป็นพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ ข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน และครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บข้อมูลโดยใช้แนวการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 3 คน

2) กลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในโครงการ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บข้อมูลโดยใช้แนวการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ประธานคณะกรรมการ รองประธานคณะกรรมการฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ เลขานุการ และเหรัญญิก รวมจำนวน 5 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเลือกตัวแทนกรรมการ จากจำนวนกรรมการทั้งหมด 7 คน เลือกมาเพียง 1 คน เพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

โดยทำการสุ่มตัวอย่างคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านไผ่งาม ตำบลส้าน และหมู่ที่ 10 บ้านนาไลยใต้ ตำบลอ่ายนาไลย อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน หมู่บ้านละ 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน

3) กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บข้อมูลโดยใช้แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้นำหรือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ครู/อาจารย์ ประธานแม่บ้าน และผู้อาวุโส เป็นต้น ในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านไผ่งาม ตำบลส้าน และหมู่ที่ 10 บ้านนาไลยใต้ ตำบลอ่ายนาไลย อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยทำการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้านละ 3 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 6 คน

4) กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากตัวแทนครัวเรือน ทั้ง 2 หมู่บ้านเป้าหมาย ได้แก่ พื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านไผ่งาม ตำบลส้าน จำนวน 224 ครัวเรือน และหมู่ที่ 10 บ้านนาไลยใต้ ตำบลอ่ายนาไลย จำนวน 143 ครัวเรือน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวนรวมทั้งสิ้น 367 ครัวเรือน ซึ่งจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลครบตามจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

4.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ประเมินได้ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ ซึ่งได้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลักในการสร้าง โดยได้แยกชุดแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ชุด ตามประเภทของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

4.5.1 ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับครัวเรือนเป้าหมายของโครงการอยู่ดีมีสุขในปีงบประมาณ 2550 อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน แบ่งออกเป็น 7 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยถามถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งเป็นคำถามแบบเลือกรายการ (Check List) ทั้งหมด รวมจำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของครัวเรือนเป้าหมาย ซึ่งเป็นคำถามให้เลือกตอบ ใช่ หรือ ไม่ใช่ แยกเป็นประเด็นหลัก ได้ดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 4 ข้อ คือ ข้อ 2.1 2.2 2.3 และ 2.4

2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการเพื่อการขออนุมัติเงินงบประมาณ จำนวน 6 ข้อ คือ ข้อ 2.5 2.6 2.7 2.8 2.9 และ 2.10

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ โดยถามถึงความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากรผู้ดำเนินงานตามโครงการ คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของครัวเรือนเป้าหมาย ความพอเพียงของงบประมาณและทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในโครงการ ซึ่งเป็นคำถามแบบเลือกรายการ (Check List) จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ โดยถามถึงการวางแผนดำเนินโครงการ การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน กรอบแนวทางในการดำเนินงาน การฝึกอบรม การอำนวยการ การติดตามผล การบริหารงบประมาณ การประสานงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบเลือกรายการ (Check List) จำนวน 20 ข้อ

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับผลผลิตจากโครงการของครัวเรือนเป้าหมาย ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ให้เลือกตอบ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยมากที่สุด แยกเป็นประเด็นหลักได้ดังนี้

1) กระบวนการมีส่วนร่วม จำนวน 3 ข้อ คือ ข้อ 5.1 5.2 และ 5.3

2) แนวทางและวิธีการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 3 ข้อ คือ ข้อ 5.4 5.5 และ 5.6

3) คุณภาพชีวิตหลังเข้าร่วมโครงการ จำนวน 6 ข้อ คือ 5.7 5.8 5.9 5.10 5.11 และ 5.12

ส่วนที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของครัวเรือนเป้าหมายต่อโครงการ ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ให้เลือกตอบ คือ พอใจมากที่สุด พอใจ ไม่แน่ใจ ไม่พอใจ และไม่พอใจมากที่สุด จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 7 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) จำนวน 3 ข้อ

4.5.2 ชุดที่ 2 แนวทางการสนทนากลุ่มสำหรับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านของโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน แบ่งออกเป็น 7 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ
ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน
ส่วนที่ 4 ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ
ส่วนที่ 5 กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ
ส่วนที่ 6 ผลการดำเนินงานตามโครงการ
ส่วนที่ 7 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

4.5.3 ชุดที่ 3 แนวทางการสัมภาษณ์สำหรับผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านของโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ
ส่วนที่ 3 กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ
ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

4.5.4 ชุดที่ 4 แนวทางการสนทนากลุ่มสำหรับข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ
ส่วนที่ 3 กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ
ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

4.6 ตัวชี้วัดในการประเมิน

ตารางที่ 4.1 แสดงตัวชี้วัดในการประเมิน

ประเภทการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
1. ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (Input Evaluation)	ความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ ประกอบด้วย	
- บุคลากรผู้ดำเนินงานตามโครงการ และหมู่บ้านเป้าหมาย	- ความพอเพียงของบุคลากรในโครงการ ดังนี้ 1) ความเหมาะสมด้านคุณสมบัติต่างๆ ของผู้เป็นคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำ รวมทั้งคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของครัวเรือนเป้าหมาย 2) ความพอเพียงของจำนวนข้าราชการ ผู้ให้การดูแลสนับสนุน และคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
- งบประมาณ	- การจัดสรรงบประมาณตามโครงการมีความพอเพียงต่อการดำเนินงานตามโครงการ	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
- ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ	- ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และยานพาหนะ	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเภทการประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
2. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)	ความเหมาะสมของกระบวนการประกอบด้วย	
- การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ	- มีการวางแผนการดำเนินงาน - มีการปรับปรุง แก้ไขแผนเมื่อเกิดปัญหา - แผนการทำงานมีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
- การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน	- มีการจัดสรร และตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และค่าใช้จ่าย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแผนและระเบียบของโครงการ - มีการเตรียมงานอย่างเป็นระบบ	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
- กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ	- แนวทางและวิธีการดำเนินงานตามระเบียบของโครงการ ภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดกระทรวงมหาดไทย - แนวทางและวิธีการดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในพื้นที่โครงการ	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
- การฝึกอบรม	- จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับโครงการมีการนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการไปประยุกต์ใช้จริง	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
- การอำนวยการ	- ความเหมาะสมในการมอบหมายงาน - ความชัดเจนในการสอน หรือการชี้แนะงาน	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเภท การประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
- การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ	- ความสม่ำเสมอในการติดตามผลการดำเนินงาน การให้คำแนะนำ และการรายงานผลการดำเนินงานของข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ - มีการนำปัญหา/อุปสรรค ที่พบจากการติดตามผลการดำเนินงานไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
- การบริหารงบประมาณ	- ความเหมาะสมของวิธีการบริหารเงินงบประมาณของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ในเรื่องการจัดซื้อ จัดจ้าง และความถูกต้องเกี่ยวกับเอกสารการเบิกจ่ายเงิน - ปัญหาของการเบิกจ่ายเงินงบประมาณของข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
- การประสานงาน	- ปัญหาในการประสานการดำเนินการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ดำเนินการตามโครงการทุกส่วน	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
- การมีส่วนร่วมของประชาชน	- สัดส่วนของครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ - มีการร่วมกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบระหว่างการดำเนินงาน	- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเภท การประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
3. การประเมินผลผลิตจากโครงการ (Output Evaluation)	- สมาชิกในหมู่บ้านเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในโครงการ - การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ของหมู่บ้านเมื่อเข้าร่วมโครงการ - คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งได้แก่ ด้านรายได้และเงินออม การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัย สภาพที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย ภาวะหนี้สิน และการศึกษา เป็นต้น	- หมู่บ้านเป้าหมายและคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน
4. การประเมินผลลัพธ์จากโครงการฯ (Impact Evaluation)		
- ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหมู่บ้านเป้าหมาย และคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเกี่ยวกับโครงการ	- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ - ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย เกี่ยวกับการเสนอกิจกรรม/โครงการเพื่อขออนุมัติเงินงบประมาณ - ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมาย	- หมู่บ้านเป้าหมายและคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเภท การประเมิน	ตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
- ความพึงพอใจของหมู่บ้านเป้าหมายต่อโครงการ	- กระบวนการดำเนินโครงการด้านการบริหารจัดการกิจกรรมในโครงการ เพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน - บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งได้แก่ ข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน - ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินการตามโครงการ ซึ่งได้แก่ รายได้และการออม สภาพที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัย และภาวะเสี่ยงเกี่ยวกับสารเคมีในภาคการเกษตรลดลง เป็นต้น	- หมู่บ้านเป้าหมาย
5. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ		- หมู่บ้านเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน และข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

4.7 เกณฑ์การวัด

แบบสอบถาม ชุดที่ 1 ในส่วนที่ 2 ผู้ประเมินได้กำหนดเกณฑ์การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ แบ่งเป็นประเด็นย่อย 2 ประเด็น คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกี่ยวกับการเสนอโครงการ เพื่อการขออนุมัติเงินงบประมาณ ซึ่งเกณฑ์การให้คะแนนมีดังต่อไปนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบถูก หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจ = 1 คะแนน

ตอบผิด หมายถึง ไม่มีความรู้ความเข้าใจ = 0 คะแนน

แบบสอบถาม ชุดที่ 1 ในส่วนที่ 3 ผู้ประเมินได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ซึ่งเป็นคำถามที่ถามถึงปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ โดยถามความคิดเห็นของแต่ละครัวเรือนเป้าหมายในเรื่องความเหมาะสมของคุณสมบัติของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในด้านความรู้ความสามารถ และในด้านภาวะผู้นำ ความเหมาะสมของครัวเรือนเป้าหมายในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วม ความพอเพียงของงบประมาณ และความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในโครงการ ซึ่งแต่ละข้อคำถามจะมีข้อคำตอบที่แตกต่างกัน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

1) คุณสมบัติของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และครัวเรือนเป้าหมาย

เหมาะสม หมายถึง มีคุณสมบัติเหมาะสม = 1 คะแนน

ไม่เหมาะสม หมายถึง มีคุณสมบัติไม่เหมาะสม = 0 คะแนน

2) ความพอเพียงของงบประมาณ

พอเพียง หมายถึง งบประมาณเพอเพียง = 1 คะแนน

ไม่พอเพียง หมายถึง งบประมาณมีไม่พอเพียง = 0 คะแนน

3) ความพอเพียงของจำนวนคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และข้าราชการผู้สนับสนุนส่งเสริม หรือชี้แนะ

พอเพียง หมายถึง มีจำนวนที่พอเพียง = 1 คะแนน

ไม่พอเพียง หมายถึง มีจำนวนที่ไม่พอเพียง = 0 คะแนน

แบบสอบถาม ชุดที่ 1 ในส่วนที่ 4 ผู้ประเมินได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ซึ่งเป็นคำถามที่ถามถึงกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งแต่ละข้อคำถามมีคำตอบที่แตกต่างกัน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

1) ความเป็นระบบและชัดเจนของการวางแผน

เป็นระบบและชัดเจนดี หมายถึง การวางแผนเป็นระบบและชัดเจน = 1 คะแนน

ไม่เป็นระบบและไม่มีความชัดเจน หมายถึง การวางแผนไม่เป็นระบบและไม่มีความชัดเจน = 0 คะแนน

2) ขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการ

ชัดเจนและเข้าใจง่าย หมายถึง ขั้นตอนและวิธีการมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย = 1 คะแนน

ไม่ชัดเจนและเข้าใจยาก หมายถึง ขั้นตอนและวิธีการไม่มีความชัดเจนและเข้าใจยาก = 0 คะแนน

3) การประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา

มี หมายถึง มีการประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา = 1 คะแนน

ไม่มี หมายถึง ไม่มีการประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา = 0 คะแนน

4) การให้คำแนะนำ หรือชี้แนะ ของข้าราชการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง

ให้คำแนะนำ หรือชี้แนะ อย่างสม่ำเสมอ หมายถึง = 1 คะแนน มีการให้คำแนะนำ หรือชี้แนะ อย่างสม่ำเสมอ

ไม่เคยให้คำแนะนำ หรือชี้แนะใด ๆ เลย หมายถึง = 0 คะแนน ไม่มีการให้คำแนะนำ หรือชี้แนะใด ๆ เลย

5) การจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมด้านต่าง ๆ

มีประสิทธิภาพ หมายถึง การจัดสรรและตรวจสอบ = 1 คะแนน ความพร้อมด้านต่าง ๆ มีประสิทธิภาพ

ไม่มีประสิทธิภาพ หมายถึง การจัดสรรและตรวจสอบ = 0 คะแนน ความพร้อมด้านต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ

6) การชี้แจงหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อจัดจ้าง

แจ้งให้ทราบทุกครั้ง หมายถึง มีการชี้แจงหลักเกณฑ์ฯ = 1 คะแนน และแจ้งให้ทราบทุกครั้ง

ไม่เคยแจ้งให้ทราบเลย หมายถึง ไม่มีการชี้แจงหลักเกณฑ์ฯ = 0 คะแนน และไม่มีการแจ้งให้ทราบเลย

7) การรับทราบและเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ

รับทราบ และเข้าใจ หมายถึง มีการรับทราบและเข้าใจ = 1 คะแนน เกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ

ไม่เคยรับทราบ และไม่เข้าใจเลย หมายถึง ไม่มีการ = 0 คะแนน รับทราบและไม่เข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ

8) การกระตุ้นให้ทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคณะกรรมการฯ

กระตุ้นให้รู้สึกว่าต้องมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ หมายถึง = 1 คะแนน มีการกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

ไม่เคยกระตุ้นให้รู้สึกว่าต้องมีส่วนร่วมเลย หมายถึง = 0 คะแนน ไม่มีการกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเลย

9) การได้รับการฝึกอบรม

ได้รับการฝึกอบรม หมายถึง ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ = 1 คะแนน ได้รับการฝึกอบรม

ไม่ได้รับการฝึกอบรม หมายถึง ครัวเรือนที่เข้าร่วม = 0 คะแนน โครงการไม่ได้รับการฝึกอบรม

10) ชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ

ชัดเจน หมายถึง มีการชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอน = 1 คะแนน เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการที่ชัดเจน

ไม่ชัดเจน หมายถึง มีการชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอน = 0 คะแนน เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการที่ไม่ชัดเจน

11) วิธีการดำเนินงานโดยให้ดำเนินโครงการทั้งหมดเอง ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ

เหมาะสม หมายถึง เป็นวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม = 1 คะแนน

ไม่เหมาะสม หมายถึง เป็นวิธีการดำเนินงานที่ไม่เหมาะสม = 0 คะแนน

12) การดูแล ติดตามผลในการดำเนินกิจกรรม

ดูแล ติดตาม ให้คำแนะนำ อย่างสม่ำเสมอ หมายถึง = 1 คะแนน มีการดูแล ติดตามผลฯ อย่างสม่ำเสมอ

ไม่เคยดูแล ติดตาม ให้คำแนะนำเลย หมายถึง = 0 คะแนน ไม่มีการดูแล ติดตามผลฯ ใด ๆ เลย

13) การนำปัญหาไปแก้ไข ปรับปรุง ให้ดีขึ้น

มี หมายถึง มีการนำปัญหาไปแก้ไข ปรับปรุง ให้ดีขึ้น = 1 คะแนน

ไม่มี หมายถึง ไม่มีการนำปัญหาไปแก้ไข ปรับปรุง ให้ดีขึ้น = 0 คะแนน

14) ความสม่ำเสมอในการชี้แจงเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินงบประมาณ

สม่ำเสมอ หมายถึง มีการชี้แจงเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน = 1 คะแนน งบประมาณอย่างสม่ำเสมอ

ไม่สม่ำเสมอ หมายถึง ไม่มีการชี้แจงเกี่ยวกับการใช้จ่าย = 0 คะแนน เงินงบประมาณเลย

15) ความถูกต้องเหมาะสมของการใช้จ่ายเงิน

ถูกต้องเหมาะสม หมายถึง การใช้จ่ายเงินมีความถูกต้อง = 1 คะแนน เหมาะสม

ไม่ถูกต้องเหมาะสม หมายถึง การใช้จ่ายเงิน ไม่มีความ = 0 คะแนน ถูกต้องเหมาะสม

16) การได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินงบประมาณ

อย่างรวดเร็ว หมายถึง การได้รับการพิจารณาอนุมัติเงิน = 1 คะแนน งบประมาณอย่างรวดเร็ว

ช้า หมายถึง การได้รับการพิจารณาอนุมัติเงิน = 0 คะแนน งบประมาณช้า

17) ปัญหาในการติดต่อประสานงาน

ไม่มีปัญหาใด ๆ หมายถึง ไม่มีปัญหาในการติดต่อประสานงาน = 1 คะแนน

มีปัญหา หมายถึง มีปัญหาในการติดต่อประสานงาน = 0 คะแนน

18) ความถี่ในเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ

เข้าร่วมทุกครั้ง อย่างสม่ำเสมอ หมายถึง มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการทุกครั้ง อย่างสม่ำเสมอ = 1 คะแนน

เข้าร่วมน้อยครั้ง หมายถึง มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการน้อยครั้ง = 0 คะแนน

19) การเข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา

เข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ หมายถึง มีการเข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาอย่างสม่ำเสมอ = 1 คะแนน

ไม่เคยเข้าร่วมเลย หมายถึง ไม่มีการเข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเลย = 0 คะแนน

แบบสอบถาม ชุดที่ 1 ในส่วนที่ 5 ผู้ประเมินได้กำหนดคะแนนในแต่ละข้อคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับผลผลิตจากโครงการ ประกอบด้วย กระบวนการมีส่วนร่วม แนวทางและวิธีการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน และคุณภาพชีวิตหลังเข้าร่วมโครงการ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	5 คะแนน
เห็นด้วย	=	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	=	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	=	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	1 คะแนน

แบบสอบถาม ชุดที่ 1 ในส่วนที่ 6 ผู้ประเมินได้กำหนดคะแนนในแต่ละข้อคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของแต่ละครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการในด้านการจัดทำโครงการ การเสนอโครงการ การบริหารโครงการ ความเอาใจใส่ในการให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับโครงการของข้าราชการระดับอำเภอ ความเอาใจใส่ในการดำเนินงานและการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ในโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน รวมทั้งคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ หลังจากที่เข้าร่วมโครงการ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

พอใจมาก	=	5 คะแนน
พอใจ	=	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	=	3 คะแนน
ไม่พอใจ	=	2 คะแนน
ไม่พอใจมาก	=	1 คะแนน

เกณฑ์การประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการอยู่ดีมีสุข

ไม่เหมาะสมและพอเพียง	ค่าเฉลี่ย	0.00 – 0.33 คะแนน
ปานกลาง	ค่าเฉลี่ย	0.34 – 0.66 คะแนน
เหมาะสมและพอเพียง	ค่าเฉลี่ย	0.67 – 1.00 คะแนน

(ช่วงคะแนน คือ 0-1)

เกณฑ์การประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุข

ดำเนินงานได้ไม่ดี	ค่าเฉลี่ย	0.00 – 0.33 คะแนน
ปานกลาง	ค่าเฉลี่ย	0.34 – 0.66 คะแนน
ดำเนินงานได้ดี	ค่าเฉลี่ย	0.67 – 1.00 คะแนน

(ช่วงคะแนน คือ 0-1)

เกณฑ์การประเมินผลผลิตจากโครงการอยู่ดีมีสุข

ไม่เห็นด้วย	ค่าเฉลี่ย	1.00 – 2.33 คะแนน
เฉย ๆ	ค่าเฉลี่ย	2.34 – 3.66 คะแนน
เห็นด้วย	ค่าเฉลี่ย	3.67 – 5.00 คะแนน

(ช่วงคะแนน คือ 1-5)

เกณฑ์การประเมินความพึงพอใจของหมู่บ้านเป้าหมายต่อโครงการอยู่ดีมีสุข

ไม่พึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	1.00 – 2.33 คะแนน
เฉย ๆ	ค่าเฉลี่ย	2.34 – 3.66 คะแนน
พึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	3.67 – 5.00 คะแนน

(ช่วงคะแนน คือ 1-5)

เกณฑ์การประเมินความรู้ความเข้าใจของหมู่บ้านเป้าหมายต่อโครงการอยู่ดีมีสุข

มีความรู้ความเข้าใจระดับน้อย	ค่าเฉลี่ย	0.00 – 0.33 คะแนน
มีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง	ค่าเฉลี่ย	0.34 – 0.66 คะแนน
มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก	ค่าเฉลี่ย	0.67 – 1.00 คะแนน

(ช่วงคะแนน คือ 0-1)

4.8 การทดสอบเครื่องมือ

ในทางวิชาการ คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนั้น เป็นส่วนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพของงานวิจัย ดังนั้น ผู้ประเมินจึงเห็นความสำคัญที่ควรจะต้องมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยมีวิธีการ ดังนี้

4.8.1 ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงในเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบสอบถามโดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้พิจารณาเนื้อหาในข้อคำถามของแบบสอบถาม จากนั้นจึงทำการปรับปรุงแก้ไข

4.8.2 ทำการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทำการ Pretest กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทำการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เลือกทำการ Pretest กับสมาชิกในหมู่บ้านบางไก่เถื่อน หมู่ที่ 3 ตำบลตลุก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 ภายใต้แผนงานที่ 1 ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับหมู่บ้านดังกล่าวมีสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกับหมู่บ้านเป้าหมายที่ได้ทำการเลือกเป็นพื้นที่กรณีศึกษาในการประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุขครั้งนี้ ซึ่งการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการ Pretest นั้น จะมีตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านดังกล่าว จำนวน 30 ครัวเรือน หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ทำการ Pretest แล้ว มาทำการทดสอบค่าทางสถิติหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่าอัลฟ่า (Alpha) โดยได้ค่าความเชื่อมั่น ดังต่อไปนี้

ความเชื่อมั่น	ค่าความเชื่อมั่นแอลฟ่าเท่ากับ
ส่วนการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ	.7813
ส่วนการประเมินกระบวนการ	.7640
ส่วนการประเมินผลผลิตของโครงการ	.9223
ส่วนการประเมินความรู้ความเข้าใจของครัวเรือน	.7226
ส่วนการประเมินความพึงพอใจของครัวเรือนต่อโครงการ	.9088

4.9 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

4.9.1 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้แก่ หนังสือ เอกสาร รายงานการวิจัยต่าง ๆ รวมถึงรายงานสรุปการสัมมนาที่เกี่ยวข้อง จากที่ว่าการอำเภอเวียงสา สำนักงานพัฒนา

ชุมชน อำเภอเวียงสา สำนักงานจังหวัดน่าน รวมทั้งภาคนิพนธ์และวิทยานิพนธ์ที่ทำการประเมินในลักษณะเดียวกัน

4.9.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจ ดังนี้

4.9.1.1 ทำหนังสือจากคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ถึงที่ว่าการอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เพื่อขออนุญาตแจ้งวัตถุประสงค์ และวันที่จะไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั้ง 4 กลุ่ม

4.9.1.2 ผู้ประเมินได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานงานกับข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ณ ที่ว่าการอำเภอเวียงสา ได้แก่ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลสนับสนุนโครงการ โดยออกเก็บข้อมูลกับคณะกรรมการผู้ดูแลโครงการในหมู่บ้าน

4.10 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

4.10.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินได้ใช้วิธีวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยในเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

ส่วนการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) นั้น ได้ทำการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ กลุ่มข้าราชการผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน เกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ของการประเมินโครงการฯ ครั้งนี้ เพื่อให้สามารถตอบคำถามในวัตถุประสงค์ของการประเมินทั้ง 4 ข้อ ได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม

4.10.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

4.10.2.1 ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแจกแจงความถี่ของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

4.10.2.2 ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง การกระจายของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

บทที่ 5

ผลการประเมิน

การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดการนำเสนอผลการประเมินตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
5.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (Input Evaluation)
5.3 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation)
5.4 ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ (Output Evaluation)
5.5 ผลการประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการ (Outcome Evaluation)
5.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ

5.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 พื้นที่เปรียบเทียบ คือ พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 224 คน และพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ จำนวน 143 คน ทั้งนี้ จำนวนข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับจำนวนรวมของครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลครบตามจำนวนครัวเรือนทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ 2) กลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ หมู่บ้านละ 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน 3) กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ หมู่บ้านละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 คน และ 4) กลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 3 คน ซึ่งปรากฏผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ดังต่อไปนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย

5.1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ คือ หมู่ที่ 1 บ้านไผ่งาม ตำบลส้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวนทั้งสิ้น 224 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ย ปรากฏผลดังตารางที่ 5.1

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.7) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 47.3)

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี (ร้อยละ36.2) รองลงมา คือ ช่วงอายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 29.9) ซึ่งช่วงอายุ 31-40 ปี และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 13.4 และร้อยละ 15.6) ส่วนช่วงอายุ 20-30 ปี (ร้อยละ 3.1) มีสัดส่วนมากกว่าช่วงอายุที่น้อยที่สุด คือ ต่ำกว่า 20 ปี (ร้อยละ 1.8) เพียงเล็กน้อย

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา (ร้อยละ 69.6) รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 16.5) และระดับการศึกษา ที่มีสัดส่วนน้อยใกล้เคียงกัน คือ มัธยมศึกษาตอนต้น และปริญญาตรี (ร้อยละ 8.5 และร้อยละ 5.4)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 3-4 คน (ร้อยละ 53.6) รองลงมา คือ 5-6 คน (ร้อยละ 26.8) 1-2 คน (ร้อยละ 11.6) และ 7-8 คน (ร้อยละ 8.0) ตามลำดับ

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 84.4) รองลงมาคือ 5-10 ปี (ร้อยละ 10.7) และน้อยที่สุด คือ 1-5 ปี (ร้อยละ 4.9)

อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ มากที่สุด (ร้อยละ 69.6) รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 20.1) รับราชการ (ร้อยละ 7.1) และอาชีพที่มีสัดส่วนน้อยใกล้เคียงกัน คือ ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 1.8) และค้าขาย (ร้อยละ 1.3)

รายได้เฉลี่ย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 49.1) รองลงมา คือ 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 37.1) ซึ่งรายได้เฉลี่ย 10,001-15,000 บาท มีสัดส่วนที่เท่ากันกับช่วงรายได้เฉลี่ย มากกว่า 30,000 บาท (ร้อยละ 5.4) และช่วงรายได้เฉลี่ย 15,001-20,000 บาท (ร้อยละ 1.8) มีสัดส่วนมากกว่าช่วงรายได้เฉลี่ย 20,001-25,000 บาท (ร้อยละ 1.3) เพียงเล็กน้อย

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนานมากกว่า 10 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน ทำไร่ และมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท

5.1.1.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ คือ หมู่ที่ 10 บ้านนาไลยใต้ ตำบลอ่ายนาไลย อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวนทั้งสิ้น 143 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ย ปรากฏผลดังตารางที่ 5.2

เพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 54.5) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 45.5)

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี (ร้อยละ 34.3) รองลงมา คือ ช่วงอายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 27.3) ซึ่งช่วงอายุที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ 31-40 ปี (ร้อยละ 16.8) และมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 16.1) ส่วนช่วงอายุที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ 20-30 ปี (ร้อยละ 5.6)

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา (ร้อยละ 74.1) ซึ่งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีสัดส่วนที่เท่ากันกับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 9.1) ส่วนระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 5.6) มีสัดส่วนน้อยใกล้เคียงกับระดับอนุปริญญา, ปวส หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 2.1)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน (ร้อยละ 51.7) รองลงมา คือ 5-6 คน (ร้อยละ 28.0) 7-8 คน (ร้อยละ 11.2) 1-2 คน (ร้อยละ 7.7) และสัดส่วนจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีน้อยที่สุด คือ 9 คน ขึ้นไป (ร้อยละ 1.4)

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 91.6) ซึ่งระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 5-10 ปี (ร้อยละ 4.2) มีสัดส่วนที่มากกว่า 1-5 ปี (ร้อยละ 2.8) เพียงเล็กน้อย และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่น้อยที่สุด คือ 6 เดือน - 1 ปี (ร้อยละ 1.4)

อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ มากที่สุด (ร้อยละ 53.8) รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 31.5) รับราชการ (ร้อยละ 6.3) ซึ่งอาชีพช่างต่าง ๆ มีสัดส่วนที่เท่ากันกับอาชีพเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 2.8) ส่วนอาชีพที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ค้าขายและธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 1.4)

รายได้เฉลี่ย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 57.3) รองลงมาคือ 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 23.1) ซึ่งรายได้เฉลี่ยช่วง 20,001-25,000 บาท (ร้อยละ 7.7) มีสัดส่วนมากกว่ารายได้เฉลี่ยช่วง 10,001-15,000 บาท (ร้อยละ 6.3) เพียงเล็กน้อย

และรายได้เฉลี่ยมากกว่า 30,000 บาท (ร้อยละ 4.2) ก็มีสัดส่วนที่มากกว่ารายได้เฉลี่ยช่วง 25,001-30,000 บาท (ร้อยละ 1.4) เพียงเล็กน้อยเช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมานานมากกว่า 10 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ และมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท

5.1.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

5.1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ได้แก่ ประธานคณะกรรมการ รองประธานคณะกรรมการ เลขานุการ ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ เหรัญญิก และกรรมการ จำนวนทั้งสิ้น 6 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ย ปรากฏผลดังตารางที่ 5.3

เพศ กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 50.0)

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 66.7) รองลงมา คือ 31-40 ปี (ร้อยละ 33.3)

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 66.7) รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนต้นและปริญญาตรี ในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 16.7)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างมีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน และ 5-6 คน ในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 50.0)

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 100.0)

อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ (ร้อยละ 83.3) รองลงมา คือ ค้าขาย (ร้อยละ 16.7)

รายได้เฉลี่ย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 66.7) รองลงมา คือ ต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 33.3)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่เท่ากัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช หรือเทียบเท่า มีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน และ 5-6 คน ในสัดส่วนที่เท่ากัน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลามากกว่า 10 ปี ขึ้นไป ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ และมีรายได้เฉลี่ย 5,001-10,000 บาท

5.1.2.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ได้แก่ ประธานคณะกรรมการ รองประธานคณะกรรมการ เลขานุการ ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ เหรัญญิก และกรรมการ จำนวนทั้งสิ้น 6 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ย ปรากฏผลดังตารางที่ 5.4

เพศ กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 50.0)

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 83.3) รองลงมา คือ 51-60 ปี (ร้อยละ 16.7)

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่งมีระดับการศึกษาประถมศึกษา (ร้อยละ 50.0) รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 33.3) และน้อยที่สุด คือ มัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 16.7)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 3-4 คน (ร้อยละ 83.3) รองลงมา คือ 5-6 คน (ร้อยละ 16.7)

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 83.3) รองลงมา คือ 5-10 ปี (ร้อยละ 16.7)

อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ (ร้อยละ 66.7) รองลงมา คือ ค้าขายและประกอบธุรกิจส่วนตัวในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 16.7)

รายได้เฉลี่ย กลุ่มตัวอย่างครึ่งหนึ่งมีรายได้เฉลี่ย 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 50.0) รองลงมา คือ ต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 33.3) และน้อยที่สุด คือ 20,001-25,000 บาท (ร้อยละ 16.7)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่เท่ากัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 3-4 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ขึ้นไป ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ และมีรายได้เฉลี่ย 5,001-10,000 บาท

5.1.3 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน

5.1.3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานผู้สูงอายุ และปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสาน รวมจำนวน 3 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ปรากฏผลดังต่อไปนี้

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นเพศชาย อายุ 53 ปี ระดับการศึกษา คือ มัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 5 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 46 ปี อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 7,000 บาท

ประธานผู้สูงอายุ เป็นเพศชาย อายุ 79 ปี ระดับการศึกษา คือ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 8 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 48 ปี อาชีพหลัก คือ ค้าขายยาสมุนไพรอบแห้ง และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่อต่อเดือน 3,000 บาท

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสาน เป็นเพศชาย อายุ 65 ปี ระดับการศึกษา คือ ประถมศึกษาชั้นปีที่ 7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 2 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 65 ปี อาชีพหลัก คือ ค้าขายผลิตภัณฑ์จักสานต่าง ๆ และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,500 บาท

5.1.3.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานแม่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน) รวมจำนวน 3 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อาชีพหลัก และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ปรากฏผลดังต่อไปนี้

ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเพศชาย อายุ 48 ปี ระดับการศึกษา คือ มัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 5 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 24 ปี อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,500 บาท

ประธานแม่บ้าน เป็นเพศหญิง อายุ 38 ปี ระดับการศึกษา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 2 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 15 ปี อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 บาท

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน) เป็นเพศหญิง อายุ 46 ปี ระดับการศึกษา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 4 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 46 ปี อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,000 บาท

5.1.4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ รวมจำนวน 3 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ปรากฏผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

นายอำเภอ เป็นเพศชาย อายุ 53 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 31 ปี

ปลัดอำเภอ เป็นเพศชาย อายุ 34 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 12 ปี

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นเพศหญิง อายุ 27 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 4 ปี

ตารางที่ 5.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ประเภทและคุณลักษณะ	จำนวน (N=224)	ร้อยละ (100.0)
1. เพศ		
- ชาย	118	52.7
- หญิง	106	47.3
2. อายุ		
- ต่ำกว่า 20 ปี	4	1.8
- 20-30 ปี	7	3.1
- 31-40 ปี	30	13.4
- 41-50 ปี	81	36.2
- 51-60 ปี	67	29.9
- มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป	35	15.6
3. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	156	69.6
- มัธยมศึกษาตอนต้น	19	8.5
- มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช หรือเทียบเท่า	37	16.5
- ปริญญาตรี	12	5.4
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
- 1-2 คน	26	11.6
- 3-4 คน	120	53.6
- 5-6 คน	60	26.8
- 7-8 คน	18	8.0

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ประเภทและคุณลักษณะ	จำนวน (N=224)	ร้อยละ (100.0)
5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน		
- 1-5 ปี	11	4.9
- 5-10 ปี	24	10.7
- มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป	189	84.4
6. อาชีพหลัก		
- ทำนา ทำสวน ทำไร่	156	69.6
- รับจ้างทั่วไป	45	20.1
- รับราชการ	16	7.1
- ธุรกิจส่วนตัว	4	1.8
- ค้าขาย	3	1.3
7. รายได้เฉลี่ย		
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	110	49.1
- 5,001-10,000 บาท	83	37.1
- 10,001-15,000 บาท	12	5.4
- 15,001-20,000 บาท	4	1.8
- 20,001-25,000 บาท	3	1.3
- มากกว่า 30,000 บาท	12	5.4

ตารางที่ 5.2 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ประเภทและคุณลักษณะ	จำนวน (N=143)	ร้อยละ (100.0)
1. เพศ		
- ชาย	78	54.5
- หญิง	65	45.5
2. อายุ		
- 20-30 ปี	8	5.6
- 31-40 ปี	24	16.8
- 41-50 ปี	49	34.3
- 51-60 ปี	39	27.3
- มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป	23	16.1
3. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	106	74.1
- มัธยมศึกษาตอนต้น	13	9.1
- มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช หรือเทียบเท่า	13	9.1
- อนุปริญญา, ปวส หรือเทียบเท่า	3	2.1
- ปริญญาตรี	8	5.6
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
- 1-2 คน	11	7.7
- 3-4 คน	74	51.7
- 5-6 คน	40	28.0
- 7-8 คน	16	11.2
- 9 คน ขึ้นไป	2	1.4

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ประเภทและคุณลักษณะ	จำนวน (N=143)	ร้อยละ (100.0)
5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน		
- 6 เดือน - 1 ปี	2	1.4
- 1-5 ปี	4	2.8
- 5-10 ปี	6	4.2
- มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป	131	91.6
6. อาชีพหลัก		
- ทำนา ทำสวน ทำไร่	77	53.8
- ช่างต่าง ๆ	4	2.8
- รับจ้างทั่วไป	45	31.5
- เลี้ยงสัตว์	4	2.8
- ค้าขาย	2	1.4
- รับราชการ	9	6.3
- ธุรกิจส่วนตัว	2	1.4
7. รายได้เฉลี่ย		
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	82	57.3
- 5,001-10,000 บาท	33	23.1
- 10,001-15,000 บาท	9	6.3
- 20,001-25,000 บาท	11	7.7
- 25,001-30,000 บาท	2	1.4
- มากกว่า 30,000 บาท	6	4.2

ตารางที่ 5.3 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ประเภทและคุณลักษณะ	จำนวน (N=6)	ร้อยละ (100.0)
1. เพศ		
- ชาย	3	50.0
- หญิง	3	50.0
2. อายุ		
- 31-40 ปี	2	33.3
- 41-50 ปี	4	66.7
3. ระดับการศึกษา		
- มัธยมศึกษาตอนต้น	1	16.7
- มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช หรือเทียบเท่า	4	66.7
- ปริญญาตรี	1	16.7
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
- 3-4 คน	3	50.0
- 5-6 คน	3	50.0
5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน		
- มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป	6	100.0
6. อาชีพหลัก		
- ทำนา ทำสวน ทำไร่	5	83.3
- ค้าขาย	1	16.7
7. รายได้เฉลี่ย		
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	2	33.3
- 5,001-10,000 บาท	4	66.7

ตารางที่ 5.4 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ประเภทและคุณลักษณะ	จำนวน (N=6)	ร้อยละ (100.0)
1. เพศ		
- ชาย	3	50.0
- หญิง	3	50.0
2. อายุ		
- 41-50 ปี	5	83.3
- 51-60 ปี	1	16.7
3. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	3	50.0
- มัธยมศึกษาตอนต้น	1	16.7
- มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช หรือเทียบเท่า	2	33.3
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
- 3-4 คน	5	83.3
- 5-6 คน	1	16.7
5. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน		
- 5-10 ปี	1	16.7
- มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป	5	83.3
6. อาชีพหลัก		
- ทำนา ทำสวน ทำไร่	4	66.7
- ค้าขาย	1	16.7
- ธุรกิจส่วนตัว	1	16.7
7. รายได้เฉลี่ย		
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	2	33.3
- 5,001-10,000 บาท	3	50.0
- 20,001-25,000 บาท	1	16.7

5.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (Input Evaluation)

การประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานตามโครงการ เนื่องจากการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการจะทำให้ทราบถึงความเหมาะสมและพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ หากปัจจัยนำเข้าสู่โครงการยังไม่มีความเหมาะสมหรือพอเพียงแล้ว ก็จะมีผลกระทบต่อการดำเนินงานตามโครงการได้ ซึ่งหากมีข้อมูลจากการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการก่อน จะสามารถช่วยให้ผู้ดำเนินงานได้นำไปปรับใช้ในกระบวนการดำเนินงานให้ดีขึ้นได้ หรือสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งเพื่อการปรับปรุงการดำเนินงานในลักษณะเดียวกันในครั้งต่อไปให้ดีขึ้น อันจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ๆ ต่อไป

การประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้พิจารณาความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าสู่โครงการใน 3 ด้าน คือ ความเหมาะสมด้านบุคลากรผู้ดำเนินงานตามโครงการและครัวเรือนเป้าหมาย ด้านงบประมาณและด้านทรัยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะ เป็นต้น ซึ่งปรากฏผลการประเมินดังนี้

5.2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนเป้าหมาย

5.2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

จากผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.5

เมื่อพิจารณาความเหมาะสมและพอเพียงของปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในรายด้าน ปรากฏผล ดังนี้

ด้านความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากร ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าบุคลากรมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93) (ตารางที่ 5.5)

ในด้านความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากรนี้ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ในด้านความรู้ความสามารถและภาวะผู้นำ รวมถึงคุณสมบัติด้านความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในหมู่บ้านมีความเหมาะสมในสัดส่วนที่เท่ากัน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96) และครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่า จำนวนคณะกรรมการระดับหมู่บ้านที่ดูแลรับผิดชอบโครงการ และจำนวนข้าราชการ/

เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอที่คอยดูแล สนับสนุนหรือชี้แนะเกี่ยวกับโครงการมีความพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.82 และ 0.93 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.5)

ด้านความพอเพียงของงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า งบประมาณมีความเหมาะสมและพอเพียงในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.64) (ตารางที่ 5.5)

ด้านความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าความพอเพียงของทรัพยากรอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.61) (ตารางที่ 5.5)

5.2.1.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

จากผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.78) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.6

เมื่อพิจารณาความเหมาะสมและพอเพียงของปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในรายด้านปรากฏผล ดังนี้

ด้านความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากร ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าบุคลากร มีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88) (ตารางที่ 5.6)

ในด้านความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากรนี้ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความรู้ความสามารถเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.91) มีภาวะผู้นำเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88) สมาชิกในหมู่บ้านมีคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.85) และครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่าจำนวนคณะกรรมการระดับหมู่บ้านที่ดูแลรับผิดชอบโครงการ และข้าราชการระดับอำเภอที่คอยดูแล สนับสนุนเกี่ยวกับโครงการมีความพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.94 และ 0.85 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.6)

ด้านความพอเพียงของงบประมาณ ครัวเรือนกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่า ความพอเพียงของงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.52) (ตารางที่ 5.6)

ด้านความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ทรัพยากรมีความพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.53) (ตารางที่ 5.6)

5.2.1.3 การเปรียบเทียบผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

การเปรียบเทียบผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เห็นว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 และ 0.78 ตามลำดับ) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.7

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินความเหมาะสมและพอเพียงของปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

ด้านความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากร ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า บุคลากรผู้ดำเนินงานตามโครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 และ 0.88 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.7)

ด้านความพอเพียงของงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า ความพอเพียงของงบประมาณอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.64 และ 0.52 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.7)

ด้านความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า ความพอเพียงของทรัพยากรอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.61 และ 0.53 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.7)

5.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

ผลการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ รองประธานคณะกรรมการ เลขานุการ ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ เหรัญญิก และกรรมการ หมู่บ้านละ 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

5.2.2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในรายด้าน ดังนี้

1) ความพอเพียงของจำนวนข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการ

จำนวนข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการมีความพอเพียง ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเห็นว่า ทางหมู่บ้านไผ่งามได้รับการดูแลและสนับสนุนกิจกรรม

ต่าง ๆ ด้วยดีเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการจากที่ว่าการอำเภอเวียงสาที่ได้ให้คำแนะนำและเข้ามาติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการของทางหมู่บ้านบ่อยครั้ง และเนื่องจากกลุ่มข้าราชการเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนหรือเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้ชาวบ้านได้ทราบและเข้าใจ

2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน

หมู่บ้านไผ่งามเป็นหมู่บ้านที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี ซึ่งได้รับการยอมรับทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัดเรื่องของกระบวนการมีส่วนร่วม เมื่อมีโครงการนำร่องใด ๆ จากทางราชการ หมู่บ้านไผ่งามจะได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่นำร่องโครงการนั้น ๆ เสมอ ไม่ว่าจะเป็นโครงการจากที่ว่าการอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน สาธารณสุข และสำนักงานเกษตร ซึ่งระดับของความกระตือรือร้นและการให้ความสำคัญกับการเข้ามาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนอยู่ในระดับที่ดี

3) ความพอเพียงของงบประมาณในการดำเนินงาน

งบประมาณที่ได้รับเมื่อเทียบกับเป้าหมายของโครงการอาจยังมีจำนวนที่ไม่พอเพียง แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการระดับหมู่บ้านเห็นว่า งบประมาณจำนวนนี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการริเริ่มหลาย ๆ กิจกรรมได้ ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเข้าใจในระเบียบขั้นตอนของโครงการอยู่ดีมีสุขว่ามีความยุ่งยากและซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ

4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน

วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีการจัดซื้อจัดจ้างเพื่อใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านเห็นว่า มีความพอเพียงในระดับหนึ่ง ส่วนสถานที่ดำเนินกิจกรรม ทางหมู่บ้านจะมีพื้นที่หลักของแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน เช่น โรงทอผ้าของกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งมีการดำเนินงานมาหลายปีแล้ว กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษจะมีพื้นที่บริเวณท้ายหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้ทำการเพาะปลูก และการปลูกผักริมรั้วแต่ละครัวเรือนสามารถจัดสรรพื้นที่แปลงเพาะปลูกได้เองภายในบริเวณบ้าน กลุ่มทำปุ๋ยหมักและกลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน ดังนั้น การจัดสถานที่เพื่อดำเนินกิจกรรมจึงไม่พบปัญหาใด ๆ ส่วนเรื่องยานพาหนะ จะมีการจ้างเหมาเป็นครั้งคราวไปตามกรณี เช่น การเดินทางไปอบรม สัมมนา หรือการศึกษาดูงานต่าง ๆ ซึ่งโดยภาพรวมแล้วในเรื่องของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการมีความพร้อมดี

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่าจำนวนข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการมีความพอเพียง คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในหมู่บ้านมีความเหมาะสม งบประมาณและทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานมีความพอเพียง (ตารางที่ 5.8)

5.2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในรายด้าน ดังนี้

1) ความพอเพียงของจำนวนข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการ

ข้าราชการจากที่ว่าการอำเภอได้เข้ามาติดตามการดำเนินโครงการในหมู่บ้านเป็นครั้งคราว แต่หน่วยงานหลักที่ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับโครงการอยู่ดีมีสุขครั้งนี้ คือ สถานีพัฒนาที่ดินน่าน ซึ่งได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดินและการทำปุ๋ยหมัก ส่วนข้าราชการจากที่ว่าการอำเภอนั้น จะเป็นเพียงฝ่ายตรวจสอบความถูกต้องในการจัดทำโครงการของหมู่บ้านที่เสนอไป ดังนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจึงเห็นว่า จำนวนข้าราชการจากที่ว่าการอำเภอยังไม่ความพอเพียง

2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน

ประชาชนในหมู่บ้านนาไลยใต้ มีคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมในระดับหนึ่ง ซึ่งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การทำปุ๋ยหมัก เป็นกิจกรรมที่ได้มาจากการสรุปในที่ประชุม โดยเป็นความต้องการของครัวเรือนส่วนใหญ่ ดังนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจึงเห็นว่า คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถพิจารณาได้จากการร่วมลงมติในที่ประชุมของหมู่บ้านเพื่อจัดทำโครงการดังกล่าว

3) ความพอเพียงของงบประมาณในการดำเนินงาน

งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนยังไม่มีความพอเพียง เนื่องจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเห็นว่า จำนวนผลผลิตของโครงการจะขึ้นอยู่กับจำนวนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน ดังนั้น การดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 ที่ผ่านมาจำนวนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจึงยังไม่พอเพียงเมื่อเทียบกับผลผลิตหรือปริมาณปุ๋ยหมักที่คาดว่าจะได้รับ

4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน

ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีความพร้อม เพราะวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ดำเนินงานในโครงการ ได้มาจากการจัดซื้อจัดจ้างตามรายละเอียดของโครงการ ส่วนเรื่องสถานที่ จะมีการจัดเตรียมพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านเพื่อรองรับการทำปุ๋ยหมัก แต่หากครัวเรือนใดต้องการทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เฉพาะครัวเรือนก็สามารถทำได้ โดยหมักปุ๋ยในถัง

พลาสติกขนาดเล็ก ซึ่งโดยรวมแล้ววัสดุอุปกรณ์และสถานที่ดำเนินกิจกรรมมีความพร้อมดี แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าจะให้เกิดการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านเห็นว่า จำเป็นต้องมีงบประมาณเสนับสนุน เนื่องจากวัตถุดิบ (เศษวัชพืช ผัก และมูลสัตว์) ที่ใช้สำหรับการหมักปุ๋ยต้องจัดซื้อเพิ่มเติม ดังนั้น การดำเนินโครงการจึงขึ้นอยู่กับปริมาณของวัตถุดิบที่ใช้ด้วย ส่วนยานพาหนะที่ใช้อำนวยความสะดวกจะทำการจ้างเหมาตามแต่กรณี

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า ข้าราชการจากที่ว่าการอำเภอมีจำนวนไม่พอเพียง คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านมีความเหมาะสม งบประมาณในการดำเนินงานยังไม่มีความพอเพียงเมื่อเทียบกับปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ ส่วนทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานเห็นว่ามีความพอเพียง (ตารางที่ 5.8)

5.2.3 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน

ผลการศึกษา โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ หมู่บ้านละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

5.2.3.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานผู้สูงอายุ และปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสาน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในรายด้าน ดังนี้

1) ความพอเพียงของจำนวนคณะกรรมการและข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการ และความเหมาะสมด้านความรู้ความสามารถและภาวะผู้นำของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าจำนวนคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการมีความพอเพียง และคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเป็นกลุ่มผู้ที่มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งมีภาวะผู้นำเหมาะสม ดังที่ประธานผู้สูงอายุได้กล่าวถึงคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถ และภาวะผู้นำของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านไว้ว่า

> คณะกรรมการกลุ่มนี้มีความรู้ความสามารถ และมีภาวะผู้นำที่ดี สังเกตได้จากถ้ามีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำเหล่านี้ก็จะเป็นแกนนำในการทำงานตลอด และถ้ามีข่าวสารจากภายนอกหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำก็จะนำมา

ประชาสัมพันธ์ให้กับทุกคนในหมู่บ้านได้รู้ โดยเฉพาะข่าวสารจากทางราชการ (ประสิทธิ์ ตรีกุย, 2551)

2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าประชาชนในหมู่บ้านมีคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมที่ดี ดังที่ปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสานได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านไว้ว่า

> ชาวบ้านในหมู่บ้านไผ่งามมีการร่วมมือกันที่ดีตลอดเลยนะ เพราะชาวบ้านจะมาร่วมช่วยงานส่วนรวมของหมู่บ้านกันทุกครั้ง และในหมู่บ้านไผ่งามเองก็มีหลายกลุ่มกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มเยาวชน และกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็ช่วยเหลือกันดี ไม่มีการแบ่งเป็นฝักฝ่าย (ผ่อง วิละขันคำ, 2551)

3) ความพอเพียงของงบประมาณในการดำเนินงาน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความเห็นสอดคล้องกันว่างบประมาณในการดำเนินงานมีความพอเพียง และการจัดสรรงบประมาณเพื่อกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ มีความเหมาะสม แต่ทั้งนี้ปราชญ์ชาวบ้านการจักสานเห็นว่า ในบางกลุ่มกิจกรรมอาจยังต้องการงบประมาณเพิ่มเติม

4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานมีความพร้อม ดังที่ประธานผู้สูงอายุได้กล่าวไว้ว่า

> โดยรวมแล้วก็มีความพร้อมดีนะ แต่ในกิจกรรมของผู้สูงอายุบางอย่าง เช่น การจักสาน อาจจะต้องใช้เครื่องทุ่นแรงบ้าง เพราะสภาพร่างกายไม่แข็งแรงพอที่จะใช้กำลังมาก ๆ ดังนั้น จึงเห็นว่าควรมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์สำหรับงานจักสานให้กลุ่มผู้สูงอายุมากขึ้น แต่กิจกรรมอื่น ๆ ก็เห็นว่าเพียงพอและเหมาะสมดี เพราะสถานที่ทำกิจกรรมแต่ละอย่างก็มีพื้นที่เฉพาะในหมู่บ้านอยู่แล้ว ส่วนเรื่องยานพาหนะก็ได้รับการเอื้อเฟื้อกันเองของคนในหมู่บ้าน เมื่อมีกิจกรรมนอกพื้นที่ก็ได้พึ่งพาอาศัย แต่อาจต้องใช้จ่ายเรื่องค่าน้ำมันรถบ้าง ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ของผู้สูงอายุที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการอยู่ดีมีสุข เช่น

กิจกรรมการออกกำลังกาย ก็ยังขาดวัสดุอุปกรณ์ไปบ้าง แต่ส่วนนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ให้การช่วยเหลือบ้างแล้ว (ประสิทธิ์ ตรีกุย, 2551)

กล่าวโดยสรุป ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานผู้สูงอายุ และปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสาน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านมีความเหมาะสม งบประมาณและทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานมีความพอเพียงและพร้อมต่อการนำไปดำเนินงานตามโครงการ (ตารางที่ 5.9)

5.2.3.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานแม่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน) มีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในรายด้าน ดังนี้

1) ความพอเพียงของจำนวนคณะกรรมการและข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการ และความเหมาะสมด้านความรู้ความสามารถ และภาวะผู้นำของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าจำนวนคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความพอเพียง และคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถ รวมถึงมีภาวะผู้นำที่เหมาะสม แต่จำนวนข้าราชการจากที่ว่าการอำเภอผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการนั้นยังไม่มีความพอเพียง ซึ่งผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวถึงความพอเพียงของจำนวนข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการไว้ว่า

ข้าราชการที่เกี่ยวข้องก็จะมีมาจากสถานีพัฒนาที่ดินน่าน ที่ได้เข้ามาให้คำปรึกษาเรื่องดิน เรื่องการใช้ปุ๋ย หรือการใช้สารเร่งต่าง ๆ และก็จะมีวิทยากรมาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมักแก่ชาวบ้านอยู่ตลอด ซึ่งในส่วนของจำนวนข้าราชการจากสถานีพัฒนาที่ดินก็มีความพอเพียงนะ แต่ถ้าเป็นข้าราชการจากที่ว่าการอำเภอ ก็คิดว่าทางอำเภอยังไม่ค่อยเข้ามาติดตามดูแลการดำเนินงานในหมู่บ้านเท่าไหร่ (เหมือน อุตสาห์, 2551)

2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าประชาชนในหมู่บ้านมีคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมที่ดี ดังที่ประธานแม่บ้านได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านไว้ว่า

> ระดับความร่วมมือกันของชาวบ้านในการทำโครงการค่อนข้างดี โดยเฉพาะในช่วงแรก ๆ ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ให้ความสนใจเข้ามาอบรมเกี่ยวกับวิธีการทำปุ๋ยหมักจากสถานีพัฒนาที่ดิน ซึ่งก็มีชาวบ้านมากกว่าครึ่งนะที่ร่วมทำปุ๋ยหมักกันอยู่ แต่เดี๋ยวนี้อาจจะลดลงบ้าง เพราะบางบ้านก็ไม่มีเวลา เช่น บ้านที่เป็นข้าราชการ หรือพ่อค้าแม่ค้า และคงเป็นเพราะการทำปุ๋ยหมักต้องใช้เวลานาน แต่ก็มีชาวบ้านที่ยังทำกันอยู่ และก็เริ่มหันไปทำปุ๋ยหมักของตัวเองในครัวเรือนกันมากขึ้นด้วย (ระวิวรรณ ทะริ, 2551)

3) ความพอเพียงของงบประมาณในการดำเนินงาน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่างบประมาณในการดำเนินงานไม่มีความพอเพียง ดังที่ผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวถึงงบประมาณในการดำเนินงานไว้ว่า

> งบประมาณยังไม่มีความพอเพียง เพราะจำเป็นต้องซื้อเมล็ดพันธุ์พืช และวัตถุดิบเพื่อการทำปุ๋ยหมักอีกมาก ในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นก็ยังคงขาดไปบ้างในบางส่วน ซึ่งภาครัฐควรพิจารณาอนุมัติงบประมาณเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้นำมาพัฒนากลุ่มและขยายกิจกรรมต่อไป (เหมือน อุตสาห์, 2551)

4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าทรัพยากรที่ใช้อำนวจความสะดวกในการดำเนินงานค่อนข้างมีความพร้อม ดังที่ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน) ได้กล่าวไว้ว่า

> วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำโครงการค่อนข้างมีความพร้อมดี เพราะมีการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และจัดเตรียมสถานที่ในพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน เพื่อทำเป็นพื้นที่ทำปุ๋ยหมัก แต่เศษผัก เศษหญ้าต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการหมักปุ๋ยจะต้องสั่งซื้อจากภายนอกหมู่บ้านเพิ่มด้วย เพราะในหมู่บ้านมีไม่พอ ส่วนในเรื่องของ

ยานพาหนะ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการจ้างเหมาไปเป็นครั้งเป็นคราว เช่น การนำไปขนย้ายเศษพืชผักที่ซื้อจากหมู่บ้านอื่น (สุมล ยศพิไชย, 2551)

กล่าวโดยสรุป ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานแม่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านและข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านมีความเหมาะสม งบประมาณในการดำเนินงานยังไม่พอเพียงต่อการดำเนินงาน แต่ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานค่อนข้างมีความพร้อม (ตารางที่ 5.9)

5.2.4 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการของหมู่บ้านเป้าหมาย ในความคิดเห็นของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ผลการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ รวมจำนวน 3 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

5.2.4.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการของพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ในความเห็นของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ มีความคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในรายด้าน ดังนี้

1) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีคุณสมบัติด้านความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำที่เหมาะสม ดังที่ปลัดอำเภอได้กล่าวไว้ว่า

> จากประสบการณ์ที่ผมเคยทำงานร่วมกับกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านของบ้านไผ่งามหลายครั้ง ทำให้สัมผัสได้ว่าตัวแทนที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะกระบวนการมีส่วนร่วมต่าง ๆ คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถดำเนินการได้ดี และยังมีการประสานความร่วมมือกับหลาย ๆฝ่าย ทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และกับชาวบ้านด้วยกันเองด้วย และเนื่องจากว่ากลุ่มกิจกรรมบ้านไผ่งามมีหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษตรกรรม กลุ่มทอผ้า และกลุ่มอาชีพต่าง ๆจึงทำให้เห็นว่ากลุ่มกิจกรรมเหล่านี้มีการประสานงานกันตลอด ซึ่งก็น่าสังเกตว่ากลุ่มแต่ละกลุ่มไม่ค่อยมี

ความขัดแย้งกัน แต่จะร่วมมือกันมากกว่า และถ้าหากมีโครงการใด ๆ ลงไปยังหมู่บ้าน ชาวบ้านจะสามารถแยกแยะได้ว่างบประมาณที่ได้ ควรจะนำไปสนับสนุนกลุ่มไหนบ้าง และจะต้องมีการปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อจะได้รู้ว่าควรมอบหมายให้กลุ่มไหนเป็นผู้รับผิดชอบตามความเหมาะสม ซึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นแกนนำในการประชุมเพื่อให้ชาวบ้านร่วมถกปัญหาและความต้องการ คณะกรรมการหมู่บ้านของบ้านไผ่งามจึงมีความเข้มแข็ง และมีความกระตือรือร้นให้ความสนใจที่จะพัฒนากลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านได้ค่อนข้างดี (เชาวฤทธิ์ บุตรดาสา, 2551)

2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน

ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ประชาชนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมเหมาะสม ดังที่ปลัดอำเภอได้กล่าวไว้ว่า

โดยส่วนใหญ่ประชาชนในหมู่บ้านไผ่งามมีคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมในระดับที่ดี เพราะชาวบ้านมีความเข้มแข็งและสามัคคีกัน ซึ่งหมู่บ้านไผ่งามจะเป็นหมู่บ้านแรก ๆ ที่ทางอำเภอขอความร่วมมือเพื่อที่จะมีการนำร่องโครงการต่าง ๆ แล้วนำมาเป็นตัวอย่างให้แก่หมู่บ้านอื่น ๆ และเมื่อทางอำเภอได้คัดเลือกให้หมู่บ้านไผ่งามเป็นหมู่บ้านนำร่องหรือหมู่บ้านตัวอย่างหลาย ๆ ด้านแล้ว ก็จำเป็นต้องมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานด้วย ดังนั้น งบประมาณจึงลงไปยังหมู่บ้านไผ่งามมากกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ และหากเปรียบเทียบระดับความร่วมมือกันของชาวบ้านแล้ว ก็จะเห็นว่าหมู่บ้านไผ่งามให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่จะเข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับทางราชการทุกครั้ง และไม่ใช่เป็นการทำไปเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของหมู่บ้านเท่านั้น แต่เท่าที่สังเกตดูหลาย ๆ ครั้ง ทำให้เห็นว่าชาวบ้านได้มีการร่วมมือกันจริง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือชาวบ้าน ซึ่งแตกต่างจากหมู่บ้านอื่นที่ต้องขอความร่วมมือกันหลายครั้งถึงจะเข้ามาร่วมทำกิจกรรม อาจเป็นเพราะชาวบ้านเห็นว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญ ประกอบกับผู้นำในหมู่บ้านไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร (เชาวฤทธิ์ บุตรดาสา, 2551)

3) การจัดสรรงบประมาณตามโครงการ

ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดสรรงบประมาณเป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการจัดสรรงบประมาณของโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 ซึ่งปลัดอำเภอได้กล่าวถึงการจัดสรรงบประมาณตามโครงการดังกล่าวไว้ว่า

> งบประมาณที่ได้รับทั้งหมด ต้องนำมาจัดสรรออกเป็น 5 ส่วนตามแผนงาน ซึ่งการจัดสรรแต่ละส่วน ก็เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดมาอยู่แล้ว เมื่ออำเภอรับทราบจำนวนงบประมาณที่ได้รับแล้ว จึงมอบหมายให้คณะอนุกรรมการแต่ละแผนงานเป็นผู้ดูแล และทำการถ่ายทอดในที่ประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้กลุ่มผู้นำเหล่านี้นำไปขยายผล ทำความเข้าใจกับประชาชนต่อไป หากหมู่บ้านใดมีความประสงค์ที่จะเสนอโครงการ ก็ต้องมีการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการ เพื่อจะได้จัดทำโครงการเสนอมายังคณะอนุกรรมการในแต่ละด้าน หลังจากนั้นคณะอนุกรรมการก็ต้องนำข้อมูลที่สรุปได้มาประชุมหารือกันในที่ประชุมใหญ่ที่ประกอบไปด้วยคณะอนุกรรมการประจำแต่ละแผนงานทุกแผนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในการพิจารณากลั่นกรอง ต้องตรวจสอบในเรื่องของความสอดคล้องกับแผนงาน ที่ต้องการดำเนินการ และตรวจสอบว่าในโครงการหนึ่ง ๆ มีความซ้ำซ้อนของแผนงานหรือไม่ และด้วยหลักการของการจัดสรรงบประมาณที่ต้องมีการกระจายงบประมาณออกไป เพื่อให้หมู่บ้านที่ได้รับพิจารณาว่าโครงการมีความถูกต้องเหมาะสม สามารถดำเนินการได้ จึงทำให้หลาย ๆ หมู่บ้านได้รับอนุมัติงบประมาณที่แตกต่างกัน จำนวนงบประมาณก็ต้องเหมาะสมกับกิจกรรมที่ดำเนินการด้วย ดังนั้น หมู่บ้านไผ่งาม แม้ว่าจะเป็นหมู่บ้านนำร่อง แต่ก็ได้รับการจัดสรรงบประมาณที่ต้องมีการกระจายวงเงินให้หมู่บ้านอื่น ๆ ด้วยเหมือนกัน (เชาวฤทธิ์ บุตรดาสา, 2551)

4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน

ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีการเตรียมความพร้อมที่ดี ดังที่ปลัดอำเภอได้กล่าวไว้ว่า

> การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานของหมู่บ้านไผ่งาม ประสบความสำเร็จดี เพราะว่าชาวบ้านมีกระบวนการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง รวมถึงการมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ จึงทำให้การเตรียมความพร้อมต่าง ๆ เป็นไปค่อนข้างดี และถ้าหากต้องมีการนำเสนอผลงานต่าง ๆ ทางหมู่บ้านก็จะช่วยกันจัดเตรียมงานอย่างขยันขันแข็ง และสามารถนำเสนอผลงานได้เป็นอย่างดีอีกด้วย (เชาวฤทธิ์ บุตรดาสา, 2551)

กล่าวโดยสรุป ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ เห็นว่า พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านที่มีความรู้ ความสามารถ และมีภาวะผู้นำที่ดี คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านมีความเหมาะสม ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานมีความพร้อม แต่ทั้งนี้ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ย่อมต้องเป็นไปตามระเบียบ ความเหมาะสม และสัดส่วนของการกระจายงบประมาณที่สอดคล้องกับลักษณะของโครงการในหมู่บ้านนั้น ๆ (ตารางที่ 5.10)

5.2.4.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการของพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จในความคิดเห็นของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการไม่มีความคิดเห็นใด ๆ ต่อปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ดังที่ปลัดอำเภอได้ให้เหตุผลที่ไม่สามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จไว้ว่า

> เนื่องจากหน้าที่ความรับผิดชอบของทางอำเภอมีค่อนข้างมาก ดังนั้น ในส่วนนี้ต้องยอมรับตามตรงว่า นอกจากหมู่บ้านไผ่งามแล้ว หมู่บ้านอื่น ๆ ทางอำเภอแทบจะไม่ค่อยได้รวบรวมออกมาเป็นรายงานโดยสมบูรณ์เลย ประกอบกับมีการแบ่งความรับผิดชอบให้หน่วยงานรัฐระดับอำเภออื่น ๆ ร่วมดูแลด้วย ดังนั้น ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการของหมู่บ้านนาไลยใต้จึงน่าจะเกี่ยวข้องกับทางสำนักงานเกษตรและสถานีพัฒนาที่ดินมากกว่า ซึ่งทางอำเภอเองไม่ได้เข้าไปดูแลติดตามผลการดำเนินงานในหมู่บ้านนาไลยใต้มากนัก เพราะจะทำหน้าที่แค่ส่วนของการพิจารณากลั่นกรองโครงการที่หมู่บ้านได้เสนอมา ว่าถูกต้องตามระเบียบเรื่องการจัดทำโครงการ หรือการเบิกจ่ายงบประมาณหรือไม่ ถ้ายังไม่สมบูรณ์ก็ให้นำกลับไปปรับแก้ จนถูกต้องทั้งหมด แล้วจึงส่งให้ทางจังหวัดพิจารณากลั่นกรองต่อไป ซึ่งระดับความคุ้นเคย หรือการทำงานร่วมกับหมู่บ้านมีค่อนข้างน้อย ซึ่งทางอำเภอเองก็ยอมรับเหมือนกันว่ายังเป็นข้อบกพร่องและต้องมีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป (เชาวฤทธิ์ บุตรดาสา, 2551)

ตารางที่ 5.5 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

(N=224)

ประเภทการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (Input)	0.84	0.22
1) การประเมินความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากรผู้ดำเนินงานตามโครงการ	0.93	0.20
1.1) ความเหมาะสมของคณะกรรมการด้านความรู้ความสามารถ	0.96	0.19
1.2) ความเหมาะสมของคณะกรรมการด้านภาวะผู้นำ	0.96	0.19
1.3) ความเหมาะสมของคนในหมู่บ้านด้านความสามัคคีและการมีส่วนร่วม	0.96	0.19
1.4) ความพอเพียงของจำนวนคณะกรรมการที่ดูแลรับผิดชอบโครงการ	0.82	0.38
1.5) ความพอเพียงของจำนวนข้าราชการที่เกี่ยวข้อง	0.93	0.25
2) การประเมินความพอเพียงของงบประมาณ	0.64	0.48
3) การประเมินความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะ	0.61	0.49

ตารางที่ 5.6 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

(N=143)

ประเภทการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (Input)	0.78	0.21
1) การประเมินความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากรผู้ดำเนินงานตามโครงการ	0.88	0.19
1.1) ความเหมาะสมของคณะกรรมการด้านความรู้ความสามารถ	0.91	0.29
1.2) ความเหมาะสมของคณะกรรมการด้านภาวะผู้นำ	0.88	0.32
1.3) ความเหมาะสมของคนในหมู่บ้านด้านความสามัคคีและการมีส่วนร่วม	0.85	0.36

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

(N=143)

ประเภทการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1.4) ความพอเพียงของจำนวนคณะกรรมการที่ดูแลรับผิดชอบโครงการ	0.85	0.36
1.5) ความพอเพียงของจำนวนข้าราชการที่เกี่ยวข้อง	0.94	0.24
2) การประเมินความพอเพียงของงบประมาณ	0.52	0.50
3) การประเมินความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะ	0.53	0.50

ตารางที่ 5.7 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่สำเร็จ (N=143)		พื้นที่ที่สำเร็จ (N=224)	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (Input)	0.78	0.21	0.84	0.22
1) การประเมินความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากรผู้ดำเนินงานตามโครงการ	0.88	0.19	0.93	0.20
1.1) ความเหมาะสมของคณะกรรมการด้านความรู้ความสามารถ	0.91	0.29	0.96	0.19
1.2) ความเหมาะสมของคณะกรรมการด้านภาวะผู้นำ	0.88	0.32	0.96	0.19
1.3) ความเหมาะสมของคนในหมู่บ้านด้านความสามัคคีและการมีส่วนร่วม	0.85	0.36	0.96	0.19
1.4) ความพอเพียงของจำนวนคณะกรรมการที่ดูแลรับผิดชอบโครงการ	0.85	0.36	0.82	0.38
1.5) ความพอเพียงของจำนวนข้าราชการที่เกี่ยวข้อง	0.94	0.24	0.93	0.25

ตารางที่ 5.7 (ต่อ)

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่สำเร็จ (N=143)		พื้นที่ที่สำเร็จ (N=224)	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2) การประเมินความพอเพียงของงบประมาณ	0.52	0.50	0.64	0.48
3) การประเมินความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และยานพาหนะ	0.53	0.50	0.61	0.49

ตารางที่ 5.8 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ		พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ	
	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี
1) ความพอเพียงของจำนวนข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการ	✓			✓
2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน		✓		✓
3) ความพอเพียงของงบประมาณในการดำเนินงาน	✓			✓
4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน		✓		✓

ตารางที่ 5.9 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ		พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ	
	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี
1) ความพอเพียงของจำนวนข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการ		✓		✓
2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน		✓		✓
3) ความพอเพียงของงบประมาณในการดำเนินงาน	✓			✓
4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน		✓		✓

ตารางที่ 5.10 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ		พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ	
	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี
1) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถและภาวะผู้นำของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน	ไม่มีความคิดเห็นใดๆ *			✓
2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน				✓
3) การจัดสรรงบประมาณตามโครงการ			เป็นไปตามระเบียบการจัดสรรงบประมาณ	
4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน				✓

หมายเหตุ: *ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการไม่มีคิดเห็นใด ๆ ต่อปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก ไม่ได้ดูแลสนับสนุนโครงการในพื้นที่อย่างจริงจัง

5.3 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation)

การประเมินกระบวนการนั้น ถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผลของการดำเนินงานตามโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากการประเมินกระบวนการจะทำให้ผู้ประเมินและผู้ปฏิบัติตามโครงการทราบถึงจุดเด่นและจุดด้อยของการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งสามารถนำผลดังกล่าวนั้น มาปรับใช้ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

การประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการประเมินทั้งหมด 9 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ การจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ การฝึกอบรม การอำนวยการ การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ การบริหารงบประมาณ การประสานงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชน ปรากฏผลดังนี้

5.3.1 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนเป้าหมาย

5.3.1.1 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

จากผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.11

เมื่อพิจารณาผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในรายด้านปรากฏผล ดังต่อไปนี้

การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84) (ตารางที่ 5.11)

ในด้านการวางแผนดำเนินงานตามโครงการนี้ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หมู่บ้านมีการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโครงการอย่างเป็นระบบและชัดเจน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93) มีขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการที่มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95) และหากเกิดปัญหา/อุปสรรคในการวางแผนดำเนินกิจกรรม คนในหมู่บ้านจะมีการประชุมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ร่วมกัน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.64) (ตารางที่ 5.12)

การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96) (ตารางที่ 5.11)

ในด้านการจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานนี้ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ข้าราชการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องได้ให้คำแนะนำ หรือชี้แนะอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.98) และคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีการจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ยานพาหนะ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95) (ตารางที่ 5.12)

กรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าหมู่บ้านมีการดำเนินงานตามกรอบแนวทางของโครงการอยู่ดีมีสุขได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.67) (ตารางที่ 5.11)

ในด้านกรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าคณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ชี้แจงหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อจัดจ้าง รวมทั้งแจ้งความต้องการรายการวัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ให้คนในหมู่บ้านทราบทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00) ส่วนการรับทราบและเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณที่คณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ดำเนินการนั้น ครัวเรือนส่วนใหญ่รับทราบและเข้าใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.86) ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมในโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้พยายามกระตุ้นให้ทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97) (ตารางที่ 5.12)

การฝึกอบรม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมของโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.81) (ตารางที่ 5.11)

ในด้านการฝึกอบรม ครัวเรือนส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.36) การเพิ่มรายได้พิเศษให้กับครอบครัว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.45) การใช้ภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.33) และการรักษาสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.22) (ตารางที่ 5.12)

การอำนวยการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การอำนวยการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93) (ตารางที่ 5.11)

ในด้านการอำนวยการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ข้าราชการระดับอำเภอและคณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการให้เข้าใจอย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88) ส่วนวิธีการดำเนินงานจากทางราชการที่ให้หมู่บ้านมีส่วนร่วม โดยให้ดำเนินโครงการทั้งหมดเอง ตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งสิ้นสุดโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ เห็นว่าเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.98) (ตารางที่ 5.12)

การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การติดตามผลการดำเนินงานทำได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.74) (ตารางที่ 5.11)

ในด้านการติดตามการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าข้าราชการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอมีการดูแลติดตามผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการรวมถึงให้คำแนะนำในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับโครงการอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96)

และหากพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ข้าราชการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอจะมีการนำปัญหานั้น ๆ ไปแก้ไข ปรับปรุงให้ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย 0.51) (ตารางที่ 5.12)

การบริหารงบประมาณ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การบริหารงบประมาณมีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87) (ตารางที่ 5.11)

ในด้านการบริหารงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีการชี้แจงเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมในโครงการให้ทราบอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.81) และครัวเรือนเกือบทั้งหมดเห็นว่า การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมในโครงการเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93) (ตารางที่ 5.12)

การประสานงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การประสานงานกันของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90) (ตารางที่ 5.11)

ในด้านการประสานงาน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า หมู่บ้านของตนได้รับการประสานงานเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณสนับสนุนโครงการอย่างรวดเร็ว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.85) และครัวเรือนเกือบทั้งหมดเห็นว่า การติดต่อประสานงานของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการระดับอำเภอ คณะกรรมการระดับหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านเอง ไม่พบกับปัญหา หรืออุปสรรคใด ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95) (ตารางที่ 5.12)

การมีส่วนร่วมของประชาชน ปรากฏผลว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84) (ตารางที่ 5.11)

ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อมีการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ในโครงการ คนในหมู่บ้านจะมีการเข้าร่วมทุกครั้ง อย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.74) และหากเกิดปัญหาขึ้นระหว่างดำเนินกิจกรรมในโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองจะมีการเข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95) (ตารางที่ 5.12)

5.3.1.2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

จากผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.80) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.13

เมื่อพิจารณาผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในรายด้านปรากฏผล ดังต่อไปนี้

การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.66) (ตารางที่ 5.13)

ในด้านการวางแผนดำเนินงานตามโครงการนี้ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า หมู่บ้านมีการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโครงการอย่างเป็นระบบและชัดเจน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.71) มีขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการที่มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.69) และหากเกิดปัญหา/อุปสรรคในการวางแผนดำเนินกิจกรรม คนในหมู่บ้านจะมีการประชุมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ร่วมกัน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.57) (ตารางที่ 5.14)

การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87) (ตารางที่ 5.13)

ในด้านการจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานนี้ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ข้าราชการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องได้ให้คำแนะนำ หรือชี้แนะเกี่ยวกับการดำเนินโครงการอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96) คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีการจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ยานพาหนะ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.79) (ตารางที่ 5.14)

กรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า หมู่บ้านได้ดำเนินงานตามกรอบแนวทางของโครงการอยู่ดีมีสุขได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95) (ตารางที่ 5.13)

ในด้านกรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าคณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ชี้แจงหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อจัดจ้าง รวมทั้งแจ้งความต้องการรายการวัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ให้คนในหมู่บ้านทราบทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97) ส่วนการรับทราบและเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณที่คณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ดำเนินการนั้น ครัวเรือนส่วนใหญ่รับทราบและเข้าใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.94) ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมในโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้พยายามกระตุ้นให้ทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95) (ตารางที่ 5.14)

การฝึกอบรม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมของโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.92) (ตารางที่ 5.13)

ในด้านการฝึกอบรม ครัวเรือนส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.63) การเพิ่มรายได้พิเศษให้กับครอบครัว (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.50) การใช้ภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.38) และการรักษาสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.27) (ตารางที่ 5.14)

การอำนวยการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การอำนวยการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.91) (ตารางที่ 5.13)

ในด้านการอำนวยการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ข้าราชการระดับอำเภอและคณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ ให้เข้าใจอย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84) ส่วนวิธีการดำเนินงานจากทางราชการที่ให้หมู่บ้านมีส่วนร่วม โดยให้ดำเนินโครงการทั้งหมดเอง ตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งสิ้นสุดโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97) (ตารางที่ 5.14)

การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ดำเนินงานได้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.63) (ตารางที่ 5.13)

ในด้านการติดตามการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าข้าราชการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอมีการดูแลติดตามผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการรวมถึงให้คำแนะนำในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับโครงการอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00) แต่หากพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ข้าราชการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอไม่มีการนำปัญหานั้น ๆ ไปแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย 0.25) (ตารางที่ 5.14)

การบริหารงบประมาณ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การบริหารงบประมาณมีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87) (ตารางที่ 5.13)

ในด้านการบริหารงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีการชี้แจงเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมในโครงการให้ทราบอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87) และครัวเรือนเกือบทั้งหมดเห็นว่า การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมในโครงการเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87) (ตารางที่ 5.14)

การประสานงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การประสานงานกันของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.55) (ตารางที่ 5.13)

ในด้านการประสานงาน ครัวเรือนกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่า หมู่บ้านของตนได้รับการประสานงานเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณสนับสนุนโครงการช้า (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.49) และครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การติดต่อประสานงานของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการระดับอำเภอ คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้านเอง ไม่พบกับปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.61) (ตารางที่ 5.14)

การมีส่วนร่วมของประชาชน ปรากฏผลว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87) (ตารางที่ 5.13)

ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อมีการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ในโครงการ คนในหมู่บ้านจะมีการเข้าร่วมทุกครั้ง อย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ

0.78) และหากเกิดปัญหาขึ้นระหว่างดำเนินกิจกรรมในโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองจะมีการเข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97) (ตารางที่ 5.14)

5.3.1.3 การเปรียบเทียบผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

การเปรียบเทียบผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88 และ 0.80 ตามลำดับ) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.15

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในรายด้าน ปรากฏผล ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 5.15)

การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84) ซึ่งแตกต่างจากความเห็นของครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.66) (ตารางที่ 5.15)

การจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96 และ 0.87 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.15)

กรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า หมู่บ้านได้ดำเนินงานตามกรอบแนวทางของโครงการอยู่ดีมีสุขได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.67 และ 0.95 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.15)

การฝึกอบรม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมของโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.81 และ 0.92 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.15)

การอำนวยการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การอำนวยการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 และ 0.91 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.15)

การติดตามการดำเนินงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า การติดตามการดำเนินงาน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.74) ซึ่งแตกต่างจากความเห็นของครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า

การติดตามการดำเนินงาน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.63) (ตารางที่ 5.15)

การบริหารงบประมาณ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การบริหารงบประมาณ ดำเนินงานได้ดีในสัดส่วนที่เท่ากัน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87) (ตารางที่ 5.15)

การประสานงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า การประสานงานมีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90) ซึ่งแตกต่างจากครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.55) (ตารางที่ 5.15)

การมีส่วนร่วมของประชาชน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 และ 0.87 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.15)

กล่าวโดยสรุป การพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในรายด้านระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น มีบางด้านที่ผลการประเมินแตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ 1) ด้านการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า ดำเนินงานได้ดี ซึ่งแตกต่างจากความเห็นของครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น 2) การติดตามการดำเนินงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า การติดตามการดำเนินงาน มีการดำเนินงานได้ดี ส่วนครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จกลับเห็นว่า ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น และ 3) การประสานงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่าการประสานงาน มีการดำเนินงานได้ดี ส่วนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จกลับเห็นว่า ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น

5.3.2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

ผลการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ รองประธานคณะกรรมการ เลขานุการ ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ เหรัญญิก และกรรมการ หมู่บ้านละ 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

5.3.2.1 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในรายด้าน ดังนี้

1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เมื่อมีการประชุมประชาคมเพื่อคัดเลือกกิจกรรมที่ต้องการดำเนินงานแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การนำกิจกรรมต่าง ๆ ไปวางแผนเพื่อดำเนินงานตามระยะเวลา แต่โดยมากแล้วจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าเสมอ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจมีผลทำให้ไม่สามารถเบิกจ่ายงบประมาณได้ ดังนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจึงมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการให้มีความเหมาะสมอยู่หลายครั้ง กระทั่งรายละเอียดโครงการมีความสมบูรณ์ เพราะฉะนั้น จึงต้องมีการประชุมหารือกันก่อนเสมอ โดยทางอำเภอจะคอยประสานงานและแจ้งให้ทราบล่วงหน้าเพื่อให้หมู่บ้านเตรียมการวางแผน ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาหรืออุปสรรคเกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนที่อาจเกิดขึ้นได้

2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดหน่วยงานและเตรียมการดำเนินงาน มีการประสานกับผู้รับผิดชอบในแต่ละกลุ่มกิจกรรมไว้ล่วงหน้าเพื่อเตรียมความพร้อม และเมื่อได้รับอนุมัติงบประมาณแล้ว จึงได้มอบหมายให้แต่ละกลุ่มกิจกรรมดำเนินการต่อไป ซึ่งการดำเนินการทุกขั้นตอน สมาชิกของแต่ละกลุ่มต้องร่วมรับทราบอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบจะมีการติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอเช่นเดียวกัน และเมื่อมีการดำเนินงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ ทางคณะกรรมการระดับหมู่บ้านจะมีการประกาศและชี้แจงให้ชาวบ้านได้ทราบและเข้าใจในที่ประชุมของหมู่บ้าน

3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กรอบแนวทางในการดำเนินงานส่วนใหญ่ไม่ได้ยึดหลักเกณฑ์ใดเป็นหลัก แต่ทั้งนี้ ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีการจัดทำเวทีประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อนำเอาประเด็นความต้องการหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านมาจัดลำดับความสำคัญก่อน -หลัง ดังนั้น การดำเนินงานต่าง ๆ จึงเน้นที่ความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลัก โดยที่จะไม่ประชุมกันเฉพาะกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเท่านั้น

4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หมู่บ้านไผ่งามมีการจัดทำเวทีประชาคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบความคิดเห็นของชาวบ้าน อันจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี โดยปกติแล้ว มีการประชุมทุก ๆ ต้นเดือน แต่หากมีประเด็นเร่งด่วน หรือมีปัญหาเกิดขึ้น จะมีการประชุมประชาคมได้โดยไม่ต้องรอให้ถึงต้นเดือน ดังนั้น การประชุมประชาคมในหมู่บ้านจึงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

5) การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอำนวยการจากที่ว่าการอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ได้ให้ความรู้และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ อีกทั้งมีการถ่ายทอดประเด็นที่สำคัญให้แก่คณะกรรมการระดับหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนรับผิดชอบโครงการได้ทราบและเข้าใจ เพื่อจะได้นำข้อมูลดังกล่าวนั้นมาถ่ายทอดให้กับชาวบ้านได้ทราบเป็นลำดับต่อไป ซึ่งข้าราชการระดับอำเภอได้เข้ามาดูแล สนับสนุนในระยะเริ่มต้นเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประชุมประชาคมที่ชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจ ข้าราชการระดับอำเภอจึงให้ความช่วยเหลือเข้ามาดูแลสังเกตการณ์ในการประชุมประชาคมอย่างสม่ำเสมอ และเมื่อผู้นำในหมู่บ้านสามารถดำเนินการประชุมได้เองแล้ว ทางอำเภอจะให้หมู่บ้านได้ดำเนินการเองทั้งหมด โดยข้าราชการระดับอำเภอเปรียบเสมือนเป็นพี่เลี้ยงมากกว่าเป็นผู้ชี้นำ หากหมู่บ้านดำเนินการเองแล้วเกิดปัญหาก็สามารถนำปัญหาที่ประสบนั้น ไปปรึกษาและขอความช่วยเหลือจากข้าราชการระดับอำเภอได้ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่ไม่ใช่หน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขโดยตรงก็มีส่วนเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนในกรณีที่หมู่บ้านร้องขอไปด้วยเช่นเดียวกัน

6) การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง และโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชน

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่รับผิดชอบเป็นไปอย่างต่อเนื่องทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เนื่องจากหมู่บ้านไผ่งามเป็นหมู่บ้านที่มีกิจกรรมเด่นหลายๆ กิจกรรม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงให้ความสนใจเข้ามาติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และคณะกรรมการระดับหมู่บ้านก็มีการติดตามผลการดำเนินงานของสมาชิก

ในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอเช่นเดียวกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบจะคอยติดตามการดำเนินงาน แต่ชาวบ้านเองก็สามารถติดตามงานของกลุ่มกิจกรรมของตนได้ตลอดเวลาเช่นกัน ซึ่งทำให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการดำเนินงาน และกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นก็สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที

7) การบริหารงบประมาณในโครงการ ตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการกระทรวงมหาดไทย

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการบริหารงบประมาณในโครงการ คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจะดำเนินการตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยเสมอ และการจัดซื้อจัดจ้างต้องมีการชี้แจงให้กับที่ประชุมได้รับทราบ ซึ่งไม่สามารถดำเนินการโดยคณะกรรมการเพียงคนใดคนหนึ่งได้

8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสมาชิกในหมู่บ้านไม่พบปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ เนื่องจากทุกฝ่ายทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวแทนในการประสานงาน เช่น ประธานโครงการ ผู้ใหญ่บ้าน หรือตัวแทนกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ หากต้องมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จะได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนเสมอ และเนื่องจากหมู่บ้านไผ่งามเป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงเรื่องการมีส่วนร่วม ดังนั้น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจึงพร้อมให้การ สนับสนุนในด้านต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ หมู่บ้านต้องริเริ่มการดำเนินการต่าง ๆ ก่อนแล้วจึงเสนอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น การดำเนินงานจึงมีการบูรณาการงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเสมอ โดยมีการประสานความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องและไม่ผลักภาระความรับผิดชอบให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น เมื่อมีการริเริ่มทำกิจกรรมใด ๆ หมู่บ้านจะมีการปรึกษากับข้าราชการในแต่ละส่วนงานที่เกี่ยวข้องเสมอ เช่น การติดต่อประสานงานเกี่ยวกับการเสนอโครงการและการเบิกจ่ายงบประมาณกับที่ว่าการอำเภอ หรือการขอคำปรึกษาไปยังสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมย่อยต่าง ๆ ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หากหมู่บ้านขอความช่วยเหลือใด ๆ ไป ก็จะได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี ประกอบกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นบุคคลในพื้นที่หมู่บ้านไผ่งาม ดังนั้น การรับทราบเรื่องราวหรือปัญหาต่าง ๆ จึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเข้าใจในบริบทของหมู่บ้านเป็นอย่างดี จึงส่งผลให้การพัฒนาด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ รวมทั้งสามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ข้าราชการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่ให้การสนับสนุนกับหมู่บ้านยังมีในส่วนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากสถานี

อนามัยตำบลส้าน สำนักงานเกษตรอำเภอเวียงสา และสถานีพัฒนาที่ดินน่าน ซึ่งล้วนแล้วแต่ให้การสนับสนุนหมู่บ้านทุกครั้งเมื่อหมู่บ้านขอความอนุเคราะห์ไป

9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี ซึ่งหมู่บ้านไผ่งามมีกลุ่มกิจกรรมที่ชาวบ้านได้ดำเนินการในแต่ละกลุ่มย่อยอยู่แล้ว ซึ่งหากมีกิจกรรมหรือโครงการที่ทุกคนในหมู่บ้านต้องร่วมกันทำ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเข้าร่วมเพื่อทำกิจกรรมนั้น ๆ เสมอ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงอยู่ในระดับที่ดีมาก

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้าน มีการดำเนินงานได้ดีในทุกรายด้าน (ตารางที่ 5.16)

5.3.2.2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในรายด้าน ดังนี้

1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการวางแผนดำเนินงานตามโครงการ หมู่บ้านเป็นฝ่ายดำเนินการเองทั้งหมด โดยในขั้นตอนแรกต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อค้นหาความต้องการของชาวบ้านส่วนใหญ่ ซึ่งกิจกรรมที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการ คือ การทำปุ๋ยหมัก ดังนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจึงริเริ่มเขียนโครงการ แต่การเขียนโครงการดังกล่าวนี้ ต้องอาศัยเยาวชนในหมู่บ้านเป็นผู้จัดพิมพ์ และในบางกรณีอาจต้องขอความช่วยเหลือไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลนาไลยใต้ร่วมด้วย เนื่องจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนโครงการ ซึ่งการเสนอโครงการดังกล่าวต้องเป็นไปตามแบบฟอร์มจากทางที่ว่าการอำเภอ เมื่อเขียนโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ต้องเสนอให้ทางอำเภอตรวจสอบเป็นขั้นตอนต่อไป หากทางอำเภอเห็นว่ายังไม่สมบูรณ์ก็จะนำกลับมาแก้ไข ซึ่งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการที่ผ่านมาเกิดขึ้นหลายครั้ง เนื่องจากผู้จัดทำรายละเอียดโครงการยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนโครงการ

2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ หมู่บ้านเป็นฝ่ายดำเนินการเองทั้งหมด โดยมีการขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินน่าน ซึ่งในระยะแรกชาวบ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลาย ๆ ขั้นตอน แต่หลังจากนั้นชาวบ้านเกิดการเรียนรู้และสามารถ

จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เอง เจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินจึงเข้ามาติดตามงานบ้างเป็นครั้งคราว และมีการลดความถี่ในการติดตามงานลงเมื่อเทียบกับช่วงระยะแรกที่เริ่มดำเนินโครงการ แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินก็คอยเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำและคอยให้การช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการแก่ชาวบ้านเสมอ หากชาวบ้านมีการขอความอนุเคราะห์ไป

3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า แนวทางการดำเนินงานของโครงการมีคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเป็นแกนนำในการดำเนินงานที่ดี โดยคณะกรรมการจะมีการกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งโดยมากแล้ว ถ้าชาวบ้านไม่ติดภารกิจสำคัญ ส่วนใหญ่ก็จะเข้าร่วมประชุมเสมอ

4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หมู่บ้านมีการจัดประชุมประชาคมในวาระที่สำคัญต่าง ๆ เสมอ แต่อาจจะไม่บ่อยนัก เช่น การประชุมประจำเดือน หรือการวางแผนดำเนินโครงการ ส่วนการฝึกอบรมในโครงการอยู่ดีมีสุขครั้งนี้ ได้จัดให้มีการฝึกอบรมเรื่องการทำปุ๋ยหมัก โดยมีวิทยากรจากสถานีพัฒนาที่ดินน่านเข้ามาให้ความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงสาธิตวิธีการและขั้นตอนในการทำปุ๋ยหมักให้แก่ชาวบ้าน

5) การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐนั้น มีเจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินน่านเข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องดิน รวมถึงขั้นตอนและวิธีการทำปุ๋ยหมัก การดำเนินกิจกรรมของโครงการในขั้นตอนแรก คือ การให้ความรู้แก่ชาวบ้าน โดยการสาธิตขั้นตอนการทำปุ๋ยหมัก รวมทั้งแนะนำการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำปุ๋ยหมัก เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจก่อนที่จะให้ชาวบ้านปฏิบัติจริง ซึ่งการที่สถานีพัฒนาที่ดินได้เข้ามามีส่วนอำนวยการงานต่าง ๆ ในโครงการ เนื่องจากปัจจุบันมีสมาชิกในหมู่บ้านคนหนึ่งทำงานที่สถานีพัฒนาที่ดิน ดังนั้น การขอความช่วยเหลือจากสถานีพัฒนาที่ดินจึงทำเรื่องผ่านสมาชิกหมู่บ้านคนนี้มาโดยตลอด ซึ่งเจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินก็ให้การช่วยเหลือสนับสนุนที่ดีเสมอมา แต่การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ในโครงการนี้มีค่อนข้างน้อย

6) การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องและโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชน

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหน่วยงานระดับอำเภอที่รับผิดชอบในการติดตามผลการดำเนินงานโดยตรงนั้น ไม่ค่อยได้เข้ามาติดตามงานในพื้นที่มากนัก ซึ่งทางอำเภอจะเป็นผู้กลั่นกรองรายละเอียดโครงการที่หมู่บ้านได้เสนอไปเท่านั้น หากมีประเด็นใดที่ชาวบ้านไม่เข้าใจ จะได้รับคำแนะนำเพื่อนำข้อมูลนั้น ๆ ไปปรับแก้ให้ถูกต้องเหมาะสม แต่การดำเนินงานตามโครงการในระดับพื้นที่แล้ว หมู่บ้านจะเป็นฝ่ายดำเนินการเองทั้งหมด และเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วทางหมู่บ้านจะมีการสรุปรายละเอียดประกอบรูปภาพการดำเนินงานตามโครงการเสนอไปยังที่ว่าการอำเภออีกครั้งหนึ่ง ส่วนการติดตามผลการดำเนินงานโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน จะมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ติดตามและตรวจสอบเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบทั้งหมด

7) การบริหารงบประมาณในโครงการ ตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการกระทรวงมหาดไทย

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการบริหารงบประมาณในโครงการ มีการดำเนินการโดยหมู่บ้านเองทั้งหมด เนื่องจากหมู่บ้านไม่ได้รับคู่มือเกี่ยวกับการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขจากทางที่ว่าการอำเภอโดยมากแล้ว จะทำตามข้อมูลที่ได้รับการแนะนำจากข้าราชการระดับอำเภอในครั้งแรกพร้อมกับขั้นตอนการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณเท่านั้น และหลังจากนั้นทางหมู่บ้านจะเป็นฝ่ายดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เองทั้งหมด

8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สถานีพัฒนาที่ดินน่าน) จะทำการติดต่อประสานงานผ่านสมาชิกของหมู่บ้านที่ทำงานอยู่ในสถานีพัฒนาที่ดิน ซึ่งได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนเป็นอย่างดี โดยสถานีพัฒนาที่ดินได้ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน เช่น สารเร่ง ถังพลาสติก และหัวเชื้อ เป็นต้น นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินยังเข้าร่วมเป็นวิทยากรแนะนำขั้นตอนในการทำปุ๋ยหมักให้แก่ชาวบ้านด้วย ในตอนแรกจะทำการอบรมให้กับกลุ่มแกนนำในหมู่บ้านก่อน แล้วกลุ่มแกนนำก็จะนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับมาถ่ายทอดให้แก่ชาวบ้านเป็นลำดับต่อไป ซึ่งการประสานงานระหว่างคณะกรรมการระดับหมู่บ้านกับชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นไปด้วยดี อาจพบปัญหาเรื่องเวลาการประชุมบ้าง เนื่องจากชาวบ้านแต่ละครัวเรือนต่างมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้น การกำหนดเวลาการประชุมจึงต้อง

วางแผนก่อนทุกครั้ง เพราะหากมีการขอความร่วมมือกับชาวบ้านบ่อยเกินไป อาจทำให้ชาวบ้านรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่อยากเข้าร่วมประชุม ส่วนหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประสานงานเพื่อดำเนินโครงการดังกล่าวนี้ค่อนข้างน้อย

9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมกับโครงการในระดับหนึ่ง โดยครัวเรือนเกินกว่าครึ่งได้เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากเป็นสมาชิกกลุ่มทำปุ๋ยหมักอยู่แล้ว แต่ปัญหาเรื่องงบประมาณที่มีจำกัด ปุ๋ยหมักที่แจกจ่ายให้ชาวบ้านไปใช้ประโยชน์จึงแบ่งสรรไปตามปริมาณที่ทำได้ ซึ่งมีไม่มากนัก ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชาวบ้านส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับปริมาณของปุ๋ยหมักที่จะผลิตได้ด้วยว่ามีจำนวนมากหรือน้อย ถ้าผลผลิตมีจำนวนมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็อยากเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น เพราะจะทำให้ได้รับการแบ่งสรรปุ๋ยหมักที่เพิ่มขึ้น

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้าน มีการดำเนินงานได้ค่อนข้างดีในทุกรายด้าน (ตารางที่ 5.16)

5.3.3 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน

ผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ หมู่บ้านละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

5.3.3.1 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานผู้สูงอายุ และปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสาน มีความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในรายด้าน ดังนี้

1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านมีการวางแผนดำเนินงานตามโครงการที่ดี ดังที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวถึงการวางแผนดำเนินงานตามโครงการไว้ว่า

> การวางแผนเพื่อดำเนินงานในโครงการ ทางหมู่บ้านจะมีการประชุมกันอยู่เสมอ และชาวบ้านต้องเข้าร่วมรับทราบข้อมูลด้วย ซึ่งผู้นำต้องมีการวางแผนการทำงานกันก่อนอยู่แล้ว เพื่อจะได้นำข้อมูลต่าง ๆ ไปชี้แจงให้ชาวบ้าน

ในที่ประชุมทราบกันต่อไป ซึ่งการประชุมจะต้องยึดเสียงส่วนใหญ่ของชาวบ้านเป็นหลักโดยชาวบ้านต้องเสนอปัญหาหรือความต้องการออกมา แล้วมาร่วมกันจัดลำดับความสำคัญว่าจะนำเรื่องใดขึ้นก่อน (เชิดชัย แก้วกาหลง, 2551)

2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านมีการจัดหน่วยงานและการเตรียมงานตามโครงการที่ดี ดังที่ปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสานได้กล่าวถึงการจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานไว้ว่า

ทางอำเภอได้ให้ความรู้ความเข้าใจหลาย ๆ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำโครงการ ซึ่งก็ไม่เฉพาะแต่ทางอำเภอเท่านั้นนะ แต่ยังมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือด้วย อย่างเช่น สำนักงานเกษตร อบต. และสถานีอนามัยด้วย การจัดหน่วยงานและการเตรียมงานก็เป็นไปตามที่วางแผนในที่ประชุม ซึ่งกลุ่มผู้นำก็มีการบริหารจัดการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีการเตรียมความพร้อมในหลาย ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็น การจัดอบรมให้แก่ชาวบ้าน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ ซึ่งก็ไม่ค่อยมีปัญหาอะไรมากนัก เมื่อมีการเตรียมพร้อมที่ดี ชาวบ้านต่างก็ให้ความร่วมมือ ไม่ว่ากิจกรรมใด ๆ ก็ตาม หมู่บ้านไผ่งามก็จะได้รับคำชื่นชมเรื่องการมีส่วนร่วมตลอด (ผ่อง วิละขันคำ, 2551)

3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านมีกรอบแนวทางในการดำเนินงานโดยการจัดทำเวทีประชาคมที่ดี ดังที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวถึงกรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการไว้ว่า

โดยทั่วไป หมู่บ้านจะดำเนินงานที่เป็นเรื่องหลัก ๆ ของชาวบ้านก่อน ซึ่งก็เป็นการทำงานที่ได้จากความต้องการของชาวบ้านเอง เมื่อชาวบ้านส่วนใหญ่อยากทำอะไร ก็จะมีการเสนอในที่ประชุมหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการโครงการ นำสิ่งที่ชาวบ้านต้องการเหล่านี้ไปจัดทำเป็นโครงการ แล้วยื่นขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอนุมัติงบประมาณต่อไป ผมคิดว่ากรอบแนวทางหลักของการทำงาน คือ การยึดเสียงตามมติในที่ประชุมประชาคม โดยการจัดเวทีประชาคมก็จะทำให้ชาวบ้านทุกคนรู้ปัญหาและความต้องการของตัวเอง และยังทำให้ชาวบ้านได้ฝึกเรื่องของการบริหารจัดการงานด้วย (เชิดชัย แก้วกาหลง, 2551)

4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านมีการประชุม การฝึกอบรม และมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ดังที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวไว้ว่า

> เมื่อจะเริ่มทำกิจกรรมใด ๆ ที่ชาวบ้านยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจ ทางหน่วยงานราชการต่าง ๆ ก็จะเข้ามาให้การช่วยเหลือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านการเกษตร ที่มีสำนักงานเกษตรอำเภอมาให้คำแนะนำเรื่องการเพาะปลูก การทำปุ๋ยชีวภาพ รวมไปถึงเรื่องของการแปรรูปและถนอมอาหาร ทำให้ชาวบ้านสามารถนำของที่ทำไปขายนอกหมู่บ้านได้ และมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นอีกด้วย (เชิดชัย แก้วกาหลง, 2551)

5) การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน มีการดำเนินงานที่ดี ดังที่ประธานผู้สูงอายุได้กล่าวถึงการอำนวยการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ไว้ว่า

> หน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นราชการ เอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างก็เข้ามาให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี และแต่ละกลุ่มกิจกรรมก็จะมีเรื่องที่เกี่ยวข้องแตกต่างกันไป เช่น กลุ่มทอผ้าก็จะมีสำนักงานพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยดูแล กลุ่มปลูกผักและเลี้ยงสัตว์ก็จะมีสำนักงานเกษตรอำเภอมาดูแล ส่วนเรื่องน้ำ เรื่องถนนต่าง ๆ ก็จะมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาดูแล และทางอำเภอเองก็เข้ามาให้คำแนะนำตลอดโดยเฉพาะการทำงานในโครงการอยู่ดีมีสุขนี้ (ประสิทธิ์ ตรีกุย, 2551)

6) การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง และโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องและจากคณะกรรมการระดับ

หมู่บ้าน มีการดำเนินงานได้ดีและเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ดังที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวถึงการติดตามการดำเนินงานไว้ว่า

> ทางอำเภอจะคอยติดตามการทำงานของหมู่บ้านไผ่งามอยู่เสมอว่าดำเนินการถึงไหนแล้ว และถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นก็จะได้รีบหาทางแก้ได้ทัน ซึ่งข้าราชการเขาก็เข้ามาดูงานและติดตามความก้าวหน้าอยู่ตลอด ยิ่งหมู่บ้านไผ่งามเป็นหมู่บ้านที่มีหลายกลุ่มกิจกรรม ทางราชการก็เลยอยากสนับสนุน ก็อาจเป็นเพราะแต่ละกิจกรรมมีความเชื่อมโยงกัน และถ้ามีการประกวดต่าง ๆ หมู่บ้านไผ่งามก็จะได้เป็นตัวแทนเข้าร่วมประกวดด้วยทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นระดับตำบลหรืออำเภอ ส่วนกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านเองก็มีการติดตามงานกันตลอดอยู่แล้ว (เชิดชัย แก้วกาหลง, 2551)

7) การบริหารงบประมาณในโครงการ ตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการกระทรวงมหาดไทย

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านมีการบริหารงบประมาณในโครงการที่ดี ดังที่ประธานผู้สูงอายุได้กล่าวถึงการบริหารงบประมาณไว้ว่า

> ที่ผ่านมา คณะกรรมการระดับหมู่บ้านก็มีการชี้แจงรายละเอียดการใช้จ่ายทุกครั้ง แล้วก็มีเหรัญญิกเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงด้วย ซึ่งก็เห็นว่าเหมาะสมดี เพราะกลุ่มคณะกรรมการกลุ่มนี้ก็มีความรู้ความสามารถ การบริหารงบประมาณแต่ละกิจกรรมที่ผ่านมา ก็ไม่พบปัญหาอะไร ส่วนใหญ่ก็มีความถูกต้อง เหมาะสมดี และก็เป็นไปตามมติที่ประชุมของหมู่บ้านเป็นหลัก จะไม่มีการทำเองตามลำพัง และเมื่อใช้จ่ายไปแล้วก็ต้องมีการชี้แจงในที่ประชุมทุก ๆ ต้นเดือนด้วย (ประสิทธิ์ ตรีกุย, 2551)

8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านมีการประสานงานทั้งระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและระดับประชาชนในหมู่บ้านได้ดี ดังที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวถึงการประสานงานในโครงการไว้ว่า

ผมคิดว่าการประสานงานกันเป็นไปด้วยดี เพราะทุกฝ่ายให้ความร่วมมือกัน ไม่ค่อยมีการเกี่ยงงานกัน โดยจะมีการแบ่งงานกันทำ ในคณะกรรมการเองก็มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน และในชาวบ้านด้วยกันเองก็จะมีตัวแทนคุ้มเป็นผู้ประสานงานกัน ในหมู่บ้านไผ่งามมีคุ้มทั้งหมด 13 คุ้ม และหัวหน้าของแต่ละคุ้มจะมีการประสานงานกันเอง แล้วนำข้อมูลที่ได้รับไปประชาสัมพันธ์ให้กับสมาชิกในคุ้มได้รู้ ถ้ามีเรื่องด่วนก็จะมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรู้ตามหอกระจายข่าว และถ้ามีข้อมูลสำคัญจากหน่วยงานราชการ กลุ่มผู้นำก็จะนำมาประชาสัมพันธ์ต่ออยู่แล้ว ในส่วนของการประสานงานจึงเป็นไปอย่างราบรื่นดี (เชิดชัย แก้วกาหลง, 2551)

9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมต่อโครงการที่ดี ดังที่ปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสานได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านไว้ว่า

ปกติแล้วชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านดีอยู่แล้วนะ และยิ่งมีการทำโครงการอยู่ดีมีสุข จึงเหมือนกับเป็นการต่อยอดกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีการทำมาก่อนหน้านี้แล้ว ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการเพิ่มขึ้นอีก มันก็เลยก็ยิ่งทำให้การทำงานเกิดความต่อเนื่อง และผมคิดว่าก็คงยังมีการทำงานแบบนี้ต่อไปเรื่อย ๆ เพราะเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน และชาวบ้านทุกคนต่างก็มีส่วนร่วมเสมอ ไม่มากก็น้อย แล้วแต่ลักษณะของกิจกรรมและโอกาสที่เหมาะสม (ผ่อง วิละขันคำ, 2551)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้านมีการดำเนินงานได้ดีในทุกรายด้าน (ตารางที่ 5.17)

5.3.3.2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานแม่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน) มีความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในรายด้าน ดังนี้

1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านมีการวางแผนดำเนินงานตามโครงการที่ค่อนข้างดี ดังที่ผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวถึงการวางแผนดำเนินงานตามโครงการไว้ว่า

> การวางแผนเพื่อดำเนินงานต่าง ๆ จำเป็นต้องมีอยู่แล้ว และต้องมีการชี้แจงให้ชาวบ้านรับทราบในที่ประชุมด้วยเสมอ โดยปกติการประชุมหมู่บ้านจะจัดภายในวันที่ 1-5 ของทุกเดือน เพื่อจะได้แจ้งข่าวที่ได้รับจากทางราชการให้ชาวบ้านได้รู้ และการวางแผนเพื่อทำโครงการอยู่ดีมีสุขก็ต้องมีการประชุมวางแผนด้วยเหมือนกัน ซึ่งผมก็คิดว่าการวางแผนก่อนเสมอเป็นสิ่งที่ดี (เหมือน อุตสาห์, 2551)

2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ มีการดำเนินงานได้ค่อนข้างดี ดังที่ประธานแม่บ้านได้กล่าวถึงการจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานไว้ว่า

> การจัดเตรียมงานเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ คณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นแกนนำ และมีเจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินคอยให้คำแนะนำด้วย โดยเฉพาะเรื่องการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำปุ๋ยหมัก ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านก็มีการเตรียมงานที่ค่อนข้างดี เป็นไปตามที่วางแผนในมติที่ประชุม (ระวิวรรณ ทะริ, 2551)

3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านไม่มีกรอบแนวทางในการดำเนินงานใดเป็นหลัก แต่สิ่งที่ให้สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ดังที่ผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวไว้ว่า

> กรอบแนวทางการทำงานของหมู่บ้านก็ไม่มีอะไรมาก เพียงแต่ชาวบ้านจะต้องเข้ามาร่วมรับฟังและร่วมกันทำกิจกรรม และก็ต้องมีการประชุมกันก่อนแค่นั้นเอง จะทำอะไรตามใจชอบไม่ได้ เพราะจะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้ (เหมือน อุตสาห์, 2551)

4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านมีการประชุม การฝึกอบรม และการจัดกิจกรรมภายในโครงการ ดังที่ประธานแม่บ้านได้กล่าวถึงการประชุมและการฝึกอบรมไว้ว่า

> ปกติแล้วก็มีการประชุมเกี่ยวกับโครงการนะ เพราะต้องมีการชี้แจงให้ชาวบ้านได้รู้อย่างทั่วถึงกัน และเมื่อชาวบ้านเลือกว่าจะทำปุ๋ยหมัก หลังจากนั้น ทางสถานีพัฒนาที่ดินน่าน ก็ได้เข้ามาช่วยเหลือเรื่องอุปกรณ์และสาธิตวิธีการทำปุ๋ยหมักนี่แหล่ะ และก็มีการฝึกอบรมให้ชาวบ้านประมาณ 2 ครั้ง เพื่อให้ชาวบ้านได้ลองทำก่อน จนกระทั่งชาวบ้านทำเองได้ ก็ให้ชาวบ้านได้ทำต่อเอง ในบ่อหมักปุ๋ยของหมู่บ้าน และทำในถังหมักพลาสติกในบ้านด้วย (ระวิวรรณ ทะริ, 2551)

5) การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านได้รับการอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐและจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านที่ค่อนข้างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสถานีพัฒนาที่ดินน่าน ดังที่ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน) ได้กล่าวไว้ว่า

> การอำนวยการจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ก็จะมีในส่วนของเจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินน่าน ที่เจ้าหน้าที่เขาเข้ามาให้ความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมักและการทำการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพดิน ซึ่งหมอดินก็มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับสถานีพัฒนาที่ดิน เพื่อประสานความร่วมมือและขอการสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่หมู่บ้านทำ เช่น การตรวจเช็คสภาพดิน การฝึกอบรม การสาธิตวิธีการและขั้นตอนการทำปุ๋ยหมัก (สุมล ยศพิไชย, 2551)

6) การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องและโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านได้รับการติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องและจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านบ้าง เป็นครั้งคราว ดังที่ประธานแม่บ้านได้กล่าวไว้ว่า

> การติดตามงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจากคณะกรรมการหมู่บ้านก็มีอยู่เป็นระยะ ๆ นะ แต่การทำปุ๋ยหมัก มันต้องใช้เวลาหมักปุ๋ยค่อนข้างนาน การติดตามงานก็จะมีเป็นช่วง ๆ มากกว่า และในหมู่บ้านเองก็จะมีคนที่คอยดูแลติดตาม และทำหน้าที่รดน้ำ พลิกหน้าดินในบ่อหมักปุ๋ยอยู่แล้ว (ระวิวรรณ ทะริ, 2551)

7) การบริหารงบประมาณในโครงการ ตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการกระทรวงมหาดไทย

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการบริหารงบประมาณในโครงการ ดำเนินงานได้ค่อนข้างดี แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวถึงการบริหารงบประมาณและการพิจารณาอนุมัติงบประมาณที่ล่าช้าไว้ว่า

> การบริหารงบประมาณจะมีผู้รับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้วล่ะ ซึ่งหลัก ๆ ก็จะเป็นเหรัญญิก และเท่าที่รู้ คือ จะมีตัวแทนฝ่ายจัดซื้อจัดจ้างทำหน้าที่จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในโครงการด้วย ชาวบ้านเองก็ต้องคอยติดตามการบริหารงบประมาณต่าง ๆ ว่ามีความถูกต้องเหมาะสมรึเปล่า แต่ปัญหาที่เห็นได้ชัดคือความล่าช้าของการพิจารณาอนุมัติงบประมาณนี่แหล่ะ ที่ค่อนข้างมีความยุ่งยากซับซ้อน กว่าจะได้รับเงินสนับสนุนก็ต้องพิจาณากันตั้งหลายครั้งหลายหน (เหมือน อุตสาห์, 2551)

8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหมู่บ้านมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีประสานงานกับสมาชิกในหมู่บ้านที่ค่อนข้างดี ดังที่ผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวไว้ว่า

การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยมีปัญหาอะไร เพราะหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือ ตั้งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้าน ถ้าหมู่บ้านต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการทำกิจกรรม ก็สามารถขอความช่วยเหลือผ่านคนในหมู่บ้านที่ทำงานอยู่ที่สถานีพัฒนาที่ดินได้ ส่วนการประสานงานกันเองระหว่างประชาชน ก็ค่อนข้างราบรื่นดีนะ เพราะจะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน และมีการประชุมกันอยู่เรื่อย ๆ ซึ่งโดยทั่วไปก็จะมีการประชุมประจำเดือนอยู่แล้ว (เหมือน อุตสาห์, 2551)

9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมกับโครงการเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ดังที่ประธานแม่บ้านได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการไว้ว่า

ชาวบ้านมากกว่าครึ่งก็สนใจกิจกรรมที่ทำดีนะ เพราะตอนนี้ก็ยังมีชาวบ้านที่ทำปุ๋ยหมักในครัวเรือนกันอยู่ แต่ปุ๋ยหมักที่เป็นส่วนกลางของหมู่บ้านเท่าที่เห็นก็ไม่ค่อยมีส่วนร่วมกันมากเท่าไหร่แล้ว เพราะตั้งแต่ทำโครงการมาก็ทำได้เพียง 2 ครั้งเอง ต้องใช้เวลานานเลยกว่าจะกลับมาร่วมกันแจกจ่ายปุ๋ยที่ได้อีกครั้ง (ระวิวรรณ ทะริ, 2551)

กล่าวโดยสรุป กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้านมีการดำเนินงานได้ค่อนข้างดีในทุกรายด้าน (ตารางที่ 5.17)

5.3.4 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้านเป้าหมายในความคิดเห็นของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ผลการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ รวมจำนวน 3 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

5.3.4.1 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการของพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในความคิดเห็นของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ มีความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในรายด้าน ดังนี้

1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ

ในการปฏิบัติจริง ทางอำเภอนั้นไม่สามารถเข้าไปร่วมวางแผนดำเนินงานกับหมู่บ้านได้ทุกครั้ง แต่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้ได้ ซึ่งในช่วงแรกต้องให้คำแนะนำสร้างความเข้าใจกับหมู่บ้านบ่อยครั้ง และหลังจากนั้นจึงให้หมู่บ้านดำเนินการเอง แล้วจัดทำโครงการเสนอมายังทางอำเภอ โดยทางอำเภอจะพิจารณาตรวจสอบว่าโครงการที่เสนอมาเป็นไปตามกรอบที่กำหนดไว้หรือไม่ ในส่วนนี้จึงมีคู่มือปฏิบัติมอบให้หมู่บ้านไว้เพื่อศึกษาทำความเข้าใจด้วย จากเอกสารโครงการที่เสนอมานั้น สามารถพิจารณาได้ว่าหมู่บ้านมีการวางแผนดำเนินงานที่เป็นไปตามกรอบแนวทางหรือไม่ เช่น การเขียนโครงการที่ถูกต้องตามแบบฟอร์ม ความสอดคล้องระหว่างรายละเอียดโครงการกับแผนงานที่เลือก และบันทึกการประชุมประชาคม เป็นต้น ซึ่งจากเอกสารโครงการของหมู่บ้านไผ่งามนั้น มีความถูกต้องและเป็นไปตามกรอบแนวทางหรือระเบียบที่กำหนดไว้ทุกอย่าง

2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านของบ้านไผ่งาม มีการจัดเตรียมงานที่ดี เพราะเมื่อมีโครงการใดลงไปยังพื้นที่ ทางหมู่บ้านจะมีการร่วมมือกันตั้งแต่ระดับผู้นำไปจนถึงชาวบ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกฝ่ายร่วมมือกันเป็นอย่างดี การเตรียมทำงานต่าง ๆ จึงไม่มีปัญหา และทางหมู่บ้านก็ให้ความร่วมมือที่ดีกับทางอำเภอเสมอ

3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ

หมู่บ้านไผ่งามมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดี รวมถึงมีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ชาวบ้านมีการร่วมคิด ร่วมทำ และมีการประชุมประชาคมที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับหลาย ๆ หมู่บ้าน ซึ่งแผนชุมชนของหมู่บ้านไผ่งามเป็นแผนระดับ A ซึ่งผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ค่อนข้างดี และผู้นำมีความรู้ความสามารถ คอยกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ

เมื่อทางอำเภอมีวาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน จะมีการเชิญให้หมู่บ้านต่าง ๆ เข้าร่วมประชุมเสมอ ซึ่งในเบื้องต้นจะเป็นระดับผู้นำของหมู่บ้านก่อน เมื่อผู้นำได้ผ่านการประชุมหรือฝึกอบรมแล้ว ผู้นำจะมีการถ่ายทอดต่อให้กับชาวบ้าน ซึ่งที่ผ่านมานั้นหมู่บ้านไผ่งามได้เข้าร่วมการประชุม การฝึกอบรม และการสัมมนาในระดับต่าง ๆ จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นระดับตำบล อำเภอ หรือจังหวัด ส่วนกิจกรรมย่อยภายในโครงการนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมอยู่เสมอ อาทิ ที่ว่าการอำเภอหรือสำนักงานพัฒนาชุมชน โดยหน่วยงานเหล่านี้ได้ลงพื้นที่เพื่อติดตามงานในหมู่บ้านเป็นระยะ ๆ

5) การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน

การอำนวยการจากที่ว่าการอำเภอเกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้ความรู้ความเข้าใจกับหมู่บ้านตั้งแต่ขั้นตอนแรก คือ การเสนอโครงการ เพราะหมู่บ้านต้องเสนอโครงการมายังอำเภอ และลักษณะกิจกรรมที่หมู่บ้านเสนอมานั้น ต้องสอดคล้องกับแผนงาน 5 ด้าน คือ 1) แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง 2) แผนงานพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน 3) แผนงานการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน 4) แผนงานการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ และ 5) แผนงานการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน เมื่อหมู่บ้านได้ข้อสรุปร่วมกันว่าจะจัดทำโครงการใดแล้ว จึงมีการเสนอโครงการต่อข้าราชการระดับอำเภอ เพื่อทำการพิจารณากลั่นกรองว่าโครงการนั้น ๆ มีลักษณะที่สอดคล้องกับแผนงานด้านหนึ่งด้านใดหรือไม่ และเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความสอดคล้อง ขั้นตอนต่อไป คือ ต้องจัดลำดับความสำคัญของโครงการ เนื่องจากต้องมีการพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อทางอำเภอได้พิจารณากลั่นกรองโครงการที่หมู่บ้านเสนอมาระดับหนึ่งแล้วจึงทำการส่งไปยังจังหวัด เพื่อพิจารณากลั่นกรองเป็นลำดับต่อไป

6) การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง และโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชน

ทางอำเภอได้ทำการติดตามผลการดำเนินงานของหมู่บ้านเป็นระยะ ๆ โดยไม่พยายามเร่งรัดหมู่บ้านจนเกินไป แต่จะให้หมู่บ้านดำเนินงานไปตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ ซึ่งทางอำเภอมีหน่วยงานที่ติดตามผลการดำเนินงานของหมู่บ้านร่วมกัน คือ สำนักงานพัฒนาชุมชน ดังนั้น ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายปกครองรับทราบผลการดำเนินงานของแต่ละหมู่บ้าน นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำกับหมู่บ้านในการดำเนินโครงการ ได้แก่ สาธารณสุข สำนักงานเกษตร และสำนักงานพัฒนาที่ดิน เป็นต้น ส่วนการติดตามผลการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ร่วมกันติดตามผลการดำเนินโครงการอย่างสม่ำเสมอ

7) การบริหารงบประมาณในโครงการ ตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการกระทรวงมหาดไทย

การบริหารงบประมาณเป็นไปตามระเบียบขั้นตอนของยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข กระทรวงมหาดไทย ซึ่งทางอำเภอได้มอบคู่มือว่าด้วยระเบียบขั้นตอนดังกล่าวนี้ให้กับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเพื่อนำไปศึกษาประกอบการบริหารงบประมาณ แต่รายละเอียด

การจัดการงบประมาณในหมู่บ้านนั้น จะเป็นไปตามรายละเอียดที่ระบุไว้ในโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจัดซื้อจัดจ้างเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินโครงการของหมู่บ้านเอง

8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน

หมู่บ้านมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีการประสานงานกันระหว่างชาวบ้านที่ดี ซึ่งหมู่บ้านไผ่งามมีความโดดเด่นในหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีผู้นำที่มีความกระตือรือร้นในการทำงานที่ดี การประสานงานกับหมู่บ้านไผ่งามจึงไม่พบปัญหา ประกอบกับชาวบ้านให้ความร่วมมือที่ดี เมื่อประสานเรื่องใดไปจะได้รับการตอบรับที่รวดเร็ว ส่งผลให้การดำเนินโครงการมีระดับความสำเร็จที่ดี

9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการดีมาก โดยปกติแล้วหมู่บ้านไผ่งามจะเป็นที่ยอมรับในเรื่องของกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งไม่เฉพาะแต่โครงการอยู่ดีมีสุขเท่านั้น แต่รวมถึงโครงการอื่น ๆ ด้วย

กล่าวโดยสรุป ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการมีความคิดเห็นต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จว่า มีการดำเนินงานได้ดีในทุกรายด้าน (ตารางที่ 5.18)

5.3.4.2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการของพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จในความคิดเห็นของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการไม่มีความคิดเห็นใด ๆ ต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ดังที่ปลัดอำเภอได้ให้เหตุผลที่ไม่สามารถให้รายละเอียดดังกล่าวไว้ว่า

> เนื่องจากหน้าที่ความรับผิดชอบของทางอำเภอมีค่อนข้างมาก ดังนั้น ในส่วนนี้ต้องยอมรับตามตรงว่า นอกจากหมู่บ้านไผ่งามแล้ว หมู่บ้านอื่น ๆ ทางอำเภอแทบจะไม่ค่อยได้รวบรวมออกมาเป็นรายงานโดยสมบูรณ์เลย ประกอบกับมีการแบ่งความรับผิดชอบให้หน่วยงานรัฐระดับอำเภออื่น ๆ ร่วมดูแลด้วย ดังนั้น ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการของหมู่บ้านนาไลยใต้จึงน่าจะเกี่ยวข้องกับทางสำนักงานเกษตรและสถานีพัฒนาที่ดินมากกว่า ซึ่งทางอำเภอเองไม่ได้เข้าไปดูแลติดตามผลการดำเนินงานในหมู่บ้านนาไลยใต้มากนัก เพราะจะทำหน้าที่แค่ส่วนของการพิจารณากลั่นกรองโครงการที่หมู่บ้านได้เสนอมา ว่าถูกต้องตามระเบียบเรื่องการจัดทำโครงการ หรือการเบิกจ่ายงบประมาณหรือไม่ ถ้ายังไม่สมบูรณ์ก็ให้นำกลับไปปรับแก้ จนถูกต้องทั้งหมด แล้วจึงส่งให้ทางจังหวัด

พิจารณากลั่นกรองต่อไป ซึ่งระดับความคุ้นเคย หรือการทำงานร่วมกับหมู่บ้านมีค่อนข้างน้อย ซึ่งทางอำเภอเองก็ยอมรับเหมือนกันว่ายังเป็นข้อบกพร่องและต้องมีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป (เชาวฤทธิ์ บุตรดาสา, 2551)

เนื่องจากข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการไม่มีความคิดเห็นใด ๆ ต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงทำการติดต่อไปยังสถานีพัฒนาที่ดินน่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์รับทราบข้อมูลการดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุข ของหมู่ที่ 10 บ้านนาไลยใต้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้ คือ นายสมควร ณ ลำปาง อายุ 50 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ตำแหน่งหน้าที่ คือ เจ้าหน้าที่บริหารงานการเกษตร 7 และมีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 27 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงการดำเนินงานของสถานีพัฒนาที่ดินน่านที่เกี่ยวข้องกับโครงการอยู่ดีมีสุขในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จไว้ว่า

หมู่บ้านต่าง ๆ รวมทั้งหมู่บ้านนาไลยใต้ จะมีการจัดตั้งกลุ่มทำปุ๋ยหมักที่มีสมาชิกตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป โดยทางเราได้สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังหมักพลาสติกขนาด 120 ลิตร หมู่บ้านละ 2 ถัง กากน้ำตาล ถังละ 30 ลิตร จำนวน 3 ถัง และค่าวัสดุต่าง ๆ ด้วย ในขั้นตอนแรกก็จะให้วิทยากรจากที่นี่เข้าไปสาธิตประมาณ 2 ครั้ง ครั้งแรกมีการสาธิตขั้นตอนการทำปุ๋ยหมัก และหลังจากนั้นประมาณ 20 วัน ก็จะเข้าไปติดตามผลการหมักและแจกจ่ายปุ๋ยให้ชาวบ้านนำไปทดลองใช้พร้อมกับการทำปุ๋ยหมักครั้งที่ 2 และหลังจากนั้นชาวบ้านก็จะทำเอง ซึ่งเราพยายามส่งเสริมให้ชาวบ้านใช้สารเร่งของเรา ซึ่งเป็นเชื้อจุลินทรีย์เพื่อให้เศษวัชพืชต่าง ๆ ย่อยสลายได้เร็ว ซึ่งเดี๋ยวนี้ชาวบ้านก็เริ่มหันมาให้ความสนใจกับปุ๋ยชีวภาพมากขึ้น อาจเพราะว่าราคาปุ๋ยเคมีตามท้องตลาดมันแพง ส่วนการสนับสนุนเรื่องวัสดุอุปกรณ์ ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านต้องมีการรวมกลุ่มให้มีสมาชิกตั้งแต่ 50 คน ขึ้นไปก่อน งบประมาณจากทางเราก็จะไปรวมกับงบประมาณของทางจังหวัดในโครงการอยู่ดีมีสุขนั่นแหล่ะ ส่วนในการติดตามงาน ทางเราก็เข้าไปติดตามบ้าง แต่ถ้าชาวบ้านมีปัญหาเราก็จะให้คำปรึกษาไปแล้วแต่กรณี ซึ่งทุกหมู่บ้านจะมีหมอดินที่ได้รับคัดเลือกจากชาวบ้านให้เป็นตัวแทน และเราจะทำการฝึกอบรมให้กับหมอดินทุกปี แล้วให้หมอดินเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่ชาวบ้านต่อ แต่ปัญหาหลักของหมอดิน คือ แม้จะได้รับการฝึกอบรมไปแล้ว แต่เมื่อกลับไปถ่ายทอดความรู้ที่หมู่บ้านจริงก็ทำไม่ได้ ซึ่งทางเราก็ต้องเข้าไปเป็นวิทยากรช่วยเหลืออีก สำหรับหมู่บ้านน่าไลยใต้เนี่ย ผมคิดว่าการทำงานของเขาก็ถือว่าดีในระดับหนึ่งนะ แต่ก็ยังไม่ถึงระดับที่ดีมาก (สมควร ณ ลำปาง, 2551)

ตารางที่ 5.11 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

(N=224)

ประเภทการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process)	0.88	0.13
1) การประเมินด้านการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ	0.84	0.21
2) การประเมินด้านการจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน	0.96	0.13
3) การประเมินด้านกรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ	0.67	0.22
4) การประเมินด้านการฝึกอบรม	0.81	0.39
5) การประเมินด้านการอำนวยการ	0.93	0.20
6) การประเมินด้านการติดตามผลการดำเนินงาน	0.74	0.28
7) การประเมินด้านการบริหารงบประมาณ	0.87	0.29
8) การประเมินด้านการประสานงาน	0.90	0.22
9) การประเมินด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	0.84	0.27

ตารางที่ 5.12 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ)

(N=224)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1) หมู่บ้านของท่านมีการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโครงการนี้อย่างเป็นระบบและชัดเจน หรือไม่	0.93	0.25
2) ขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย หรือไม่	0.95	0.23
3) หากเกิดปัญหา/อุปสรรค ในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของโครงการ คนในหมู่บ้านจะมีการประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ร่วมกันหรือไม่	0.64	0.48
4) ข้าราชการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง ได้ให้คำแนะนำ หรือชี้แนะเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการแก่หมู่บ้านของท่านมากน้อยระดับใด	0.98	0.13
5) คณะกรรมการระดับหมู่บ้านของท่าน มีการจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ยานพาหนะ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่	0.95	0.23

ตารางที่ 5.12 (ต่อ)

(N=224)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
6) คณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ชี้แจงหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อจัดจ้างรวมทั้งแจ้งความต้องการรายการวัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ให้คนในหมู่บ้านทราบ หรือไม่	1.00	0.00
7) ท่านรับทราบและเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณที่คณะกรรมการในหมู่บ้านของท่านดำเนินการหรือไม่	0.86	0.35
8) ท่านคิดว่าคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน พยายามกระตุ้นให้ทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ มากน้อยเพียงใด	0.97	0.17
9) ท่านได้รับการฝึกอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมของโครงการนี้ หรือไม่	0.81	0.39
10) หลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้ว ท่านได้นำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับเกี่ยวกับโครงการ ไปปรับใช้ในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
10.1) การประกอบอาชีพทางการเกษตร	0.36	0.48
10.2) การเพิ่มรายได้พิเศษให้กับครอบครัว	0.45	0.50
10.3) การใช้ภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่น	0.33	0.47
10.4) การรักษาสิ่งแวดล้อม	0.22	0.42
11) ข้าราชการระดับอำเภอและคณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการนี้ให้แก่ท่านชัดเจนหรือไม่	0.88	0.33
12) ท่านคิดว่า วิธีการดำเนินงานจากทางราชการ ที่ให้หมู่บ้านมีส่วนร่วม โดยให้ดำเนินโครงการทั้งหมดเอง ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ มีความเหมาะสมแล้วหรือไม่	0.98	0.13
13) ท่านคิดว่าข้าราชการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอมีการดูแล ติดตามผลในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ หรือให้คำแนะนำในกรณีที่ท่านมีข้อสงสัย หรือมีปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการมากน้อยเพียงใด	0.96	0.19
14) หากพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ข้าราชการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอจะมีการนำปัญหานั้น ๆ ไปแก้ไข ปรับปรุง ให้ดีขึ้นหรือไม่	0.51	0.50
15) คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีการชี้แจงเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมในโครงการให้ท่านทราบอย่างสม่ำเสมอหรือไม่	0.81	0.39

ตารางที่ 5.12 (ต่อ)

(N=224)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
16) ท่านคิดว่าการใช้จ่ายเงินในการดำเนินกิจกรรมในโครงการเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมหรือไม่	0.93	0.26
17) หมู่บ้านของท่านได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินงบประมาณสนับสนุนโครงการรวดเร็วเพียงใด	0.85	0.36
18) ท่านคิดว่าการติดต่อ ประสานงานกันของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการระดับอำเภอ คณะกรรมการระดับหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านเอง มีปัญหาเกิดขึ้นบ้างหรือไม่	0.95	0.23
19) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการมากน้อยเพียงใด	0.74	0.44
20) หากเกิดปัญหาขึ้น ระหว่างดำเนินกิจกรรมในโครงการ ท่านได้เข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่	0.95	0.23

ตารางที่ 5.13 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

(N=143)

ประเภทการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process)	0.80	0.12
1) การประเมินด้านการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ	0.66	0.34
2) การประเมินด้านการจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน	0.87	0.25
3) การประเมินด้านกรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ	0.95	0.12
4) การประเมินด้านการฝึกอบรม	0.92	0.28
5) การประเมินด้านการอำนวยการ	0.91	0.22
6) การประเมินด้านการติดตามผลการดำเนินงาน	0.63	0.22
7) การประเมินด้านการบริหารงบประมาณ	0.87	0.25
8) การประเมินด้านการประสานงาน	0.55	0.41
9) การประเมินด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	0.87	0.23

ตารางที่ 5.14 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ)

(N=143)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1) หมู่บ้านของท่านมีการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโครงการนี้อย่างเป็นระบบและชัดเจน หรือไม่	0.71	0.45
2) ขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย หรือไม่	0.69	0.46
3) หากเกิดปัญหา/อุปสรรค ในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของโครงการ คนในหมู่บ้านจะมีการประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ร่วมกันหรือไม่	0.57	0.50
4) ข้าราชการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง ได้ให้คำแนะนำ หรือชี้แนะเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการแก่หมู่บ้านของท่านมากน้อยระดับใด	0.96	0.20
5) คณะกรรมการระดับหมู่บ้านของท่าน มีการจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ยานพาหนะ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่	0.79	0.41
6) คณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ชี้แจงหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อจัดจ้างรวมทั้งแจ้งความต้องการรายการวัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ให้คนในหมู่บ้านทราบหรือไม่	0.97	0.18
7) ท่านรับทราบและเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณที่คณะกรรมการในหมู่บ้านของท่านดำเนินการหรือไม่	0.94	0.24
8) ท่านคิดว่าคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน พยายามกระตุ้นให้ทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ มากน้อยเพียงใด	0.95	0.22
9) ท่านได้รับการฝึกอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมของโครงการนี้ หรือไม่	0.92	0.28
10) หลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้ว ท่านได้นำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับเกี่ยวกับโครงการ ไปปรับใช้ในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
10.1) การประกอบอาชีพทางการเกษตร	0.48	0.50
10.2) การเพิ่มรายได้พิเศษให้กับครอบครัว	0.49	0.44
10.3) การใช้ภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่น	0.48	0.50
10.4) การรักษาสิ่งแวดล้อม	0.49	0.44

ตารางที่ 5.14 (ต่อ)

(N=143)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
11) ข้าราชการระดับอำเภอและคณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการนี้ให้แก่ท่านชัดเจนหรือไม่	0.84	0.37
12) ท่านคิดว่า วิธีการดำเนินงานจากทางราชการ ที่ให้หมู่บ้านมีส่วนร่วม โดยให้ดำเนินโครงการทั้งหมดเอง ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ มีความเหมาะสมแล้วหรือไม่	0.97	0.17
13) ท่านคิดว่าข้าราชการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอมีการดูแล ติดตามผลในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ หรือให้คำแนะนำในกรณีที่ท่านมีข้อสงสัย หรือมีปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการมากน้อยเพียงใด	1.00	0.00
14) หากพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ข้าราชการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอจะมีการนำปัญหานั้น ๆ ไปแก้ไข ปรับปรุง ให้ดีขึ้นหรือไม่	0.25	0.44
15) คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีการชี้แจงเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมในโครงการให้ท่านทราบอย่างสม่ำเสมอหรือไม่	0.87	0.34
16) ท่านคิดว่าการใช้จ่ายเงินในการดำเนินกิจกรรมในโครงการเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมหรือไม่	0.87	0.33
17) หมู่บ้านของท่านได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินงบประมาณสนับสนุนโครงการรวดเร็วเพียงใด	0.49	0.50
18) ท่านคิดว่าการติดต่อ ประสานงานกันของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการระดับอำเภอ คณะกรรมการระดับหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้านเอง มีปัญหาเกิดขึ้นบ้างหรือไม่	0.61	0.49
19) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการมากน้อยเพียงใด	0.78	0.42
20) หากเกิดปัญหาขึ้น ระหว่างดำเนินกิจกรรมในโครงการท่านได้เข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่	0.97	0.17

ตารางที่ 5.15 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่สำเร็จ (N=143)		พื้นที่ที่สำเร็จ (N=224)	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process)	0.80	0.12	0.88	0.13
1) การประเมินด้านการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ	0.66	0.34	0.84	0.21
2) การประเมินด้านการจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน	0.87	0.25	0.96	0.13
3) การประเมินด้านกรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ	0.95	0.12	0.67	0.22
4) การประเมินด้านการฝึกอบรม	0.92	0.28	0.81	0.39
5) การประเมินด้านการอำนวยการ	0.91	0.22	0.93	0.20
6) การประเมินด้านการติดตามผลการดำเนินงาน	0.63	0.22	0.74	0.28
7) การประเมินด้านการบริหารงบประมาณ	0.87	0.25	0.87	0.29
8) การประเมินด้านการประสานงาน	0.55	0.41	0.90	0.22
9) การประเมินด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	0.87	0.23	0.84	0.27

ตารางที่ 5.16 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ			พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ		
	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี
1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ		✓				✓
2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ		✓				✓
3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ		✓				✓
4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ		✓				✓
5) การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน		✓				✓
6) การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง และโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชน		✓				✓
7) การบริหารงบประมาณในโครงการตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการ กระทรวงมหาดไทย		✓				✓
8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน		✓				✓
9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ		✓				✓

ตารางที่ 5.17 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ			พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ		
	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี
1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ		✓				✓
2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ		✓				✓
3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ		✓				✓
4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ		✓				✓
5) การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน		✓				✓
6) การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง และโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชน		✓				✓
7) การบริหารงบประมาณในโครงการตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการ กระทรวงมหาดไทย		✓				✓
8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน		✓				✓
9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ		✓				✓

ตารางที่ 5.18 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ			พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ		
	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี
1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ						✓
2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ						✓
3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ						✓
4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ						✓
5) การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน						✓
6) การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง และโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชน	ไม่มีความคิดเห็นใดๆ *					✓
7) การบริหารงบประมาณในโครงการตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการ กระทรวงมหาดไทย						✓
8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน						✓
9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ						✓

หมายเหตุ: * ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการไม่มีคิดเห็นใด ๆ ต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก ไม่ได้ดูแลสนับสนุนโครงการในพื้นที่อย่างจริงจัง

5.4 ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ (Output Evaluation)

การประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการนั้น นับว่าเป็นขั้นตอนการประเมินผลที่มีความสำคัญ โดยจัดทำขึ้นภายหลังที่การดำเนินงานตามโครงการเสร็จสิ้นแล้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อจะทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคใด ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะมีประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขจัดทำโครงการใหม่ต่อไป และยังเป็นการทดสอบสัมฤทธิ์ผลของโครงการว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ด้วย

การประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการประเมินใน 3 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) หมู่บ้านเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในโครงการ 2) การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่สอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ของหมู่บ้าน และ 3) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ปรากฏผลดังนี้

5.4.1 ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนเป้าหมาย

5.4.1.1 ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

จากผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.19

เมื่อพิจารณาผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในรายด้านปรากฏผล ดังต่อไปนี้

การเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินโครงการของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35) (ตารางที่ 5.19)

ในด้านการเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในโครงการของหมู่บ้าน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ว่าสมาชิกในหมู่บ้านจะเข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37) และครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าหากเกิดปัญหาขึ้นในโครงการ ทุกคนจะรีบประชุมหารือเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาทันที (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32) รวมทั้งเห็นด้วยกับการที่ผู้เข้าร่วมโครงการทุกฝ่ายมีการร่วมกันติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38) (ตารางที่ 5.19)

การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ของหมู่บ้าน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43) (ตารางที่ 5.19)

ในด้านการมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ของหมู่บ้าน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับลักษณะกิจกรรมที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34) เห็นด้วยว่ากิจกรรมที่ดำเนินการมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51) และเห็นด้วยกับการร่วมกันดำเนินงานสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45) (ตารางที่ 5.19)

คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผลที่ได้รับเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31) (ตารางที่ 5.19)

ในด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ เห็นด้วยที่ครัวเรือนมีเงินออมมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20) มีอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยไว้บริโภค (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41) มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38) สมาชิกในครัวเรือนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38) มีภาวะหนี้สินลดลง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11) และบุตรหลานได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36) (ตารางที่ 5.19)

5.4.1.2 ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

จากผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.20

เมื่อพิจารณาผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในรายด้านปรากฏผล ดังต่อไปนี้

การเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในโครงการของหมู่บ้าน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินโครงการของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26) (ตารางที่ 5.20)

ในด้านการเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในโครงการของหมู่บ้าน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ว่าสมาชิกในหมู่บ้านจะเข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30) และครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าหากเกิดปัญหาขึ้นในโครงการทุกคนจะรีบประชุมหารือเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาทันที (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ

4.11) รวมทั้งเห็นด้วยกับการที่ผู้เข้าร่วมโครงการทุกฝ่ายมีการร่วมกันติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37) (ตารางที่ 5.20)

การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ของหมู่บ้าน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22) (ตารางที่ 5.20)

ในด้านการมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ของหมู่บ้าน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับลักษณะกิจกรรมที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33) เห็นด้วยว่ากิจกรรมที่ดำเนินการมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15) และเห็นด้วยกับการร่วมกันดำเนินงานสามารถ ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19) (ตารางที่ 5.20)

คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผลที่ได้รับเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99) (ตารางที่ 5.20)

ในด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ เห็นด้วยที่ครัวเรือนมีเงินออมมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70) มีอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยไว้บริโภค (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02) มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31) สมาชิกในครัวเรือนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10) มีภาวะหนี้สินลดลง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77) และ บุตรหลานได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06) (ตารางที่ 5.20)

5.4.1.3 การเปรียบเทียบผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

การเปรียบเทียบผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และ 4.12 ตามลำดับ) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.21

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในรายด้าน ปรากฏผลดังต่อไปนี้

การเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินโครงการของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และ 4.26 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.21)

ในด้านการเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยว่า สมาชิกในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 และ 4.30) หากเกิดปัญหาทุกคนจะรีบประชุมหารือเพื่อหาทางแก้ไข (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 และ 4.11) และผู้เข้าร่วมโครงการทุกฝ่ายจะร่วมกันติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และ 4.37) (ตารางที่ 5.21)

หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับการมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 และ 4.22) (ตารางที่ 5.21)

ในด้านการที่หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยว่า ลักษณะของกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และ 4.33) กิจกรรมที่หมู่บ้านดำเนินการสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และ 4.15) และการร่วมกันดำเนินงานช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 และ 4.19) (ตารางที่ 5.21)

คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับผลที่ได้รับเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และ 3.99) (ตารางที่ 5.21)

ในด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยว่าครัวเรือนมีเงินออมมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และ 3.70) ครัวเรือนมีอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยไว้บริโภค (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 และ 4.02) ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และ 4.31) สมาชิกในครัวเรือนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และ 4.10) ครัวเรือนมีภาวะหนี้สินลดลง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และ 3.77) และบุตรหลานได้รับการศึกษาดีขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และ 4.06) ซึ่งความเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จทุกรายข้อ (ตารางที่ 5.21)

กล่าวโดยสรุป การพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในรายด้านระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับผลผลิตจากโครงการทั้งสามด้าน คือ 1) การเกิดกระบวนการ

มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการ 2) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ และ 3) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งผลผลิตด้านคุณภาพชีวิต พบว่า ครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จทุกรายข้อ

5.4.2 ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

ผลการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ รองประธานคณะกรรมการ เลขานุการ ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ เหรัญญิก และกรรมการ หมู่บ้านละ 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

5.4.2.1 ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นต่อผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในรายด้าน ดังนี้

1) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการ

เนื่องจากโครงการมีระยะเวลาดำเนินการภายใน 1 ปี คือ ระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนสิงหาคม ดังนั้น วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จึงครอบคลุมระดับความสำเร็จที่คาดว่าจะได้รับ คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจึงมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการนั้น ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับลักษณะกิจกรรมที่ดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าระดับความสำเร็จของโครงการค่อนข้างดี คณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังคงเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีการประเมินผลโครงการ เพื่อทางหมู่บ้านเองจะได้ทราบถึงระดับความสำเร็จที่เกิดขึ้นจริง และหากพบสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข ทางหมู่บ้านจะได้นำข้อมูลจากการประเมินผลเหล่านี้ไปปรับใช้ต่อไป จากการดำเนินงานภายในระยะเวลาโครงการดังกล่าว แม้จะพบว่าผลที่ได้รับจากโครงการเป็นที่น่าพึงพอใจ แต่เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของโครงการแล้ว ชาวบ้านอาจลดการดำเนินกิจกรรมลงไปบ้าง แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมัก การทอผ้า เป็นต้น เนื่องจากกิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ชาวบ้านสามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงได้ และแม้ว่าหมู่บ้านยังไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการในงวดที่ 2 ปีงบประมาณ 2551 แต่ทางหมู่บ้านก็ยังคงดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เช่นเดิม โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน

โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านให้ความร่วมมือที่ดี กระบวนการมีส่วนร่วมของหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และทุกกลุ่มกิจกรรมสามารถทำงานประสานเชื่อมโยงกันได้ในเรื่องของการติดต่อประสานงานกันระหว่างกลุ่มนั้น เกิดปัญหาหรืออุปสรรคค่อนข้างน้อย ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นธรรมชาติของการทำงานร่วมกันที่อาจมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง ซึ่งไม่ใช่เรื่องใหญ่จนก่อให้เกิดความเสียหาย โดยภาพรวมแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในหมู่บ้านประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ส่วนปัญหาหรืออุปสรรคที่มีเกิดขึ้นบ้างนั้น เป็นธรรมชาติของการทำงานร่วมกัน

3) การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสนอจัดทำโครงการ ขั้นตอนหลักที่จำเป็นอย่างยิ่งคือ การประชุมประชาคม ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นวิธีการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้านที่ดี เพื่อที่จะได้ทราบความต้องการ หรือปัญหาของคนส่วนใหญ่ และท้ายที่สุดหมู่บ้านก็จะมีการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับพื้นที่และความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง โดยกระบวนการประชุมประชาคมเป็นขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมที่สำคัญ ซึ่งเป็นกระบวนการของการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ว่าปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ควรแก้ไขก่อน ปัญหาใดเป็นปัญหาที่อาจนำไปแก้ไขในตอนหลังได้ ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านได้จัดลำดับความคิดว่าสิ่งใดสำคัญก่อนหลัง และสิ่งใดเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ อันจะก่อให้เกิดการสรุปบทเรียนร่วมกัน ดังนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจึงมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการของการประชุมประชาคม เป็นกระบวนการที่จำเป็นและเป็นแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ในหมู่บ้านมากที่สุด ซึ่งความรู้เกี่ยวกับการประชุมประชาคมนั้น เริ่มต้นจากการที่หมู่บ้านได้ร่วมกันจัดทำแผนแม่บทชุมชนร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ โดยกระบวนการดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้นำและสมาชิกในหมู่บ้านได้ร่วมคิดร่วมทำกันอย่างแท้จริง และที่สำคัญคือ การทำกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ถือว่าเป็นการฝึกให้ชาวบ้านได้คิด ทำ และดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

4) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ

การประชุมประชาคมที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในหมู่บ้าน ทำให้ทราบความคิดเห็นของชาวบ้านต่อโครงการว่า ชาวบ้านเห็นว่าการจัดทำโครงการอยู่ดีมีสุขนี้ เป็นการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการช่วยให้ชาวบ้านลดรายจ่ายเรื่องอาหารลงได้ และยังสามารถนำผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวได้ ซึ่งในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน หากมีการปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคเองในครัวเรือน จะช่วยลดรายจ่ายได้มาก อีกทั้งยังช่วยลดภาวะเสี่ยงเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม และลดปริมาณขยะได้ด้วย เนื่องจากเมื่อมีการดำเนินโครงการที่เน้น

ให้ชาวบ้านหันมาให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว คุณภาพชีวิตของชาวบ้านจึงค่อย ๆ ดีขึ้น ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จในระดับหนึ่งและชาวบ้านส่วนใหญ่พึงพอใจ เพราะหลังจากการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องทำให้คุณภาพชีวิตของชาวบ้านค่อย ๆ ดีขึ้น แต่ทั้งนี้ อาจมีหลาย ๆ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันซึ่งมิใช่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการอยู่ดีมีสุขทั้งหมด แต่ส่วนหนึ่งนั้น เป็นผลมาจากการดำเนินกิจกรรมที่เชื่อมโยงกันและเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลานานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ต้องยึดกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหลักการสำคัญ

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการในทุกรายด้าน ซึ่งได้แก่ 1) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหลังจากที่เข้าร่วมโครงการดีขึ้น 2) หมู่บ้านมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดี 3) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ และ 4) ผลผลิตที่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ (ตารางที่ 22)

5.4.2.2 ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความ

คิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นต่อผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในรายด้าน ดังนี้

1) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการ

หลังจากที่ชาวบ้านได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมักจากวิทยากรของสถานีพัฒนาที่ดินแล้ว หมู่บ้านสามารถหมักปุ๋ยได้เอง 2 ครั้ง ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการย่อยสลายเศษวัชพืชค่อนข้างนาน โดยปุ๋ยหมักที่ได้รับในครั้งที่ 1 นั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้แจกจ่ายให้แก่ชาวบ้านนำปุ๋ยไปทดลองใช้ ส่วนครั้งที่ 2 อยู่ในระหว่างการดำเนินงาน ซึ่งผลผลิตครั้งที่ 2 นี้ทางหมู่บ้านคาดหมายว่าอาจนำไปจำหน่ายได้ ดังนั้น ผลการดำเนินงานจึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เรื่องการที่ชาวบ้านมีปุ๋ยหมักที่ได้จากเศษวัชพืชและมูลสัตว์ไว้ใช้ในการเพาะปลูกแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้ชาวบ้านได้บริโภคพืชผักที่ปลอดสารพิษ แต่การแก้ไขปัญหาดินเสื่อมนั้น จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับแก้สภาพของดินอย่างต่อเนื่อง ภายในช่วงระยะเวลาโครงการจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องดินเสื่อมได้ แต่โครงการดังกล่าวนี้ถือว่าสอดคล้องกับการทำการเกษตรแบบพอเพียง ที่ได้นำเศษวัชพืชและมูลสัตว์มาใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ ชาวบ้านยังเกิดความสามัคคีขึ้นในระดับหนึ่งด้วย

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน

ในช่วงแรกของการดำเนินงานตามโครงการ ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความสนใจเป็นอย่างดี แต่เมื่อเวลาในการดำเนินงานตามโครงการสิ้นสุดลง ชาวบ้านที่ร่วมกันทำปุ๋ยหมักอย่างจริงจังมีจำนวนลดลง แต่ยังถือว่ามีจำนวนครัวเรือนมากกว่าครึ่งที่ยังคง

ดำเนินการอยู่ ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า อาจเป็นผลมาจากการขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการ จึงทำให้การทำกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง

3) การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่

เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้น การจัดทำโครงการนี้ จึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน แต่แนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมของหมู่บ้านนั้น ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน ได้เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงให้กับหมู่บ้านในเรื่องของการจัดทำแผนชุมชน กระทั่งหมู่บ้านทำแผนชุมชนสำเร็จ 1 ฉบับ แต่การนำมาใช้ประโยชน์ยังปรากฏไม่ชัดเจนนัก ซึ่งหากจะถือว่าการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนเป็นรูปแบบที่ใช้พัฒนาหมู่บ้านแล้ว คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจึงยังไม่มั่นใจว่าเป็นแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมของหมู่บ้านหรือไม่

4) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ

การที่ชาวบ้านได้บริโภคผักปลอดสารพิษที่ใช้ปุ๋ยหมักที่ชาวบ้านผลิตขึ้นเองนั้นถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ซึ่งสามารถลดภาวะเสี่ยงเกี่ยวกับสารเคมีในภาคการเกษตรลงได้ แต่ทั้งนี้ ยังไม่มีการตรวจเช็คจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขว่าชาวบ้านมีสารเคมีที่ตกค้างในกระแสเลือดมากน้อยระดับใด อาจมีชาวบ้านบางส่วนที่ไปทำการตรวจเช็คที่สถานีอนามัยประจำตำบลบ้าง ซึ่งการตรวจเช็คสารเคมีที่ตกค้างในกระแสเลือดดังกล่าวนี้ไม่สามารถเปรียบเทียบผลก่อน-หลัง จากการดำเนินงานตามโครงการได้ เนื่องหมู่บ้านนาไลยใต้ไม่เคยดำเนินกิจกรรมใดที่คล้ายคลึงกับกิจกรรมในโครงการอยู่ดีมีสุขมาก่อน ดังนั้น ระยะเวลาระหว่างการดำเนินโครงการจึงไม่สามารถเปรียบเทียบได้ว่า ผลของสารเคมีที่ตกค้างในกระแสเลือดนั้น เพิ่มหรือลดจากเดิมเท่าใด และปุ๋ยหมักที่นำไปใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชสามารถทำได้เพียง 1 ครั้งเท่านั้น ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการที่ไม่สามารถสรุปว่าคุณภาพชีวิตดีขึ้นเพียงใดนั้น อาจเป็นเพราะระยะเวลาที่ดำเนินโครงการมีค่อนข้างจำกัด หากจะทำการวัดว่าคุณภาพชีวิตดีขึ้นหรือไม่ จึงไม่สามารถวัดได้ชัดเจนนัก เนื่องจากยังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดหลังจากการดำเนินโครงการ

กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จค่อนข้างเห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งได้แก่ 1) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหลังจากที่เข้าร่วมโครงการดีขึ้น 2) หมู่บ้านมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดี 3) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ และ 4) เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าผลผลิตที่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 5.19 แสดงผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (รายด้านและรายข้อ)

(N=224)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ (Output)	4.35	0.37
1) การเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการ	4.35	0.45
1.1) สมาชิกในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน	4.37	0.54
1.2) หากเกิดปัญหา ทุกคนจะรีบประชุมหารือเพื่อหาทางแก้ไข	4.32	0.63
1.3) ผู้เข้าร่วมโครงการทุกฝ่าย จะร่วมกันติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ	4.38	0.56
2) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่	4.43	0.42
2.1) ลักษณะของกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน	4.34	0.54
2.2) กิจกรรมที่หมู่บ้านดำเนินการสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.51	0.63
2.3) การร่วมกันดำเนินงาน ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน	4.45	0.60
3) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ	4.31	0.45
3.1) ครัวเรือนมีเงินออมมากขึ้น	4.20	0.69
3.2) ครัวเรือนมีอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยไว้บริโภค	4.41	0.59
3.3) ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร	4.38	0.58
3.4) สมาชิกในครัวเรือนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง	4.38	0.59
3.5) ครัวเรือนมีภาวะหนี้สินลดลง	4.11	0.62
3.6) บุตรหลานได้รับการศึกษาดีขึ้น	4.36	0.61

ตารางที่ 5.20 แสดงผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (รายด้านและรายข้อ)

(N=143)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ (Output)	4.12	0.32
1) การเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการ	4.26	0.42
1.1) สมาชิกในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน	4.30	0.65
1.2) หากเกิดปัญหา ทุกคนจะรีบประชุมหารือเพื่อหาทางแก้ไข	4.11	0.50
1.3) ผู้เข้าร่วมโครงการทุกฝ่าย จะร่วมกันติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ	4.37	0.57
2) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่	4.22	0.45
2.1) ลักษณะของกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน	4.33	0.63
2.2) กิจกรรมที่หมู่บ้านดำเนินการสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.15	0.52
2.3) การร่วมกันดำเนินงาน ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน	4.19	0.54
3) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ	3.99	0.39
3.1) ครัวเรือนมีเงินออมมากขึ้น	3.70	0.67
3.2) ครัวเรือนมีอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยไว้บริโภค	4.02	0.52
3.3) ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร	4.31	0.68
3.4) สมาชิกในครัวเรือนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง	4.10	0.57
3.5) ครัวเรือนมีภาวะหนี้สินลดลง	3.77	0.57
3.6) บุตรหลานได้รับการศึกษาดีขึ้น	4.06	0.58

ตารางที่ 5.21 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ข้อคำถาม	พื้นที่ที่ไม่สำเร็จ (N=143)		พื้นที่ที่สำเร็จ (N=224)	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การประเมินผลผลิตจากการดำเนินโครงการ	4.12	0.32	4.35	0.37
1) การเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการ	4.26	0.42	4.35	0.45
1.1) สมาชิกในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอน	4.30	0.65	4.37	0.54
1.2) หากเกิดปัญหา ทุกคนจะรีบประชุมหารือเพื่อหาทางแก้ไข	4.11	0.50	4.32	0.63
1.3) ผู้เข้าร่วมโครงการทุกฝ่าย จะร่วมกันติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ	4.37	0.57	4.38	0.56
2) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่	4.22	0.45	4.43	0.42
2.1) ลักษณะของกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน	4.33	0.63	4.34	0.54
2.2) กิจกรรมที่หมู่บ้านดำเนินการสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.15	0.52	4.51	0.63
2.3) การร่วมกันดำเนินงาน ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน	4.19	0.54	4.45	0.60
3) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ	3.99	0.39	4.31	0.45
3.1) ครัวเรือนมีเงินออมมากขึ้น	3.70	0.67	4.20	0.69
3.2) ครัวเรือนมีอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยไว้บริโภค	4.02	0.52	4.41	0.59
3.3) ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร	4.31	0.68	4.38	0.58
3.4) สมาชิกในครัวเรือนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง	4.10	0.57	4.38	0.59
3.5) ครัวเรือนมีภาวะหนี้สินลดลง	3.77	0.57	4.11	0.62
3.6) บุตรหลานได้รับการศึกษาดีขึ้น	4.06	0.58	4.36	0.61

ตารางที่ 5.22 แสดงผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ			พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ		
	ไม่เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	เห็นด้วย
1) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหลังจากที่เข้าร่วมโครงการดีขึ้น		✓				✓
2) หมู่บ้านมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดี		✓				✓
3) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่		✓				✓
4) ผลผลิตที่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ			✓			✓

5.5 ผลการประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการ (Outcome Evaluation)

การประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการนั้น นับว่าเป็นขั้นตอนการประเมินหลังจากสิ้นสุดโครงการที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง กล่าวคือ เมื่อมีการประเมินผลลัพธ์แล้ว จะช่วยให้ผู้รับผิดชอบโครงการสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตโครงการภายใต้สารสนเทศที่ถูกต้องและครอบคลุม ข้อมูลที่ได้จะชัดเจนและแสดงถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบทุกฝ่าย เป็นการสนองตอบหลักการบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาลได้เช่นเดียวกับแนวคิดหลักการประเมินอื่น ๆ

การประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการประเมินใน 2 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับโครงการของครัวเรือนเป้าหมายและคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน 2) ความพึงพอใจของหมู่บ้านเป้าหมายต่อโครงการ ซึ่งปรากฏผล ดังต่อไปนี้

5.5.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของครัวเรือนเป้าหมาย

5.5.1.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.23

เมื่อพิจารณาความรู้ความเข้าใจในรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87) (ตารางที่ 5.23)

ในด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการนี้ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในทุกรายข้อ อันประกอบด้วย เรื่องคณะกรรมการระดับหมู่บ้านต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านในการบริหารงานและงบประมาณของโครงการให้เป็นไปตามมติที่ประชุม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93) เรื่องการคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านต้องมีตัวแทนจากแต่ละครัวเรือนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิ์เข้าร่วมประชุม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88) เรื่องนายอำเภอ/ปลัดอำเภอ/เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการมีหน้าที่ให้ ความรู้ความเข้าใจให้คำแนะนำรวมทั้งหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96) และเรื่องคณะกรรมการระดับหมู่บ้านฝ่ายควบคุมและตรวจสอบจำเป็นต้องรายงานผลการตรวจสอบการดำเนินโครงการให้ทุกครัวเรือนทราบในที่ประชุม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.72) (ตารางที่ 5.25)

ด้านการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.82) (ตารางที่ 5.23)

ในด้านการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณนี้ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในทุกรายข้อ อันประกอบด้วย เรื่องผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนต้องแจ้งให้แต่ละครัวเรือนทราบล่วงหน้า เมื่อมีการประชุมประชาคมเกี่ยวกับโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96) เรื่องการประชุมประชาคมต้องมีนายอำเภอ ปลัดอำเภอ หรือผู้แทนจากอำเภอเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.79) เรื่องการเสนอโครงการต้องเป็นไปตามมติที่ประชุมของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97) เรื่องหมู่บ้านต้องส่งรายละเอียดโครงการให้คณะกรรมการระดับอำเภอพิจารณากลั่นกรอง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.77) เรื่องประธานคณะกรรมการไม่สามารถเสนอขออนุมัติเบิกเงินได้โดยไม่ได้รอการอนุมัติตามมติที่ประชุมคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.75) และเรื่องผู้รับผิดชอบโครงการจำเป็นต้องมีตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้านด้วย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.68) (ตารางที่ 5.25)

5.5.1.2 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.79) ดังตารางที่ 5.24

เมื่อพิจารณาความรู้ความเข้าใจในรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.83) (ตารางที่ 5.24)

ในด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการนี้ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในรายข้อต่อไปนี้ คือ เรื่องคณะกรรมการระดับหมู่บ้านต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านในการบริหารงานและงบประมาณของโครงการให้เป็นไปตามมติที่ประชุม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.92) เรื่องการคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านต้องมีตัวแทนจากแต่ละครัวเรือนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิ์เข้าร่วมประชุม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.85) เรื่องนายอำเภอ/ปลัดอำเภอ/เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการมีหน้าที่ให้ความรู้ ความเข้าใจให้คำแนะนำ รวมทั้งหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97) แต่ในเรื่องคณะกรรมการระดับหมู่บ้านฝ่ายควบคุมและตรวจสอบจำเป็นต้องรายงานผลการตรวจสอบการดำเนินโครงการให้ทุกครัวเรือนทราบในที่ประชุมนั้น ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจ ระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.59) (ตารางที่ 5.26)

ด้านการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ร้อยละ 0.76) (ตารางที่ 5.24)

ในด้านการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณนี้ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในรายข้อต่อไปนี้ คือ เรื่องผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน ต้องแจ้งให้แต่ละครัวเรือนทราบล่วงหน้า เมื่อมีการประชุมประชาคมเกี่ยวกับโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00) เรื่องการเสนอโครงการต้องเป็นไปตามมติที่ประชุมของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00) เรื่องหมู่บ้านต้องส่งรายละเอียดโครงการให้คณะกรรมการระดับอำเภอพิจารณากลั่นกรอง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.83) เรื่องประธานคณะกรรมการไม่สามารถเสนอขออนุมัติเบิกเงินได้โดยไม่ได้รอการอนุมัติตามมติที่ประชุมคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.83) แต่เรื่องการประชุมประชาคมที่ต้องมีนายอำเภอ ปลัดอำเภอ หรือผู้แทนจากอำเภอเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุม และเรื่องผู้รับผิดชอบโครงการจำเป็นต้องมีตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้านด้วยนั้น พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.48 และ 0.40 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.26)

5.5.1.3 การเปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการระหว่างพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

การเปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของครัวเรือนในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 และ 0.79 ตามลำดับ) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.27

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในรายด้าน ปรากฏผลดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 5.27)

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87 และ 0.83 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.27)

ด้านการเสนอโครงการเพื่อการขออนุมัติงบประมาณ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.82 และ 0.76 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.27)

ในด้านการเสนอโครงการเพื่อการขออนุมัติงบประมาณนั้น มีบางรายข้อที่ปรากฏผลการประเมินแตกต่างกัน ได้แก่ เรื่องการประชุมประชาคมที่ต้องมีนายอำเภอ ปลัดอำเภอ หรือผู้แทนจากอำเภอเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุม และเรื่องผู้รับผิดชอบโครงการจำเป็นต้องมีตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้านด้วย ซึ่งพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางเท่านั้น

5.5.2 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

ผลการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ รองประธานคณะกรรมการ เลขานุการ ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ เหรัญญิก และกรรมการ หมู่บ้านละ 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

5.5.2.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นต่อขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในรายด้าน ดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ

(1) ขั้นตอนการจัดทำโครงการ

การจัดทำโครงการเริ่มต้นจากทางที่ว่าการอำเภอได้แจ้งให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านเข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ณ ที่ว่าการอำเภอเวียงสา ซึ่งผู้นำชุมชนจะนำข้อมูลที่ได้รับนั้น มาถ่ายทอดให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบ และมีการประสานความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเพื่อเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนอีกทางหนึ่ง โดยกิจกรรมสำคัญลำดับแรก คือ การเปิดเวทีประชาคม เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและทำการคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านตามระเบียบของโครงการอยู่ดีมีสุข เมื่อประชาชนลงมติคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านแล้ว คณะกรรมการจึงเริ่มวางแผนการดำเนินงาน โดยมีการร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมกันเสนอกิจกรรมที่เป็นไปตามความต้องการ เพื่อทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางร่วมกัน หากเกิดปัญหาจะได้ร่วมกันแก้ไข จนกระทั่งได้ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมที่อยากให้เกิดขึ้นภายใต้โครงการอยู่ดีมีสุข ซึ่งในระยะเวลาที่มีการเปิดเวทีประชาคม เป็นช่วงที่มีการเน้นแนวคิดการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบกับอาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่คือการทำเกษตรกรรม ดังนั้น โครงการที่ประชาชนอยากให้จัดทำ จึงเน้นด้านการเกษตรเป็นหลัก โดยชื่อโครงการที่ร่วมกันสรุปจากเวทีประชาคม คือ โครงการปลูกผักส่วนครัวรั้วกินได้ ใบไม้ทำปุ๋ยหมัก เลี้ยงสัตว์ หัตถกรรมพื้นบ้าน และรักษาสิ่งแวดล้อม

(2) ขั้นตอนการเสนอโครงการ

การเสนอโครงการนั้น เริ่มต้นจากการที่ให้ประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเวทีประชาคมก่อน หลังจากนั้นคณะกรรมการระดับหมู่บ้านจึงได้นำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ประชาชนเสนอนั้นมาเขียนโครงการเพื่อเสนอต่อทางอำเภอในขั้นตอนต่อไป

(3) การบริหารโครงการ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลบริหารจัดการโครงการ โดยมีการแบ่งงานกันตามบทบาทและหน้าที่ และทำการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ รวมถึงการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ซึ่งการบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโครงการนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจะดำเนินการทุกขั้นตอนให้เป็นไปตามรายละเอียดของโครงการ โดยจะมีผู้รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นประธานคณะกรรมการ รองประธานคณะกรรมการ เลขานุการ ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ เหรัญญิก และกรรมการ ซึ่งรวมจำนวนทั้งสิ้นไม่เกิน 15 คน ตามระเบียบของโครงการ

(4) การขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการ

การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการ ต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกันในที่ประชุมของหมู่บ้านก่อน และหลังจากนั้นคณะกรรมการระดับหมู่บ้านจึงดำเนินการไปตามแผนงานที่ได้สรุปไว้ ซึ่งเป็นไปตามรายละเอียดโครงการทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระจายให้ทุกกลุ่มกิจกรรมได้รับงบประมาณตามความเหมาะสม

(5) การปิดโครงการและการส่งคืนเงินเหลือ

การปิดโครงการจะดำเนินการตามระเบียบของโครงการอยู่ดีมีสุข ซึ่งรับทราบข้อมูลจากทางอำเภอ ส่วนการส่งคืนเงินเหลือนั้นไม่ได้อยู่ในขั้นตอนการดำเนินงาน เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับจำนวน 200,000 บาท เป็นงบประมาณที่เบิกจ่ายตามจำนวนเงินในรายการจัดซื้อจัดจ้างที่ได้ระบุไว้ในโครงการ แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ขั้นตอนการจัดทำงบประมาณมีความยุ่งยาก ซึ่งหากมีข้อสงสัยหรือมีปัญหาประการใดต้องประสานงานไปยังอำเภอเพื่อขอคำปรึกษาเสมอ

(6) การติดตามผลการดำเนินงาน

การติดตามผลการดำเนินงานจากทางหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจากทางที่ว่าการอำเภอและสำนักงานพัฒนาชุมชนนั้น มีอยู่อย่างสม่ำเสมอ ส่วนหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างให้ความสนใจเป็นอย่างดี ซึ่งสังเกตได้จากการมีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานในกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และแม้ว่าระยะเวลาการดำเนินโครงการจะสิ้นสุดลงแล้ว แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่ยังคงปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้และทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เองกันอย่างต่อเนื่องกระทั่งปัจจุบัน นอกจากนี้ทางหมู่บ้านยังมีพื้นที่สำหรับเพาะปลูกบริเวณท้ายหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้ปลูกผักแล้วนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่ายต่อไป

(7) การจัดเก็บและรักษาหลักฐานการดำเนินโครงการและการเบิกจ่ายเงิน

การดำเนินงานตามโครงการ แม้ว่าจะมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้คณะกรรมการระดับหมู่บ้านแต่ละคนรับผิดชอบ แต่ทั้งนี้ต้องมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันทุกครั้งก่อนที่จะดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อได้ข้อสรุปจากการประชุมแล้วจึงมอบหมายให้คณะกรรมการที่ดูแลเรื่องนั้น ๆ รับผิดชอบโดยตรงต่อไป และการจัดเก็บรักษาหลักฐานการดำเนินโครงการก็เช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่แล้วหลักฐานต่าง ๆ จะเกี่ยวข้องกับการเบิกจ่ายเงิน ดังนั้น เหรัญญิกจึงมีหน้าที่รับผิดชอบจัดเก็บหลักฐานร่วมกับตัวแทนผู้รับผิดชอบโครงการฝ่ายจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและการเบิกจ่ายต่าง ๆ คณะกรรมการระดับหมู่บ้านจะดำเนินการตามระเบียบว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งได้รับคู่มือการดำเนินงานจากทางอำเภอเพื่อศึกษาประกอบการดำเนินโครงการด้วย

2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน

(1) การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ได้มาจากการประชุมประชาคมภายในหมู่บ้าน โดยให้ชาวบ้านเสนอรายชื่อแล้วลงมติคัดเลือก ซึ่งผู้ที่ได้รับการคัดเลือกส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน รวมถึงการเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูง มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบ การดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านนั้น จะมีประธานในที่ประชุมเป็นผู้ดำเนินรายการ และชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการให้ชาวบ้านรับทราบ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ซึ่งต้องทำให้ชาวบ้านตระหนักถึงการมีคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเป็นตัวแทนในดำเนินงานด้วย และเมื่อประธานในที่ประชุมได้ชี้แจงรายละเอียดครบถ้วนแล้ว จึงให้ชาวบ้านร่วมแสดงความคิดเห็นเสนอรายชื่อบุคคลที่ต้องการให้เข้ามาทำหน้าที่รวมจำนวนไม่เกิน 15 คน

(2) การประกาศเชิญชวนเพื่อร่วมประชุมประชาคม

การประกาศเชิญชวนประชาชนในหมู่บ้านให้เข้าร่วมการประชุมประชาคมนั้น ใช้การประกาศเสียงตามสายจากหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน นอกจากนี้การประกาศเชิญชวนประชาชนยังเน้นผ่านไปทางหัวหน้าแต่ละคุ้ม (ละแวกบ้าน) ซึ่งมีทั้งหมด 13 คุ้มด้วย

(3) ขั้นตอนการประชุมประชาคม

การประชุมประชาคมเริ่มต้นจากการนำประเด็น หัวข้อ หรือปัญหาต่าง ๆ มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยมีการโต้ตอบกันในเชิงความคิดของผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งชาวบ้านต้องร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า สิ่งที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านต้องการคืออะไร หรือปัญหาที่หมู่บ้านประสบอยู่มีอะไรบ้าง แล้วเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหลักเพื่อร่วมกันหาแนวทางพัฒนาหมู่บ้าน หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งต้องมีบันทึกการประชุมไว้ทุกครั้ง

(4) บทบาทหน้าที่ของกรรมการแต่ละตำแหน่ง

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละตำแหน่งเป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข

(5) การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านต่างๆ เกี่ยวกับโครงการ

ผู้รับผิดชอบในกิจกรรมย่อยต่าง ๆ ของโครงการ จะมีตัวแทนจากประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะทำงานด้วย ซึ่งการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากการคัดเลือกโดยประชาชนระหว่างการประชุมประชาคมของหมู่บ้านเช่นเดียวกับการคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละกลุ่มกิจกรรมสามารถเสนอรายชื่อบุคคลที่ทางกลุ่มของตนเห็นว่ามีความรู้ความสามารถขึ้นมาเป็นตัวแทนของกลุ่มได้ เช่น กลุ่มทอผ้า มีประธานกลุ่มทอผ้าเป็นตัวแทนผู้รับผิดชอบงานด้านหัตถกรรม หรือกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ มีประธานกลุ่มปลูกผักเป็นตัวแทนผู้รับผิดชอบด้านเกษตรกรรม เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป เมื่อนำผลการสนทนากลุ่มจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จไปตรวจสอบความถูกต้องกับสาระสำคัญเกี่ยวกับโครงการอยู่ดีมีสุขในบทที่ 3 หัวข้อที่ 3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน และหัวข้อที่ 3.5 กระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน/ชุมชนแล้ว ปรากฏผลว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในทุกรายด้าน (ตารางที่ 28)

5.5.2.2 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นต่อขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในรายด้าน ดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ

(1) ขั้นตอนการจัดทำโครงการ

การจัดทำโครงการในขั้นตอนแรกจะมีการเปิดประชุมหมู่บ้านและทำการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการอยู่ดีมีสุขให้กับประชาชนได้รับทราบ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในคราวเดียวกัน

(2) ขั้นตอนการเสนอโครงการ

การเสนอโครงการนั้น ได้มาจากการเสนอความคิดเห็นของชาวบ้านว่าต้องการดำเนินกิจกรรมใดบ้าง เมื่อได้ข้อสรุปในที่ประชุมแล้ว จึงนำมาเขียนเป็นโครงการ และเสนอไปยังที่ว่าการอำเภอเพื่อการพิจารณากลั่นกรองในลำดับต่อไป

(3) การบริหารโครงการ

การบริหารโครงการทุกขั้นตอนเป็นการบริหารจัดการโดยหมู่บ้านเองทั้งหมด โดยมีคณะกรรมการระดับหมู่บ้านเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ

(4) การขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการ

การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการ ต้องมีการสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้านก่อนเสมอ และเมื่อได้ข้อสรุปจากที่ประชุมแล้วจึงจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนรายละเอียดของโครงการ

(5) การปิดโครงการและการส่งคืนเงินเหลือ

ขั้นตอนการปิดโครงการ ยึดตามกำหนดระยะเวลาในโครงการเป็นหลัก ซึ่งหมู่บ้านไม่มีขั้นตอนการส่งคืนเงินเหลือ เนื่องจากงบประมาณที่ใช้จ่ายเพื่อการจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ เป็นไปตามรายละเอียดที่ระบุไว้ในโครงการ ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า งบประมาณที่ได้รับสนับสนุนเพื่อดำเนินโครงการนั้น ยังไม่มีความเพียงพอ

(6) การติดตามผลการดำเนินงาน

การติดตามผลการดำเนินงาน มีการมอบหมายให้คณะกรรมการระดับหมู่บ้านที่ทำหน้าที่เป็นผู้ติดตามและตรวจสอบรับผิดชอบ โดยคณะกรรมการแต่ละคนจะไม่พยายามก้าวก่ายงานกัน

(7) การจัดเก็บและรักษาหลักฐานการดำเนินโครงการและการเบิกจ่ายเงิน

การจัดเก็บและรักษาหลักฐานของการดำเนินโครงการ อาทิเช่น บันทึกการประชุม หนังสือราชการ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เป็นหน้าที่ของเลขานุการ ส่วนเอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินนั้น เหรัญญิกจะเป็นผู้ที่จัดเก็บทั้งหมด

2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน

(1) การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ต้องมีการจัดประชุมเพื่อให้ชาวบ้านได้เสนอรายชื่อผู้ที่ต้องการให้เป็นตัวแทน และทำการคัดเลือกคณะกรรมการในแต่ละตำแหน่งตามความรู้ความสามารถ

(2) การประกาศเชิญชวนเพื่อร่วมประชุมประชาคม

การประกาศเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วมการประชุมประชาคม ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

(3) ขั้นตอนการประชุมประชาคม

การประชุมประชาคมของหมู่บ้านมีทั้งหมด 2 ครั้ง โดยครั้งแรกเป็นการประชุมระหว่างผู้นำชุมชน คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อชี้แจงรายละเอียดการจัดทำแผนชุมชนและการดำเนินโครงการ ส่วนการประชุมครั้งที่ 2 คือ การประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดและข้อมูลที่ได้รับจากสำนักงานพัฒนาชุมชนให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งการประชุมประชาคมเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550 นี้ ชาวบ้านได้ร่วมกันเลือกที่จะดำเนินโครงการเกษตรยั่งยืน ซึ่งดำเนินงานเกี่ยวกับการทำปุ๋ยชีวภาพและการเพาะปลูกเป็นหลัก

(4) บทบาทหน้าที่ของกรรมการแต่ละตำแหน่ง

คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยคณะกรรมการแต่ละตำแหน่งมีบทบาทและหน้าที่เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดในโครงการอยู่ดีมีสุข

(5) การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ

การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ ส่วนใหญ่แล้วมีตัวแทนมาจากการคัดเลือกของชาวบ้านในที่ประชุม ซึ่งทำการเสนอรายชื่อเช่นเดียวกับการคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

กล่าวโดยสรุป เมื่อนำผลการสนทนากลุ่มจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จไปตรวจสอบความถูกต้องกับสาระสำคัญเกี่ยวกับโครงการอยู่ดีมีสุข ในบทที่ 3 หัวข้อที่ 3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน และหัวข้อที่ 3.5 กระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน/ชุมชนแล้ว ปรากฏผลว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในทุกรายด้าน (ตารางที่ 28)

5.5.3 ผลการประเมินความพึงพอใจจากการดำเนินงานตามโครงการ

5.5.3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ความพึงพอใจของหมู่บ้านต่อโครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.29

ในด้านความพึงพอใจของหมู่บ้านต่อโครงการนี้ ได้ทำการแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงาน ความพึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ และความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากโครงการ ซึ่งในแต่ละด้านมีผลของความพึงพอใจรายข้อ ดังนี้

ด้านกระบวนการดำเนินงาน ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ การจัดทำโครงการ การเสนอโครงการ และการบริหารงานโครงการ

และเมื่อพิจารณาความพึงพอใจด้านกระบวนการดำเนินงานในรายประเด็น ปรากฏผล ดังนี้

การจัดทำโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23) (ตารางที่ 5.29)

ในด้านการจัดทำโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อขั้นตอนการคัดเลือกคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27) และพึงพอใจต่อขั้นตอนการมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำโครงการของคนในหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18) (ตารางที่ 5.30)

การเสนอโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20) (ตารางที่ 5.29)

ในด้านการเสนอโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อขั้นตอนการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28) พึงพอใจต่อขั้นตอนการพิจารณากลั่นกรองจัดลำดับความสำคัญของโครงการจากหน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15) และพึงพอใจในระยะเวลาที่ได้รับพิจารณาอนุมัติงบประมาณ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18) (ตารางที่ 5.30)

การบริหารงานโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11) (ตารางที่ 5.29)

ในด้านการบริหารงานโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11) พึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม/การประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรมให้หมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26) พึงพอใจที่มีการประกาศบัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในที่สาธารณะให้ประชาชนทราบ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96) และพึงพอใจต่อการประกาศรายงานความก้าวหน้าและรายงานปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในที่สาธารณะให้ประชาชนทราบ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13) (ตารางที่ 5.30)

กล่าวโดยสรุป ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานโดยรวมของโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17) (ตารางที่ 5.29)

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23) (ตารางที่ 5.29)

ในด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจในความเอาใจใส่ให้ความรู้ และคำแนะนำเกี่ยวกับโครงการของข้าราชการระดับอำเภอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29) พึงพอใจต่อความเอาใจใส่ในการดำเนินการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ในโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18) (ตารางที่ 5.30)

ด้านผลที่ได้รับจากโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36) (ตารางที่ 5.29)

ในด้านผลที่ได้รับจากโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจที่มีเงินออมเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26) มีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40) มีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44) ได้บริโภคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45) รวมถึงภาวะเสี่ยงเกี่ยวกับสารเคมีในการทำเกษตรกรรมลดลง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23) (ตารางที่ 5.30)

กล่าวโดยสรุป ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อโครงการโดยรวม ทั้งด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ และด้านผลที่ได้รับจากโครงการ

5.5.3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ความพึงพอใจของหมู่บ้านต่อโครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84) ปรากฏผลดังตารางที่ 5.31

ในด้านความพึงพอใจของหมู่บ้านต่อโครงการนี้ ได้ทำการแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงาน ความพึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ และความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากโครงการ ซึ่งในแต่ละด้านมีผลของความพึงพอใจรายข้อ ดังนี้

ด้านกระบวนการดำเนินงาน ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ การจัดทำโครงการ การเสนอโครงการ และการบริหารงานโครงการ

และเมื่อพิจารณาความพึงพอใจด้านกระบวนการดำเนินงานในรายประเด็นปรากฏผล ดังนี้

การจัดทำโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09) (ตารางที่ 5.31)

ในด้านการจัดทำโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อขั้นตอนการคัดเลือกคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13) และพึงพอใจต่อขั้นตอนการมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำโครงการของคนในหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06) (ตารางที่ 5.32)

การเสนอโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า เฉย ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57) (ตารางที่ 5.31)

ในด้านการเสนอโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อขั้นตอนการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01) พึงพอใจต่อขั้นตอนการพิจารณากลั่น กรองจัดลำดับความสำคัญของโครงการจากหน่วยงานราชการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69) และพึงพอใจในระยะเวลาที่ได้รับพิจารณาอนุมัติงบประมาณ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.01) (ตารางที่ 5.32)

การบริหารงานโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94) (ตารางที่ 5.31)

ในด้านการบริหารงานโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73) พึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม/การประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรมให้หมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94) พึงพอใจที่มีการประกาศบัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในที่สาธารณะให้ประชาชนทราบ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08) และพึงพอใจต่อการประกาศรายงานความก้าวหน้าและรายงานปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในที่สาธารณะให้ประชาชนทราบ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01) (ตารางที่ 5.32)

กล่าวโดยสรุป ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานโดยรวมของโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85) (ตารางที่ 5.31)

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า เฉย ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63) (ตารางที่ 5.31)

ในด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า เฉย ๆ ในเรื่องการเอาใจใส่ ให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับโครงการของข้าราชการระดับอำเภอ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52) แต่พึงพอใจต่อความเอาใจใส่ในการดำเนินการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ในโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75) (ตารางที่ 5.32)

ด้านผลที่ได้รับจากโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92) (ตารางที่ 5.31)

ในด้านผลที่ได้รับจากโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจที่มีเงินออมเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89) มีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97) มีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06) ได้บริโภคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94) รวมถึงภาวะเสี่ยงเกี่ยวกับสารเคมีในการทำเกษตรกรรมลดลง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73) (ตารางที่ 5.32)

กล่าวโดยสรุป ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อโครงการโดยรวม ทั้งด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ และด้านผลที่ได้รับจากโครงการ

5.5.3.3 การเปรียบเทียบผลการประเมินความพึงพอใจจากการดำเนินงานตามโครงการระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ความพึงพอใจของหมู่บ้านต่อโครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และ 3.84 ตามลำดับ) ซึ่งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีสัดส่วนความพึงพอใจที่สูงกว่าพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จทุกรายข้อ ปรากฏผลดังตารางที่ 5.33

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในรายด้านปรากฏผล ดังต่อไปนี้

ด้านกระบวนการดำเนินงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และ 3.85) (ตารางที่ 5.33)

ในด้านกระบวนการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

การจัดทำโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อการจัดทำโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และ 4.09) (ตารางที่ 5.33)

การเสนอโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จพึงพอใจต่อการเสนอโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20) แตกต่างจากความเห็นของครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า เฉย ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57) (ตารางที่ 5.33)

การบริหารงานโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อการบริหารงานโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และ 3.94) (ตารางที่ 5.33)

กล่าวโดยสรุป ด้านกระบวนการดำเนินงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อกระบวนการ

ดำเนินงานในโครงการ ซึ่งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีสัดส่วนของความพึงพอใจสูงกว่าพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จทุกรายข้อ โดยเฉพาะขั้นตอนการเสนอโครงการที่พบว่าความพึงพอใจในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีความพึงพอใจ แต่พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า เฉย ๆ

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23) ส่วนครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า เฉย ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63) (ตารางที่ 5.33)

ด้านผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และ 3.92) (ตารางที่ 5.33)

กล่าวโดยสรุป การพิจารณาเปรียบเทียบความพึงพอใจจากการดำเนินงานตามโครงการในรายด้านระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น พบว่าพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีสัดส่วนของความพึงพอใจที่สูงกว่าพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จในทุกรายด้าน โดยเฉพาะด้านกระบวนการดำเนินงานในขั้นตอนการเสนอโครงการและด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ตารางที่ 5.23 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

(N=224)

ประเภทการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ	0.84	0.17
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ	0.87	0.18
2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการเพื่อการขออนุมัติงบประมาณ	0.82	0.20

ตารางที่ 5.24 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

(N=143)

ประเภทการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ	0.79	0.14
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ	0.83	0.19
2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการเพื่อการขออนุมัติงบประมาณ	0.76	0.17

ตารางที่ 5.25 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ)

(N=224)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ		
1.1) คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านในการบริหารงานและงบประมาณของโครงการให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม	0.93	0.26
1.2) การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านต้องมีตัวแทนจากแต่ละครัวเรือนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิ์เข้าร่วมประชุม	0.88	0.33
1.3) นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ/เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการมีหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจ ให้คำแนะนำและหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ของหมู่บ้าน/ชุมชน	0.96	0.21
1.4) คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบไม่จำเป็นต้องรายงานผลการตรวจสอบการดำเนินโครงการให้ทุกครัวเรือนทราบในที่ประชุม	0.72	0.45
2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการเพื่อการขออนุมัติงบประมาณ	0.96	0.19
2.1) ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน ต้องแจ้งให้แต่ละครัวเรือนทราบล่วงหน้า เมื่อมีการประชุมประชาคมเกี่ยวกับโครงการ	0.79	0.40
2.2) การประชุมประชาคมต้องมี นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ หรือผู้แทนจากอำเภอเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมด้วย	0.97	0.17
2.3) การเสนอโครงการต้องเป็นไปตามมติที่ประชุมของหมู่บ้าน	0.77	0.42
2.4) หมู่บ้านไม่จำเป็นต้องส่งรายละเอียดของโครงการให้คณะกรรมการระดับอำเภอพิจารณากลั่นกรองแต่อย่างใด	0.75	0.44
2.5) ประธานคณะกรรมการสามารถเสนอขออนุมัติเบิกเงินได้เลยโดยไม่ต้องรอการอนุมัติตามมติที่ประชุมคณะกรรมการ	0.68	0.47
2.6) ผู้รับผิดชอบโครงการ ไม่จำเป็นต้องมีตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน เนื่องจากมีคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และฝ่ายควบคุมและตรวจสอบอยู่แล้ว	0.96	0.19

ตารางที่ 5.26 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ)

(N=143)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ		
1.1) คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านในการบริหารงานและงบประมาณของโครงการให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม	0.92	0.28
1.2) การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านต้องมีตัวแทนจากแต่ละครัวเรือนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิ์เข้าร่วมประชุม	0.85	0.36
1.3) นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ/เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการมีหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจ ให้คำแนะนำและหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ของหมู่บ้าน/ชุมชน	0.97	0.17
1.4) คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบไม่จำเป็นต้องรายงานผลการตรวจสอบการดำเนินโครงการให้ทุกครัวเรือนทราบในที่ประชุม	0.59	0.49
2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการเพื่อการขออนุมัติงบประมาณ		
2.1) ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน ต้องแจ้งให้แต่ละครัวเรือนทราบล่วงหน้า เมื่อมีการประชุมประชาคมเกี่ยวกับโครงการ	1.00	0.00
2.2) การประชุมประชาคมต้องมี นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ หรือผู้แทนจากอำเภอเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมด้วย	0.48	0.50
2.3) การเสนอโครงการต้องเป็นไปตามมติที่ประชุมของหมู่บ้าน	1.00	0.00
2.4) หมู่บ้านไม่จำเป็นต้องส่งรายละเอียดของโครงการให้คณะกรรมการระดับอำเภอพิจารณากลั่นกรองแต่อย่างใด	0.83	0.38
2.5) ประธานคณะกรรมการสามารถเสนอขออนุมัติเบิกเงินได้เลยโดยไม่ต้องรอการอนุมัติตามมติที่ประชุมคณะกรรมการ	0.83	0.38
2.6) ผู้รับผิดชอบโครงการ ไม่จำเป็นต้องมีตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน เนื่องจากมีคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และฝ่ายควบคุมและตรวจสอบอยู่แล้ว	0.40	0.49

ตารางที่ 5.27 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่สำเร็จ (N=143)		พื้นที่ที่สำเร็จ (N=224)	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ	0.79	0.14	0.84	0.17
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ	0.83	0.19	0.87	0.18
2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการเพื่อการขออนุมัติงบประมาณ	0.76	0.17	0.82	0.20

ตารางที่ 5.28 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	ความรู้ความเข้าใจ			
	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ		พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ	
	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ		✓		✓
1.1) ขั้นตอนการจัดทำโครงการ		✓		✓
1.2) ขั้นตอนการเสนอโครงการ		✓		✓
1.3) การบริหารโครงการ		✓		✓
1.4) การขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการ		✓		✓
1.5) การปิดโครงการและการส่งคืนเงินเหลือ		✓		✓
1.6) การติดตามผลการดำเนินงาน		✓		✓
1.7) การจัดเก็บและรักษาหลักฐานการดำเนินโครงการและการเบิกจ่ายเงิน		✓		✓

ตารางที่ 5.28 (ต่อ)

ประเภทการประเมิน	ความรู้ความเข้าใจ			
	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ		พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ	
	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี
2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน		✓		✓
2.1) การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน		✓		✓
2.2) ขั้นตอนการประชุมประชาคม		✓		✓
2.3) การประกาศเชิญชวนเพื่อร่วมประชุมประชาคม		✓		✓
2.4) บทบาทหน้าที่ของกรรมการแต่ละตำแหน่ง		✓		✓
2.5) การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ		✓		✓

ตารางที่ 5.29 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

(N=224)

ประเภทการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความพึงพอใจต่อโครงการ (ภาพรวม)	4.23	0.44
1) ความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงาน	4.17	0.48
1.1) การจัดทำโครงการ	4.23	0.60
1.2) การเสนอโครงการ	4.20	0.53
1.3) การบริหารงานโครงการ	4.11	0.57
2) ความพึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ	4.23	0.48
3) ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ	4.36	0.53

ตารางที่ 5.30 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ)

(N=224)

ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ		
1) การจัดทำโครงการ		
1.1) ขั้นตอนการคัดเลือกคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ	4.27	0.72
1.2) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำโครงการของคนในชุมชน	4.18	0.60
2) การเสนอโครงการ		
2.1) ขั้นตอนการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ	4.28	0.58
2.2) ขั้นตอนการพิจารณากลั่นกรองจัดลำดับความสำคัญของโครงการจากหน่วยงานราชการ	4.15	0.64
2.3) ระยะเวลาที่ได้รับพิจารณาอนุมัติงบประมาณ	4.18	0.65
3) ความพึงพอใจต่อการบริหารงานโครงการ		
3.1) ขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการ	4.11	0.67
3.2) การจัดกิจกรรม/การประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรมในหมู่บ้าน	4.26	0.63
3.3) การประกาศบัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในที่สาธารณะให้ประชาชนทราบ	3.96	0.70
3.4) การประกาศรายงานความก้าวหน้าและรายงานปัญหา/อุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในที่สาธารณะให้	4.13	0.73
ความพึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ		
4) ความเอาใจใส่ในการให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับโครงการของข้าราชการระดับอำเภอ	4.29	0.55
5) ความเอาใจใส่ในการดำเนินงานการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ในโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน	4.18	0.59
ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ		
6) การมีเงินออมเพิ่มขึ้น	4.26	0.66
7) การมีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น	4.40	0.64
8) การมีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น	4.44	0.65
9) การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัย	4.45	0.62
10) ภาวะเสี่ยงเกี่ยวกับสารเคมีในการทำการเกษตรลดลง	4.23	0.67

ตารางที่ 5.31 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

(N=143)

ประเภทการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความพึงพอใจต่อโครงการ (ภาพรวม)	3.84	0.36
1) ความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงาน	3.85	0.47
1.1) การจัดทำโครงการ	4.09	0.68
1.2) การเสนอโครงการ	3.57	0.69
1.3) การบริหารงานโครงการ	3.94	0.64
2) ความพึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ	3.63	0.66
3) ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ	3.92	0.55

ตารางที่ 5.32 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (รายข้อ)

(N=143)

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ		
1) การจัดทำโครงการ		
1.1) ขั้นตอนการคัดเลือกคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ	4.13	0.83
1.2) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำโครงการของคนในชุมชน	4.06	0.89
2) การเสนอโครงการ		
2.1) ขั้นตอนการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ	4.01	0.73
2.2) ขั้นตอนการพิจารณากลั่นกรองจัดลำดับความสำคัญของโครงการจากหน่วยงานราชการ	3.69	0.83
2.3) ระยะเวลาที่ได้รับพิจารณาอนุมัติงบประมาณ	3.01	1.36
3) ความพึงพอใจต่อการบริหารงานโครงการ		
3.1) ขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการ	3.73	0.81
3.2) การจัดกิจกรรม/การประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรมในหมู่บ้าน	3.94	0.78

ตารางที่ 5.32 (ต่อ)

(N=143)

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3.3) การประกาศบัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในที่สาธารณะให้ประชาชนทราบ	4.08	0.89
3.4) การประกาศรายงานความก้าวหน้าและรายงานปัญหา/อุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในที่สาธารณะให้	4.01	0.93
ความพึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ		
4) ความเอาใจใส่ในการให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับโครงการของข้าราชการระดับอำเภอ	3.52	0.75
5) ความเอาใจใส่ในการดำเนินงานการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ในโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน	3.75	0.68
ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ		
6) การมีเงินออมเพิ่มขึ้น	3.89	0.82
7) การมีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น	3.97	0.92
8) การมีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น	4.06	0.88
9) การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัย	3.94	0.53
10) ภาวะเสี่ยงเกี่ยวกับสารเคมีในการทำการเกษตรลดลง	3.73	0.56

ตารางที่ 5.33 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ภาพรวมและรายด้าน)

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่สำเร็จ (N=143)		พื้นที่ที่สำเร็จ (N=224)	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความพึงพอใจต่อโครงการ (ภาพรวม)	3.84	0.36	4.23	0.44
1) ความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงาน	3.85	0.47	4.17	0.48
1.1) การจัดทำโครงการ	4.09	0.68	4.23	0.60
1.2) การเสนอโครงการ	3.57	0.69	4.20	0.53
1.3) การบริหารงานโครงการ	3.94	0.64	4.11	0.57
2) ความพึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ	3.63	0.66	4.23	0.48
3) ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ	3.92	0.55	4.36	0.53

5.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ

5.6.1 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนเป้าหมาย

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนเป้าหมายทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ ซึ่งได้แก่ พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ผู้ศึกษาได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

5.6.1.1 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

จากตัวแทนครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จทั้งหมด 224 คน มีจำนวนตัวแทนครัวเรือนที่ตอบแบบสอบถามในส่วนของปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เป็นจำนวน 140 คน (ร้อยละ 62.5) ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานตามโครงการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ และกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ สรุปได้ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 5.34)

ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ พบว่า มีปัญหาอุปสรรค 3 ประการ ดังนี้

1) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะกิจกรรมในโครงการมีจำนวนมาก จึงอาจกระจายไปไม่ทั่วถึง หรือไม่เพียงพอต่อความต้องการของแต่ละกลุ่มกิจกรรม (จำนวนผู้ตอบ 64 คน)

2) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะ ได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อย (จำนวนผู้ตอบ 12 คน)

3) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ เพราะมีกลุ่มกิจกรรมในโครงการมาก ดังนั้น จึงต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นมารองรับให้มากขึ้น (จำนวนผู้ตอบ 79 คน)

กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ พบว่า มีปัญหาอุปสรรค แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

1) ด้านการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1) ปัญหาการวางแผนเพื่อทำกิจกรรมไม่มีความเป็นระบบและชัดเจนเพียงพอ เพราะ บางเรื่องชาวบ้านยังไม่ทราบรายละเอียด เช่น ระเบียบ/กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณต่าง ๆ (จำนวนผู้ตอบ 12 คน)

(2) ปัญหาขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการมีความไม่ชัดเจนและเข้าใจยาก เพราะ มีรายละเอียดมากและยุ่งยากเกินไป เช่น ขั้นตอนการเขียนโครงการและขั้นตอนในการเสนอเพื่อพิจาณาอนุมัติงบประมาณ เป็นต้น (จำนวนผู้ตอบ 10 คน)

(3) หากเกิดปัญหาขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการชาวบ้านบางส่วนยังไม่ค่อยเข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา เช่น การปรับแก้รายละเอียดโครงการและการดำเนินงานโดยรวมของทุกกลุ่มกิจกรรม (จำนวนผู้ตอบ 56 คน)

2) ด้านจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน มีปัญหาเกี่ยวกับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมด้านต่าง ๆ ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะ บางกลุ่มกิจกรรมยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น (จำนวนผู้ตอบ 10 คน)

3) ด้านกรอบแนวทางในการดำเนินงาน มีปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจในระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณที่คณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินการ เพราะการชี้แจงไม่ละเอียดเพียงพอ (จำนวนผู้ตอบ 39 คน)

4) ด้านการอำนวยการ มีปัญหาเรื่องการดำเนินงานของหมู่บ้านที่ยังไม่มีความพร้อมในการที่จะดำเนินงานเองทั้งหมดตามแนวทางที่ได้รับจากราชการซึ่งภาครัฐควรให้การช่วยเหลือสนับสนุนมากกว่าที่จะให้หมู่บ้านดำเนินการเองทั้งหมด (จำนวนผู้ตอบ 2 คน)

5) ด้านการบริหารงบประมาณ มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินในการดำเนินกิจกรรมในโครงการยังไม่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การใช้จ่ายไปกับวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่จำเป็น (จำนวนผู้ตอบ 13 คน)

6) ด้านการประสานงาน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1) การประสานงานเกี่ยวกับการยื่นขออนุมัติงบประมาณที่ยังล่าช้า เช่น ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างหมู่บ้านกับหน่วยงานราชการ (จำนวนผู้ตอบ 28 คน)

(2) การติดต่อประสานงานระหว่างข้าราชการระดับอำเภอกับหมู่บ้านยังเกิดปัญหาในเรื่องของการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการ (จำนวนผู้ตอบ 11 คน)

ในส่วนของข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานตามโครงการในความเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จนั้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กระบวนการดำเนินงานของโครงการ และการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน สรุปได้ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 5.36)

1) กระบวนการดำเนินงานของโครงการ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) ควรดำเนินโครงการต่าง ๆ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมต่อไป เพราะจะทำให้หมู่บ้านเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน (จำนวนผู้ตอบ 52 คน)

(2) หน่วยงานราชการควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนหรือระเบียบของโครงการให้ชาวบ้านได้ทราบอย่างละเอียดและเข้าใจง่าย (จำนวนผู้ตอบ 36 คน)

(3) ควรมีการติดต่อประสานงานกันระหว่างหน่วยงานราชการกับหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ (จำนวนผู้ตอบ 35 คน)

(4) คณะกรรมการระดับหมู่บ้านควรมีการชี้แจงรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณให้ชาวบ้านได้ทราบโดยละเอียดมากยิ่งขึ้น (จำนวนผู้ตอบ 27 คน)

(5) เมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ระหว่างดำเนินโครงการ ทุกคนควรร่วมมือกันเพื่อหาทางแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ (จำนวนผู้ตอบ 19 คน)

(6) ควรยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือทางสายกลางในการดำเนินงาน (จำนวนผู้ตอบ 6 คน)

(7) ผู้นำควรส่งเสริม สนับสนุน หรือชี้แนะให้ชาวบ้านได้ดำเนินกิจกรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป (จำนวนผู้ตอบ 2 คน)

2) การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง เพราะจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น (จำนวนผู้ตอบ 79 คน)

(2) ควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานของทุกกลุ่มกิจกรรม (จำนวนผู้ตอบ 52 คน)

(3) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้มีการต่อยอดการดำเนินงานของทุกกลุ่มกิจกรรม (จำนวนผู้ตอบ 46 คน)

(4) หน่วยงานราชการควรมีการดูแล ติดตามงานอย่างสม่ำเสมอต่อไป (จำนวนผู้ตอบ 28 คน)

5.6.1.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

จากจำนวนตัวแทนครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ จำนวน 143 คน มีจำนวนตัวแทนครัวเรือนที่ตอบแบบสอบถามในส่วนของปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเป็นจำนวน 97 คน (ร้อยละ 67.8) ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานตามโครงการ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ และกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ สรุปได้ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 5.35)

ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ พบว่า มีปัญหาอุปสรรค 4 ประการ ดังนี้

1) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อยเกินไป (จำนวนผู้ตอบ 56 คน)

2) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ดำเนินโครงการไม่ได้ (จำนวนผู้ตอบ 9 คน)

3) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ เพราะยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการ (จำนวนผู้ตอบ 41 คน)

4) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ เพราะการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ไม่ถูกต้องเหมาะสม (จำนวนผู้ตอบ 23 คน)

กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ พบว่า มีปัญหาอุปสรรค แบ่งออกเป็น 8 ด้าน คือ

1) ด้านการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1) ปัญหาการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโครงการไม่เป็นระบบและไม่มีความชัดเจน เพราะ ไม่มีการชี้แจงเนื้อหาการประชุมที่ละเอียดถี่ถ้วนเพียงพอ (จำนวนผู้ตอบ 37 คน)

(2) ปัญหาเรื่องขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการไม่ชัดเจนและเข้าใจยาก เพราะการเสนอโครงการมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ขาดการอธิบายรายละเอียดที่ชัดเจนทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจ (จำนวนผู้ตอบ 42 คน)

2) ด้านการจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม (จำนวนผู้ตอบ 17 คน)

(2) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะคณะกรรมการในโครงการขาดการประสานงานที่ดี (จำนวนผู้ตอบ 10 คน)

3) ด้านกรอบแนวทางในการดำเนินงาน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1) ปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ เพราะคณะกรรมการระดับหมู่บ้านขาดการชี้แจงที่ละเอียดเพียงพอ จึงทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจ (จำนวนผู้ตอบ 29 คน)

(2) ปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ เพราะการเบิกจ่ายงบประมาณมีความยุ่งยากและซับซ้อน (จำนวนผู้ตอบ 9 คน)

4) ด้านการอำนวยการ มีปัญหาเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานจากทางราชการที่ให้หมู่บ้านได้ดำเนินโครงการเองทั้งหมดไม่มีความเหมาะสม เพราะข้าราชการยังไม่ให้การดูแลสนับสนุนเท่าที่ควร ทำให้ชาวบ้านขาดการบริหารจัดการที่ดี (จำนวนผู้ตอบ 4 คน)

5) ด้านบริหารงบประมาณ มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินที่ไม่เป็นไปตามแผนงาน เพราะวัตถุดิบที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมทำปุ๋ยหมักไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องหาซื้อจากภายนอก (จำนวนผู้ตอบ 10 คน)

(2) ปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินในการดำเนินกิจกรรม เพราะคณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังขาดทักษะในการบริหารจัดการงบประมาณที่ดีพอ (จำนวนผู้ตอบ 7 คน)

6) ด้านการประสานงาน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1) ปัญหาการประสานงานเกี่ยวกับการยื่นขออนุมัติงบประมาณที่ยังล่าช้า เพราะมีขั้นตอนมากเกินไป (จำนวนผู้ตอบ 69 คน)

(2) ปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานระหว่างคณะกรรมการระดับหมู่บ้านกับประชาชนในหมู่บ้าน เพราะ มักเกิดกรณีทะเลาะเบาะแว้งระหว่างการประชุมหมู่บ้านเสมอ ทำให้ชาวบ้านไม่อยากเข้าร่วมประชุม (จำนวนผู้ตอบ 42 คน)

(3) ปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการระดับอำเภอ เพราะหน่วยงานราชการขาดการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง (จำนวนผู้ตอบ 13 คน)

7) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1) ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของโครงการ เพราะไม่มีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเพื่อที่จะได้ต่อยอดกิจกรรมทำปุ๋ยหมัก (จำนวนผู้ตอบ 57 คน)

(2) ชาวบ้านยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการจากภาครัฐ (จำนวนผู้ตอบ 32 คน)

(3) ปัญหาเกี่ยวกับการดูแลติดตามงานของข้าราชการที่เกี่ยวข้อง เพราะการติดตามงานจากหน่วยงานราชการยังขาดความต่อเนื่อง (จำนวนผู้ตอบ 26 คน)

8) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1) การดำเนินกิจกรรมทำปุ๋ยหมักเป็นกิจกรรมที่เห็นผลช้า ชาวบ้านจึงไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ อย่างจริงจัง (จำนวนผู้ตอบ 14 คน)

(2) ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะผู้นำยังไม่สามารถกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม (จำนวนผู้ตอบ 18 คน)

ในส่วนของข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานตามโครงการในความเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จนั้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน สรุปได้ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 5.37)

1) กระบวนการดำเนินงานของโครงการ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) ประชาชนควรมีส่วนร่วมกับการดำเนินโครงการให้มากขึ้น (จำนวนผู้ตอบ 45 คน)

(2) ควรมีการติดต่อประสานงานที่รวดเร็วขึ้นในเรื่องการขออนุมัติงบประมาณ (จำนวนผู้ตอบ 37 คน)

(3) ข้าราชการที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการของหมู่บ้านให้ชัดเจนและเข้าใจง่ายกว่านี้ (จำนวนผู้ตอบ 28 คน)

(4) ควรดำเนินงานให้เป็นไปตามมติที่ประชุมมากกว่านี้ (จำนวนผู้ตอบ 24 คน)

(5) ประชาชนควรเสนอกิจกรรมที่น่าสนใจในการประชุมประชาคมให้มากกว่านี้ (จำนวนผู้ตอบ 14 คน)

(6) คณะกรรมการระดับหมู่บ้านควรมีความรู้ความสามารถและภาวะผู้นำที่เหมาะสมกว่านี้ (จำนวนผู้ตอบ 11 คน)

(7) ควรมีการวางแผนดำเนินโครงการที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพฤดูกาลให้มากขึ้น (จำนวนผู้ตอบ 8 คน)

(8) ควรมีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการติดตาม ตรวจสอบให้แก่คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน (จำนวนผู้ตอบ 3 คน)

2) การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) ข้าราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการดูแล ติดตามงานอย่างต่อเนื่อง(จำนวนผู้ตอบ 72 คน)

(2) หน่วยงานราชการควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการให้มากขึ้น (จำนวนผู้ตอบ 59 คน)

(3) ควรมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้ดำเนินโครงการที่ก่อให้เกิดรายได้และสร้างอาชีพให้มากขึ้น (จำนวนผู้ตอบ 16 คน)

(4) ควรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (จำนวนผู้ตอบ 7 คน)

(5) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการช่วยเหลือเรื่องช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (จำนวนผู้ตอบ 3 คน)

5.6.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

ผลการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ หมู่บ้านละ 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลจากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานตามโครงการดังต่อไปนี้

5.6.2.1 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การทำงานร่วมกับคนจำนวนมากย่อมต้องเกิดปัญหาขึ้นบ้าง เนื่องจากไม่สามารถบังคับให้ชาวบ้านทำตามที่ต้องการได้ทั้งหมด อาจมีชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม และปัญหาหนึ่งที่สำคัญ คือ ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนในการดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุขที่ค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อนสำหรับชาวบ้าน ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านต้องศึกษาทำความเข้าใจให้ดีก่อน โดยเฉพาะขั้นตอนการเสนอโครงการ เพราะต้องพิจารณากลั่นกรองหลายขั้นตอน ดังนั้นคณะกรรมการและชาวบ้านจึงต้องปรึกษาหารือกันเสมอ เพื่อวางแผนจัดทำโครงการให้ถูกต้องสมบูรณ์

ในส่วนข้อเสนอแนะนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าอยากให้การดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุขได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง แม้ระยะเวลาของโครงการในปีงบประมาณ 2550 จะสิ้นสุดลงแล้วก็ตาม และในส่วนของระเบียบขั้นตอน และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่ควรยุ่งยากซับซ้อนมากนัก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

5.6.2.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการมี 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนในระเบียบขั้นตอนของโครงการอยู่ดีมีสุข โดยเฉพาะขั้นตอนการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ เนื่องจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนโครงการที่ถูกต้อง ประกอบกับขาดคู่มือเพื่อศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ ส่งผลให้การเขียนโครงไม่ถูกต้องตามรูปแบบของทางอำเภอ ดังนั้น การที่ระเบียบขั้นตอนต่าง ๆ ยุ่งยากซับซ้อนเกินไป จึงทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจ อันเป็นผลกระทบถึงการยื่นเสนอโครงการและการได้รับพิจารณาอนุมัติงบประมาณเกิดความล่าช้า 2) ปัญหาความไม่พอเพียงของงบประมาณ และ 3) ปัญหาความไม่พอเพียงของวัตถุดิบที่ใช้ทำปุ๋ยหมัก ได้แก่ เศษวัชพืช มูลสัตว์ และน้ำที่ต้องใช้รดปุ๋ยเพื่อให้เศษวัชพืชและมูลสัตว์ย่อยสลายได้เร็วยิ่งขึ้น

ในส่วนข้อเสนอแนะนั้น คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชาวบ้านเกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนของโครงการอยู่ดีมีสุขให้มากขึ้น และควรสนับสนุนงบประมาณต่อไปเพื่อทางหมู่บ้านจะได้ดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง

5.6.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน

ผลการศึกษา โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ หมู่บ้านละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ ดังต่อไปนี้

5.6.3.1 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของผู้นำในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการไว้ว่า

> ผมคิดว่าระเบียบของโครงการอยู่ดีมีสุขค่อนข้างยุ่งยาก ซึ่งกว่าจะได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณก็ต้องปรับแก้โครงการกันหลายรอบเลยหล่ะ โดยเฉพาะในงวดที่ 1 ถ้าหากว่าระเบียบต่าง ๆ ไม่ยุ่งยากมากก็คงจะดีกว่านี้ (เชิดชัย แก้วกาหลง, 2551)

ประธานผู้สูงอายุได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการไว้ว่า

> เดี๋ยวนี้คนในหมู่บ้านเริ่มเข้าไปทำงานกับบริษัทเจียไต๋ที่ทำการเพาะพันธุ์พืชมากขึ้น การปลูกผักในโครงการของหมู่บ้านเลยลดลงบ้าง เท่าที่เห็นเนี่ยก็ต้องเข้างานตามเวลาที่บริษัทกำหนดด้วยนะ ชาวบ้านก็เลยต้องตื่นแต่เช้า เพราะต้องไปผสมเมล็ดพันธุ์ แต่ว่างานนี้ก็ได้เงินเร็วและดีเหมือนกัน บางคนถึงกับเช่าที่ทำเองเลยก็มี ผมก็ไม่แน่ใจว่าเขาจะมีการใช้ปุ๋ยเคมีรึเปล่า เพราะเป็นปุ๋ยของทางบริษัททั้งหมด ส่วนเรื่องการเข้าร่วมโครงการของกลุ่มผู้สูงอายุเนี่ยมันก็ต้องดูสภาพร่างกายด้วย ถ้าเข้าร่วมได้ก็จะเข้าร่วมตลอด (ประสิทธิ์ ตรีกุย, 2551)

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสานได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการไว้ว่า

> ผมคิดว่าการทำงานร่วมกันไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม มันก็มีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้นกันได้ แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาใหญ่อะไรหรอก การแก้ไขปัญหาก็ต้องมีการเอาใจเขามาใส่ใจเราและต้องมีความสามัคคีกันด้วย (ผ่อง วิละขันคำ, 2551)

5.6.3.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของผู้นำในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผู้ใหญ่บ้าน ประธานแม่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาหลักที่พบในการดำเนินงานตามโครงการ คือ ปัญหาความไม่พอเพียงของงบประมาณ ดังนั้น จึงอยากให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนงบประมาณให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อที่หมู่บ้านจะได้ดำเนินโครงการได้อย่างต่อเนื่อง

5.6.4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ผลการศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ รวมจำนวน 3 คน ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ ดังต่อไปนี้

ข้าราชการระดับอำเภอมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) ปัญหาเรื่องงบประมาณ เนื่องจาก หมู่บ้านที่มีกลุ่มกิจกรรมมาก แต่งบประมาณมีจำกัด

ย่อมจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ได้ครบทุกกลุ่มลำบาก เพราะฉะนั้นต้องมีการจัดลำดับความสำคัญและพิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรมด้วย 2) ระเบียบของโครงการอยู่ดีมีสุขค่อนข้างมีความยุ่งยากและซับซ้อนสำหรับชาวบ้าน จะเห็นได้ว่าบางหมู่บ้านต้องปรับแก้โครงการหลายครั้ง ดังนั้นหลาย ๆ หมู่บ้านจึงไม่เสนอโครงการเลย เพราะเข้าใจว่าระเบียบมีความยุ่งยาก จึงทำให้เสียโอกาสไป 3) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งในช่วงหลัง ๆ เริ่มมีการยกระดับแผนชุมชนมากขึ้น โดยมีการพยายามผลักดันให้เป็นแผนระดับดีมากเพื่อให้เข้าเงื่อนไขที่สามารถจัดทำโครงการอยู่ดีมีสุขได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะแผนชุมชนของบางหมู่บ้านไม่ได้เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง เมื่อได้รับอนุมัติงบประมาณไปทำประโยชน์จริง หมู่บ้านจึงไม่สามารถที่จะดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้ 4) ผู้นำที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านหลายแห่งไม่มีความรู้ความสามารถและขาดภาวะผู้นำที่ดี ไม่สามารถกระตุ้นให้สมาชิกในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมได้ ส่งผลให้การบริหารจัดการโครงการไม่มีประสิทธิภาพ 5) ปัญหาการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากในทางปฏิบัติจริงมีผู้รับผิดชอบโครงการเพียงไม่กี่คนเท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำชุมชนทำงานร่วมกับคณะทำงานอีก 3-4 คน และ 6) ปัญหาความไม่พอเพียงของจำนวนข้าราชการ ทำให้ไม่สามารถรับผิดชอบเพียงโครงการอยู่ดีมีสุขได้ ประกอบกับจำนวนหมู่บ้านในอำเภอเวียงสามีจำนวนมากถึง 127 หมู่บ้าน ดังนั้น จึงทำให้การตรวจสอบทำได้ไม่เต็มที่

ในส่วนข้อเสนอแนะนั้น ข้าราชการระดับอำเภอมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุข ดังนี้ 1) ให้ความรู้ความเข้าใจแก่หมู่บ้านเกี่ยวกับหลักการกระจายงบประมาณ เนื่องจากบางหมู่บ้านระบุวงเงินงบประมาณในโครงการค่อนข้างสูง แต่งบประมาณที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติจริง อาจไม่เป็นไปตามที่หมู่บ้านต้องการทั้งหมด 2) ควรมีการปรับระเบียบขั้นตอนเกี่ยวกับโครงการให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติมากขึ้น 3) การพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านเพื่อเข้าร่วมโครงการ ควรยึดหลักของความถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพ 4) ผู้นำชุมชนควรมีการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำที่เหมาะสม เพราะผู้นำที่มีศักยภาพนั้น จะสามารถเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุเป้าหมายได้ 5) หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการควรดำเนินงานโดยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และ 6) หน่วยงานระดับอำเภอต้องมีการส่งเสริมให้มีการกระจายงานและความรับผิดชอบมากขึ้น อาทิเช่น การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการในแต่ละแผนงานเพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณากลั่นกรองโครงการตามนโยบายการบริหารงานของนายอำเภอคนปัจจุบัน

ตารางที่ 5.34 แสดงปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

(N=224)

ปัญหา/อุปสรรค	จำนวนผู้ตอบ (คน)
ปัยจัยนำเข้าสู่โครงการ	
1) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะกิจกรรมในโครงการมีจำนวนมาก จึงอาจกระจายไปไม่ทั่วถึง หรือไม่เพียงพอต่อความต้องการของแต่ละกลุ่มกิจกรรม	64
2) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะได้งบประมาณสนับสนุนน้อย	12
3) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ เพราะมีกลุ่มกิจกรรมในโครงการมาก ดังนั้น จึงต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นมารองรับให้มากขึ้น	79
กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ	
1) การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ	
- การวางแผนเพื่อทำกิจกรรมไม่มีความเป็นระบบและชัดเจนเพียงพอ เพราะบางเรื่องชาวบ้านยังไม่ทราบรายละเอียด เช่น ระเบียบ/กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณต่าง ๆ	12
- ขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการไม่มีความชัดเจนและเข้าใจยาก เพราะมีรายละเอียดมากและยุ่งยากเกินไป เช่น ขั้นตอนการเขียนโครงการ และขั้นตอนในการเสนอเพื่อพิจารณาอนุมัติงบประมาณ เป็นต้น	10
- หากเกิดปัญหาขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการชาวบ้านบางส่วนยังไม่ค่อยเข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา เช่น การปรับแก้รายละเอียดโครงการและการดำเนินงานโดยรวมของทุกกลุ่มกิจกรรม	56
2) การจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน	
- คณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมด้านต่าง ๆ ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะบางกลุ่มกิจกรรมยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น	10
3) กรอบแนวทางในการดำเนินงาน	
- ปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจในระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณที่คณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินการ เพราะการชี้แจงไม่ละเอียดเพียงพอ	39
4) การอำนวยการ	
- ปัญหาเรื่องการดำเนินงานของหมู่บ้านที่ยังไม่มีความพร้อมในการที่จะดำเนินงานเองทั้งหมดตามแนวทางที่ได้รับจากราชการ ซึ่งภาครัฐควรให้การช่วยเหลือสนับสนุนมากกว่าที่จะให้หมู่บ้านดำเนินการเองทั้งหมด	2
5) การบริหารงบประมาณ	
- การใช้จ่ายเงินในการดำเนินกิจกรรมในโครงการยังไม่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การใช้จ่ายไปกับวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่จำเป็น	13

ตารางที่ 5.34 (ต่อ)

(N=224)

ปัญหา/อุปสรรค	จำนวนผู้ตอบ (คน)
กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ	
6) การประสานงาน	
- ปัญหาการประสานงานเกี่ยวกับการยื่นขออนุมัติงบประมาณที่ยังล่าช้า เช่น ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างหมู่บ้านกับหน่วยงานราชการ	28
- การติดต่อประสานงานระหว่างข้าราชการระดับอำเภอกับหมู่บ้านยังเกิดปัญหาในเรื่องของการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการ	11

ตารางที่ 5.35 แสดงปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

(N=143)

ปัญหา/อุปสรรค	จำนวนผู้ตอบ (คน)
ปัยจัยนำเข้าสู่โครงการ	
1) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อยเกินไป	56
2) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ดำเนินโครงการไม่ได้	9
3) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ เพราะยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการ	41
4) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ เพราะการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ไม่ถูกต้องเหมาะสม	23
กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ	
1) การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ	
- การวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโครงการไม่เป็นระบบและไม่มีความชัดเจน เพราะไม่มีการชี้แจงเนื้อหาการประชุมที่ละเอียดถี่ถ้วนเพียงพอ	37
- ขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการไม่ชัดเจนและเข้าใจยาก เพราะการเสนอโครงการมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ขาดการอธิบายรายละเอียดที่ชัดเจน ทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจ	42
2) การจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน	
- การจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม	17
- การจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะคณะกรรมการในโครงการขาดการประสานงานที่ดี	10

ตารางที่ 5.35 (ต่อ)

(N=143)

ปัญหา/อุปสรรค	จำนวนผู้ตอบ (คน)
กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ	
3) กรอบแนวทางในการดำเนินงาน	
- ปัญหาความไม่เข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ เพราะคณะกรรมการระดับหมู่บ้านขาดการชี้แจงที่ละเอียดเพียงพอ จึงทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจ	29
- ปัญหาความไม่เข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ เพราะการเบิกจ่ายงบประมาณมีความยุ่งยากและซับซ้อน	9
4) การอำนวยการ	
- วิธีการดำเนินงานจากทางราชการที่ให้หมู่บ้านได้ดำเนินโครงการเองทั้งหมด ไม่มีความเหมาะสม เพราะข้าราชการยังไม่ให้การดูแล สนับสนุนเท่าที่ควร ทำให้ชาวบ้านขาดการบริหารจัดการที่ดี	4
5) การบริหารงบประมาณ	
- ปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินที่ไม่เป็นไปตามแผนงาน เพราะวัตถุดิบที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมทำปุ๋ยหมักไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องหาซื้อจากภายนอก	10
- ปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินในการดำเนินกิจกรรม เพราะคณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังขาดทักษะในการบริหารจัดการงบประมาณที่ดีพอ	7
6) การประสานงาน	
- ปัญหาการประสานงานเกี่ยวกับการยื่นขออนุมัติงบประมาณที่ยังล่าช้า เพราะมีขั้นตอนมากเกินไป	69
- ปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานระหว่างคณะกรรมการระดับหมู่บ้านกับประชาชนในหมู่บ้าน เพราะ มักเกิดกรณีทะเลาะเบาะแว้งระหว่างการประชุมหมู่บ้านเสมอ ทำให้ชาวบ้านไม่อยากเข้าร่วมประชุม	42
- ปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการระดับอำเภอ เพราะหน่วยงานราชการขาดการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง	13
7) การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน	
- ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของโครงการ เพราะไม่มีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเพื่อที่จะได้ต่อยอดกิจกรรมทำปุ๋ยหมัก	57
- ชาวบ้านยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการจากภาครัฐ	32
- ปัญหาเกี่ยวกับการดูแล ติดตามงานของข้าราชการที่เกี่ยวข้อง เพราะการติดตามงานจากหน่วยงานราชการยังขาดความต่อเนื่อง	26

ตารางที่ 5.35 (ต่อ)

(N=143)

ปัญหา/อุปสรรค	จำนวนผู้ตอบ (คน)
8) การมีส่วนร่วมของประชาชน	
- การดำเนินกิจกรรมทำปุ๋ยหมักเป็นกิจกรรมที่เห็นผลช้า ชาวบ้านจึงไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ อย่างจริงจัง	14
- ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะผู้นำยังไม่สามารถกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม	18

ตารางที่ 5.36 แสดงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

(N=224)

ข้อเสนอแนะ	จำนวนผู้ตอบ (คน)
1) กระบวนการดำเนินงานของโครงการ	
- ควรดำเนินโครงการต่าง ๆ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมต่อไป เพราะจะทำให้หมู่บ้านเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน	52
- หน่วยงานราชการควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนหรือระเบียบของโครงการให้ชาวบ้านได้ทราบอย่างละเอียดและเข้าใจง่าย	36
- ควรมีการติดต่อประสานงานกันระหว่างหน่วยงานราชการกับหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ	35
- คณะกรรมการระดับหมู่บ้านควรมีการชี้แจงรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณให้ชาวบ้านได้ทราบโดยละเอียดมากยิ่งขึ้น	27
- เมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ระหว่างดำเนินโครงการ ทุกคนควรร่วมมือกันเพื่อหาทางแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ	19
- ควรยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือทางสายกลางในการดำเนินงาน	6
- ผู้นำควรส่งเสริม สนับสนุน หรือชี้แนะให้ชาวบ้านได้ดำเนินกิจกรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป	2
2) การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน	
- ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง เพราะจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น	79
- ควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานของทุกกลุ่มกิจกรรม	52
- หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้มีการต่อยอดการดำเนินงานของทุกกลุ่มกิจกรรม	46
- หน่วยงานราชการควรมีการดูแล ติดตามงานอย่างสม่ำเสมอต่อไป	28

ตารางที่ 5.37 แสดงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของครัวเรือนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

(N=143)

ข้อเสนอแนะ	จำนวนผู้ตอบ (คน)
1) กระบวนการดำเนินงานของโครงการ	
- ประชาชนควรมีส่วนร่วมกับการดำเนินโครงการให้มากขึ้น	45
- ควรมีการติดต่อประสานงานที่รวดเร็วขึ้นในเรื่องการขออนุมัติงบประมาณ	37
- ข้าราชการที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการของหมู่บ้านให้ชัดเจนและเข้าใจง่ายกว่านี้	28
- ควรดำเนินงานให้เป็นไปตามมติที่ประชุมมากกว่านี้	24
- ประชาชนควรเสนอกิจกรรมที่น่าสนใจในการประชุมประชาคมให้มากกว่านี้	14
- คณะกรรมการระดับหมู่บ้านควรมีความรู้ความสามารถ และภาวะผู้นำที่เหมาะสมกว่านี้	11
- ควรมีการวางแผนดำเนินโครงการที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพฤดูกาลให้มากขึ้น	8
- ควรมีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการติดตามตรวจสอบให้แก่คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน	3
2) การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน	
- ข้าราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการดูแล ติดตามงานอย่างต่อเนื่อง	72
- หน่วยงานราชการควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการให้มากขึ้น	59
- ควรมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้ดำเนินโครงการที่ก่อให้เกิดรายได้และสร้างอาชีพให้มากขึ้น	16
- ควรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	7
- หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการช่วยเหลือเรื่องช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์	3

บทที่ 6

สรุปผลการประเมิน อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ ศึกษาเปรียบเทียบผลการประเมินการดำเนินงานตามโครงการระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ และศึกษาปัญหาอุปสรรค รวมถึงให้ข้อเสนอแนะและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม เพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการในโอกาสต่อไป

วิธีการศึกษาในครั้งนี้ ได้นำตัวแบบการประเมินปัจจัยนำเข้า-ผลผลิต (Input-Output Model) มาประยุกต์เป็นตัวแบบในการกำหนดกรอบแนวคิดของการประเมิน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 พื้นที่เปรียบเทียบ คือ พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 224 ครัวเรือน และพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ จำนวน 143 ครัวเรือน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับโครงการ 2) กลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบหมู่บ้านละ 6 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน เก็บรวมรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับโครงการ 3) กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบหมู่บ้านละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เกี่ยวกับโครงการ และ 4) กลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ จำนวน 3 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับโครงการ ซึ่งแบบสอบถาม แนวทางการสนทนากลุ่ม และแนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับโครงการนี้ ได้สร้างขึ้นโดยอาศัยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสาระสำคัญของโครงการอยู่ดีมีสุขประกอบกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ค่าความถี่ ค่าร้อยละ เพื่อแจกแจงความถี่ของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม 2) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและการกระจายของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

ในบทที่ 6 นี้ ได้ทำการเสนอผลการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผลการประเมิน อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ เรียงตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

6.1 สรุปผลการประเมิน

6.2 อภิปรายผล

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการประเมิน

การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผลว่า

กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งได้แก่ ครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.7 และ 54.5) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 36.2 และ 34.3) มีระดับการศึกษาประถมศึกษา (ร้อยละ 69.6 และ 74.1) มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 3-4 คน (ร้อยละ 53.6 และ 51.7) อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 84.4 และ 91.6) ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ (ร้อยละ 69.6 และ 53.8) และมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 49.1 และ 57.3)

กลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 50.0) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 66.7 และ 83.3) อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 100.0 และ 83.3) ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ (ร้อยละ 83.3 และ 66.7) มีรายได้เฉลี่ย 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 66.7 และ 50.0) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 66.7) และมีสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน และ 5-6 คน ในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 50.0) ส่วนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีระดับการศึกษาประถมศึกษา (ร้อยละ 50.0) และมีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 3-4 คน (ร้อยละ 83.3)

กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นเพศชาย อายุ 53 ปี ระดับการศึกษา คือ มัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 5 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 46 ปี อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 7,000 บาท

ประธานผู้สูงอายุ เป็นเพศชาย อายุ 79 ปี ระดับการศึกษา คือ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 8 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 48 ปี อาชีพหลัก คือ ค้าขายยาสมุนไพรอบแห้ง และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000 บาท

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสาน เป็นเพศชาย อายุ 65 ปี ระดับการศึกษา คือ ประถมศึกษาชั้นปีที่ 7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 2 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 65 ปี อาชีพหลัก คือ ค้าขายผลิตภัณฑ์จักสานต่าง ๆ และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,500 บาท

กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ได้แก่

ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเพศชาย อายุ 48 ปี ระดับการศึกษา คือ มัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 5 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 24 ปี อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,500 บาท

ประธานแม่บ้าน เป็นเพศหญิง อายุ 38 ปี ระดับการศึกษา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 2 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 15 ปี อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 บาท

ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน) เป็นเพศหญิง อายุ 46 ปี ระดับการศึกษา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด 4 คน อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 46 ปี อาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร และครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,000 บาท

กลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่

นายอำเภอ เป็นเพศชาย อายุ 53 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 31 ปี

ปลัดอำเภอ เป็นเพศชาย อายุ 34 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 12 ปี

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นเพศหญิง อายุ 27 ปี ระดับการศึกษา คือ ปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นระยะเวลา 4 ปี

6.1.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ (Input Evaluation)

6.1.2.1 ความคิดเห็นของครัวเรือนเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84) และเมื่อพิจารณาความเหมาะสมและพอเพียงในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

ด้านความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากร ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า บุคลากรมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93)

ด้านความพอเพียงของงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า งบประมาณมีความพอเพียงในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.64)

ด้านความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ทรัพยากรมีความพอเพียงในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.61)

2) พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.78) และเมื่อพิจารณาความเหมาะสมและพอเพียงในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

ด้านความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากร ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า บุคลากรมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88)

ด้านความพอเพียงของงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า งบประมาณมีความพอเพียงในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.52)

ด้านความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ทรัพยากรมีความพอเพียงในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.53)

3) การเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

การเปรียบเทียบผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 และ 0.78 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินความเหมาะสมและพอเพียงในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

ด้านความเหมาะสมและพอเพียงของบุคลากร ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า บุคลากรผู้ดำเนินงานตามโครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 และ 0.88 ตามลำดับ)

ด้านความพอเพียงของงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า งบประมาณมีความพอเพียงในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.64 และ 0.52 ตามลำดับ)

ด้านความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า ทรัพยากรมีความพอเพียงในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.61 และ 0.53 ตามลำดับ)

6.1.2.2 ความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า จำนวนข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการมีความพอเพียง คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านมีความเหมาะสม งบประมาณและทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานมีความพอเพียง ส่วนคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า จำนวนข้าราชการจากที่ว่าการอำเภอมีจำนวนไม่พอเพียง คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านมีความเหมาะสม งบประมาณในการดำเนินงานยังไม่มีความพอเพียงเมื่อเทียบกับปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ ส่วนทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานมีความพอเพียง ปรากฏผลดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ		พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ	
	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี
1) ความพอเพียงของจำนวนข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการ	✓			✓
2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน		✓		✓
3) ความพอเพียงของงบประมาณในการดำเนินงาน	✓			✓
4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน		✓		✓

6.1.2.3 ความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน

ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานผู้สูงอายุ และปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสาน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านมีความเหมาะสม งบประมาณและทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานมีความพอเพียงและพร้อมต่อการนำไปดำเนินงานตามโครงการ ส่วนผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานแม่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน)

มีความคิดเห็นสอดคล้องเช่นเดียวกันว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านและข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านมีความเหมาะสม ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานมีความพร้อม แต่งบประมาณในการดำเนินงานยังไม่พอเพียงต่อการดำเนินงาน ปรากฏผลดังตารางที่ 6.2

ตารางที่ 6.2 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ		พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ	
	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี
1) ความเหมาะสมและพอเพียงของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการ		✓		✓
2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน		✓		✓
3) ความพอเพียงของงบประมาณในการดำเนินงาน	✓			✓
4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน		✓		✓

6.1.2.4 ความคิดเห็นของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีคณะกรรมการระดับหมู่บ้านที่มีความรู้ ความสามารถ และมีภาวะผู้นำเหมาะสม คุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านมีความเหมาะสม ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานมีความพร้อม แต่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ย่อมเป็นไปตามระเบียบความเหมาะสม และสัดส่วนของการกระจายงบประมาณที่สอดคล้องกับลักษณะของโครงการในหมู่บ้านนั้น ๆ ส่วนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการไม่มีความคิดเห็นใด ๆ เนื่องจากไม่ได้ดูแลสนับสนุนโครงการในพื้นที่อย่างจริงจัง ปรากฏผล ดังตารางที่ 6.3

ตารางที่ 6.3 แสดงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการในความคิดเห็นของกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ		พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ	
	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี
1) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถ และภาวะผู้นำของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน	ไม่มีความคิดเห็นใด ๆ			✓
2) ความเหมาะสมในคุณสมบัติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน				✓
3) การจัดสรรงบประมาณตามโครงการ			เป็นไปตามระเบียบการจัดสรรงบประมาณ	
4) ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน				✓

6.1.3 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ (Process Evaluation)

6.1.3.1 ความคิดเห็นของครัวเรือนเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88) และเมื่อพิจารณาผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84)

การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96)

กรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า หมู่บ้านมีการดำเนินงานตามกรอบแนวทางของโครงการอยู่ดีมีสุขได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.67)

การฝึกอบรม ครัวเรือนส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมของโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.81)

การอำนวยการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การอำนวยการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93)

การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การติดตามผลการดำเนินงานทำได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.74)

การบริหารงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การบริหารเงินงบประมาณ ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87)

การประสานงาน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การติดต่อประสานงานกันของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90)

การมีส่วนร่วมของประชาชน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84)

2) พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.80) และเมื่อพิจารณาผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.66)

การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงาน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87)

กรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า หมู่บ้านได้ดำเนินงานตามกรอบแนวทางของโครงการอยู่ดีมีสุขได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.95)

การฝึกอบรม ครัวเรือนส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมของโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.92)

การอำนวยการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การอำนวยการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.91)

การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.63)

การบริหารงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การบริหารงบประมาณ มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87)

การประสานงาน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า การประสานงานกันของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.55)

การมีส่วนร่วมของประชาชน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87)

3) การเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

การเปรียบเทียบผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

เห็นว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88 และ 0.80 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84) ซึ่งแตกต่างจากความเห็นของครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.66)

การจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96 และ 0.87 ตามลำดับ)

กรอบแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า หมู่บ้านได้ดำเนินงานตามกรอบแนวทางของโครงการอยู่ดีมีสุขได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.67 และ 0.95 ตามลำดับ)

การฝึกอบรม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมของโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.81 และ 0.92 ตามลำดับ)

การอำนวยการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การอำนวยการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 และ 0.91 ตามลำดับ)

การติดตามการดำเนินงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า การติดตามการดำเนินงาน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.74) ซึ่งแตกต่างจากความเห็นของครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า การติดตามการดำเนินงาน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.63)

การบริหารงบประมาณ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การบริหารงบประมาณ ดำเนินงานได้ดีในสัดส่วนที่เท่ากัน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87)

การประสานงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า การประสานงานมีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90) ซึ่งแตกต่างจากครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.55)

การมีส่วนร่วมของประชาชน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 และ 0.87 ตามลำดับ)

6.1.3.2 ความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้าน มีการดำเนินงานได้ดีในทุกรายด้าน ส่วนคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้าน มีการดำเนินงานได้ค่อนข้างดีในทุกรายด้านเช่นเดียวกัน ปรากฏผลดังตารางที่ 6.4

ตารางที่ 6.4 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ			พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ		
	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี
1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ		✓				✓
2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ		✓				✓
3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ		✓				✓
4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ		✓				✓
5) การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน		✓				✓
6) การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องและโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชน		✓				✓
7) การบริหารงบประมาณในโครงการตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการ กระทรวงมหาดไทย		✓				✓
8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน		✓				✓
9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ		✓				✓

6.1.3.3 ความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทในหมู่บ้าน

กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้าน มีการดำเนินงานได้ดีในทุกรายด้าน ส่วนกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้าน มีการดำเนินงานได้ค่อนข้างดีในทุกรายด้านเช่นเดียวกัน ปรากฏผลดังตารางที่ 6.5

ตารางที่ 6.5 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ			พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ		
	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี
1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ		✓				✓
2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ		✓				✓
3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ		✓				✓
4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ		✓				✓
5) การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน		✓				✓
6) การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องและโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชน		✓				✓
7) การบริหารงบประมาณในโครงการตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการ กระทรวงมหาดไทย		✓				✓
8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน		✓				✓
9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ		✓				✓

6.1.3.4 ความคิดเห็นของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ากระบวนการดำเนินงานตามโครงการในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ มีการดำเนินงานได้ดีในทุกรายด้าน ส่วนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการไม่มีความคิดเห็นใด ๆ เนื่องจากไม่ได้ดูแลสนับสนุนโครงการในพื้นที่อย่างจริงจัง ปรากฏผลดังตารางที่ 6.6

ตารางที่ 6.6 แสดงผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ			พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ		
	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี	ไม่ดี	ค่อนข้างดี	ดี
1) การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ						✓
2) การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ						✓
3) กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ						✓
4) การประชุม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ						✓
5) การอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้กับประชาชน						✓
6) การติดตามผลการดำเนินงานของประชาชนโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน	ไม่มีความคิดเห็นใด ๆ					✓
7) การบริหารงบประมาณในโครงการตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการ กระทรวงมหาดไทย						✓
8) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้าน						✓
9) การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ						✓

6.1.4 ผลการประเมินผลผลิตจากดำเนินงานตามโครงการ (Output Evaluation)

6.1.4.1 ความคิดเห็นของครัวเรือนเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35) และเมื่อพิจารณาผลการประเมินในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

การเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินโครงการของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35)

การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43)

คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผลที่ได้รับเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31)

2) พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12) และเมื่อพิจารณาผลการประเมินในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

การเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในโครงการของหมู่บ้าน ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินโครงการของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26)

การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22)

คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับผลที่ได้รับเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99)

3) การเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

การเปรียบเทียบผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบ

ความสำเร็จเห็นด้วยกับผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และ 4.12 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

การเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินโครงการของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และ 4.26 ตามลำดับ)

หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับการมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 และ 4.22)

คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับผลที่ได้รับเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และ 3.99)

6.1.4.2 ความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการในทุกรายด้าน ซึ่งได้แก่ 1) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหลังจากที่เข้าร่วมโครงการดีขึ้น 2) หมู่บ้านมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดี 3) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ และ 4) ผลผลิตที่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ส่วนคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น ค่อนข้างเห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการในทุกรายด้านเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลผลิตที่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ปรากฏผลดังตารางที่ 6.7

ตารางที่ 6.7 แสดงผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ			พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ		
	ไม่เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ค่อนข้างเห็นด้วย	เห็นด้วย
1) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหลังจากที่เข้าร่วมโครงการดีขึ้น		✓				✓
2) หมู่บ้านมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดี		✓				✓
3) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่		✓				✓
4) ผลผลิตที่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ			✓			✓

6.1.5 ผลการประเมินผลลัพธ์จากดำเนินงานตามโครงการ (Outcome Evaluation)

6.1.5.1 ความรู้ความเข้าใจของครัวเรือนเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84) และเมื่อพิจารณาการประเมินความรู้ความเข้าใจในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87)

ด้านการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.82)

2) พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.79) และเมื่อพิจารณาความรู้ความเข้าใจในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.83)

ด้านการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ร้อยละ 0.76)

3) การเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

การเปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของครัวเรือนในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 และ 0.79 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.87 และ 0.83 ตามลำดับ)

ด้านการเสนอโครงการเพื่อการขออนุมัติงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.82 และ 0.76 ตามลำดับ)

6.1.5.2 ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

เมื่อนำผลการสนทนากลุ่มจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จไปตรวจสอบความถูกต้องกับสาระสำคัญเกี่ยวกับโครงการอยู่ดีมีสุขในบทที่ 3 หัวข้อที่ 3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน และหัวข้อที่ 3.5 กระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน/ชุมชนแล้ว ปรากฏผลว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในทุกรายด้าน ปรากฏผลดังตารางที่ 6.8

ตารางที่ 6.8 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ

ประเภทการประเมิน	ความรู้ความเข้าใจ			
	พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ		พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ	
	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ		✓		✓
1.1) ขั้นตอนการจัดทำโครงการ		✓		✓
1.2) ขั้นตอนการเสนอโครงการ		✓		✓
1.3) การบริหารโครงการ		✓		✓
1.4) การขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการ		✓		✓
1.5) การปิดโครงการและการส่งคืนเงินเหลือ		✓		✓
1.6) การติดตามผลการดำเนินงาน		✓		✓
1.7) การจัดเก็บและรักษาหลักฐานการดำเนินโครงการและการเบิกจ่ายเงิน		✓		✓
2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน		✓		✓
2.1) การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน		✓		✓
2.2) ขั้นตอนการประชุมประชาคม		✓		✓
2.3) การประกาศเชิญชวนเพื่อร่วมประชุมประชาคม		✓		✓
2.4) บทบาทหน้าที่ของกรรมการแต่ละตำแหน่ง		✓		✓
2.5) การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ ในโครงการ		✓		✓

6.1.5.3 ความพึงพอใจของครัวเรือนเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินความพึงพอใจของหมู่บ้านต่อโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23) และเมื่อพิจารณาผลการประเมินความพึงพอใจในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

ด้านกระบวนการดำเนินงาน ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานโดยรวมของโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17)

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23)

ด้านผลที่ได้รับจากโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36)

2) พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินความพึงพอใจของหมู่บ้านต่อโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84) และเมื่อพิจารณาผลการประเมินความพึงพอใจในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

ด้านกระบวนการดำเนินงาน ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานโดยรวมของโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85)

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า เฉย ๆ ในด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63)

ด้านผลที่ได้รับจากโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่พึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากโครงการ(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92)

3) การเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ผลการประเมินความพึงพอใจของหมู่บ้านต่อโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และ 3.84 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า

ด้านกระบวนการดำเนินงาน ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และ 3.85)

ด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23) ซึ่งแตกต่างจากครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า เฉย ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63)

ด้านผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และ 3.92)

6.1.6 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า

6.1.6.1 ความคิดเห็นของครัวเรือนเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ พบว่า มีปัญหาอุปสรรค 3 ประการ ดังนี้

(1) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะกิจกรรมในโครงการมีจำนวนมาก จึงอาจกระจายไปไม่ทั่วถึง หรือไม่เพียงพอต่อความต้องการของแต่ละกลุ่มกิจกรรม

(2) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อย

(3) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ เพราะมีกลุ่มกิจกรรมในโครงการมาก ดังนั้น จึงต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นมารองรับให้มากขึ้น

กระบวนการดำเนินงานตามโครงการพบว่ามีปัญหาอุปสรรค แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

(1) ด้านการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ มีปัญหาอุสรรค ดังนี้

(1.1) ปัญหาการวางแผนเพื่อทำกิจกรรมไม่มีความเป็นระบบและชัดเจนเพียงพอ เพราะบางเรื่องชาวบ้านยังไม่ทราบรายละเอียด เช่น ระเบียบ/กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณต่าง ๆ

(1.2) ปัญหาขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการไม่มีความชัดเจนและเข้าใจยาก เพราะมีรายละเอียดมากและยุ่งยากเกินไป เช่น ขั้นตอนการเขียนโครงการ และขั้นตอนในการเสนอเพื่อพิจารณาอนุมัติงบประมาณ เป็นต้น

(1.3) หากเกิดปัญหาขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการ ชาวบ้านบางส่วนยังไม่ค่อยเข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหา เช่น การปรับแก้รายละเอียดโครงการและการดำเนินงานโดยรวมของทุกกลุ่มกิจกรรม

(2) ด้านจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน มีปัญหาเกี่ยวกับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมด้านต่าง ๆ ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะบางกลุ่มกิจกรรมยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

(3) ด้านกรอบแนวทางในการดำเนินงาน มีปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจในระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณที่คณะกรรมการระดับหมู่บ้านดำเนินการ เพราะการชี้แจงไม่ละเอียดเพียงพอ

(4) ด้านการอำนวยการ มีปัญหาเรื่องการดำเนินงานของหมู่บ้านที่ยังไม่มีความพร้อมในการที่จะดำเนินงานเองทั้งหมดตามแนวทางที่ได้รับจากราชการ ซึ่งภาครัฐควรให้การช่วยเหลือสนับสนุนมากกว่าที่จะให้หมู่บ้านดำเนินการเองทั้งหมด

(5) ด้านการบริหารงบประมาณ มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินในการดำเนินกิจกรรมในโครงการยังไม่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การใช้จ่ายไปกับวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่จำเป็น

(6) ด้านการประสานงาน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(6.1) การประสานงานเกี่ยวกับการยื่นขออนุมัติงบประมาณที่ยังล่าช้า เช่น ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างหมู่บ้านกับหน่วยงานราชการ

(6.2) การติดต่อประสานงานระหว่างข้าราชการระดับอำเภอกับหมู่บ้านยังเกิดปัญหาในเรื่องของการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการ

2) พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ พบว่า มีปัญหาอุปสรรค 4 ประการ ดังนี้

(1) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อยเกินไป

(2) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของงบประมาณ เพราะงบประมาณที่ได้รับสนับสนุนไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ดำเนินโครงการไม่ได้

(3) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ เพราะยังขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการ

(4) ปัญหาเรื่องความไม่พอเพียงของวัสดุอุปกรณ์ เพราะการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ไม่ถูกต้องเหมาะสม

กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ พบว่า มีปัญหาอุปสรรค แบ่งออกเป็น 8 ด้าน คือ

(1) ด้านการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(1.1) ปัญหาการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโครงการไม่เป็นระบบและไม่มีความชัดเจน เพราะไม่มีการชี้แจงเนื้อหาการประชุมที่ละเอียดถี่ถ้วนเพียงพอ

(1.2) ปัญหาเรื่องขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการไม่ชัดเจนและเข้าใจยาก เพราะการเสนอโครงการมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ขาดการอธิบายรายละเอียดที่ชัดเจนทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจ

(2) ด้านการจัดหน่วยงานและเตรียมดำเนินงาน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(2.1) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะ การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม

(2.2) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรและตรวจสอบความพร้อมต่าง ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะคณะกรรมการในโครงการขาดการประสานงานที่ดี

(3) ด้านกรอบแนวทางในการดำเนินงาน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(3.1) ปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ เพราะคณะกรรมการระดับหมู่บ้านขาดการชี้แจงที่ละเอียดเพียงพอ จึงทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจ

(3.2) ปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ เพราะการเบิกจ่ายงบประมาณมีความยุ่งยากและซับซ้อน

(4) ด้านการอำนวยการ มีปัญหาเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานจากทางราชการที่ให้หมู่บ้านได้ดำเนินโครงการเองทั้งหมดไม่มีความเหมาะสม เพราะข้าราชการยังไม่ให้การดูแลสนับสนุนเท่าที่ควร ทำให้ชาวบ้านขาดการบริหารจัดการที่ดี

(5) ด้านบริหารงบประมาณ มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(5.1) ปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินที่ไม่เป็นไปตามแผนงาน เพราะวัตถุดิบที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมทำปุ๋ยหมักไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องหาซื้อจากภายนอก

(5.2) ปัญหาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินในการดำเนินกิจกรรม เพราะคณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังขาดทักษะในการบริหารจัดการงบประมาณที่ดีพอ

(6) ด้านการประสานงาน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(6.1) ปัญหาการประสานงานเกี่ยวกับการยื่นขออนุมัติงบประมาณที่ยังล่าช้า เพราะมีขั้นตอนมากเกินไป

(6.2) ปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานระหว่างคณะกรรมการระดับหมู่บ้านกับประชาชนในหมู่บ้าน เพราะมักเกิดกรณีทะเลาะเบาะแว้งระหว่างการประชุมหมู่บ้านเสมอ ทำให้ชาวบ้านไม่อยากเข้าร่วมประชุม

(6.3) ปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการระดับอำเภอ เพราะหน่วยงานราชการขาดการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง

(7) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(7.1) ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของโครงการ เพราะไม่มีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเพื่อที่จะได้ต่อยอดกิจกรรมทำปุ๋ยหมัก

(7.2) ชาวบ้านยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอโครงการจากภาครัฐ

(7.3) ปัญหาเกี่ยวกับการดูแล ติดตามงานของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ เพราะการติดตามงานจากหน่วยงานราชการยังขาดความต่อเนื่อง

(8) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(8.1) การดำเนินกิจกรรมทำปุ๋ยหมักเป็นกิจกรรมที่เห็นผลช้า ชาวบ้านจึงไม่ค่อยได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ อย่างจริงจัง

(8.2) ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะผู้นำยังไม่สามารถกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรม

6.1.6.2 ความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

(1) ปัญหาการทำงานกับคนหมู่มาก ซึ่งอาจมีชาวบ้านบางส่วนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เพราะลักษณะอาชีพของบางครัวเรือนเป็นงานที่ต้องเป็นไปตามระเบียบเวลาราชการ ดังนั้น จึงหาโอกาสยากที่จะเข้ามาร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

(2) ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนในการดำเนินโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข กระทรวงมหาดไทย เนื่องจากมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไป

(3) ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณที่ต้องพิจารณาหลายขั้นตอนเกินไป

2) พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

(1) ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณมีความยุ่งยาก และคณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนโครงการที่ถูกต้อง ประกอบกับการขาดคู่มือเพื่อศึกษารายละเอียดของโครงการอยู่ดีมีสุขตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย

(2) ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการมีความยุ่งยากซับซ้อนเกินไป ทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจ จึงเป็นผลทำให้การยื่นเสนอโครงการเกิดความล่าช้า และกว่าจะได้รับพิจารณาอนุมัติงบประมาณจึงใช้เวลาค่อนข้างนาน

(3) ปัญหาเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ เนื่องจากได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อย

(4) ปัญหาเรื่องน้ำ ที่ยังมีไม่เพียงพอต่อกระบวนการทำปุ๋ยหมักส่งผลให้ผลผลิตที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้

6.1.6.3 ความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

(1) ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนของโครงการมีความยุ่งยาก ทำให้ต้องปรับแก้โครงการหลายครั้ง

(2) ปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านที่พบว่าเริ่มเข้าไปทำงานกับบริษัทที่ทำการเพาะเมล็ดพันธุ์พืช จึงทำให้การปลูกพืชในหมู่บ้านลดลง

(3) ปัญหาของกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังขาดการสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการกีฬา เป็นต้น

(4) ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรม

(5) ปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอ และเกิดความขัดแย้งระหว่างหมู่บ้าน เนื่องจากพื้นที่ที่ต้องการขุดสระเพื่อนำน้ำมาใช้เป็นพื้นที่ระหว่าง 2 หมู่บ้านที่อยู่ใกล้กัน

2) พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ปัญหาเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ เนื่องจากได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อย ดังนั้น จึงอยากให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนงบประมาณมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อที่จะได้ดำเนินกิจกรรมในโครงการได้อย่างต่อเนื่อง

6.1.6.4 ความคิดเห็นของข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

สรุปปัญหาอุปสรรคได้ ดังนี้

1) ปัญหาความไม่เข้าใจของหมู่บ้านเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ เนื่องจากงบประมาณที่แต่ละหมู่บ้านได้รับต้องเป็นไปตามระเบียบเกี่ยวกับหลักของการกระจายงบประมาณที่ถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะโครงการของแต่ละหมู่บ้าน

2) ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนของโครงการอยู่ดีมีสุขค่อนข้างมีความยุ่งยากและซับซ้อนเกินไปสำหรับชาวบ้าน

3) ปัญหาเกี่ยวกับการผลักดันให้แผนชุมชนของหมู่บ้านยกระดับเป็นแผนระดับที่ดีมาก เพื่อให้เข้าเงื่อนไขที่สามารถจัดทำโครงการได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง เพราะแผนชุมชนของบางหมู่บ้านไม่ได้เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง เมื่อได้รับอนุมัติงบประมาณไปทำประโยชน์จริง หมู่บ้านจึงไม่สามารถดำเนินงานได้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เท่าที่ควร

4) ปัญหาของผู้นำบางหมู่บ้านที่ยังไม่มีความรู้ความสามารถและขาดภาวะผู้นำที่ดี ส่งผลให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

5) ปัญหาการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากในทางปฏิบัติจริงมีผู้รับผิดชอบโครงการเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

6) ปัญหาเรื่องจำนวนข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการมีจำนวนน้อยและต้องรับผิดชอบหลายงาน ไม่สามารถดูแลรับผิดชอบเฉพาะโครงการอยู่ดีมีสุขได้ ประกอบกับจำนวนหมู่บ้านในอำเภอเวียงสามีจำนวนมาก ดังนั้นจึงทำให้การติดตามและตรวจสอบทำได้ไม่เต็มที่

6.2 อภิปรายผล

การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุขในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำตัวแบบการประเมินปัจจัยนำเข้า-ผลผลิต (Input-Output Model) มาประยุกต์เป็นตัวแบบในการกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อประเมินว่า การดำเนินงานตามโครงการนั้นได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ซึ่งได้ทำการประเมินถึงปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ กระบวนการ ผลผลิตที่ได้รับ และผลลัพธ์จากการดำเนินงาน โดยผลการประเมินเหล่านี้ สามารถช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตโครงการ ภายใต้สารสนเทศที่ถูกต้องครอบคลุม อันจะทำให้ทราบถึงข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามโครงการ เพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไขโครงการให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

จากผลการประเมินโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จะเห็นได้ว่า ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ กระบวนการ ผลผลิตที่ได้รับ และผลลัพธ์จากการดำเนินงาน โดยในภาพรวม ผลการประเมินโครงการมีความสอดคล้องกันทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ กล่าวคือ จากการดำเนินงานตามโครงการของทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ มีผลการประเมินโครงการที่ประสบความสำเร็จพอสมควร แต่ทั้งนี้ ระดับของความสำเร็จในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งผลการประเมินทั้ง 4 ด้านข้างต้น แสดงให้เห็นได้ว่า ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบมีประเด็นใดบ้างที่ทำให้ระดับของความสำเร็จมีความแตกต่างกัน รวมถึงการพบข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดบางประการจากการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

6.2.1 ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ ปรากฏผลว่า

ในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยนำเข้าสู่โครงการมีความเหมาะสมและพอเพียง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 และ 0.78 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.7) แต่เมื่อพิจารณาในรายด้านแล้ว จะพบว่า ด้านความพอเพียงของจำนวนข้าราชการระดับอำเภอผู้ให้การดูแล สนับสนุนโครงการ แม้ว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ จะเห็นสอดคล้องกันว่า มีจำนวนที่พอเพียง แต่ในความเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น กลับเห็นว่า จำนวนข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการยังมีไม่พอเพียง เนื่องจากข้าราชการระดับอำเภอไม่ได้เข้ามาให้การดูแลสนับสนุนโครงการโดยตรง แต่จะคอยตรวจสอบความถูกต้องของการจัดทำโครงการของหมู่บ้านเท่านั้น ซึ่งผลการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จดังกล่าว สอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มกับข้าราชการระดับอำเภอที่ยอมรับว่า ข้าราชการระดับอำเภอไม่ได้เข้าไปให้การดูแลสนับสนุนโครงการในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จอย่างจริงจัง เนื่องจากมีหน้าที่ความรับผิดชอบค่อนข้างมาก ทางอำเภอจึงไม่ได้เข้าไปดูแลติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ซึ่งทางอำเภอทำหน้าที่

เป็นเพียงส่วนของการพิจารณากลั่นกรองโครงการที่หมู่บ้านได้เสนอมา ว่าถูกต้องตามระเบียบเรื่องการจัดทำโครงการ หรือการเบิกจ่ายงบประมาณหรือไม่เท่านั้น จึงเป็นผลให้ระดับความคุ้นเคย หรือการทำงานร่วมกับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีค่อนข้างน้อย ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า จำนวนข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการมีจำนวนที่ไม่พอเพียง

ในด้านความพอเพียงของงบประมาณ ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความเห็นสอดคล้องกันว่า งบประมาณมีความพอเพียงในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.64 และ 0.52 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.7) เนื่องจากได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อยเกินไป และเห็นว่างบประมาณที่ได้รับสนับสนุนนั้นยังไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้ดำเนินโครงการไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งผลการประเมินความพอเพียงของงบประมาณดังกล่าว มีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านและคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนยังไม่มีความพอเพียง เนื่องจากจำนวนผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการจะแปรผันตรงกับจำนวนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน ซึ่งถ้าได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อย ผลผลิตที่ได้รับก็น้อย แต่ถ้าได้รับงบประมาณสนับสนุนมาก ผลผลิตที่ได้รับก็มากตามไปด้วย ดังนั้น ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านและคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงมีความเห็นสอดคล้องกันว่า จำนวนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนยังไม่มีความพอเพียงเมื่อเทียบกับผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ แต่ทั้งนี้ ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณว่า การจัดสรรงบประมาณย่อมเป็นไปตามกรอบหรือระเบียบของการจัดสรรงบประมาณ ที่ต้องเป็นไปตามหลักของการกระจายงบประมาณ เพื่อให้หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการอยู่ดีมีสุข ได้รับงบประมาณสนับสนุนที่เหมาะสมและสอดคล้องตามลักษณะโครงการในหมู่บ้านนั้น ๆ

ในด้านความพอเพียงของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นสอดคล้องกันว่า ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการมีความพอเพียงในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.61 และ 0.53 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.7) เนื่องจาก พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีกลุ่มกิจกรรมในโครงการมาก ทำให้การกระจายงบประมาณไม่ทั่วถึงและเพียงพอต่อความต้องการของแต่ละกลุ่ม ซึ่งบางกลุ่มกิจกรรมยังคงต้องการวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นมารองรับกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ (ตารางที่ 5.34) ส่วนพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น ยังคงขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานเช่นเดียวกัน ประกอบกับการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์บางอย่างยังไม่ถูกต้องเหมาะสม ทำให้การใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติจริงไม่มีประสิทธิภาพเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณที่สูญเสียไป (ตารางที่ 5.35)

ซึ่งความเห็นของครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้ง 2 พื้นที่ดังกล่าว มีความแตกต่างจากความเห็นของกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน และกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการมีความพอเพียง แต่ทั้งนี้ ข้าราชการระดับอำเภอไม่ได้แสดงความคิดเห็นใด ๆ เกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่ได้เข้าไปให้การดูแลสนับสนุนโครงการอย่างจริงจังเท่ากับพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

6.2.2 กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า

ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวมของทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการในหมู่บ้านของตน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88 และ 0.80 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.15) แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาพรวมของผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบจะปรากฏผลสอดคล้องกัน แต่หากพิจารณาผลการประเมินในรายด้านแล้วจะพบว่ามีรายด้านที่แตกต่างกัน ดังนี้

การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า ดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84) แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จกลับเห็นว่า การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.66) (ตารางที่ 5.15) ทั้งนี้เนื่องจากการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโครงการไม่เป็นระบบและไม่มีความชัดเจน เพราะไม่มีการชี้แจงเนื้อหาการประชุมที่ละเอียดถี่ถ้วนเพียงพอ ประกอบกับขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการไม่ชัดเจนและเข้าใจยาก เพราะการเสนอโครงการมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก รวมทั้งขาดการอธิบายรายละเอียดที่ชัดเจนจากข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้อง จึงทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจ (ตารางที่ 5.35) ซึ่งผลการประเมินดังกล่าว สอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนโครงการ ดังนั้น ที่ผ่านมาจึงมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการบ่อยครั้ง ซึ่งจากการสนทนากลุ่มกับข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการทำให้วิเคราะห์ได้ว่า การที่ผลการประเมินด้านการวางแผน ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ทางอำเภอขาดการดูแลสนับสนุนโครงการในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จอย่างจริงจัง เพราะมีหน้าที่ความรับผิดชอบค่อนข้างมาก ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จจึงทำได้ไม่เต็มที่ ประกอบกับระยะเวลาในการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความเร่งด่วน ทางอำเภอจึงไม่สามารถเข้าร่วมสังเกตการณ์

การวางแผนดำเนินงานของทุกหมู่บ้านได้ ดังนั้น การดูแลสนับสนุนโครงการจึงปรากฏในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมากกว่า เพราะเป็นพื้นที่นำร่องและระดับความคุ้นเคยระหว่างข้าราชการกับประชาชนในพื้นที่มีค่อนข้างสูง จึงทำให้การวางแผนการดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและระดับความสำเร็จของโครงการในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จนั้น มีมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุขในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จครั้งนี้ เป็นการต่อยอดกิจกรรมที่มีการดำเนินงานในพื้นที่อยู่แล้ว

การติดตามการดำเนินงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่า การติดตามการดำเนินงาน มีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.74) (ตารางที่ 5.15) แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จกลับเห็นว่า การติดตามการดำเนินงานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.63) (ตารางที่ 5.15) ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่าหน่วยงานระดับอำเภอที่รับผิดชอบในการติดตามผลการดำเนินงานโดยตรง ไม่ได้ติดตามการดำเนินงานในระดับพื้นที่มากนัก ซึ่งทางอำเภอจะเป็นผู้กลั่นกรองรายละเอียดโครงการที่หมู่บ้านได้ยื่นเสนอไปเท่านั้น แต่หากมีประเด็นใดที่ชาวบ้านไม่เข้าใจ จะได้รับคำแนะนำจากข้าราชการระดับอำเภอเพื่อนำข้อมูลนั้น ๆ ไปปรับแก้ให้ถูกต้องเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามโครงการในระดับพื้นที่นั้นหมู่บ้านจะเป็นฝ่ายดำเนินการเองทั้งหมด และเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว หมู่บ้านจะมีการสรุปรายละเอียดประกอบรูปภาพการดำเนินงานตามโครงการส่งให้ทางอำเภออีกครั้งหนึ่ง ส่วนการติดตามผลการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน จะมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ติดตามและตรวจสอบเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ที่เห็นว่าการติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานราชการ มีเจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่น่านเท่านั้นที่เข้ามาติดตามการดำเนินงานของหมู่บ้านเป็นครั้งคราว แต่ไม่มีข้าราชการจากที่ว่าการอำเภอเข้ามาติดตามการดำเนินงานแต่อย่างใด ซึ่งผลการประเมินจากครัวเรือน ผลการสนทนากลุ่มจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความสอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มจากข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งยอมรับว่าไม่ได้เข้าไปให้การดูแล สนับสนุน หรือติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่อย่างจริงจังเท่ากับพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ แต่ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ สถานีพัฒนาที่ดินน่านได้มีการติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเป็นระยะ ๆ เนื่องจากเป็นหน่วยงานร่วมที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมในโครงการอยู่ดีมีสุขของทุกหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ จากผลการประเมินด้านการติดตามงานที่ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางนั้น สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงกับผลการประเมินด้านการวางแผนได้ว่า เนื่องจากข้าราชการระดับอำเภอไม่ได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ในการ

วางแผนการดำเนินงาน ประกอบกับการมีหน้าที่ความรับผิดชอบค่อนข้างมาก ดังนั้น จึงไม่สามารถให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จได้ อันเป็นผลให้เกิดช่องว่างของการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น เพราะแม้ว่าจะมีการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาและยกระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จแล้วก็ตาม แต่ผลในทางปฏิบัติจริง กลับพบว่าพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จยังคงได้รับการดูแล สนับสนุน และติดตามผลการดำเนินงานที่ดีกว่าแตกต่างจากพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นหมู่บ้านหนึ่งของการนำนโยบายไปปฏิบัติเช่นกัน แต่ไม่ได้รับการดูแล สนับสนุน และติดตามผลการดำเนินงานเท่าที่ควร อาจเนื่องจากระดับความสำเร็จในพื้นที่มีค่อนข้างต่ำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงให้ความสำคัญเป็นลำดับรองลงมาเมื่อเทียบกับหมู่บ้านที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ มากกว่า โดยเฉพาะหมู่บ้านที่มีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและมีภาวะผู้นำสูง สามารถกระตุ้นให้สมาชิกในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมและมีการขับเคลื่อนให้โครงการบรรลุเป้าหมายได้

การประสานงาน ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นว่าการประสานงานมีการดำเนินงานได้ดี (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.90) แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จกลับเห็นว่า ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.55) (ตารางที่ 5.15) ทั้งนี้เนื่องจาก เกิดปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับหน่วยงานราชการเรื่องการพิจารณาอนุมัติงบประมาณที่ล่าช้า เพราะมีขั้นตอนมากเกินไป และมีปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกในหมู่บ้านที่มักเกิดกรณีทะเลาะเบาะแว้งระหว่างการประชุมหมู่บ้านอยู่เสมอ จึงทำให้ชาวบ้านไม่อยากเข้าร่วมประชุม รวมทั้งปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการระดับอำเภอ เพราะหน่วยงานราชการระดับอำเภอขาดการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 5.35) ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ส่วนใหญ่จะทำการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาที่ดินน่าน โดยประสานงานผ่านตัวแทนของหมู่บ้านที่ทำงานอยู่ในสถานีพัฒนาที่ดินเท่านั้น ซึ่งลักษณะการช่วยเหลือจากสถานีพัฒนาที่ดิน ได้แก่ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน และการมีวิทยากรมาแนะนำขั้นตอนในการดำเนินงานให้แก่ชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประสานงานเพื่อดำเนินโครงการอยู่ดีมีสุขของหมู่บ้านค่อนข้างน้อย ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คณะกรรมการระดับหมู่บ้านและครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่าการประสานงานดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งผลการประเมินด้านการประสานงานที่ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางดังกล่าว เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่หมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จขาดการติดต่อประสานงานไปยังหน่วยงานระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องและข้าราชการระดับอำเภอเองก็ไม่สามารถเข้าไปร่วมติดตามผลการดำเนินโครงการของหมู่บ้านได้อย่างเต็มที่ ทำให้ระดับความคุ้นเคยระหว่างหมู่บ้านกับข้าราชการระดับอำเภอลดลง

ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการประสานงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จไม่ได้รับการดูแลสนับสนุนเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตาม การประสานงานที่ไม่มีประสิทธิภาพนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ผู้นำยังขาดทักษะเกี่ยวกับการประสานงานที่ดี รวมทั้งยังต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำในหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น ประสบการณ์ในการทำงาน ความกระตือรือร้นในการทำหน้าที่ และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ การพัฒนาคุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จจึงมีไม่สูงนัก เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ เพราะผู้นำไม่สามารถกระตุ้นและประสานงานให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการได้เท่าที่ควรนั่นเอง

6.2.3 ผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ ปรากฏผลว่า

ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และ 4.12 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.21) ซึ่งผลผลิตด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการนั้น พบว่า ครัวเรือนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จทุกรายข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายข้อที่ว่า ครัวเรือนมีเงินออมมากขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และ 3.70) และครัวเรือนมีภาวะหนี้สินลดลง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และ 3.77) (ตารางที่ 5.21)

กล่าวโดยสรุป ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการในรายด้านระหว่างพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นด้วยกับผลผลิตจากโครงการทั้งสามด้าน คือ 1) การเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการ 2) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ และ 3) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมายดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งผลการประเมินผลผลิตจากกลุ่มครัวเรือน มีความสอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ ที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เห็นด้วยกับผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการในทุกรายด้านเช่นเดียวกัน อันประกอบด้วย 1) คุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหลังจากที่เข้าร่วมโครงการดีขึ้น 2) หมู่บ้านมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดี 3) หมู่บ้านมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ และ 4) ผลผลิตที่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ (ตารางที่ 5.22)

6.2.4 ผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการ

6.2.4.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ

ในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ ทั้งในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.84 และ 0.79 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.27) แต่เมื่อพิจารณาผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในรายข้อแล้ว พบว่า 1) เรื่องคณะกรรมการระดับหมู่บ้านฝ่ายควบคุมและตรวจสอบจำเป็นต้องรายงานผลการตรวจสอบการดำเนินโครงการให้ทุกครัวเรือนทราบในที่ประชุม 2) เรื่องการประชุมประชาคมที่ต้องมีนายอำเภอ ปลัดอำเภอ หรือผู้แทนจากอำเภอเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุม และ 3) เรื่องผู้รับผิดชอบโครงการจำเป็นต้องมีตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้านด้วยนั้น ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.72 0.79 และ 0.68 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.25) แต่ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความรู้ความเข้าใจในรายข้อดังกล่าวระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.59 0.48 และ 0.40 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.26) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินกระบวนการในด้านการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการที่ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า การวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ ดำเนินงานได้ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.66) (ตารางที่ 5.15) เนื่องจากการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโครงการไม่เป็นระบบและไม่มีความชัดเจน เพราะไม่มีการชี้แจงเนื้อหาการประชุมที่ละเอียดถี่ถ้วนเพียงพอ ประกอบกับขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการไม่ชัดเจนและเข้าใจยาก เพราะการเสนอโครงการมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก รวมทั้งขาดการอธิบายรายละเอียดที่ชัดเจน จึงทำให้ชาวบ้านไม่เข้าใจ (ตารางที่ 5.35) และผลการประเมินดังกล่าวยังสอดคล้องกับความคิดเห็นของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า คณะกรรมการระดับหมู่บ้านยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนโครงการ ดังนั้น การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการที่ผ่านมาจึงเกิดขึ้นหลายครั้ง

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อผู้ศึกษาได้นำผลการสนทนากลุ่มจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ ไปตรวจสอบความถูกต้องกับสาระสำคัญเกี่ยวกับโครงการอยู่ดีมีสุขในบทที่ 3 หัวข้อที่ 3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน และหัวข้อที่ 3.5 กระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน/ชุมชนแล้ว พบว่า ในภาพรวมคณะกรรมการระดับหมู่บ้านทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ แต่ผลการตรวจสอบความถูกต้องกับสาระสำคัญเกี่ยวกับโครงการอยู่มีสุขดังกล่าว กลับปรากฏผลแตกต่างจากผลการประเมินกระบวนการ ในด้านการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ ที่คณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า การวางแผนการดำเนินงานยังมีปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนโครงการ จึงเป็นผลให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการ

บ่อยครั้ง และยังสอดคล้องกับผลการประเมินความรู้ความเข้าใจบางรายข้อข้างต้นที่พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลางเท่านั้น

จากผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการของกลุ่มครัวเรือนและกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จข้างต้น อาจสรุปได้ว่าโดยภาพรวมแล้ว ทั้งกลุ่มครัวเรือนและกลุ่มคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ แต่หากพิจารณาในรายข้อแล้ว จะพบว่าบุคคลทั้ง 2 กลุ่ม ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเสนอโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเขียนโครงการที่ถูกต้องตามระเบียบของโครงการอยู่ดีมีสุข ซึ่งปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติงบประมาณดังกล่าว เป็นผลกระทบเชื่อมโยงจากการขาดการการติดตามการดำเนินงานและการประสานงานที่ดี ระหว่างหมู่บ้านและข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งสาเหตุประการสำคัญ คือ การที่หมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ไม่ได้รับเอกสารและคู่มือสำหรับการดำเนินโครงการโดยหมู่บ้าน/ชุมชนจากหน่วยงานราชการระดับอำเภอ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จกลับได้รับเอกสารและคู่มือสำหรับการดำเนินโครงการจากหน่วยงานระดับอำเภอ เพื่อนำไปศึกษาประกอบการเขียนโครงการในการขออนุมัติงบประมาณ ตั้งแต่ขั้นตอนแรกที่เข้าร่วมประชุมกับทางที่ว่าการอำเภอเพื่อรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ดังนั้น ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจของครัวเรือนและคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานราชการระดับอำเภอต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

6.2.4.2 ความพึงพอใจของหมู่บ้านต่อโครงการ

ความพึงพอใจของหมู่บ้านต่อโครงการในภาพรวม ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และ 3.84 ตามลำดับ) (ตารางที่ 5.33) และเมื่อพิจารณาผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการในรายด้านแล้ว ปรากฏผลว่า ด้านกระบวนการดำเนินงาน แม้ว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ จะพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และ 3.84 ตามลำดับ) แต่จะเห็นได้ว่า พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จนั้น มีสัดส่วนความพึงพอใจที่สูงกว่าพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมาก (ตารางที่ 5.33) โดยเฉพาะกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสนอโครงการที่พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จพึงพอใจต่อการเสนอโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20) แตกต่างจากความเห็นของครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่เห็นว่า เฉย ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57) (ตารางที่ 5.33) ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจดังกล่าวสอดคล้องกับผลการประเมินความรู้ความเข้าใจในด้านการเสนอโครงการที่พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลางเท่านั้น อันแสดงให้เห็นว่า การที่ครัวเรือน

ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเขียนและการเสนอโครงการดังกล่าวจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความพึงพอใจของประชาชน นั่นเอง

ในด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ ปรากฏผลเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ พึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23) แต่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่า เฉย ๆ เท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63) (ตารางที่ 5.33) ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการประเมินกระบวนการในด้านการติดตามการดำเนินงานและการประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ โดยครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า การติดตามงานปรากฏผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.63) (ตารางที่ 5.15) จึงส่งผลให้ครัวเรือนส่วนใหญ่รู้สึกเฉย ๆ ต่อด้านบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มข้าราชการระดับอำเภอผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการ ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จเห็นว่า ข้าราชการจากที่ว่าการอำเภอยังมีจำนวนที่ไม่พอเพียง รวมถึงไม่ได้เข้ามาดูแลติดตามและให้การสนับสนุนกับหมู่บ้านเท่าที่ควร ส่วนในด้านผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการนั้น ปรากฏผลว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จและพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ต่างก็พึงพอใจต่อผลที่ได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และ 3.92) (ตารางที่ 5.33) แต่สัดส่วนของความพึงพอใจในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จนั้น มีสูงกว่าพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จทุกรายข้อ (ตารางที่ 5.33)

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการประเมินโครงการอยู่ดีมีสุขในครั้งนี้ พบว่า ในภาพรวมโครงการในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จมีระดับความสำเร็จที่สูงกว่าพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จทุกด้าน โดยจะเห็นได้จากผลการประเมินปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการที่ปรากฏผลสอดคล้องกัน ซึ่งในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ จะพบว่า ผลการประเมินบางด้านยังไม่สอดคล้องเชื่อมโยงกัน อีกทั้งยังพบปัญหาอุปสรรคหลายประการ แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามโครงการของทั้ง 2 พื้นที่ดังกล่าวต่างก็มีข้อจำกัดบางส่วนของปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ ที่ส่งผลให้การประเมินกระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์จากการดำเนินงานตามโครงการ ประสบความสำเร็จเพียงระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินโครงการในระดับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งการดำเนินโครงการของทั้ง 2 พื้นที่เปรียบเทียบ ยังมีข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขต่อไป ดังนั้นข้อเสนอแนะที่ผู้ศึกษาจะทำการเสนอต่อไปนี้ ส่วนหนึ่งจึงเป็นข้อเสนอแนะ

ที่ได้จากการเสนอแนะของครัวเรือนเป้าหมาย คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน และข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอความคิดเห็นในเชิงปฏิบัติ ดังนี้

6.3.1 ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

1) การดำเนินงานตามโครงการทุกขั้นตอน ควรยึดกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหลัก เพื่อให้ประชาชนเกิดความสามัคคี ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ในการตัดสินใจให้รอบคอบขึ้น ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับย่อมก่อให้เกิดฉันทามติ ลดความขัดแย้ง ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ รวมทั้งการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ยังสามารถช่วยลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

2) ผู้นำหรือคณะกรรมการระดับหมู่บ้านควรมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความรู้ความสามารถ และทักษะของการเป็นผู้นำที่ดี รวมถึงควรมีการศึกษาระเบียบขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการให้ชัดเจนและชี้แจงรายละเอียดดังกล่าวให้กับประชาชนในหมู่บ้านได้ทราบและเข้าใจอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารงบประมาณในโครงการ เพื่อป้องกันการเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างประชาชนและผู้นำหรือคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

3) ผู้นำหรือคณะกรรมการระดับหมู่บ้านควรส่งเสริม สนับสนุน หรือชี้แนะให้ชาวบ้านได้ดำเนินกิจกรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหาหลักหรือรากเหง้าของปัญหา เพื่อร่วมค้นหาว่าสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร โดยร่วมคิดช่วยตัวเองในการจัดลำดับปัญหา และมีการวางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อง ๆ ร่วมระดมความคิดถึงทางเลือกต่าง ๆ แล้วเลือกทางเลือกที่เหมาะสม มีการร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน และท้ายที่สุด คือ ร่วมรับผลประโยชน์หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินการ

4) ผู้นำหรือคณะกรรมการระดับหมู่บ้านควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ควรมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งผลในระยะยาว เช่น การพัฒนาแกนนำชุมชนที่เชื่อมโยงไปสู่การจัดทำแผนการจัดการในชุมชน ซึ่งควรมีแผนงานในการติดตามสนับสนุนให้แกนนำรุ่นต่อ ๆ ไป สามารถดำเนินการจัดทำแผนการจัดการในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ที่อาจจะเป็นทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการศึกษาดูงานเพิ่มเติม รวมทั้งการสนับสนุนกองทุน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น

5) ผู้นำหรือคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ควรเน้นการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการทำงานจริง มีการประชุมแลกเปลี่ยนร่วมกันระหว่างคนทำงาน หรือที่เรียกว่า “เวทีสรุปบทเรียน” โดยการวิเคราะห์สรุปผลของการทำงานที่ผ่านมา ปัญหาที่เกิดขึ้น และถอดประสบการณ์ในเรื่องวิธีการทำงานกับหมู่บ้าน/ชุมชน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนหาแนวทางการทำงานที่สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น แล้วนำลงไปปฏิบัติจริงอีกครั้ง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ

6) หมู่บ้าน/ชุมชนควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามโครงการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งควรมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างประชาชนกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งไม่ใช่การทำครั้งเดียวจบ แต่ควรเกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดโครงการ

6.3.2 ระดับองค์กร/หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1) องค์กร/หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ควรมีการชี้แจง ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมเป้าหมายต่าง ๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขที่ละเอียดและชัดเจน ซึ่งก่อนที่จะให้หมู่บ้าน/ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการนั้น ต้องมีการระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไรให้เข้าใจตรงกันก่อน เพื่อที่หมู่บ้าน/ชุมชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมโครงการหรือไม่

2) องค์กร/หน่วยงานภาครัฐที่ดูแลรับผิดชอบโครงการอยู่ดีมีสุขโดยตรง ควรให้ความสำคัญกับการพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อเข้าร่วมโครงการอย่างโปร่งใส ไม่พยายามเอื้อประโยชน์โดยการผลักดันให้แผนชุมชนของหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นแผนระดับที่ดีมากทั้งหมด เพราะเมื่อได้รับอนุมัติงบประมาณไปทำประโยชน์จริง บางหมู่บ้านไม่สามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้ ดังนั้น การพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนเพื่อเข้าร่วมโครงการ จึงควรพิจารณาตามความเป็นจริงเป็นหลัก

3) เมื่อหมู่บ้าน/ชุมชนได้เข้าร่วมโครงการแล้ว องค์กร/หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการชี้แจง ให้ความรู้ความเข้าใจ หรือแจกจ่ายคู่มือเกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนของโครงการให้ทุกหมู่บ้าน/ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการได้ทราบอย่างละเอียด แต่ควรมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยเฉพาะรายละเอียดและขั้นตอนเกี่ยวกับการเขียนโครงการ และการเสนอโครงการ รวมถึงควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ ที่เน้นให้หมู่บ้าน/ชุมชนคำนึงถึงความสอดคล้องกับศักยภาพ ความต้องการ หรือปัญหาของหมู่บ้าน/ชุมชนนั้น ๆ เป็นหลัก

4) องค์กร/หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการกำหนดเกณฑ์การพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการ สภาพปัญหา และความเหมาะสมกับลักษณะของโครงการในหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างละเอียดและชัดเจน รวมทั้ง มีการชี้แจง ประชาสัมพันธ์เกณฑ์การพิจารณาจัดสรรงบประมาณดังกล่าวนี้ ให้หมู่บ้าน/ชุมชนรับทราบและเข้าใจอย่างทั่วถึง

5) องค์กร/หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการให้การดูแลสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการ ควรเน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการกับหมู่บ้าน/ชุมชนให้มากขึ้น โดยให้ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน และผู้เข้าร่วมการเรียนรู้มีความเป็นกันเอง เพราะบรรยากาศที่มีความเป็นกันเองจะช่วยสร้างความรู้สึกที่ไว้เนื้อเชื่อใจและสร้างให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกันซึ่งจะทำให้การติดต่อประสานงานง่ายขึ้น

6) องค์กร/หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดระบบหรือคณะทำงานเพื่อดูแลติดตามการดำเนินงานตามโครงการของหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ ซึ่งจะทำให้สามารถหาแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

7) องค์กร/หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมให้หมู่บ้าน/ชุมชนที่มีผลการดำเนินโครงการในระดับดี จัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ภายในชุมชนที่เชื่อมโยงกับลักษณะกิจกรรม/โครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรส่งเสริมให้หมู่บ้าน/ชุมชน มีการทำกิจกรรมที่ควบคู่ไปกับการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

8) องค์กร/หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีการประสานความร่วมมือกับองค์กร/หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาสังคมให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม อันจะทำให้บรรลุเป้าหมายโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

9) ข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการทุกระดับควรมีการปรับเปลี่ยนมุมมองหรือทัศนคติเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเดิมที่เน้นนำโครงการไปพัฒนาพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จก่อน ทำให้พื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จอื่น ๆ ไม่ได้รับการดูแลสนับสนุนเท่าที่ควร ซึ่งก่อให้เกิดช่องว่างของการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เท่าเทียมกันและเพื่อให้หมู่บ้านที่ยังขาดการดูแลสนับสนุนได้รับการพัฒนามากขึ้น ข้าราชการผู้เกี่ยวข้องกับโครงการทุกระดับควรปรับเปลี่ยนมุมมองหรือทัศนคติใหม่ โดยหันมาให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

กนิษฐา สุวัตถกุล. 2541. **การประเมินผลโครงการฝึกอบรมอาชีพ: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

กมล ชูทรัพย์ และเสถียร เหลืองอร่าม. 2516. **หลักการบริหาร.** กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.

กมล สุดประเสริฐ. 2540. **การวิจัยปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน.** พิมพ์ครั้งที่ 2 (เพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ.

กิ่งแก้ว อินหว่าง และวีระศักดิ์ อนันตมงคล. 2531. **รายงานการวิจัยเรื่องการประเมินความสัมฤทธิ์ผลของโครงการพัฒนาชนบท: งานพัฒนาเศรษฐกิจชนบท.** กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน.

เกรียงไกร ศิริมงคล. 2541. **นานาบทความ.** กรุงเทพมหานคร: พับลิคโฟโต้และโฆษณา.

เครตัน, เจมส์ แอล. 2543. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน.** แปลจาก International Association of Public Participation Practitioners โดย วันชัย วัฒนศัพท์. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

เชาวฤทธิ์ บุตรดาสา. ปลัดอำเภอ. 2551 (26 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

เชิดชัย แก้วกาหลง. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน. 2551 (28 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

ณัฏฐิมา มากชู. 2545. **การประเมินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ตามมติคณะรัฐมนตรี โดยใช้งบประมาณพิเศษปี 2544 ตามแผนก่อหนี้ต่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ตุลา มหาพสุธานนท์. 2547. **หลักการจัดการ หลักการบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พ.ศ.พัฒนา.

ถวิลวดี บุรีกุล. 2548. **การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ.** นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2541. **เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย สันติวงษ์. 2528. **หลักการบริหาร คิดและทำอย่างผู้จัดการใหญ่.** กรุงเทพมหานคร: สิ่งพิมพ์ไทย.

ธงชัย สันติวงษ์. 2545. **การจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนู ฮ่วนสกุล. 2548. **การประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย.** ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

นภาภรณ์ พิพัฒน์. 2550. **เปิดโลกความสุข GNH.** กรุงเทพมหานคร: มติชน.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547. **การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง.** เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.

นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2533. อ้างถึงใน ปรีชา วิหคโต. 2534. การแนะแนวกับการพัฒนาค่านิยม. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาการแนะแนวกับคุณภาพชีวิต.** หน่วยที่ 9. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 448.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. 2547. **การจัดการสมัยใหม่.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

บรรยงค์ โตจินดา. 2542. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. 2549. **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

บุญทัน ดอกไธสง. 2535. **การจัดการองค์การ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ประสิทธิ์ ตรีกุย. ประธานผู้สูงอายุ. 2551 (28 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

ปรางทิพย์ ปรีชาวุฒิพงศ์. 2543. **การประเมินโครงการตามมาตรการจ้างงานในชนบทที่ดำเนินงานโดยองค์การบริหารส่วนตำบลในปี 2542.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปริศนา โกลละสุต. 2534. **การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน: ศึกษาเปรียบเทียบผู้เคยย้ายถิ่นและผู้ที่ไม่เคยย้ายถิ่น.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปรีชา แดงโรจน์. 2538. **ศิลป์ และ ศาสตร์การบริหารจัดการโรงแรม.** กรุงเทพมหานคร: ธงชัยการพิมพ์.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2538. **การวิจัยประเมินผล.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บีเจ. เพลท โปรเซสเซอร์.

ผ่อง วิละขันคำ. ปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสาน. 2551 (28 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

พัชรี สิโรรส และคณะ. 2546. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน.** เอพีเอ ปริทัศน์ เล่มที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัณณิณ กิติพราภรณ์. 2531 อ้างถึงใน สุพรรณี ไชยอำพร และสนิท สมัครการ. 2534. **คุณภาพชีวิตของคนไทย ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวเมืองกับชาวชนบท.** เอกสารวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พันธณีย์ วิหคโต. 2542. **การประเมินและติดตามผลโครงการปฏิรูปการศึกษา: โครงการเกษตรเพื่อชีวิต.** เอกสารรายงานวิจัยการศึกษาอันดับที่ 268/2542. กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ.

พิศวาส นวดโอโล. 2547. **การศึกษาบรรยากาศโรงเรียนและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

พิสณุ ฟองศรี. 2549. **เทคนิควิธีประเมินโครงการ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์งาม.

ภุชงค์ บุญอภัย. 2533. **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอาสาชายแดนไทย-กัมพูชา.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มยุรี บุญริ้ว. 2547. **การประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจชุมชนตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษากลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. 2539. **รายงานการประเมินผลโครงการแหล่งน้ำในไร่นา: ฉบับภาพรวม.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546. **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ระวิวรรณ ทะริ. ประธานแม่บ้าน. 2551 (27 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

รุจารัตน์ ชูเชิด. 2540. **ความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน กรณีศึกษาการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานกลาง).** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

วราลักษณ์ ไชยทัพ. 2544. **การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**. เชียงใหม่: สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.

วิชัย รูปขำดี. 2543. **รายงานฉบับสมบูรณ์การประเมินผลกองทุนพัฒนาชนบทภายใต้โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท ธนาคารออมสิน.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย.

วิเชียร วิทยอุดม. 2550. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร: ธนธัชการพิมพ์.

ศักดิ์ชัย ลือภักดีสกุล. 2548. **ความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานบริษัท วีซีเค อินดัสเทียลไลน์ จำกัด.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ศิริชัย กาญจนวาสี. 2536. **ทฤษฎีการประเมิน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. 2540. **องค์การและการจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: แผนกพัสดุ สำนักการเงินและทรัพย์สิน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2542. อ้างถึงใน ตุลา มหาพสุธานนท์. 2547. **หลักการจัดการ หลักการบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พ.ศ.พัฒนา.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ และธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. 2550. **การจัดการและพฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร: Dimond in Business World.

ศิริอร ขันธหัตถ์. 2547. **องค์การและการจัดการ (Q&M).** พิมพ์ครั้งที่ 7 ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์.

สนิท ตั้นซ้าย. 2533. **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอในเขตจังหวัดภาคใต้.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมควร ณ ลำปาง. เจ้าหน้าที่บริหารงานการเกษตร 7. 2551 (27 มีนาคม). การสัมภาษณ์

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2544. **รวมบทความทางการประเมินโครงการ.** พิมพ์ครั้งที่ 6 ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาน ชัยณรงค์. 2537. **ความพึงพอใจในงานของพนักงานสอบสวน: ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานสอบสวนที่สังกัดสำนักงานตำรวจภาค 7.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2546. **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 4 (ปรับปรุงแก้ไข). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2546. **การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ: 2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง.** เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2546. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2546. **ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย 5 ปี หลังวิกฤตเศรษฐกิจ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550ก. **การเตรียมการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด.** ค้นวันที่ 22 มกราคม 2551 จาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/strate/data/data102.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550ข. **แนวทางดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด.** ค้นวันที่ 22 มกราคม 2551 จาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/strate/data/ data104.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550ค. **ยุทธศาสตร์และแนวทางสำคัญเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด**. ค้นวันที่ 22 มกราคม 2551 จาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/strate/data/data 101.pdf.

สำนักงานจังหวัดน่าน. 2550. **เอกสารการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข พ.ศ.2550.** น่าน: สำนักงาน.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2547. **คุณภาพชีวิตของคนไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข. 2543. **คู่มือการประเมินผลแผนงานและโครงการ.** กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์.

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2548. **รายงานผลการศึกษาโครงการกำหนดดัชนีคุณภาพชีวิต.** เอกสารวิชาการ สมพ.1 ลำดับที่ 23 เล่มที่ 3/2548. กรุงเทพมหานคร: สำนัก.

สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. 2549. **แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพมหานคร: สำนัก.

สิทธิเดช นิลสัมฤทธิ์, บุญสม หรรษาศิริพจน์, พลาพรรณ คำพรรณ์, และมนตรี เกิดมีมูล. 2548. **คุณภาพชีวิตของคนไทย: ผลการดำเนินการของรัฐภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.** กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุชาดา วัฒนา. 2550. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและวิสัยทัศน์ประเทศไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ฯ. **วารสารดำรงราชานุภาพ.** 7 (กรกฎาคม-กันยายน): 14-24.

สุพรรณี ไชยอำพร และสนิท สมัครการ. 2534. **คุณภาพชีวิตของคนไทย ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวเมืองกับชาวชนบท.** เอกสารวิจัย เสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุมล ยศพิไชย. ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน). 2551 (27 มีนาคม). การสัมภาษณ์

สุรสิทธิ์ วชิรขจร. 2550. การประเมินประสิทธิภาพการมอบอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสมกับพื้นที่: ศึกษากรณี 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารพัฒนาสังคม.** 9 (ธันวาคม): 1-2.

สุวิมล ติรกานันท์. 2545. **การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 4 (แก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

เสนาะ ติเยาว์. 2544. **หลักการบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เหมือน อุตสาห์. ผู้ใหญ่บ้าน. 2551 (27 มีนาคม). การสัมภาษณ์.

อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ. 2547. **โครงการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคมโดยชุมชนมีส่วนร่วม.** กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.

อรุณี เวียงแสง, ตุลวัตร พานิชเจริญ, วราลักษณ์ ไชยทัพ และนัยนา หวายคำ. 2548. **การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม.** พิมพ์ครั้งที่ 2 ปรับปรุงแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.

อุทัย หิรัญโต. 2532. **การบริหารประยุกต์.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

Alkin, M. C. 1969. อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546. **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Alkin, M. C. 1969. Evaluation Theory Development. **Evaluation Comment.** 2 (1969): 2-7.

Brown, F. G. 1983. **Principles of Educational and Psychological Testing.** 3rd ed. New York: Holt, Rinehart, and Winston.

Chase, C. J. 1978. **Measurement for Educational Evaluation.** 2nd ed. Reading, Mass.: Addison-Wesley.

Cronbach, L. J. 1963. อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546. **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cronbach, L. J. 1963. อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี. 2536. **ทฤษฎีการประเมิน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cronbach, L. J. 1963. อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์. 2545. **การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 4 (แก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

Dale, Ernest. n.d. อ้างถึงใน เกรียงไกร ศิริมงคล. 2541. **นานาบทความ.** กรุงเทพมหานคร: พับลิคโฟโต้และโฆษณา.

Dimock, Marshall E. and Dimock, Gladys O. 1953. **Public Administration.** New York: Rinahart.

Fayol, Henri. n.d. อ้างถึงใน ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. 2540. **องค์การและการจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: แผนกพัสดุ สำนักการเงินและทรัพย์สิน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

Gilmer, Vow Haller B. 1967. อ้างถึงใน รุจารัตน์ ชูเชิด. 2540**. ความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน กรณีศึกษาการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานกลาง).** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

Good, C. V. 1973. **Dictionary of Education.** 3rd ed. New York: McGraw-Hill.

Herzberg, Frederick. n.d. อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ และธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. 2550. **การจัดการและพฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร: Dimond in Business World.

Katz, Daniel and Kahn, Robert L. 1978. อ้างถึงใน มยุรี บุญริ้ว. 2547. **การประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจชุมชนตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษากลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Maslow, Abraham H. 1943. อ้างถึงใน วิเชียร วิทยอุดม. 2550. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร: ธนธัชการพิมพ์.

McGergor, Douglas. n.d. อ้างถึงใน สมยศ นาวีการ. 2546. **การบริหารและพฤติกรรมองค์การ.** พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.

Mehrens, W. A. and Lehman, I. J. 1984. **Measurement and Evaluation in Education and Psychology.** 3rd ed. New York: Holt-Saunders.

Morse, Nancy C. 1958. **Satisfactions in the White-Collar Job.** Michigan: University of Michigan Press.

Scriven, M. S. 1967. อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546. **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Shertzer, B. and Linden, J. D. 1979. **Fundamentals of Individual Appraisal: Assessment Techniques for Counselors.** Boston: Houghton Mifflin Company.

Simon, Herbert A. n.d. อ้างถึงใน เกรียงไกร ศิริมงคล. 2541. **นานาบทความ.** กรุงเทพมหานคร: พับลิคโฟโต้และโฆษณา.

Stake, R. E. 1967. อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546. **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Strauss, George and Sayles, Leonard R. 1960. **Personnel: The Human Problems of Management.** Englswood Cliffs, N.J.: Printice-Hall.

Stufflebeam, D. L. 1971. อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546. **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Stufflebeam, D. L. and others. 1971. อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสี. 2536. **ทฤษฎีการประเมิน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Tyler, R. W. 1936. อ้างถึงใน เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546. **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Tyler, R. W. 1936. อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์. 2545. **การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 4 (แก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

Worthen, B. R. and Sanders, J. R. 1987. **Education Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines.** New York: Longman.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม
การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550
อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
(สำหรับครัวเรือนเป้าหมาย)

แบบสอบถามนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อนำผลลัพธ์ไปใช้ในการศึกษาวิจัยทางวิชาการเท่านั้น ดังนั้น คำตอบของท่านจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอให้ท่าน โปรดตอบคำถามในแบบสอบถามชุดนี้ตามความเป็นจริง เพราะคำตอบของท่านทุกประเด็นผู้ศึกษาจะเก็บเป็นความลับ และถือว่าเป็นเกียรติที่ได้รับความร่วมมือจากทุกท่าน จึงขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1.1 เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

1.2 อายุ

( ) ต่ำกว่า 20 ปี ( ) 20-30 ปี

( ) 31-40 ปี ( ) 41-50 ปี

( ) 51-60 ปี ( ) มากกว่า 60 ปีขึ้นไป

1.3 ระดับการศึกษา

( ) ประถมศึกษา

( ) มัธยมศึกษาตอนต้น

( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช. หรือเทียบเท่า

( ) อนุปริญญา, ปวส. หรือเทียบเท่า

( ) ปริญญาตรี

( ) สูงกว่าปริญญาตรี

1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมทั้งผู้ตอบแบบสอบถาม)

( ) 1-2 คน ( ) 3-4 คน

( ) 5-6 คน ( ) 7-8 คน

( ) 9 คนขึ้นไป

1.5 ท่านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มาเป็นเวลานานเท่าใด

( ) น้อยกว่า 6 เดือน ( ) 6 เดือน - 1 ปี

( ) 1-5 ปี ( ) 5-10 ปี

( ) มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

1.6 อาชีพหลักของท่านคือ

( ) ทำนา, ทำสวน, ทำไร่ ( ) ช่างต่าง ๆ

( ) รับจ้างทั่วไป ( ) เลี้ยงสัตว์

( ) ค้าขาย ( ) รับราชการ

( ) ธุรกิจส่วนตัว ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)

1.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนของท่านเป็นจำนวนเท่าใด

( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท ( ) 5,000-10,000 บาท

( ) 10,001-15,000 บาท ( ) 15,001-20,000 บาท

( ) 20,001-25,000 บาท ( ) 25,001-30,000 บาท

( ) มากกว่า 30,000 บาท

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมาย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ		
2.1 คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านในการบริหารงานและงบประมาณของโครงการให้เป็นไปตามมติของที่ประชุม		
2.2 การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ต้องมีตัวแทนจากแต่ละครัวเรือนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิ์เข้าร่วมประชุม		
2.3 นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ/เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการมีหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจ ให้คำแนะนำ และหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ของหมู่บ้าน/ชุมชน		
2.4 คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบไม่จำเป็นต้องรายงานผลการตรวจสอบการดำเนินโครงการให้ทุกครัวเรือนทราบในที่ประชุม		

รายการคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกี่ยวกับการเสนอโครงการเพื่อการขออนุมัติเงินงบประมาณ 2.5 ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ต้องแจ้งให้แต่ละครัวเรือนทราบล่วงหน้า เมื่อมีการประชุมประชาคมเกี่ยวกับโครงการ		
2.6 การประชุมประชาคมต้องมี นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ หรือผู้แทนจากอำเภอเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมด้วย		
2.7 การเสนอโครงการต้องเป็นไปตามมติที่ประชุมของหมู่บ้าน		
2.8 หมู่บ้านไม่จำเป็นต้องส่งรายละเอียดของโครงการให้คณะกรรมการระดับอำเภอพิจารณากลั่นกรองแต่อย่างใด		
2.9 ประธานคณะกรรมการสามารถเสนอขออนุมัติเบิกเงินได้เลยโดยไม่ต้องรอการอนุมัติตามมติที่ประชุมคณะกรรมการ		
2.10 ผู้รับผิดชอบโครงการ ไม่จำเป็นต้องมีตัวแทนจากประชาชนในหมู่บ้าน เนื่องจากมีคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และฝ่ายควบคุมและตรวจสอบอยู่แล้ว		

ส่วนที่ 3 ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการอยู่ดีมีสุข

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) และเติมคำตอบลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

3.1 ท่านคิดว่า ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการระดับหมู่บ้านของโครงการนี้ มีคุณสมบัติในด้านความรู้ความสามารถ เหมาะสมหรือไม่

( ) เหมาะสม

( ) ไม่เหมาะสม เพราะ (โปรดระบุ.....)

3.2 ท่านคิดว่า ผู้ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการระดับหมู่บ้านของโครงการนี้ มีคุณสมบัติในด้านภาวะผู้นำ เหมาะสมหรือไม่

( ) เหมาะสม

( ) ไม่เหมาะสม เพราะ (โปรดระบุ.....)

3.3 ท่านคิดว่า คนในหมู่บ้านของท่าน มีคุณสมบัติด้านความสามัคคีและการมีส่วนร่วมเหมาะสมกับลักษณะกิจกรรมที่ดำเนินงานในโครงการนี้หรือไม่

( ) เหมาะสม

( ) ไม่เหมาะสม เพราะ (โปรดระบุ.....)

3.4 ท่านคิดว่า จำนวนข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ ที่คอยดูแล สนับสนุน หรือชี้แนะเกี่ยวกับโครงการในหมู่บ้านของท่าน มีพอเพียงหรือไม่

( ) พอเพียง

( ) ไม่พอเพียง เพราะ (โปรดระบุ.....)

3.5 ท่านคิดว่า จำนวนคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ที่ดูแลรับผิดชอบโครงการมีพอเพียงหรือไม่

( ) พอเพียง

( ) ไม่พอเพียง เพราะ (โปรดระบุ.....)

3.6 ท่านคิดว่า งบประมาณที่ได้รับอนุมัติเพื่อดำเนินงานตามโครงการในหมู่บ้านของท่านมีความพอเพียงหรือไม่

( ) พอเพียง

( ) ไม่พอเพียง เพราะ (โปรดระบุ.....)

3.7 ท่านคิดว่า วัสดุอุปกรณ์ หรือสิ่งที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการมีความพอเพียงหรือไม่

( ) พอเพียง

( ) ไม่พอเพียง เพราะ (โปรดระบุ.....)

ส่วนที่ 4 กระบวนการดำเนินงานตามโครงการอยู่ดีมีสุข

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) และเติมคำตอบลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

4.1 ท่านคิดว่า หมู่บ้านของท่านมีการวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามโครงการนี้ อย่างเป็นระบบและชัดเจน หรือไม่

( ) เป็นระบบและชัดเจนดี

( ) ไม่เป็นระบบและไม่มีความชัดเจน

(โปรดระบุ เรื่องที่ไม่เป็นระบบและไม่มีความชัดเจน .....
.....)

4.2 ท่านคิดว่า ขั้นตอนและวิธีการเกี่ยวกับการเสนอโครงการมีความชัดเจนและเข้าใจง่ายหรือไม่

( ) ชัดเจนและเข้าใจง่าย

( ) ไม่ชัดเจนและเข้าใจยาก

(โปรดระบุ เรื่องที่ไม่ชัดเจนและเข้าใจยาก .....
.....)

4.3 หากเกิดปัญหา/อุปสรรค ในการวางแผนดำเนินกิจกรรมของโครงการ คนในหมู่บ้านของท่านจะมีการประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ร่วมกันหรือไม่

( ) มี (โปรดระบุ ว่ามีปัญหา/อุปสรรคใดบ้าง.....
.....)

( ) ไม่มี

4.4 ข้าราชการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง ได้ให้คำแนะนำ หรือชี้แนะ เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการแก่หมู่บ้านของท่าน มากน้อยระดับใด

( ) ให้คำแนะนำหรือชี้แนะ อย่างสม่ำเสมอ

( ) ไม่เคยให้คำแนะนำ หรือชี้แนะใด ๆ เลย

4.5 คณะกรรมการระดับหมู่บ้านของท่าน มีการจัดสรรและตรวจสอบ ความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ยานพาหนะ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือไม่

( ) มีประสิทธิภาพ

( ) ไม่มีประสิทธิภาพ (โปรดระบุว่ามีเรื่องใดบ้าง.....
.....)

4.6 คณะกรรมการระดับหมู่บ้านได้ชี้แจงหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อจัดจ้าง รวมทั้งแจ้งความต้องการรายการวัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ให้คนในหมู่บ้านทราบ หรือไม่

( ) แจ้งให้ทราบทุกครั้ง

( ) ไม่เคยแจ้งให้ทราบเลย

4.7 ท่านรับทราบและเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณที่คณะกรรมการในหมู่บ้านของท่านดำเนินการหรือไม่

( ) รับทราบและเข้าใจ

( ) ไม่เคยรับทราบและไม่เข้าใจเลย

4.8 ท่านคิดว่าคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน พยายามกระตุ้นให้ทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ มากน้อยเพียงใด

( ) กระตุ้นให้รู้สึกว่าต้องมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ

( ) ไม่เคยกระตุ้นให้รู้สึกว่าต้องมีส่วนร่วมเลย

4.9 ท่านได้รับการฝึกอบรม ให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรมของโครงการนี้ หรือไม่

( ) ได้รับการฝึกอบรม

( ) ไม่ได้รับการฝึกอบรม (ข้ามไปตอบข้อ 4.11)

4.10 หลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้ว ท่านได้นำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับเกี่ยวกับโครงการไปปรับใช้ในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) การประกอบอาชีพทางการเกษตร ( ) การเพิ่มรายได้พิเศษให้กับครอบครัว

( ) การใช้ภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่น ( ) การรักษาสิ่งแวดล้อม

( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ .....
.....)

4.11 ข้าราชการระดับอำเภอและคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ได้ชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการนี้ ให้แก่ท่านชัดเจนหรือไม่

( ) ชัดเจน

( ) ไม่ชัดเจน

4.12 ท่านคิดว่า วิธีการดำเนินงานจากทางราชการ ที่ให้หมู่บ้านมีส่วนร่วม โดยให้ดำเนินโครงการ ทั้งหมดเอง ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ มีความเหมาะสมแล้วหรือไม่

( ) เหมาะสม

( ) ไม่เหมาะสม (โปรดระบุ ว่าควรใช้วิธีใด.....
.....)

4.13 ท่านคิดว่าข้าราชการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ มีการดูแล ติดตามผลในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ หรือให้คำแนะนำในกรณีที่ท่านมีข้อสงสัย หรือมีปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการฯ มากน้อยเพียงใด

( ) ดูแล ติดตาม ให้คำแนะนำ อย่างสม่ำเสมอ

( ) ไม่เคยดูแล ติดตาม ให้คำแนะนำเลย

4.14 หากพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ข้าราชการที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอ จะมีการนำปัญหานั้น ๆ ไปแก้ไข ปรับปรุง ให้ดีขึ้นหรือไม่

( ) มี (โปรดระบุ มีเรื่องใดบ้าง .....)

( ) ไม่มี

4.15 คณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีการชี้แจงเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินงบประมาณเพื่อดำเนินกิจกรรมในโครงการให้ท่านทราบอย่างสม่ำเสมอหรือไม่

( ) สม่ำเสมอ

( ) ไม่สม่ำเสมอ

4.16 ท่านคิดว่าการใช้จ่ายเงินในการดำเนินกิจกรรมในโครงการเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

( ) ถูกต้องเหมาะสม

( ) ไม่ถูกต้องเหมาะสม (โปรดระบุ ประเด็นที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม.....
.....)

4.17 หมู่บ้านของท่านได้รับการพิจารณาอนุมัติเงินงบประมาณสนับสนุนโครงการรวดเร็วเพียงใด

( ) อย่างรวดเร็ว

( ) ช้า (โปรดระบุ ว่าเพราะเหตุใด.....)

4.18 ท่านคิดว่าการติดต่อ ประสานงานกันของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการระดับอำเภอ คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้านเอง มีปัญหาเกิดขึ้นบ้างหรือไม่

( ) ไม่มีปัญหาใด ๆ

( ) มีปัญหา (โปรดระบุว่าพบปัญหาเรื่องใดบ้าง.....
.....)

4.19 ท่านเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการมากน้อยเพียงใด

( ) เข้าร่วมทุกครั้ง อย่างสม่ำเสมอ

( ) เข้าร่วมน้อยครั้ง

4.20 หากเกิดปัญหาขึ้น ระหว่างดำเนินกิจกรรมในโครงการ ท่านได้เข้าร่วมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่

( ) เข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ

( ) ไม่เคยเข้าร่วมเลย

ส่วนที่ 5 ผลผลิตจากโครงการอยู่ดีมีสุข

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
กระบวนการมีส่วนร่วม					
5.1 สมาชิกในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ					
5.2 หากเกิดปัญหาขึ้นในโครงการ ทุกคนจะรีบประชุมหารือกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาทันที					
5.3 ผู้เข้าร่วมโครงการทุกฝ่าย จะร่วมกันติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ					

รายการคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
แนวทางและวิธีการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน 5.4 ลักษณะของกิจกรรมที่ดำเนินตามโครงการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน					
5.5 กิจกรรมที่หมู่บ้านของท่านดำเนินการสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
5.6 การร่วมกันดำเนินงามตามโครงการจึงช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านของท่าน					
คุณภาพชีวิตหลังเข้าร่วมโครงการ 5.7 ครัวเรือนของท่านมีเงินออมมากขึ้น					
5.8 ครัวเรือนของท่านมีอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยไว้บริโภคอย่างเพียงพอ					
5.9 ครัวเรือนของท่านมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร					
5.10 สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง					
5.11 ครัวเรือนของท่านมีภาวะหนี้สินลดลง					
5.12 บุตรหลานของท่านได้รับการศึกษาดีขึ้น					

ส่วนที่ 6 ความพึงพอใจของหมู่บ้านเป้าหมายต่อโครงการอยู่ดีมีสุข

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายการคำถาม	ระดับความพึงพอใจ				
	พอใจมาก	พอใจ	ไม่แน่ใจ	ไม่พอใจ	ไม่พอใจมาก
ท่านมีความพึงพอใจต่อกระบวนการดำเนินงานต่อไปนี้ เพียงใด					
6.1 การจัดทำโครงการ					
6.1.1 ขั้นตอนการคัดเลือกคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ					
6.1.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำโครงการของคนในชุมชน					
6.2 การเสนอโครงการ					
6.2.1 ขั้นตอนการเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ					
6.2.2 ขั้นตอนการพิจาณากลั่นกรองจัดลำดับความสำคัญของโครงการจากหน่วยงานราชการ					
6.2.3 ระยะเวลาที่ได้รับพิจารณาอนุมัติงบประมาณ					
6.3 การบริหารงานโครงการ					
6.3.1 ขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการ					
6.3.2 การจัดกิจกรรม/การประชุม/สัมมนา/ฝึกอบรมให้หมู่บ้าน					
6.3.3 การประกาศบัญชีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในที่สาธารณะให้ประชาชนทราบ					
6.3.4 การประกาศรายงานความก้าวหน้าและรายงานปัญหา/อุปสรรคพร้อมข้อเสนอแนะในที่สาธารณะให้ประชาชนทราบ					

รายการคำถาม	ระดับความพึงพอใจ				
	พอใจมาก	พอใจ	ไม่แน่ใจ	ไม่พอใจ	ไม่พอใจมาก
ท่านมีความพึงพอใจต่อบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับโครงการต่อไปนี้เพียงใด 6.4 ความเอาใจใส่ในการให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับโครงการของข้าราชการระดับอำเภอ					
6.5 ความเอาใจใส่ในการดำเนินงาน การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการต่าง ๆ ในโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน					
ท่านมีความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการต่อไปนี้เพียงใด 6.6 การมีเงินออมเพิ่มขึ้น					
6.7 การมีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น					
6.8 การมีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น					
6.9 การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัย					
6.10 ภาวะเสี่ยงเกี่ยวกับสารเคมีในการทำการเกษตรลดลง					

ส่วนที่ 7 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

7.1 กระบวนการดำเนินงานของโครงการ

.....

.....

7.2 การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน

.....

.....

7.3 อื่น ๆ (ถ้ามี)

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

แนวทางการสนทนากลุ่ม
โครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550
อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
(สำหรับคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 เพศ

1.2 อายุ

1.3 ระดับการศึกษา

1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมทั้งผู้ให้สัมภาษณ์)

1.5 ท่านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มาเป็นเวลานานเท่าใด

1.6 อาชีพหลักของท่านคือ

1.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนของท่านเป็นจำนวนเท่าใด

1.8 ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งใดในคณะกรรมการโครงการ

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ตามประเด็นต่อไปนี้

2.1 ขั้นตอนการจัดทำโครงการ

2.2 ขั้นตอนการเสนอโครงการ

2.3 การบริหารโครงการ

2.4 การขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดโครงการ

2.5 การปิดโครงการและการส่งคืนเงินเหลือ

2.6 การติดตามผลการดำเนินงาน

2.7 การจัดเก็บและรักษาหลักฐานการดำเนินโครงการและการเบิกจ่ายเงิน

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานโดยหมู่บ้าน

3.1 การคัดเลือกคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

3.2 การประกาศเชิญชวนเพื่อร่วมประชุมประชาคม

3.3 ขั้นตอนการประชุมประชาคม

3.4 บทบาทหน้าที่ของกรรมการแต่ละตำแหน่ง

3.5 การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการ

ส่วนที่ 4 ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ

4.1 ความพอเพียงของจำนวนข้าราชการ ผู้ให้การดูแลสนับสนุนในโครงการ

4.2 ความเหมาะสมด้านคุณสมบัติต่าง ๆ โดยเฉพาะกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน

4.3 ความพอเพียงของงบประมาณในการดำเนินงาน

4.4 ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ยานพาหนะ

ส่วนที่ 5 กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ

5.1 การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ

5.2 การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ

5.3 กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ

5.4 การประชุมประชาคม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการและอื่น ๆ (ถ้ามี)

5.5 การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

5.6 การติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับอำเภอที่รับผิดชอบ และโดยคณะกรรมการระดับหมู่บ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน

5.7 การบริหารงบประมาณในโครงการ ตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการ ของกระทรวงมหาดไทย

5.8 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการประสานงานกับสมาชิกในหมู่บ้าน

5.9 การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ

ส่วนที่ 6 ผลการดำเนินงานตามโครงการ

6.1 ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการ

6.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในหมู่บ้าน

6.3 การมีแนวทางและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่

6.4 คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเป้าหมายดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ด้านรายได้ที่อยู่อาศัย ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต เป็นต้น

ส่วนที่ 7 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

แนวทางการสัมภาษณ์
โครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550
อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
(สำหรับผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 เพศ

1.2 อายุ

1.3 ตำแหน่ง

1.4 ระดับการศึกษา

1.5 ประสบการณ์การทำงาน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ

2.1 ความเหมาะสมและพอเพียงของคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและความพอเพียงของข้าราชการผู้ให้การดูแลสนับสนุนโครงการ

2.2 คุณสมบัติของแต่ละครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายในด้านการมีส่วนร่วม

2.3 ความพอเพียงของงบประมาณในการดำเนินงาน

2.4 ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ยานพาหนะ

ส่วนที่ 3 กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ

3.1 การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ

3.2 การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ

3.3 กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ

3.4 การพิจารณา กลั่นกรอง ลำดับความสำคัญของโครงการ

3.5 การประชุมประชาคม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการและอื่น ๆ (ถ้ามี)

3.6 การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

3.7 การติดตามผลการดำเนินงาน

3.8 การบริหารงบประมาณในโครงการ ตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการ ของกระทรวงมหาดไทย

3.9 การประสานงาน

3.10 การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

แนวทางการสนทนากลุ่ม
โครงการอยู่ดีมีสุข ในปีงบประมาณ 2550
อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
(สำหรับข้าราชการระดับอำเภอผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 เพศ

1.2 อายุ

1.3 ตำแหน่ง

1.4 ระดับการศึกษา

1.5 ประสบการณ์การทำงาน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยนำเข้าสู่โครงการ

2.1 ความเหมาะสมด้านคุณสมบัติต่าง ๆ ของผู้เป็นคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำ

2.2 คุณสมบัติของแต่ละครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายในด้านการมีส่วนร่วม

2.3 การจัดสรรงบประมาณตามโครงการ

2.4 ความพร้อมของทรัพยากรที่ใช้อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานตามโครงการ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ยานพาหนะ

ส่วนที่ 3 กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ

3.1 การวางแผนดำเนินงานตามโครงการ

3.2 การจัดหน่วยงานและการเตรียมดำเนินงานตามโครงการ

3.3 กรอบแนวทางในการดำเนินงานของโครงการ

3.4 การพิจารณา กลั่นกรอง ลำดับความสำคัญของโครงการ

3.5 การประชุมประชาคม/การฝึกอบรม/สัมมนา/การจัดกิจกรรมย่อยภายในโครงการ และอื่น ๆ (ถ้ามี)

3.6 การอำนวยการจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และการอำนวยการจากคณะกรรมการระดับหมู่บ้านให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

3.7 การติดตามผลการดำเนินงาน

3.8 การบริหารงบประมาณในโครงการ ตามระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการ ของกระทรวงมหาดไทย

3.9 การประสานงาน

3.10 การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านต่อโครงการ

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ข
แบบเสนอโครงการ

ของ

หมู่บ้าน/ชุมชน บ้านไผ่งาม หมู่ที่ 1 ตำบลส้าน

อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

---

1. ชื่อโครงการ ปลูกผักสวนครัว รั้วกินได้ ใบไม้ทำปุ๋ยหมัก เลี้ยงสัตว์ หัตถกรรมพื้นบ้าน และรักษาสิ่งแวดล้อม

2. หน่วยงานดำเนินการ (ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐)

2.1 ☑ หมู่บ้าน/ชุมชนดำเนินการ

2.2 ☐ หมู่บ้าน/ชุมชนร่วมกับหน่วยงานราชการดำเนินการ.....
(ระบุชื่อหน่วยงาน).....

2.3 ☐ หมู่บ้าน/ชุมชนมอบหมายให้หน่วยงานราชการดำเนินการ.....
(ระบุชื่อหน่วยงาน).....

3. สอดคล้องกับแผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขด้านใด (ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง☐)

☑ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง
☐ ด้านการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ
☐ ด้านพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน
☐ ด้านการบริการพื้นฐานแก่ประชาชน
☐ ด้านการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

4.1 เพื่อส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ ทำปุ๋ยหมัก เลี้ยงสัตว์ ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม

4.2 เพื่อส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนใช้พื้นที่ในบ้านเรือนของตนเองจัดทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ทำปุ๋ยหมัก ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน และจัดการสิ่งแวดล้อมตามศักยภาพโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

4.3 เพื่อให้สมาชิกทุกครัวเรือนได้รู้วิธีการร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจน ขยันทำงาน มีความรักความสามัคคี ให้โอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาส และร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

4.4 เพื่อให้ทุกครัวเรือนจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

4.5 เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันในตัวเองและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.6 เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกทุกครัวเรือนเห็นคุณค่า และเจริญรอยตามโครงการแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง และการรักษาสิ่งแวดล้อม ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสนองนโยบายของรัฐบาล

5. เป้าหมายโครงการ

ด้านปริมาณ

5.1 สมาชิกทุกครัวเรือนบ้านไผ่งาม 224 ครัวเรือนมีอาชีพทางการเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษ

5.2 ขยายพื้นที่การเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษในครัวเรือน ประมาณ 80 ไร่

5.3 ฟื้นฟูภูมิปัญญา พัฒนาอาชีพด้านอาชีพด้านการเกษตร หัตถกรรม การรักษาสิ่งแวดล้อม

ด้านคุณภาพ

5.4 สมาชิกทุกครัวเรือนบ้านไผ่งามมีคุณภาพชีวิตที่ดี รู้จักจัดทำบัญชีครัวเรือน มีอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ตามศักยภาพ และสามารถดำรงชีวิตได้ในทุกสถานการณ์

5.5 สมาชิกบ้านไผ่งามทุกครัวเรือน มีความรักความสามัคคี และช่วยเหลือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม ในระดับครัวเรือนและพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า

5.6 สมาชิกบ้านไผ่งามทุกครัวเรือนเห็นคุณค่า และเจริญรอยตามโครงการแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการรักษาสิ่งแวดล้อม ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสนองนโยบายของรัฐบาล

6. วิธีดำเนินการ

6.1 ประชุมประชาคมหมู่บ้านรับฟังความคิดเห็นในการเสนอโครงการตามแนวประชาธิปไตย และคัดเลือกโครงการตามแผนงานที่ 1 คือ แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง

6.2 ตั้งชื่อโครงการ ปลูกผักสวนครัว รั้วกินได้ ใบไม้ทำปุ๋ยหมัก เลี้ยงสัตว์ หัตถกรรมพื้นบ้าน และรักษาสิ่งแวดล้อม กำหนดพื้นที่และกิจกรรมโครงการ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการ

6.3 กำหนดพื้นที่โครงการ

6.3.1 บริเวณบ้านทุกครัวเรือนในจำนวน 224 ครัวเรือนของบ้านไผ่งาม

6.3.2 พื้นที่นอกครัวเรือนหากจำเป็น

6.4 กิจกรรมที่กำหนดให้ทุกกลุ่มครัวเรือนดำเนินการ

6.4.1 กลุ่มปลูกพืชผักสวนครัว รั้วกินได้ปลอดสารพิษ (ทำทุกครัวเรือน)

6.4.2 กลุ่มทำปุ๋ยหมัก (ทำทุกครัวเรือน)

6.4.3 กลุ่มเลี้ยงสัตว์ ไก่ ปลา

6.4.4 กลุ่มหัตถกรรม

6.4.5 กลุ่มรักษาสิ่งแวดล้อม (ทำทุกครัวเรือน)

6.4.6 จัดทำบัญชีครัวเรือน (ทำทุกกลุ่มและทุกครัวเรือน)

6.5 แต่งตั้งผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมและกรรมการตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม

6.6 แต่งตั้งกรรมการจัดแต่ละฝ่ายตามที่กำหนดและกำหนดให้ทุกครัวเรือนลงชื่อเป็นสมาชิก

6.7 ทำการอบรมให้ความรู้โดยในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมของโครงการ

6.8 จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และทำการตรวจสอบ ตรวจรับ และมอบให้แต่ละครัวเรือนไปดำเนินการ

6.9 สมาชิกดำเนินกิจกรรมตามแผนงานเสนอ

6.10 ติดตามผลการดำเนินกิจกรรมโดยให้คำแนะนำ ตรวจสอบ วัดผลประเมินผลและรายงาน

7. ระยะเวลาดำเนินการ 4 เดือน

ตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2550

8. งบประมาณที่ใช้

เงินงบประมาณที่จังหวัดจัดสรรให้ จำนวน 200,000 บาท

9. ประมาณการค่าใช้จ่ายประกอบด้วย

9.1 ใช้จ่ายในกิจกรรมที่กำหนดให้ทุกกลุ่มครัวเรือนดำเนินการ ดังนี้

9.1.1 กลุ่มปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ปลอดสารพิษ (ทุกครัวเรือน) จำนวน 71,760 บาท

- เมล็ดพันธุ์ผัก 224 กระป๋อง ๆ ละ 40 กระป๋อง
  จำนวน 8,896 บาท
- บัวรดน้ำ ขนาดเล็ก 222 ใบ ๆ ละ 45 บาท
  จำนวน 10,000 บาท
- ท่อซีเมนต์ ขนาด 1.20 เมตร 224 ท่อ ๆ ละ 236 บาท
  จำนวน 52,864 บาท

<u>หมายเหตุ</u> กิจกรรมของกลุ่มปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ (ในขั้นต้นทุกครัวเรือนต้องซื้อปุ๋ยหมักเพื่อดำเนินการก่อน เนื่องจากการทำปุ๋ยหมักใช้เวลาค่อนข้างนาน)

9.1.2 กลุ่มทำปุ๋ยหมัก (ทุกครัวเรือนทำต่อเนื่องตลอดปี) จำนวน 42,240 บาท

- สาร E.M 168 ลิตร ๆ ละ 90 บาท
  จำนวน 15,160 บาท
- กากน้ำตาล 224 ลิตร ๆ ละ 17 บาท
  จำนวน 3,760 บาท

- ถังน้ำหมักพลาสติก ขนาด 50 ลิตร 194 ถัง ๆ ละ 120 บาท
  จำนวน 23,320 บาท

9.1.3 กลุ่มเลี้ยงสัตว์ จำนวน 76,000 บาท

- กลุ่มเลี้ยงไก่ (พันธุ์ไก่ จำนวน 5,600 ตัว ๆ ละ 10 บาท)
  จำนวน 56,000 บาท
- กลุ่มเลี้ยงปลา
  จำนวน 20,000 บาท
- พันธุ์ปลา
  จำนวน 17,000 บาท
- พลาสติกรองกันซึมรองบ่อปลา 20 ม้วน ๆ ละ 150 บาท
  จำนวน 3,000 บาท

9.1.4 กลุ่มหัตถกรรม จำนวน 10,000 บาท

- เครื่องจักไม้ไผ่ขนาดเล็ก 1 เครื่อง ๆ ละ 6,000 บาท
  จำนวน 6,000 บาท
- ไม้ไผ่ 400 ลำ ๆ ละ 10 บาท
  จำนวน 4,000 บาท

9.1.5 กลุ่มรักษาสิ่งแวดล้อม (ทุกครัวเรือน)

9.1.6 จัดทำบัญชีครัวเรือน (ทุกกลุ่มและทุกครัวเรือน)

- บัญชีครัวเรือน

รวม 200,000 บาท

9.2 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จำนวน.....บาท

10. สถานที่ดำเนินการ

10.1 บ้านไผ่งาม ตำบลส้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน บริเวณครัวเรือน 224 ครัวเรือน

10.2 พื้นที่นอกครัวเรือน เช่น หัวไร่ปลายนา จำนวน 50 ไร่

11. ประโยชน์ที่ได้รับ

11.1 สมาชิกทุกครัวเรือนบ้านไผ่งามมีคุณภาพชีวิตที่ดี รู้จักจัดทำบัญชีครัวเรือน มีอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ตามศักยภาพ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอยู่ดีมีสุขในทุกสถานการณ์

11.2 สมาชิกบ้านไผ่งามทุกครัวเรือน มีความรักความสามัคคี และช่วยเหลือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม ในระดับครัวเรือนและพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า

11.3 เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันในตัวเองและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

11.4 สมาชิกบ้านไผ่งามทุกครัวเรือนเห็นคุณค่า และ เจริญรอยตามโครงการแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง และการรักษาสิ่งแวดล้อม ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสนองนโยบายของรัฐบาล

12. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ลงชื่อ.....

(.....)

คณะผู้รับผิดชอบโครงการ

ลงชื่อ..... ลงชื่อ.....

(.....) (.....)

คณะผู้รับผิดชอบโครงการ คณะผู้รับผิดชอบโครงการ

13. ผู้เสนอโครงการ

ลงชื่อ.....

(.....)

ประธานคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

แบบเสนอโครงการ

ของ

หมู่บ้าน บ้านนาไลยใต้ หมู่ที่ 10 ตำบลอ่ายนาไลย

อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1. ชื่อโครงการ โครงการเกษตรยั่งยืน

2. หน่วยดำเนินการ (ให้กาเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐)

1.1 ☑ หมู่บ้าน/ชุมชนดำเนินการ

1.2 ☐ หมู่บ้าน/ชุมชนร่วมกับหน่วยงานราชการดำเนินการ.....

.....

1.3 ☐ หมู่บ้าน/ชุมชนมอบหมายให้หน่วยงานราชการดำเนินการ.....

.....

3. สอดคล้องกับแผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขด้านใด (ให้กาเครื่องหมาย / ในช่อง☐)

☑ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ☐ ด้านการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ

☐ ด้านพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน ☐ ด้านการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน

☐ ด้านการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

4.1 เพื่อให้ราษฎรในหมู่บ้านนาไลยใต้มีอาชีพหลัก อาชีพเสริม และมีรายได้เพิ่มขึ้น

4.2 เพื่อให้ราษฎรในหมู่บ้านนาไลยใต้ได้บริโภคพืชที่ปลอดสารพิษ ทำให้ราษฎรมีสุขภาพแข็งแรง

4.3 เพื่อให้ราษฎรในหมู่บ้านนาไลยใต้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้

5. เป้าหมายของโครงการ

5.1 ราษฎรในหมู่บ้านจะมีอาชีพหลัก มีอาชีพเสริม และมีรายได้เพิ่มขึ้นจำนวน 138 ครัวเรือน

5.2 ราษฎรในหมู่บ้านจะมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ จำนวน 138 ครัวเรือน

6. วิธีดำเนินการ

6.1 ประชุมประชาคมหมู่บ้าน

6.2 จัดทำโครงการตามความต้องการของชุมชน

6.3 เสนอโครงการขอรับการสนับสนุน

6.4 ดำเนินการตามโครงการ

6.5 สรุปผลการดำเนินงาน

7. ระยะเวลาดำเนินการ

ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2550 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2550

8. งบประมาณที่ใช้

เงินงบประมาณที่จังหวัดจัดสรรให้	จำนวน	170,000	บาท
เงินงบประมาณสนับสนุนจากท้องถิ่น	จำนวน.....		บาท
เงินสนับสนุนภาคเอกชน	จำนวน.....		บาท
รวมทั้งสิ้น	**จำนวน**	**170,000**	**บาท**

9. ประมาณการค่าใช้จ่ายประกอบด้วย

9.1 ค่าจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ (ค่าวัสดุและค่าแรงงาน)

1) ค่าวัสดุอุปกรณ์เชื้อทำปุ๋ยหมัก/มูลสัตว์	จำนวน	7,800	บาท
	รวมเป็นเงิน	**7,800**	**บาท**

9.2 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ

1) ค่าพันธุ์สัตว์

- ค่าพันธ์ปลา 5,000 ตัวๆ ละ 3 บาท เป็นเงิน 15,000 บาท

2) ค่าพันธุ์ยางพาราจำนวน 7,000 ต้นๆ ละ 20 บาท จำนวน 140,000 บาท

3) ค่าเมล็ดพันธุ์พืชผักจำนวน 160 กระป๋องๆ ละ 30 บาท จำนวน 4,800 บาท

4) ค่าเมล็ดพันธุ์หอมแดง กระเทียมจำนวน 80 กิโลกรัมๆ ละ 30 บาท จำนวน 2,400 บาท

รวมเป็นเงิน 162,200 บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 170,000 บาท (ค่าใช้จ่ายถัวเฉลี่ยจ่ายทุกรายการ)

10. สถานที่ดำเนินการ

บ้านนาไลยใต้ หมู่ที่ 10 ตำบลอ่ายนาไลย อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

11. ประโยชน์ที่ได้รับ

11.1 ราษฎรในหมู่บ้านนาไลยใต้มีอาชีพหลัก อาชีพเสริม และมีรายได้เพิ่มขึ้น

11.2 ราษฎรในหมู่บ้านนาไลยใต้ได้บริโภคพืชที่ปลอดสารพิษ ทำให้ราษฎรมีสุขภาพแข็งแรง

11.3 ราษฎรในหมู่บ้านนาไลยใต้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้

12. ผู้รับผิดชอบ

ลงชื่อ.....

(.....)

คณะผู้รับผิดชอบโครงการ

ลงชื่อ .....

(.....)

คณะผู้รับผิดชอบโครงการ

ลงชื่อ.....

(.....)

คณะผู้รับผิดชอบโครงการ

13. ผู้เสนอโครงการ

ลงชื่อ.....

(.....)

ประธานคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

ภาคผนวก ค
ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน บ้านไผ่งาม หมู่ที่ 1 ตำบลส้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

1.1) นายธนวัฒน์ ตาขัน อายุ 32 ปี
ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการ
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 32 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 5,000 บาท

1.2) นายสนั่น เสาร์วงศ์ อายุ 49 ปี
ตำแหน่ง รองประธานคณะกรรมการ
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 49 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 5,000 บาท

1.3) นางกัลยารัตน์ โชคธนะประเสริฐ อายุ 32 ปี
ตำแหน่ง เลขานุการ
ระดับการศึกษา ปริญญาตรี
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 32 ปี
อาชีพหลัก ค้าขาย
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 10,000 บาท

1.4) นางทองเจีย วงศ์กองแก้ว อายุ 43 ปี
ตำแหน่ง เหรัญญิก
ระดับการศึกษา มัยธมศึกษาตอนปลาย
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 40 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 3,500 บาท

1.5) นายชัยณรงค์ คำชม อายุ 47 ปี
ตำแหน่ง ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 47 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 7,500 บาท

1.6) นางเยาวธิดา กันใจแก้ว อายุ 45 ปี
ตำแหน่ง กรรมการ
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 15 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 5,000 บาท

2) คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน บ้านนาไลยใต้ หมู่ที่ 10 ตำบลอ่ายนาไลย อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

2.1) นายสมศักดิ์ มุ่งต่อม อายุ 47 ปี
ตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการ
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 47 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 7,000 บาท

2.2) นายเสวี่ยง ล้อมน้ำ อายุ 42 ปี
ตำแหน่ง รองประธานคณะกรรมการ
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 5 ปี
อาชีพหลัก ธุรกิจส่วนตัว
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 25,000 บาท

2.3) นางละไม โปธิ อายุ 41 ปี
ตำแหน่ง เลขานุการ
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 41 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 2,000 บาท

2.4) นางวีณา ทานะ อายุ 41 ปี
ตำแหน่ง เหรัญญิก
ระดับการศึกษา ประถมศึกษาชั้นปีที่ 6
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 15 ปี
อาชีพหลัก ค้าขาย
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 5,000 บาท

2.5) นายศรีจันทร์ จันต๊ะยศ อายุ 53 ปี
ตำแหน่ง ฝ่ายควบคุมและตรวจสอบ
ระดับการศึกษา ประถมศึกษาชั้นปีที่ 4
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 20 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 7,000 บาท

2.6) นายโชติ ปัญญาสิทธิ์ อายุ 40 ปี
ตำแหน่ง กรรมการ
ระดับการศึกษา ประถมศึกษาชั้นปีที่ 6
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 40 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 3,000 บาท

3) ผู้นำที่มีบทบาทในหมู่บ้าน บ้านไผ่งาม หมู่ที่ 1 ตำบลส้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

3.1) นายเชิดชัย แก้วกาหลง อายุ 53 ปี
ตำแหน่ง/ความเชี่ยวชาญ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 46 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 7,000 บาท

3.2) นายประสิทธิ์ ตรีกุย อายุ 79 ปี
ตำแหน่ง/ความเชี่ยวชาญ ประธานผู้สูงอายุ
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 8 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 48 ปี
อาชีพหลัก ค้าขายยาสมุนไพรอบแห้ง
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 3,000 บาท

3.3) นายผ่อง วิละขันคำ อายุ 65 ปี
ตำแหน่ง/ความเชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักสาน
ระดับการศึกษา ประถมศึกษาชั้นปีที่ 7
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 65 ปี
อาชีพหลัก ค้าขายผลิตภัณฑ์งานจักสานต่าง ๆ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 3,500 บาท

4) ผู้นำที่มีบทบาทในหมู่บ้าน บ้านนาไลยใต้ หมู่ที่ 10 ตำบลอ่ายนาไลย อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

4.1) นายเหมือน อุตสาห์ อายุ 48 ปี
ตำแหน่ง/ความเชี่ยวชาญ ผู้ใหญ่บ้าน
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 24 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 6,500 บาท

4.2) นางระวิวรรณ ทะริ อายุ 38 ปี
ตำแหน่ง/ความเชี่ยวชาญ ประธานแม่บ้าน
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา ตอนปลาย
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 15 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 10,000 บาท

4.3) นางสุมล ยศพิไชย อายุ 46 ปี
ตำแหน่ง/ความเชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเกษตร (หมอดิน)
ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน
อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลา 46 ปี
อาชีพหลัก เกษตรกรรม
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 4,000 บาท

5) ข้าราชการระดับอำเภอผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ

5.1) นายจตุพร ชนะศรี อายุ 53 ปี
ตำแหน่งหน้าที่ นายอำเภอ
ระดับการศึกษา ปริญญาโท
ประสบการณ์การทำงาน 31 ปี

5.2) นายเชาวฤทธิ์ บุตรดาสา อายุ 34 ปี
ตำแหน่งหน้าที่ ปลัดอำเภอ
ระดับการศึกษา ปริญญาโท
ประสบการณ์การทำงาน 12 ปี

5.3) นางสาวศิริรัตน์ แสงเพ็ชร์ อายุ 27 ปี
ตำแหน่งหน้าที่ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ
ระดับการศึกษา ปริญญาตรี
ประสบการณ์การทำงาน 4 ปี

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาววรรณภา ทองแดง
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาพัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ.2549 (เกียรตินิยมอันดับ 1)
ประสบการณ์ทำงาน	-
ที่อยู่ปัจจุบัน	110 หมู่ 1 ตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน 55130